

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI**

NURETTİN TOPÇU'DA ANADOLUCULUK DÜŞÜNCESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Ali GÜL**

**Danışman
Doç. Dr. Fazlı ARABACI**

ANKARA – 2006

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Ali GÜL'e ait "Nurettin Topçu'da Anadoluçuluk düşüncesi" adlı çalışma jürimiz tarafından Din Sosyolojisi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Niyazi AKYÜZ

Üye

Doç. Dr. Fazlı ARABACI

Danışman

Üye

Yrd. Doç. Dr. Kenan HAS

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Tanzimat dönemiyle başlayan Türk modernleşmesi sürecinde gelişen milliyetçilik akımlarına tepki olarak doğan ve alternatif bir çözüm yolu üreten Anadoluçuluk düşüncesinin, 20. asırda yetişen önemli fikir adamlarından Nurettin Topçu'da ne anlam ifade ettiği ve bu düşüncenin geçirdiği evrimi aktarma ve yorumlama çabasıdır.

Araştırma giriş kısmından sonra üç bölümden oluşmakta ve sonuç bölümüyle tamamlanmaktadır. Giriş kısmında araştırmanın konusu ve önemi, metodu ve sınırları ele alınmaktadır.

Birinci bölümde, bir kişinin fikirlerini net bir şekilde anlayabilmenin öncelikle o kişinin hayatının önemli dönüm noktalarını, hayatındaki değişimleri ve hatta yaşadığı yeri, yaptığı görevi, tahsili, ailesini ve çevresini net bir şekilde anlamaktan geçeceği kanaatiyle Nurettin Topçu'nun hayatının belli safhalarını ayrıntılı bir şekilde ele aldık. Bu esnada inceleme konumuz olan "Topçu'nun Anadoluçuluk düşüncesi"nin oluşumunda önemli bir yer tutan hayatındaki merhaleleri göz önünde tutarak hem Topçu'nun hayatının daha iyi anlaşılmasını sağlamak, hem de tezimizin ana merkezini temellendirmek istedik. Yine aynı amaca yönelik olarak Topçu'nun fikir yapısında ve düşünce dünyasında etkili olan kişileri tezimizin kapsamına sadık kalarak aktarmayı hedefledik. Bunun yanında Topçu'nun eserlerinin ve makalelerinin neler olduğunu bu bölümde bir sistem dâhilinde sunduk.

İkinci bölümde, mütefekkirimizin düşüncelerini temellendirmek, sonraki bölümlerde mukayese yapabilmek ve konunun daha iyi anlaşılabilmesi için Anadoluçuluk düşüncesinin tarihi gelişimini ve fikri temellerini sistematik bir şekilde ele aldık. Bunu yaparken Anadoluçuluk düşüncesinin oluşumunda zemin hazırlayan etkenlerden Osmanlının son dönemlerinde ortaya çıkmış

Osmanlıcılık, İslamcılık, Turancılık ve Batıcılık akımlarını tarafsız bir şekilde ele aldık.

Üçüncü bölümde Anadoluçuluk düşüncesinin Nurettin Topçu'da nasıl bir etki uyandırdığını ve Nurettin Topçu'nun düşünce dünyasında nasıl şekil aldığını kapsamlı bir şekilde araştırmaya çalıştık. Aynı zamanda Nurettin Topçu'nun idealindeki Anadolu ve Anadolu insanına yaptığı vurguyu es geçmemizin bu fikrin anlaşılmasını nakis bırakacağı kanaatiyle, Topçu'nun üzerinde durduğu Anadolu'nun önemli unsurlarına temas ettik. Bunu yaparken tezimizin kapsam ve sınırlılıklarına sadık kalarak olabildiğince gereksiz ayrıntılardan kaçmaya çalıştık.

Sonuç kısmıyla tamamlanan çalışmamızda aktarılan düşünce ve olayları ulaşabildiğimiz kaynaklar ekseninde, objektif kriterler çerçevesinde açıklamaya ve aktarmaya çalıştık. Bütün bunların yanında bazen de Topçu'nun fikirleri, orijinalliklerinin bozulmaması için aynen kendi ifadeleriyle verilmiştir.

Bu çalışmada, konu seçiminden son şekline ulaşıncaya kadar her aşamada yardımlarını esirgemeyen ve değerli zamanlarını bana ayıran hocam Doç.Dr. Fazlı Arabacı'ya, hayatımın her aşamasında bana yol gösterip ufkumu açan ve desteklerini esirgemeyen ağabeyim Ferhat Gül'e, bana rahat, huzurlu bir ev ve çalışma ortamı sunan eşime teşekkür ederim.

Ali GÜL
2006 ANKARA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vii

GİRİŞ

1.1- ARAŞTIRMANIN KONUSU VE ÖNEMİ.....	1
1.2- ARAŞTIRMANIN AMACI	1
1.3- ARAŞTIRMANIN METODU	3
1.4- ARAŞTIRMANIN SINIRLARI	5

I. BÖLÜM

NURETTİN TOPÇU'NUN HAYATI VE ESERLERİ

1.1- HAYATI.....	6
1.1.1- AİLESİ	7
1.1.2- ÖĞRENCİLİĞİ.....	8
1.1.3- ÖĞRETMENLİĞİ.....	12
1.1.4- BASIN HAYATI.....	24
1.1.5- SİYASİ GİRİŞİMLERİ	27
1.1.6- KİŞİLİĞİ.....	30
1.1.7- SON YILLARI	37
1.2- FİKİR DÜNYASINDA ETKİLİ OLAN KİŞİLER.....	39
1.2.1- MAURİCE BLONDEL	40
1.2.2- ABDÜLAZİZ BEKKİNE	42
1.2.3- DİĞERLERİ	48
1.2.3.1- Hüseyin Avni Ulaş	48
1.2.3.2- Mehmet Akif Ersoy	49
1.2.3.3- Gandi	51
1.2.3.4- Fatih Sultan Mehmet	51

1.2.3.5- Mevlana	52
1.3- ESERLERİ.....	55
1.3.1- KİTAPLARI.....	55
1.3.2- MAKALELERİ.....	60

II. BÖLÜM

İLK ANADOLUCULUK FİKRİNİN DOĞUŞU

2.1- DÖNEMİN SİYASİ YAPISI.....	82
2.1.1- OSMANLILIK	84
2.1.2- İSLAMCILIK.....	85
2.1.3- TURANCILIK	88
2.1.4- BATICILIK	93
2.2- ANADOLUCULUK DÜŞÜNCESİ	96
2.3- MAVİ ANADOLUCULUK	111

III. BÖLÜM

NURETTİN TOPÇU'DA ANADOLUCULUK DÜŞÜNCESİ

3.1- NURETTİN TOPÇU'NUN İDEALİNDEKİ ANADOLU İNSANI	113
3.1.1- İSYAN AHLAKI	113
3.1.1.1- İrade.....	119
3.1.1.2- Hürriyet	127
3.1.1.3- Hareket	130
3.1.2- AHLÂK NİZAMI	137
3.1.3- VAZİFELİLERİN GÖREVİ	142
3.1.3.1- Muallimler.....	144
3.1.3.2- Din Adamları	151
3.1.3.3- Siyasetçiler.....	156
3.2- NURETTİN TOPÇU'YA ANADOLUCULUK DÜŞÜNCESİNİ İLHAM EDENLER.....	158

3.2.1- HÜSEYİN AVNİ	160
3.2.2- REMZİ OĞUZ ARIK	165
3.2.3- ZİYAEDDİN FAHRİ FINDIKOĞLU.....	167
3.2.3- ALİ FUAD BAŞGİL	170
3.2.5- SALAHADDİN KÖSEOĞLU	172
3.3- NURETTİN TOPÇU'DA MİLLET VE MİLLİYETÇİLİK	175
3.4- NURETTİN TOPÇU'NUN ELEŞTİRDİĞİ AKIMLAR	179
3.4.1- OSMANLILIK	180
3.4.2- İSLAMCILIK.....	182
3.4.3- TURANCILIK	183
3.4.4- BATICILIK	186
3.5- NURETTİN TOPÇU'DA TEPKİNİN YANSIMASI	188
3.5.1- RÖNESANS HAREKETİ	189
3.5.2- MİLLİ FELSEFE	193
3.5.3- ANADOLULUK KİMLİĞİ.....	198
3.5.4- İSLAM MİLLİYETÇİLİĞİ	207
3.5.5- MÜSLÜMAN ANADOLU SOSYALİZMİ	211
3.6- ANADOLU'NUN DİNAMİKLERİ	220
3.6.1- MİLLİ İRADE	221
3.6.2- MİLLİ DEVLET	222
3.6.3- MİLLİ KÜLTÜR-SANAT	227
3.6.4- MİLLİ İKTİSAT	231
3.6.5- KÖY-KÖYLÜ	233
3.7- NURETTİN TOPÇU'DA ANADOLU'NUN MEVCUT DURUMU	235
3.7.1- ANADOLU'NUN MUKADDESATI VE GENÇLİK	236
3.7.2- KAPİTALİZM-SANAYİLEŞME-ŞEHİRLEŞME	237
3.7.3- YABANCILAŞMA	240
3.8- ÇARELER.....	243
SONUÇ	249
KAYNAKÇA	256
A) ESERLER	256
B) MAKALELER	259

C) İNTERNET KAYNAKLARI	265
ÖZET	266
ABSTRACT	267

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı geçen eser

a.g.m. : Adı geçen makale

bak. : Bakınız

c. : Cilt

ev. : Çeviren

G...... : Gazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi

Haz. : Hazırlayan

mad. : Maddesi

no. : Numara

s. : Sayfa

U.... : Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

v.d. : Ve diğeri

GİRİŞ

1.1- ARAŞTIRMANIN KONUSU VE ÖNEMİ

Bu çalışma, Nurettin Topçu'nun Anadoluçuluk düşüncesini konu edinmektedir. 19.yüzyılda Osmanlı devletinin Batı karşısında güç kaybetmesi, buna bağlı olarak mevcut siyasi yapısının bozulması ve toprak kaybetmesi neticesinde devletin bütünlüğünü korumak adına bir takım çarelere başvurulmuştur. Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük eksenli bu çare arayışları bu büyük devletin çöküşüne engel olamamıştır. Osmanlının son zamanlarına denk gelen bu buhran döneminde bütün milliyetçilik anlayışlarına alternatif olarak pragmatik bir zorunluluk olarak, vatan eksenli milliyetçilik hareketi olarak, başta bir kültür hareketi iken siyasi bir yapılanmaya dönüşen Anadoluçuluk düşüncesi ortaya atılmıştır.

Nurettin Topçu, Cumhuriyetin erken dönemlerinde ülkenin önemli mütefekkirleri arasında yer alır. Avrupa'da felsefe ve ahlak eğitimi alan Topçu, Türkiye'de uzun yıllar felsefe öğretmenliği yapmıştır. Anadoluçuluk düşüncesini milliyetçilik anlayışları arasında en uygun tarz olarak benimseyen Topçu, İlk dönem Anadoluçuluk düşüncesinin ana çizgisinden ayrılmadan fakat ona ayrı manalar katarak bu düşüncüyü kendince Anadolu'nun tüm unsurlarıyla buluşturmayı hedeflemiştir. "Vatan" zemininde kendine has bir üslup geliştiren Topçu, ideal vatan ve ideal fert şablonunda Anadolu'yu bir bütün olarak ele almıştır.

1.2- ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmamızın amacı öncelikle fikirlerini irdeleme ve manalı sonuçlara ulaşma gayreti içerisinde bulunduğumuz Nurettin Topçu'nun hayatını ve

hayatının önemli dönüm noktalarını açıklamak, ardından yakın tarihin ana akımları olan Osmanlılık, İslamcılık ve Türkçülük gibi ekolleri olabildiğince objektif şekilde irdelemek, bu akımların Osmanlı Devleti'nin son yüzyılında ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönemlerinde devletin ve milletin mevcut yapısı üzerinde nasıl bir etki bıraktığını belirtmektir. Daha sonra düşünceleri kristalize ederek bu üç akıma alternatif olarak sunulan Anadoluçuluk düşüncesini, bu düşüncenin tarihi gelişimini, ortaya çıktığı dönemdeki sosyolojik yapıyı, hangi düşünürler sayesinde geliştiğini ve bıraktığı kalıcı etkili izleri net bir şekilde ortaya koymaktır. Bu aşamadan sonra esas konumuz olan Nurettin Topçu'nun Anadoluçuluk düşüncesini, Anadoluçuluk düşüncesinin Nurettin Topçu'da geçirdiği evreleri ve Topçu'nun bu düşüncüyü hangi temeller üzerine oturttuğunu, Anadolu'nun esaslarıyla nasıl bütünleştirdiğini ana hatlarıyla ortaya koymaktır.

Bu araştırmanın Türk modernleşmesi sürecinde, üç tarzı siyaset olarak beliren akımların kutuplaşmaya götüren söylemleri karşısında somut bir vatan fikrinin yanında daha ılımlı, geniş kitleleri çevreleyen, dini hassasiyetlerle birlikte ayrılıklara ve bölünmelere karşı daha mukavemetli bir teorik altyapı sunacağı kanaatindeyiz. İnsan dünyasını tarih ve kültür gibi bağlamlardan arınmış bir halde kavramanın zor olduğunu¹ düşünürsek geçmişle sıkı bir bağ kurarak devletin ve milletin bölünmezliğini esas alan ve bu varlığı devam ettiren ortak bilincin oluşmasını destekleyecektir.

Bu çalışma, küreselleşme politikalarının parçalayıcı etkileri karşısında ülkemizin karşı karşıya olduğu problemler dikkate alındığında, Nurettin Topçu gibi düşünürlerin inşa ettiği fikirlerin de günümüze aktarılmasıyla ve makul bir eleştiri sürecinden geçirilmesiyle daha sağlam bir toplum yapısının oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

¹ Erol GÖKA: Hermenötik Üzerine, Türkiye Günlüğü Dergisi, s.22 (İstanbul, Bahar 1993), 84.

1.3- ARAŞTIRMANIN METODU

Sosyoloji dünyada olup bitenlerle ilgilidir. Dünü bilerek bugünü yakalamak ve değerlendirmek sosyoloji ilminin kapsamı içerisindedir. Sosyolog, peşin hükümlerden sıyrılarak ve zihni tembelleştirici kavram ambargosunu bertaraf ederek,² olaylara objektif olarak yaklaşmalıdır. Bundan sonra olayların ortaya çıkışında etkili olan faktörlerin tespiti önem kazanabilir.³ Bazı kavramlar farklı kültürlerle göre mahiyet değiştirebilmektedir.⁴ Sosyal ilimciler sosyal meseleleri, olayları ve münasebetleri itibari (yere, zamana ve toplum yapılarına göre) değerlendirmelere gitmek ve anlamlı bütünü sebep sonuç ilişkisi içinde neticelendirmek zorundadır.⁵ Aynı zamanda o, anlamacı yaklaşıma bağlı olarak olayların dışa ait formlarından mana dolu tüm ve bütünlere nüfuz ederek onlar arasında sebep-netice bağı kurarak sonuca ulaşma durumundadır.⁶

Tarihte olup bitenleri konu edinen literatüre dayalı sosyolojik çalışmalarda son dönemlerde özellikle anlamacı/yorumsamacı yaklaşım öncelenmektedir. Felsefi kökenleri Alman idealizmine bağlı olan ve Diltey'in sosyal bilimlere yönelik yöntem arayışlarıyla bilimsel alana taşınan anlama yöntemi, tarihi bir eylemi ya da metni yazanın yerine kendini koyarak anlama çabasını içermektedir.

Pratikten yani yaşanan gelenekten kopuk bir anlama mümkün değildir.⁷ Bunun için metin yorumcusunun konumu içerisinde onun yaslandığı gelenek temel bir nitelik taşır.⁸ Bir metni anlamaya çalışırken aslında (ve aynı zamanda) geçmiş ile şimdinin sürekli kaynaşması demek olan bir gelenek

² Mustafa E.ERKAL, Sosyoloji (Toplumbilimi), (İstanbul, 1995), 25.

³ Mustafa E.ERKAL, a.g.e., 19.

⁴ Mustafa E.ERKAL, a.g.e., 25

⁵ Mustafa E.ERKAL, a.g.e., 22.

⁶ Ünver GÜNAY: Din Sosyolojisi (İstanbul, 2000), 76.

⁷ Erol GÖKA, Abdullah TOPÇUOĞLU, Yasin AKTAY, Önce Söz Vardı (Ankara, 1995), 51.

⁸ Erol GÖKA, Abdullah TOPÇUOĞLU, Yasin AKTAY, a.g.e., 52.

içerisinde yaşayan varlıklar olarak kendimizi anlamamızda yeni bir bakış açısı kazandırır.⁹

Schleiermacher ve Gadamer'de yorumsama olarak beliren bu çaba her hangi bir metnin anlaşılmasında “anlama dairesi” olarak nitelenen Gadamer'in “ufukların birleşmesi” dediği bir metnin yazarı ile okuyucusunun birleştiği noktaya göndermede bulunur. Ne var ki, Diltey'de bir yöntem olarak sunulan anlama/yorumsama, Gadamer'de yöntem olmaktan çok anlamayı sağlayan bir çabadır.

Biz de bu çalışmamızda Nurettin Topçu'nun eserlerini seçtiğimiz konu çerçevesinde belirttiğimiz amaca ulaşmak için anlamacı/yorumsamacı yaklaşımı benimsemiş bulunuyoruz. Sosyal bilimlerde yöntem krizinin yaşandığı bir dönemde böyle bir seçim mutlak bir yöntem seçimine gitmekten çok bizim akademik duruşumuzu ortaya koymaktadır.¹⁰

Çalışmamız boyunca yukarıda belirtilen ilkelere sadık kalarak yöntem kurmaya çalıştık. Çalışmanın temelini bu esaslar üzerinde şekillendirerek Osmanlı Devleti'nin son dönemini, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk zamanlarını kapsayan bu fikir faaliyetini o günün şartları ve zamanın siyasi yapısını dikkate alarak değerlendirip bütüncül bir sonuca varmayı hedefledik.

Sosyoloji ancak vasıfladığı olguları karşılaştırıp açıklamalara gittiği, olaylar arasında sebep-netice bağı kurabildiği ve hatta kanunlara erişebildiği ölçüde amacına erişebilmiş sayılabilir¹¹ uyarınca çalışmamıza “tarihi karşılaştırma” metodunu kullanarak, yığın halindeki olayların gruplanması ve aralarında ilintiler kurulmasına yönelik bir çalışmaya yön verilmiştir. Bunun yanında din sosyolojisini esas alarak konumuz itibarıyla siyaset sosyolojisinden de yararlanılmıştır.

⁹ Erol GÖKA, Abdullah TOPÇUOĞLU, Yasin AKTAY, a.g.e., 53.

¹⁰ Erol GÖKA, Abdullah TOPÇUOĞLU, Yasin AKTAY, a.g.e.,

¹¹ Ünver GÜNAY: a.g.e., 74.

1.4- ARAŞTIRMANIN SINIRLARI

Konumuzu “Nurettin Topçu’da Anadoluçuluk düşüncesi” diye sınırlandırmadaki amacımız, şu ana kadar Nurettin Topçu’ya dair ve Anadoluçuluk düşüncesiyle ilgili ayrı başlıklar altında çalışmalar yapılmışsa da Nurettin Topçu’nun Anadoluçuluk düşüncesini ayrıntılı bir şekilde ele alan bir çalışmanın bulunmayışıdır. Yaşadığı dönemde resmi ideolojiye yakın durmayan ve muhafazakâr bir kimliğe sahip bulunan Nurettin Topçu’nun Anadoluçuluk düşüncesine yaptığı katkı ve yorumlayış biçimi çalışmamızın temelini teşkil edecektir. Türk modernleşmesi çerçevesinde ele alınan Tanzimat dönemi düşünce akımları ve ilk dönem Anadoluçuluk düşüncesi uzun bir çalışmaya konu olacak şekilde oldukça geniş ve günümüzle bağlantılı önemli bir tarihsel birikimin yükünü taşısa da biz çalışmamızda bu konuyu tezimizin ana temasını güçlendirecek ve temellendirecek şekilde genel hatlarıyla ele almayı uygun gördük. Bu şekilde tezimizi Nurettin Topçu’nun Anadoluçuluk düşüncesi ve onun Anadolu algısı ile sınırlı tuttuk.

I.BÖLÜM

NURETTİN TOPÇU'NUN HAYATI VE ESERLERİ

Bir kişinin fikirlerini net bir şekilde anlayabilmek için öncelikle o kişinin hayatının önemli dönüm noktalarını, hayatındaki değişimleri ve hatta yaşadığı yeri, yaptığı görevi, tahsili, ailesini ve çevresini net bir şekilde anlamak gerekir. Konumuzun daha iyi anlaşılması açısından biz de Nurettin Topçu'nun hayatının belli safhalarını ayrıntılı bir şekilde ele aldık. Bu esnada inceleme konumuz olan "Topçu'nun Anadoluculuk düşüncesi"nin oluşumunda önemli bir yer tutan hayatındaki merhaleleri göz önünde tutarak hem Topçu'nun hayatını daha iyi öğrenmek, hem de tezimizin ana merkezini temellendirmek istedik. Yine aynı amaca yönelik olarak Topçu'nun yayınlanmış kitaplarının neler olduğunu bu bölümde verdik. Hayatı boyunca kalemiyle mücadele etmiş bir mütefekkir olan Topçu'nun birçok gazete ve dergide yazıları yayınlanmıştır. Bu makalelerin neler olduğunu tespit edebildiğimiz kadarıyla yine bu bölümde belirtmeye çalıştık.

1.1- HAYATI

Topçu denilince genel kanaat "anlatılamazlık"¹ üzerine şekillenmiştir. Çünkü onun fikir dünyasındaki zenginliği, sürekli aksiyon halinde bulunan imanı, öğretmenliğini ibadet edercesine yapma anlayışı ve de Anadolu'ya içten bağlılığı O'na karşı hayranlık uyandırıyordu. Topçu'nun 66 yıllık hayat serüvenini incelerken belli başlıklar altında toplamayı uygun gördük. Bunları ailesi, öğrenimi, öğretmenlik yılları, basın hayatı, siyasi girişimleri, kişiliği, son yılları diye tasnif ettik. Bu şekilde bu ülke ve ülke insanı için özellikle de

¹ Ayhan YÜCEL: "Hocamız Nurettin Topçu", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul, 1976), 53.

gençliği için önemli fikir mirası bırakmış olan vatan aşığı bir düşünürü daha iyi tanıtmış olabileceğimize inanıyoruz.

1.1.1- Ailesi

Nurettin Topçu, Osmanlı devletinin başkentinde, bu devletin en sıkıntılı dönemlerinden biri kabul edilen II. Meşrutiyetin ilanından bir sene sonra²1909 da dünya'ya geldi. Nurettin Topçu, baba tarafından Erzurumludur ve Ailesi Topçuzâdeler diye tanınır. Dedesi Osman Efendi, Erzurum'un Ruslar tarafından işgali sırasında Türk ordusunda topçuluk etmiş; bu lâkap oradan kalmıştır. Babası Topçuzâde Ahmet Efendi ailenin tek evlâdıdır. Küçük yaşta yetim kalır. Tahıl alım satımı yaparak aileyi geçindirmeye çalışır. Bu arada Erzurum'un tanınmış zenginlerinden Gülü Bey'in yardımını görür. Canlı hayvan ticaretine başlar. Doğu Anadolu ve bilhassa Erzurum yöresinden topladığı koyunları İstanbul'a götürerek işini genişletir, İstanbul'da bir yazıhane tutar. Zamanla Tahtakale'de bir han (Erzurum Hanı) satın alan Ahmet Efendi, İstanbul'a yerleşir. İlk evleri Süleymaniye Deveoğlu Yokuşu, Hatap Kapı sokağında bir ahşap binadır. Nurettin Topçu ve ağabeyi Hayrettin Topçu Süleymaniye'deki bu evde doğarlar. Topçu'nun ninesi Eğinlidir. Ahmet Efendi İstanbul'a yerleştikten sonra birinci hanımı vefat eder. Bu hanımdan olma iki oğlu da Balkan Harbinde şehit düşerler. Ahmet Efendi daha sonra yine Eğinli olan Kasap Hasan Ağa'nın kızı Fatma Hanım ile evlenir. Bu hanım Nurettin Topcu'nun validesidir.³

Harp yılları Ahmet Efendinin işlerinin bozulmasına ve iflâsına yol açar. Aile Süleymaniye'deki evden ayrılmış Çemberlitaş'ta, Topçu'nun vefatına kadar oturacağı bir ahşap eve taşınmıştır. (Daha sonra bu ev yıkılacak yeniden

² Mustafa KARA:"Farklı Bir Münzevi Sıra Dışı Bir Muallim Nurettin Topçu", Hece Dergisi, s.109(Ankara, Ocak 2006), 148.

³ Mustafa KUTLU:"Nurettin Topçu İçin Biyografi Denemesi", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul, 1976),110.

Nurettin Topçu tarafından yaptırılacaktır (1970) Ahmet Efendi Çemberlitaş'ta kasap dükkânı işletmeye başlamış ve vefatına kadar bu işe devam etmiştir.⁴

Topçu dindar bir ailede yetişmişti.⁵ Bunun etkisi düşünce ve davranışlarında açık bir şekilde görülmekteydi. Bunda aile dostlarının da büyük etkisi vardı. Hüseyin Avni Ulaş ailenin baba dostudur. Çemberlitaş'taki eve sık sık gelir gider, dolayısıyla Topçu, küçük yastan beri bu zatın etkisi altında kalmıştır. Yurda döndükten sonra H.Avni Ulaş'ın kızı Fethiye ile evlenir⁶. Düğün gününün akşamına İzmir Atatürk Lisesi'ne tayin emri gelir. İzmir'de bulunduğu yıllarda da eşinden ayrılır. Özel yaşamını öğrencilerine açmadığından dolayı boşanma nedeni bilinmiyor, fakat neslinin devam etmediğinden dolayı hayıflandığı öğrencileri tarafından nakledilir⁷.

1.1.2- Öğrenciliği

Nurettin Topçu altı yaşında Bezmiâlem Valide Sultan Mektebi'nin ana kısmına yazılır. Burayı bitirdikten sonra Büyük Reşit Paşa Numune Mektebine verilir. Arkadaşı Sırrı Tüzeer, Topçu'yla arasındaki okul arkadaşlığını şöyle açıklıyor:

“Nurettin Topçu'yu Reşit Paşa Numune Mektebi'nde tanıdım. Üçüncü sınıfta idik. Aynı sırada otururduk. Altıncı sınıfa kadar beraber okuduk. Biz kitap açmazdık, onun elinden kitap düşmezdi. Mektebi birincilikle bitirdi. Kimseye sokulmazdı, benden başka arkadaşı yoktu. Reşit Paşa Mektebi'nin sarıklı hocası Osman Efendi bir gün babasına “Büyük adam olacak” deyince çok az gülen babası hayli mütehassis olmuştur. Bu sıralarda sakın, biraz içe dönük bir

⁴ Mustafa KUTLU: a.g.m.,110–111.

⁵ Emin IŞIK: “Nurettin Topçu Ve Din Adamları”, Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976),86.

⁶ Mustafa KUTLU: a.g.m.,113.

⁷ Mustafa KUTLU, a.g.m.,116.

mizaca sahiptir. Küçük bir sandıkta kitap ve gazete biriktirme merakı vardır. İmlâ hocamız Nafiz Bey, bekâr ve içkiye müptelâ bir adamdı. Akif hayranı yalnız bir insan. Bekâr odasında yatar kalkar, bize Akif'in şiirlerini ezberletirdi. Biz hepimiz onun tesiri altında kaldık. Nurettin de onu çok severdi. Çocukluğundan itibaren az gülen, ciddi tavırlı biri idi. O yıllarda mektebin civarında Fransızların tenis oynadıkları bir bahçe vardı. Nurettin bu bahçede oynayanlara bakar, ziyadesi ile üzülürdü. Memleketin hali O'na ömür boyunca acı çektirdi.”⁸

Daha sonraki yıllarda Topçu, Vefa idadisi'ne devam eder. Birinci sınıfta babasını kaybeder. Evlerinin bir katını kiraya verirler. Ağabeyi Hayrettin Topçu mektepten ayrılarak ailenin yükünü omuzlar. Topçu Vefa idadisi'nde de sınıflarını birincilikle geçer. Felsefeye bu sıralarda meyletmektedir. Son sınıf Haziran imtihanında Arapça hocası Sıfırcı Salih'ten kalır. Bu olay ona çok tesir etmiştir. Bütün yaz çalışır. Mektebi bitirir. Topçu burada arkadaşı Sırrı Tüzeer ile yine beraberdir ve bu okulda namaza başlarlar. Bu dönemde Topçu'nun Hocalarından Edip Bey, Tarihçi Memduh Bey, Celâl Ferdî, Ulûm-ı Diniyye hocası Şerafettin Yaltkaya en çok etki eden öğretmenleridir. Özellikle tarih derslerinden çok istifade etmiştir. Daha sonra Topçu'nun Sırrı Bey'le yolları, kendisi Avrupa'ya gidip gelinceye kadar ayrılır.”⁹

Liseden mezun olan Topçu, kendi kendine Avrupa imtihanlarına girer, kazanır (1928). Hamdi Akverdi, Vehbi Eralp, Ziya Somar gibi şahıslarla birlikte Fransa'ya gider. Daha önce giden Remzi Oğuz Arık, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Cevdet Perin, Bedrettin Tuncer Paris'tedirler. Daha sonra bu şahıslarla, bilhassa Remzi Oğuz ve Zivaeddin Fahri ile görüşmeleri olmuştur. Topçu'nun Anadolucuk düşüncesinin başlangıcı bu şahıslardan mülhemdir. Topçu önce Bordo Lisesi'ne nakledilir, ilkyazı denemelerini burada kaleme

⁸ Mustafa KUTLU, a.g.m., 112.

⁹ Mustafa KUTLU, a.g.m., 112.

alır ve mensubu olduğu Sosyoloji Cemiyetine gönderir. Moris Blondel'i bu lisede tanır. Daha sonra mektuplaşırlar. Burada bir psikoloji sertifikası yapar. İki sene sonra Strazbourg'a geçer. Üniversitede felsefe tahsil eder. Ahlâk kurlarını tamamlar, Sanat Tarihi lisansı yapar. Yazları İstanbul'a gelip gitmektedir. 1931'de ağabeyi Hayrettin Topçu yanına gelir. İki sene ağabeyi ile beraber kalırlar. Daha sonra ağabeyi Grenobl'e gider. Topçu'nun Avrupa'daki hayatı okul, ev, kütüphane çerçevesi içinde geçer ve Topçu Fransa'daki hayatından şöyle bahseder: "Avrupa'da bekârlık çok rahattır. Paris'te arkadaşlık yoktur.", "Gençliğimin en keskin heyecanlarını Eks şehrinde yaşadım."¹⁰ Ancak hafta tatillerinde derneklerin tertip ettikleri toplantılara gider. Aynı toplantılar da Samet Ağaoğlu, Ömer Lütfi Barkan, Besim Darkot gibi zatlarda bulunmaktadır. Topçu bu arada Luis Massignon ile tanışır. Dr. Adnan Adıvar'ın Türkçe dersi verdiği Massignon'a daha sonra bu dersi Topçu verir. Strazbourg'da doktorasını hazırlayan Topçu, Sorbon'a gider, doktorasını verir.¹¹ İsyân Ahlakı adlı eseri Fransa'da, Sorbonne Üniversitesi'nde yapılmış ve 1934'de (henüz soyadı kanunu çıkmadığı için) Nurettin Ahmet imzasıyla Paris'te yayınlanmış bir doktora tezidir: "Conformisme et Revolte", yani Uysallık ve İsyân¹² çalışması Paris'te yılın en başarılı doktora tezidir. Sorbon üniversitesi felsefe jürisi tarafından birinci seçilmiştir. Sorbon Üniversitesi tarihinde dereceye girerek felsefe doktorası veren ilk Türk öğrenci Nurettin Topçu olmuştur. Üniversitenin geleneklerine göre en iyi dereceyi alan öğrenciler mutlaka ödüllendirilir. Yetkili Profesör Nurettin Topçu'ya sorar:

- Tebrik ediyoruz! Alacağınız ödülün hakkını size bırakıyoruz.
- Nasıl yani?
- Efendim, bir altın saat mi? Amerika veya Kuzey Avrupa'ya bir mavi yolculuk mu? Hangisini tercih ederseniz onu alacağız. Veya o ülkeye seyahat edeceksiniz!

Nurettin Topçu kararlı ve emin bir şekilde cevap verir.

¹⁰ Mehmet SILAY: "Bir Nurettin Topçu Vardı", Türk Edebiyatı, s.141,(İstanbul, Temmuz 85), 29.

¹¹ Mustafa KUTLU, a.g.m.,112-113.

¹² Nurettin TOPÇU: İsyân Ahlakı, Çev: Mustafa KÖK, Musa DOĞAN (İstanbul, 2002), 15.

- Hiçbiri değil!
- O zaman ne istiyorsunuz?
- Sorbon Üniversitesi'nin giriş ve çıkış kulelerinde yirmi dört saat ay-yıldızlı Türk bayrağının dalgalanmasını istiyorum!
- Derhal bu istediğiniz yerine getirilecektir!

Teklfe verilen cevaplara kulak misafiri olan profesörler dahi hayret ve hayranlık içinde kalmışlardır. Vatan ve bayrak sevgisinin gurbet illerde okuyan bir öğrencinin yüreğinde böylesine yüceldiği az görülmüştür.¹³ Her Türk için gurur verici bir şey... Ama şahsiyet abidesine bakınız ki, bunu daha sonra yakınında bulunup arkadaşı olmuş birçok insana bile anlatmamıştır. Zira çok vakur bir insan olmasına rağmen, kibir, O'nun nefret ettiği şeydir. Bu anekdotu, kendisinin emekli olduğu İstanbul Erkek Lisesi'ni 1981 yılında ziyaret eden zamanın Devlet Başkanı Sayın Kenan Evren nakletmiş ve hitap ettiği gençlere, "Kendinize aydın örneği olarak şunu bunu değil, Nurettin Topçu'yu seçin!" demiştir.¹⁴

Doktora bittikten sonra hocası kendisine “şarkta felsefe olmaz, burada kal” demiştir. Topçu, sosyolojinin bile olmadığı bir iklimde felsefenin hiçbir şansı olmayacağını ifade ediyordu.¹⁵ Fakat vatanına hizmet aşkıyla coşan bir gönül adamını vatandan uzak diyarlarda tutmak zor olacaktı ve nihayet bu yorucu öğrencilik maratonundan sonra Topçu 1934'de yurda döner. Galatasaray Lisesi'nde felsefe öğretmeni olarak görev alır (1935).¹⁶

Topçu'nun öğrenciliği Türkiye'de de devam eder. “Sezgiciliğin değeri” konulu ve H.Bergson'un düşüncelerini sergileyen düşüncelerini doçentlik tezi olarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde vermiştir. Ne yazık ki bu tezden sonra Hilmi Ziya Ülken'de dâhil olmak üzere Edebiyat Fakültesi

¹³ Mehmet SILAY: “Nurettin Topçu'nun İdeali”, Hece Dergisi, s.109, (Ankara, Ocak 2006),398–399.

¹⁴ Mustafa KÖK:”Ölümünün On Beşinci Yılında Nurettin Topçu'yu Hatırlarken”, , Milli Kültür, s.14, (Ankara, Temmuz 1990), 29.

¹⁵ Ali BİRİNCİ:” Nurettin Topçu'nun Sohbetlerinden Hatıradan Kalanlar”, Hece Dergisi, s.109(Ankara, Ocak 2006), 439.

¹⁶ Mustafa KUTLU: a.g. m., 112.

otoriteleri onun zekâsından ve bilgisinden ürkmüş, “gençliğe tehlikeli fikirler aşılayabilir!” evhamı ile onu “eylemsiz doçent” bırakmak istemişlerdi.¹⁷ İki sene Hilmi Ziya Ülken'in eylemsiz doçentliğini yaptı. Bu arada girdiği imtihanlarda, kurulda lehte ve aleyhte verilen oyların eşitliği ile (12–12/ ve ikinci olarak 12 aleyhte 13 lehte, 1 çekimser, çekimser oy aleyhe ilâve edilerek) üniversiteye giremedi.¹⁸ Fikirleri, ahlâkî davranışları ve üstün yaratıcı zekâsı, üniversitede kalmasına ve orada yükselmesine yetmedi. Uzaklaştırıldığı üniversiteden ve üniversiteliden asla kopmadı. Onları affetti. İzdıraplarını içine gömdü.¹⁹

Topçu, vicdanının sesine uyarak verilen bu karar karşısında kendini lise gençliğine vermiş, bir havari gibi İzmir, sonra denizli, daha sonra Vefa Haydarpasha, İstanbul Erkek Liselerinde, Robert kolej ve İstanbul İmam Hatip okulunda 30 yıla yakın hizmette bulunmuş, bu arada makale, kitap, broşürler yayınlamış, seminer ve konferansları ile büyük bir gençlik kitlesine önder olmuştur.²⁰

1.1.3- Öğretmenliği

Nurettin Topçu, 1934'de Türkiye'ye döner ve Galatasaray Lisesi'nde felsefe hocalığına başlar²¹. İmtihandan geçmesi istenen altı öğrencinin adları kendisine teklif edilir. Nurettin Topçu bu teklife karşı “Eğer bunlar çalışkan talebelerse elbette geçerler” cevabını verir. Neticede talebelerin bir kısmı imtihanda kalırlar. Düşün gününün akşamına İzmir Atatürk Lisesi'ne tayin emri gelir.²²

¹⁷ Mehmet GÖKALP: “Büyük Dâva Adamı: Nurettin Topçu”, Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul ,1976),97-98.

¹⁸ Mustafa KUTLU: a.g.m.,119–120.

¹⁹ Ercüment KONUKMAN: “Nurettin Topçu Hocamızın Ardından”, Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976), 67

²⁰ Mehmet GÖKALP: a.g.m., 97.

²¹ Afşar TİMURÇİN:“Macit Gökberk Hocamızın Ardından”, Felsefe Dünyası, s.9, (Ekim 1993),22.

²² Mustafa KUTLU: a.g.m., 114.

Nurettin Topçu Hareket Dergisi'ni İzmir'de bulunduğu yıllarda yayımlamaya başlar. Dergi, İstanbul'da basılmaktadır. Bu arada eşinden ayrılır.²³ İzmir Lisesi'nin tarihinde, Nurettin Topçu'nun Hocalığına kadar kimse, yüksek tahsilini felsefe dalında yapmadığı halde, onun hocalığı zamanında mezun olan talebelerinin büyük kısmı, hocalarının meslek dalında tahsil yapmağa talip olmuşlardı.²⁴ Bir mütefekkir şöyle der: Öğretmenler mum gibidir, kendisi tükenir fakat etrafına ışık saçır. Topçu'da öyleydi adeta kendisi yoruluyordu, büyük külfetlere katlanıyordu fakat çevresindeki öğrencilerinin yolunu aydınlatıyordu. İzmir'deki günleri Topçu'nun aktif yazı hayatının başlangıcıdır. Burada yazdığı ve Hareket Dergisi'nde de yayınlanan "Çalgıcılar" adlı yazı resmi çevrelerde büyük tepki görür, bunun üzerine Topçu Denizli'ye sürgün edilir.²⁵ (1939)

Topçu, 1929'larda Fransa'ya giderken ülke, yaşanılmakta olan siyasi, sosyal ve kültürel değişikliklerin meydana getirdiği kaosu içindeydi. Bu dönemde Topçu, ateist değilse de, dine karşı bir ilgisi de söz konusu değildir. Yurda döndükten sonra da aynı durum devam eder. Denizli'ye öğretmen olarak sürgün edildiğinde orada mahkûm olan Bediüzzaman'ın mahkemelerini takip eder.²⁶ Topçu Said Nursi ile tanışmasını şöyle anlatır:

"... 1944'de İstanbul'dan Denizli'ye (Muallim olarak) tayin edildim. İmtihan ayı olan haziranda Denizli'ye gittim, şehir oteline indim. Halen Ödemiş'te savcı olan Müslihuddin Sönmez ve ablası Seher Sönmez vasıtasıyla Bediüzzaman Said-i Nursi'yi tanıdım. Otelin üst katında kalıyordu. Bütün şehirde onun ismi dolaşıyor, herkes ondan bahsediyordu. O günlerde Denizli'de devam eden mahkemesi neticelenmiş ve

²³ Mustafa KUTLU: a.g.m., 115.

²⁴ Lütfü BORNAVALI: "Nurettin Topçu", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112,(İstanbul ,1976),63.

²⁵ Süleyman Seyfi ÖĞÜN: Türkiye'de Cemaatçi Milliyetçilik Ve Nurettin Topçu, (İstanbul,1992), 46.

²⁶ Mehmet BATUK:"Nurettin Topçu Ve Tasavvufi Anlayışı", İlim ve Sanat, s.20, (Temmuz-Ağustos, 1988) ,54.

beraat etmişti. Beraattan sonra Şehir otelinin üst katında bir odaya yerleşmiş orada kalıyordu. Sıkı bir kontrol altındaydı. Yanına gidip gelen ziyaretçiler de aynı şekilde takip ediliyor ve tespit ediliyordu. Ziyaretçiler yanında çok az kalabiliyor, hemen çıkıyorlardı. Akşam yemeklerinde herkes çekilip gidiyor, otelde kimse kalmıyordu. Hatta kâtibi de yemeğe çıkıyordu. Ben de o sıralarda yanına çıkıyordum. Yarım saat kadar kalıp, ziyaret edip görüşüyordum. Din, iman, ahlâk, gençlik ve cemiyet meseleleriyle alâkalı konuşuyorduk....”²⁷

Nurettin Topçu bu görüşme neticesinde bir takım arayışlar içine girmiştir. Kafasındaki istifhamları çözmek ve ruh dinginliğine kavuşmak için gayret göstermektedir. Çünkü Avrupa’da yoğun bir mistisizm ve felsefe eğitimi almış, bu atmosfer içinde derinden derine işlenmiş ve bu manada kendini ifade imkânı bulmuştur. Yurda dönünce aynı şeyi kendi kültüründe aramış ve bu arayış onda büyük bir hayal kırıklığına yol açmıştır. Toplumsal düzeyde yaşanan dinsel hayat, Topçu’nun aradığı incelmışliği sunmaktan uzaktır. Bunun üzerine Topçu Vefa idadisi’nden yakın arkadaşı Sırrı Tüzeer’i bulur ve O’na derdini açar:

“Sırrı, çok perişanım, hoca da, papaz da adam aldatıyorlar” dedi. Ben, “bizim hocaları pek tanımıyorsun, dur bakalım” dedim. O sırada tayini İzmir’e çıkmıştı, gitti. Sonra oradan Denizli’ye verdiler. Denizli’den izinli gelişlerinden birinde buluştuk. Dedim ki, “bir şahıs var onun duası hürmetine İstanbul’a gelirsın, gidelim mi”? Çekindi, mütereddit davrandı. İsrar ettim, razı oldu, gittik. Hasib Efendi’nin odasında sandalye yoktu, Topçu ile yere oturduk. Hoca Efendiye, “Dua buyursanız da İstanbul’a gelse” dedim. Hoca Efendi biraz daldıktan sonra “Gelir, hem de terfi ederek gelir” dedi. Ben memnun olmuşum. O bu işin olacağına ihtimal

²⁷ Abdulkadir BADILLI: Hece Dergisi, s.109,(Ankara, Ocak 2006),446–447.

vermiyordu. Ancak aradan çok vakit geçmeden Haydarpaşa Lisesi'ne geldi. Bu hâdiseden sonra kendinde bizim yola doğru bir meyil başladı. “Kafamda bir sürü problem var fakat kimseye güvenemiyorum.” diyordu. Küllük'te Şeref Bey (Müftü) ile görüştüm. “Sırrı, bu benim aradığım adam değil” dedi. Bunun üzerine, “Seni bir yere götüreceğim ama titizlenmeyeceksin” dedim. Rahmetli çok titizdi. “Yere oturmak, tahta kaşık, yemek falan var dedim”. Müteredit görünüyordu. Sonra ben yalnız gittim. Hoca Efendi: “Kâfiri getir, kibirliyi getirme” dedi. “Bu öyle değil, altı sene felsefe okumuş Avrupa'da,” dedim. “Öyleyse getir” dedi. Sonunda razı ettim. Yolda giderken mütemadi soruyordu, hoca nerelidir, tahsili nedir?. Bunları sorma dedim, o sana her şeyi anlatır, dedim. Hoca Efendi (Abdülâziz Bekkine - Abdülâziz Efendi)nin Zeyrek'teki Çivicizâde Camiinin bahçesinde bulunan evine gittik. Yukarıda bir odası vardı. Bizi oraya aldı. Siz oturun, dedi gitti. Bir müddet sonra kapıyı tıklattı. Açtık, elinde bir tepsi, içinde patates yemeği, hamur tatlısı, tahin helva ve tahta kaşık. Oturduk, hoca anlatmaya başladı. “Oğlum biz Kazanlıyız” ve devam etti. Nurettin sorularının cevaplarını bir bir açıkladı. Bir taraftan yiyoruz. Bunlar konuşmayı derinleştirdiler. Avrupa uleması ile bizim ulemayı karşılaştırıyorlar. Sonunda Hoca; “Niye felsefe okudun”, diye sordu. Nurettin; “hevesliydim”, dedi. Hoca: “Boşuna vakit geçirmişsin, neyse senin şimdi yapacağın senede on tane İslâm'ı bilen ve tatbik eden talebe yetiştiren kâfi,” dedi. Uzun uzun konuşuyorlardı, ben felsefeden falan anlamam. Başımı yastığa koyup biraz kestirdim. Sabaha doğru beni kaldırdılar. Çıkarken Hoca Efendi; “Oğlum bu kapı sana her zaman açık, dilediğin zaman gelebilirsin” dedi, bizi kapıya kadar çıkardı. Bir kaç adım yürüdük, Topçu bana döndü; “Acaba geri dönsek ayıp olur mu” dedi. “Bırak” dedim, şurada sabaha ne

kaldı. Sonra yine gelirsin, dedim. Bu tarihten itibaren Hoca Efendi'ye bağlandı. Hoca Efendi'nin ona ters düşen sözleri üzerinde düşünür, bazen uzun müddet ziyaretine gitmez, daha sonra giderdi. Abdülâziz Efendi'nin vefatından sonra ona olan bağlılığı arttı. Dükkâna gelir bana Hoca Efendi'yi anlattırırdı. Elli kere anlatsam bıkmaz tekrarlatırdı. Hoca Efendi kendi hizmet eder, kimseyi kendine hizmet ettirmezdi. Topçu'da gördüğümüz bu mühim hususiyet hoca Efendi'den tevarüstür.”²⁸

Topçu İstanbul'a gelir ve burada Haydarpaşa, Robert Koleji, Vefa Lisesi, İstanbul Erkek Lisesi ve İmam Hatip Okullarında öğretmenliğini sürdürür. Memlekete hizmetin lise derecesindeki okullarda da yapılabileceğini ispat eder. Uzun yıllar liselerde felsefe ve sosyoloji dersi hocalığı yapar. Zaman zaman, neticesinin müspet olmayacağını bildiği halde Üniversiteye tekrar dönmek üzere teşebbüslerde bulunur fakat her seferinde hüsrana uğrar.²⁹

Topçu, öğretmenlik mesleğine çok bağlı bir insandır, o yüzden eğitim için ondaki bitmez tükenmez enerjiyi görüyoruz. Öğrencileri Topçu'nun sınıfta ders verişini, namaz içinde sure okuyan bir imamın haline benzetirler. Çünkü ders anlatırken âdeta mistik bir hayat yaşar ve ibadet eder gibidir. Onun derslerini uzunca okunmuş birer zammı sure sayarlar. Ölüm döşğinde Topçu'nun şu hakikati itiraf ettiğini aktarırlar: “Kırk sene öğretmenlik yaptım, mabede nasıl girdimse sınıfa da öyle girdim.”³⁰ Topçu, öğretmenlik mesleğinde hasbi idi, bu mesleği para için yapmadığına dair Mahir İz'in şöyle bir anısı vardır:

“İstanbul Erkek Lisesi'nin öğretmeni idi, İmam-Hatip Okulu'na da fazladan derse geliyordu. Fazladan geldiği dersler için ücret alması gerekiyordu. Maaş memuru, ücret

²⁸ Mustafa KUTLU: a.g.m., 115-116.

²⁹ Ercüment KONUKMAN: a.g.m., 67.

³⁰ Emin IŞIK: a.g.m., 86.

bordrolarını hazırlamış ve Nurettin Bey'e ücretlerin hazır olduğunu hatırlatmıştı. Fakat Nurettin Bey orali olmamıştı. Maaş memuru durumu okul müdürüne bildirmiş. O zaman İstanbul İmam - Hatip Okulu müdürü olan rahmetli Mahir İz Bey de hocayı çağırıp niçin bordroları imzalamadığını sormuş. Topçu, "Burası din mektebi, ben buraya ibadet için geliyorum, ibadetten para alınır mı?" demiş. Müdür "Ne yapıyorsun Nurettin Bey, sen devletten zengin misin? İhtiyacın yoksa sen alma, okulda bu kadar fakir talebe var. Sen bordroyu imzala, ben o parayı alı, fakir çocuklara dağıtırım" demiş. Topçu da "Ben o imzayı attıktan sonra parayı kabul etmiş olurum. O zaman almışım veya dağıtmışım fark etmez." deyince, Mahir. Bey "Pes doğrusu" demiş ve bu hareketin sebebini sormuş. Topçu: "Din görevi hasbî olmalıdır. Buradan yetişenler din adamı olacaklar. Ben hasbî olmalıyım ki, onlar da hasbî olsunlar." demiş.³¹

Hocalığı bütün manası ile çok ciddi ve şerefli meslek sayıyordu. Burada "meslek" kelimesini günlük konuşma dilinde almıyoruz. Öyle bir meslek ki sadece mekteple sınırlı değil, her yerde telkin, tedavi, bilgi ve ümitle var olur. Üniversitelerin ve cüppelerin inhisarında değildir. Bir gün bu şuurla şöyle demiştir: "Keşke ilk mektep hocası olsa idim." Hocalık peygamber mesleğidir. Hakkı ve ona bağlı ahlâkı tavsiye edenlerin ve bunun bütün çilesine katlananların mesleğidir. Kanaatlerinden dolayı Üniversiteden çıkarılmak durumuyla karşılaşmasına rağmen hocalığa küstüğüne dair hiçbir iz yoktur. Bunun yerine öğretme ve aşılama zevkini bir havari gibi sürdürüyordu. Bu yüzden emekli olduktan sonra kolu kanadı kırılmışçasına mahzun olmuştu ve öğrencilerini birer sevgili gibi yâd ediyordu.³²

³¹ Emin IŞIK: a.g.m.,87-88.

³² Muzaffer CİVELEK: "Ahlâk Dersi", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112, (İstanbul 1976), 16.

Kelimenin tam manasıyla muallimdi. O talebelerine büyüklükleri tanıtıyor, tahlil ve mukayeseler yapıyor, misaller veriyor, bu büyüklükleri sevdirmeye çalışıyordu. Bu büyüklükler nelerdi? Hemen hemen bir tema şekline de sözlerinde ve yazılarında işlediğini gördüğümüz bu büyüklükler; ilim, ahlâk, güzellik, iman, fazilet, irade ve iyilik gibi kavramlardı. Her vesileyle bu kavramlarla ilgili olan hakikat sevgisini, ahlâk adamını, sanatı, din hayatını tarif ediyor; hakikat sevgisinin giderek hakikat aşkına ve ilme, güzellik sevgisinin sanata; iyilik sevgisinin bir ahlâk hayatına, bunların hepsinde barınan Allah sevgisinin de din hayatının yaşanmasına ulaştırdığını anlatıyordu. Topçu, ilimdeki hakikat aşkını, sanattaki güzellik, ahlâktaki iyilik idealini ruhlara aşıl原因an ilhamdı.³³ Onun felsefe'yi öğretmede ve sevdirmedeki hünerini Afşar Timurçin şöyle aktarıyor:

“Son sınıfta Nurettin Topçu'yla karşılaştık. Onun felsefe dersleri tam bir felsefe şöleniydi. Nurettin Bey en zor felsefe sorunlarını basite indirgeyerek açıklamayı çok iyi biliyordu. Bize şu ya da bu filozofu değil bütün bir felsefeyi sevdirdi. Bir felsefe öğretisini anlattıktan sonra onun eleştirisini de yapardı. O ders anlatırken dalga geçenler olurdu. Ben onun ağzından çıkanı kapmaya çalışırdım. Besbelli benim gibi düşünmüyordu ama iyi düşünüyordu. Kendisi gibi düşünmediğimi çok iyi biliyordu, gene de beni pek seviyordu. Bütün iyi düşünenler gibi toplumun kıyısına itildiği belliydi. Bir doçentin bizim okulumuzda ne işi var diye düşünürdük, zaman zaman kırgınlığı yüzünden okunurdu. Ben onu dinledikçe felsefenin karmaşık bir düşünce alanı olmadığını anladım. Bendeki aydınlık düşünce tutkusu sanırım biraz da Nurettin Topçu Bey'in etkisiyle olmuştur, oluşmuştur.”³⁴

³³ Ayhan YÜCEL:a.g.m, 55–56.

³⁴ Afşar TİMURÇİN: “Macit Gökberk Hocamızın Ardından”, Felsefe Dünyası, s. 9, (İstanbul, Ekim 1993), 22.

Bir gönül ve ahlâk adamı olan Topçu, ömrü boyunca inandığı fikirlerden ve tavırlarından taviz vermedi, "hayata uymayı değil, hayatını Hakk'a uydurmayı"³⁵ amaç edindi, kalabalıktan uzak yalnız yaşadı. İlim, ahlâk, güzellik, iman, fazilet, irade ve iyilik Nurettin Topçu'yu anlatan kavramlardı.³⁶ Meslek hayatında, talebelerinden onu sevmeyen, idarecilerinden de onu seven pek az insan vardır.³⁷ O, üstün zekâsı, muhakeme gücü ve hitabetiyle kitleleri tesiri altına alabilen müstesna bir ruh ve fikir adamıdır. Kendisini bu toprakların ıstırap çeken insanına adamıştı.³⁸ Bununla ilgili Topçu'nun öğretmenliği sırasında o zamanın karışık dönemlerindeki bir öğretmen protestosuna karşı tavrını bir arkadaşı şöyle anlatır:

"Solcuların başlatıp Türkiye çapında tatbik ettikleri meşhur öğretmen boykotu sırasında, sanki böyle bir şey yokmuş gibi vazifesinin başına gitmiş, orada bütün talebe ve öğretmenleri bahçede görmüş, öğretmenlerin bir kısmının açıkça, bir kısmının göz kırpar tarzda birbirlerini ve talebeleri kışkırttıklarını tespit etmiş, hele müdürün, ağzının bir yanı ile talebe ve öğretmenleri derse davet ederken öbür tarafı ile boykotu teşvik ettiğini de görünce çok üzülmüş, talebelere mikrofondan hitap etmek istemiş fakat müdürün allem-kallem ederek atlatması üzerine doğruca sınıfına çıkmış ve hayretle, sadece kendi talebelerinin tam olarak derse hazır vaziyette beklediklerini görünce sevinmişti. Yerine geçip oturmuş, biraz düşünmüş ve onlara "niçin arkadaşları ve hocaları dışarıda, dersleri boykot ederken burada bulunduklarını" sormuş ve talebelerinden "kendisini dinlemek istedikleri, ders almak arzusunda bulundukları" cevabını almıştı. Bunun üzerine Topçu, "İsteyenin dışarıya çıkabileceğini, hür düşünceli olmak lâzım geldiğini, ancak böyle bir hareketi tercih edene hiç kızmayacağını, darılmayacağını, sâdece bir tek mantıkî

³⁵Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, Nurettin Topçu mad. (İstanbul, 1998), 370.

³⁶Ayhan YÜCEL: a.g.m., 55.

³⁷Lütfü BORNOVALI: a.g.m, Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112, (İstanbul 1976), 63.

³⁸Ercüment KONUKMAN: a.g.m., 67.

cümle ile dışarıya çıkmasının, boykota iştirak etmesinin sebebini izah etmesini isteyeceğini...” Söylemiş ve fakat kimsenin yerinden kalkmadığını, aksine hocalarını dinlemek istediklerini ifade ettiklerini görünce boykot ve grevin ahlâkî olmadığını, hele öğretmen gibi, mesleklerin en mukaddesini ifa eden bir insanın boykot yapmaya, grev yapmaya asla hakkı olmadığını... Uzun uzun izah etmiş ve koca memlekette hür düşünce çerçevesi içinde, hesaplı korkulardan uzak, aklın gösterdiği yolda ve ahlâkın dışına çıkmadan boykot ve greve iştirak etmeyen muhtemelen tek hoca ve tek sınıf kendisi ve sınıfı olmuştur”³⁹.

Muallim olarak başlangıçta biraz haşın, sert ve müsamahasız bulunan Topçu’da, zamanla öğrencilerine karşı duyduğu derin ve gerçek sevgi görülebilir. Müsamaha kabul etmez görünen disiplin zihniyetinin arkasında talebesini seven, iç hayatına girebilen, daha mühimi bir talebe için o çok sıkıcı felsefe derslerini sevdirebilen bir hocadır. Memlekette tek parti devrinin ve mekteplerde tek kitap devrinin son yılıdır. Parti hükümetlerinin, parti tarihinin, parti görüşünün tek taraflı propagandasını yapan resmî sosyoloji kitabı yerine Nurettin Topçu’nun, birçok meselede zihinleri açan ders kitabı okunur. Öğrenciler Milliyetçiliğimizin eski yeni birçok bahislerini, problemlerini o kitaptan; fakat daha çok hocanın derslerinden öğrenirler. Buradaki ders kelimesiyle, müfredata çok bağlı ve programlı bir takrir sistemini değil, öğrencileri heyecana, bazen hülyalara sevk eden, fakat her zaman insanı alıp götüren ve sürükleyen büyüleyici ifade daha uygun olsa gerektir.⁴⁰

Haysiyeti, vakarı, asla taviz vermeyen ciddiyeti ile derslikte dört başı mamur bir disiplin sağlar. Güldüğü çok az görülmüştür. Ama tebessümleri çok anlamlıdır. Kimi zaman bir öğrencinin olmayacak bir hatasına ya da

³⁹ A. Nuri YÜKSEL: “Mektep İnsan N.Topçu”, Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976), 78–79.

⁴⁰ Orhan OKAY: “Bir İdealistin Ölümü”, Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976), 46

araya sıkıştırdığı abuk sabuk bir yoruma nazik bir istihza ile gülümser, hocada bütünüyle sakın bir hoşgörü hâkimdir.⁴¹ Fakat hocanın bu hoşgörüsü yanında öğrencilerini herhangi bir uygunsuz üslup ya da harekette eleştirdiği durumlarda mevcuttur. Onlardan biri şöyledir:

“1953 senesi Vefa Lisesi edebiyat bölümü  ğrencilerindendim. Felsefe, mantık sosyoloji en sevdiğim dersler arasında. Zira hocamız Nurettin Topçu...

Bir gün sosyoloji dersinde Hoca, “Ferdin cemiyet üzerine tesirleri” konulu bir ev  devi verdi. Ben de Hitler’i konu olarak aldım. Hoca,  devleri tetkik etmiş, geri veriyordu. Benim  deviye sıra gelince, ismimi seslendi. Ayağa kalktım; bana hitaben:

—  devinizin bir cümlesini hiç beğenmedim. “Hitler Alman milletinin boynuna kement geçirerek, peşinden sürüklemiş, yüz binlerce insanın ölümüne sebep olmuştu” (Cümlenin dizimi aşağı yukarı böyle idi). Devam etti: “Bir talebe, bu tarzda yazmamalıdır. Günlük gazetelerdeki ifadelere benziyor.  sl bunuz ağırbaşlı olmalıdır. Kendinizi böyle alıştırmamalısınız...”

Mahcup olmuş, hatta Hocaya kırılmıştım.  devimi elime aldığımda kırmızı kalemle o cümlenin etrafının çizilmiş olduğunu gördüm. O anı hiçbir zaman unutmadım. Hele bugün gazetelerdeki seviyesiz beyanları gördükçe Hocanın ne kadar haklı olduğunu daha iyi anlıyorum. Hocamız,  ğrencilerinin skolastik bir zihniyetle yetişmesini hiçbir zaman istemez, kâinat karşısında kendine özgü görüşlere sahip olan, kafası çalışan, kendisi için hayat kaideleri yaratabilen,

⁴¹ Talat Sait HALMAN: “Gerçek  ğretmen”, Hece Dergisi, s.109(Ankara, Ocak 2006), 385–386.

fikir ve fazilet aşkına bağlı, ülkücü insanlar olarak görmek isterdi.⁴²

Topçu öğretmenlik mesleğine İstanbul Erkek Lisesi'nde(1974) son vermiştir. Bu mesleğe sımsıkı bağlandığından dolayı âb-ı hayatını yitirmiş ve bir yıl sonra vefat etmiştir. Civelek onunla ilgili: “Hiçbir zaman onu “muallim” hüviyeti dışında görmedim. Son günlerinde hasta yatağında bile öğreten insandı.” diyor.⁴³

Nurettin Topçu'nun hocalığı sadece okullarla sınırlı değildir. Topçu'nun fikri faaliyetlerini sürdürdüğü, kurulmasına emek verdiği ve Türkiye'de söz sahibi olan birçok talebenin yetiştiği Türk Kültür Ocağı, Türk Milliyetçiler Derneği, Milliyetçiler Derneği ve Anadolu Fikir Derneği⁴⁴ Topçu'nun sivil okulları arasındadır. Topçu milliyetçiler cemiyetinin manevi reisiydi.⁴⁵ Milliyetçiler Derneğinin kubbesi altında Nurettin Topçu öğrencilerinin bilmediklerini, üniversitede öğrenemeyeceklerini öğretti. Topçu, resmî alâkalar dışında kalmış, unutulmuş, unutturulmuş Türk ve İslâm ulularını, millet ruhunun ebedî bekleyicisi olan bu büyük ölüleri her vesile ile anar, talebelerine tanıttırdı.⁴⁶

Tüm bunların yanında Topçu'nun bir eğitim mekânı daha göze çarpar; evi! Topçu kendi mekânında öğrencileriyle daha sıkı diyalog kurardı. Öğrencisi bir anısını anlatıyor:

“O günlerde arkadaşlar, Topçu'nun evinde toplanacağız demişlerdi ve benimde gelmemi istemişlerdi. Çemberlitaş Sineması'nın önünde sözleşilen saatte toplanıldı ve

⁴² Fikret SEVSEN:“Anıların İçinden”, Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976), 108.

⁴³ Muzaffer CİVELEK: Ahlâk Dersi, Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976)15.

⁴⁴ Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, Nurettin Topçu mad.(İstanbul, 1998), 369.

⁴⁵ Sıtkı EVREN: “Hocanın Andıkları” , Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976), 60.

⁴⁶ Sıtkı EVREN: a.g.m. , 58.

Rahmetli'nin Şatır Sokak 10 numaradaki evine gidildi. Nurettin Topçu, Marmara'ya hâkim odasından bizi kabul etti. Çîni bir sobada yanan odunların çıtırtısı sessizliği bozuyordu. Topçu, kütüphanesinin önünde bulunan yazı masasının yanına bir sandalye üzerine adeta ilişmişti. Hepimizin ayrı ayrı hatırını sordu. Ve meseleleri ortaya atarak onların çözümleri hakkında düşüncelerini söyledi. Bazen de bizim bu meseledeki görüşümüzü öğrenmek isterdi; bize sualler sordu. Bu toplantıda Anadolu insanının meseleleri dile getiriliyor ve Anadoluculuğun ilkeleri anlatılıyordu.”⁴⁷

Öğrenciler bu ziyaretlerin neticesinde Topçu'nun yanından ayrıldıklarında sanki zikir meclisinden, bir camiden çıkıyor gibi yunmuş, yıkanmış bir haleti ruhiyeye kavuştuklarını ifade ederler. Bu ziyaretlerde Topçu, öğrencilerini daima güler yüzle karşılar ve fakat sohbet sırasında hep ciddi ve titiz olurdu.⁴⁸ Soruları sabırla cevaplandırır, sakın, genellikle önüne bakarak konuşurdu. Başkalarını incitecek bir söz söylemezdi. Huzurunda öğrencileri kendilerini rahat hissederlerdi. Onun evine ilk defa gelenler şaşkınlık yaratacak derecede hürmet ve alâka ile karşılaşıyorlardı. Dışarıdaki ya da derslikteki hoca ile evindeki tamamen ayrı insanlardı. Hoca'nın nazarında insana hürmet ve hizmet Hakk'a hizmetti. Bundan dolayı evine gelen misafirlerin ayağına terliklerini kendi uzatır, oda kapısına kadar validesinin getirdiği tepsiyi alır ve çayları kendisi dağıtırdı.⁴⁹ Topçu'nun bu davranışını Abdülaziz Bekkine'den esinlenerek yaptığına inanıyoruz.

⁴⁷ Ercüment KONUKMAN: a.g.m.,, 65.

⁴⁸ Nevzat YALÇINTAŞ: "Hocamız Nurettin Topçu", Hece Dergisi, s.109(Ankara, Ocak 2006), 456.

⁴⁹ Ali BİRİNCİ: a.g.m.,432.

1.1.4- Basın Hayatı

Nurettin Topçu denilince akla hiç şüphesiz Hareket Dergisi gelir. Topçu, Hareket Dergisi'ni 1939 yılından itibaren vefatına (1975) kadar aralıklarla çıkarmış ve fikri mücadelesini bu şekilde vermiştir. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde milli şeflik rejimine açıktan eleştiri getiren ilk muhalif basın organıdır.⁵⁰ Hareket Dergisi, Cumhuriyet döneminin modernist radikalizmine eleştirel yaklaşan Anadolu bir muhalif düşünce okulu olarak kurulur. Nurettin Topçu, derginin merkezi figürü olarak yer alır. Dergi, radikal modernleşme karşısında Anadolu muhafazakârlığının ilginç bir temsilcisi olur.⁵¹ Topçu, Anadolu düşünceğini, Hareket'in sayfaları arasında geliştirmiştir. Yazdıkları ile Türkiye'de bir dünya görüşü olarak İslâmî eğilimlerin canlılık kazanmasına çalışmıştır. Topçu, 1939–1942 Hareket Dergileri'ndeki yazılarıyla tasavvuf ve vahdet-i vücud merkezli, milliyetçi, ruhçu ve mistik düşünüşün felsefî temellerini araştırdı. Makine medeniyetine duyulan şuursuz ihtirasın insanı öz benliğinden uzaklaştırdığını vurguladı. İsyan ahlâkı ve irade felsefesini ortaya koymaya çalıştı. İnsan, tarih ve toprak unsurlarına ağırlık vererek Anadolu grup içinde yer aldı. Bununla birlikte o, Gökalpçi milliyetçiliğe yönelttiği eleştiriler ve Osmanlı İslâm unsurlarına tanıdığı ağırlık ile kendine has bir çizgi geliştirdi. 1947–49 Hareketlerinde bu çerçevedeki düşüncelerinin İslâmî temellerini açıklığa kavuşturdu. Milliyetçiliğin İslâm'la olan bağlarını ortaya koydu ve bunların ayrılmazlığına işaret etti. 1952–53 döneminde değişen toplum yapımızın dinî millî temellerde inşa edilmesi gerektiğini savundu. Batılılaşma karşısında inanç ve kültürümüzü savunurken, kapitalist ve komünist iki kamp arasında cemaatçi bir nizamın zarureti öne sürdü. İslâm umdeleri üzerine yükselecek olan bu "yeni nizam"ın ahlâktan maarif davasına kadar uzanan çerçevesini çizdi. 1966–75 döneminde ise önceki düşüncelerini daha da billurlaştırarak davasının

⁵⁰ Hamza TÜRKMEN: Hareket Dergisi, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, c.6 (İstanbul, 2004), 715.

⁵¹ Sadettin ELİBOL: Muhalif Bir Düşünce Okulu: Hareket Dergisi, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, c.4 (İstanbul, 2004), 269.

müdafaasını yaptı.⁵² Hareket Dergisi'ni öğrencileri Topçu'nun ölümünden sonra da çıkamaya çalışmışlar fakat birkaç sayı çıkardıktan sonra Hareket Dergisi'ni sonlandırıp Dergâh adında dergi çıkarmaya başlamışlardır.

Topçu, gençlerin omuzlarımızı sarsan, birçok genci kendine getiren, havailikten çevirip etrafındaki meselelere yönelten, yazılar yayınlıyordu. Hareket kaynağını kaba heyecanlardan ve yasaklardan alan bazı ideolojiler gibi, kalabalık okuyucu kitlesine hiçbir zaman sahip olamadı. Büyük idealler gibi, kendi etrafında toplananlara ebedî huzur ve haz verici ilhamını bahşetti. Nurettin Topçu, Hareket'teki yazılarında bazen cemiyet hâdiselerini değerlendiren bir sosyolog, bazen varlığın sınırlarını ve bilinmeyenin kapılarını zorlayan bir metafizikçi, bazen Anadolu'ya hizmet aşkını teşvik eden bir idealist, bazen milliyetçiliğimizin temellerini tespit eden bir nazariyeci, bazen da plâstik sanatların kuvvetli bir yorumcusu olarak göründü.⁵³ Bu yazılardan her biri, çağı ve memleketi karşısında ıstırap duyan, bir ruh, kurtuluşu Yunus Emre'nin temsil ettiği Anadolu Türk tasavvuf ve ahlâk hayatında bulan bir görüşle yazılmışlardır. Taşralı adlı kitabında topladığı hikâyelerinde bir "Anadolu romantizmi" yaşatmaya çalıştı. Anadolu insanının meselelerini, gurbet ve hasret duygularını, çeşitli çevreler tarafından nasıl istismar edildiğini ve ezildiğini anlattı.⁵⁴

Nurettin Topçu'nun kendine has, derin, ince, güzel bir üslûbu vardır.⁵⁵ Özgür bir düşünür olmasının ötesinde, yazdığı eserlerle aynı zamanda inançlı ve cesur bir eylem adamıydı.⁵⁶

Nurettin Topçu Hareket'teki yazılarını bir takım mahlaslarla yazmıştır. Bunlar genellikle Nizam Ahmet ve Osman Asyalı'dır. Ahmet babasının, Osman ise dedesinin adıdır ve aynı zamanda kendisinin de ön adıdır.

⁵² Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, Nurettin Topçu mad. (İstanbul, 1998), 369.

⁵³ Orhan OKAY: a.g.m.,45.

⁵⁴ Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, Nurettin Topçu mad. (İstanbul, 1998), 369.

⁵⁵ Mehmet KAPLAN:"Çağdaş Bir Mistik Nurettin Topçu", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112,(İstanbul 1976), 11–12.

⁵⁶ Mehmet SILAY:"Nurettin Topçu'nun İdeali", a.g.e., 397.

Mehmet Silay, başta Topçu olmak üzere arkadaşlarıyla Hareket Dergisi'ni çıkarma serüvenini şöyle anlatıyor:

“Topçu'nun her zaman evinde eski Türkçe harflerle yazdığı yazıyı biz Latin harfleriyle kâğıtlara döker ve koşarak Cağaloğlu'ndaki Ahmet Sait Matbaası'na ulaştırırdık. Fikir ve Sanatta Hareket Dergisi öyle çıkardı. Sistemi eleştiren sert yazılarından ötürü tekrar takibata uğramasın, başı belaya düşmesin ve sürgüne gönderilmesin diye merhum Elbistanlı Rahmi Eray yayınlanmadan önce O'nun son makalelerini gözden geçirirdi.”⁵⁷

Topçu'nun kavgacı bir üslubu vardı. Ama nasıl düşünüyorsa öyle yaşıyor ve yaşadığı gibi de yazıyordu.⁵⁸ Bundan dolayı ilmi çevrelerde sevilmiyor ve dışlanıyordu. Kendisinden kitabına önsöz yazmasını isteyen S.Hayri Bolay'a “Ben mimli bir adamım, ilim muhitinde hakkımdaki kanaatler müspet sayılmaz. Ben önsöz yazarsam, bu kitaba “besmele” gibi bir şey olur. O da bu güzel kitabın ilim muhitinde tutulmasını engeller.” demiş ve H.Ziya Ülken'e yönlendirmişti.⁵⁹ Teslimiyetçi değil isyan ahlakı ile donanmış nesiller yetiştiriyordu. Milletin yarınlarına talip güçlü ve özgür şahsiyetler çoğalmalıydı. Kültür ocakları oluşmalıydı, ancak Kur'an terbiyesiyle mücehhez “Yürüyen mefkûreler” eliyle aydınlık yarınlara ulaşabilmek mümkün olabilirdi.⁶⁰

Topçu'nun Hareket Dergisi'nden başka Bizim Türkiye, Bilgi, Serdengeçti, Tasvir, Yeni Bilgi, Büyük Doğu, Volkan, Komünizme Karşı Mücadele, Tanrıdağ, Türk Yurdu, Yeni İstiklâl, Köylünün Sesi, Ehl-i Sünnet, İslâm Dünyası, Sebilüerreşad, Savaş, Tek Yol, Yaprak, İstanbul Sanat Edebiyat, Türk Düşüncesi, İslâm, Fetih, Gurbet, Forum, Hilâl, Düşünen

⁵⁷ Mehmet SILAY: a.g.e., 396.

⁵⁸ Mehmet SILAY: a.g.e., 396.

⁵⁹ Hayri BOLAY: “Tanıdığım Nurettin Topçu”, Hece Dergisi, s.109(Ankara, Ocak 2006), 381.

⁶⁰ Mehmet SILAY: “Nurettin Topçu'nun İdeali”, a.g.e., 396.

Adam, Asrın Dini Müslümanlık, Şule, Çağrı, Tohum, Yeni İstanbul, Yağmur, İslâm Medeniyeti dergilerinde ve Yeni İstiklâl, Son Saat, Hür Adam, Yeşil Nur, Hürsöz, Havadis, Büyük Gazete, Son Havadis, Akşam(1972) gazetelerinde yayınlanan yazıları da mevcuttur.

Topçu, Hareket başta olmak üzere diğer dergi ve gazetelerde yayınlanan makalelerini sağ iken kitap halinde bir araya getirip yayınlamış dolayısıyla Topçu'nun önemli yazıları ve fikirleri günümüzde de kolay ulaşılabilir bir duruma gelmiştir.

1.1.5- Siyasi Girişimleri

Topçu Menderes Hükümeti'ne yakın duruşuyla bilinirdi fakat hiçbir zaman siyasete sıcak bakmamıştır. Çünkü O'na göre siyaset sömürü düzeniydi ve içine girenleri öğüten çetin, aynı zamanda kirli bir çarktı.

Topçu talebe gösterilerinin en şiddetli günlerinde, hareketin, meşru hali ve istekleri dile getirmekten çok uzaklaştığı, anarşik olayların meşru hükümet ve iktidara yöneldiği günlerde Dernek adına devrin Başbakanına çektiği bağlılık telgrafına hemen ertesi günü çok duygulu, çok içten, gerçekleri bütün çıplaklığı ile dile getiren bir cevap alır. Rahmetli Menderes "Türk milletinin gerçek evlâtları sizlersiniz. Vatanın bütünlüğüne ve demokrasiye indirilmek istenen darbeyi, sizlerden aldığımız; güç ile önlemeye çalışıyoruz"⁶¹der. Bundan kısa bir süre sonra Menderes'in asılması gündeme gelir, Topçu bu durum karşısında tedirgin olur ve bunu esefle karşılar. Bir gün arkadaşı Mehmet Gökalp'e "Menderesi asarlar mı? diye sorar ve " eğer bu adamları asarlarsa milletin içinde kin birikir. Sevgi ölür, devlet idaresi sarsılır." der.⁶² . Radyodan yayınlanan mesajlar arasında Topçu: "Çok önemli anlar ve günler yaşıyoruz. Bunları arada zapt etmelisiniz, yazmalısınız. Bu hareket Türkiye'yi

⁶¹ Ercüment KONUKMAN: a.g.m.,, 64.

⁶² Mehmet GÖKALP: a.g.m., 98-99.

en az yirmi yıl geriye götürecektir.”der ve bu hareketi 1908 Meşrutiyet hareketine benzetir⁶³. Korkulan olur ve Menderes haksız bir şekilde cezalandırılır. Bu hâdiseden sonra Rahmetli Menderes'e çekilen bağıllık telgrafının devrin Başbakanının özel dosyaları arasında bulunduğu ve dost eller tarafından ortadan kaldırıldığı haberi gelir.⁶⁴

27 Mayıs'ın akabinde dernek faaliyetleri durdurulmuştur. Milliyetçiler arasında dağınıklık ve şaşkınlık hüküm sürer. Topçu, derhal harekete geçer ve ömrü boyunca siyasî kuruluşlara ve hareketlere yakınlık duymadığı halde, Adalet Partisi'nin kurulmasına gayret eder. İlk olarak Millet Partisi başkanı Osman Bölükbaşı ile Sirkeci'de İpek Palas'ta görüşür. Bölükbaşı'nın bu işe namzet olmadığı anlaşılınca başka bir yol aranır. Bu arada Ali Fuat Başgil ile Hoca'ya siyasete girmelerini isteyen binlerce mektup gelir. Nurettin Topçu'nun, Adalet Partisi'nin kuruluşunda büyük rolü ve hizmeti olmuştur. 1961 seçimlerinde Konya'dan ısrar üzerine adaylığını koyar ve seçilemez. Seçilemediğine üzülmeye yerine fevkalade sevinir.⁶⁵

İhtilal sonrası Milliyetçiler Derneği'nden başlayan siyasi serüveni bir başka açıdan Konukman şöyle aktarıyor:

“Parti kademeleri arasında milliyetçi gurubun temsilcilerinin bulunmasını şiddetle arzu ediyordu. Bu gurup içinde dernek içinden bir temsilcide olmalıydı. Bu kişi, Topçu'ya göre yaşça ve kademece bizden ileride bulunan Ferruh Bozbeyli olmalıydı ve öyle de oldu, 1961 seçimleri sonucu bizden diyebileceğimiz altmıştan fazla milletvekili meclise girmişti. Bunların hemen hepsi merhum Topçu'nun talebesi, taraftarı ve sempatizanıydı. Bu büyük dinamik kitlenin meclisin havasını değiştireceğine kuvvetle inanıyordu. Çok sevinçliydi. İhtilâl sonrası seçimlerle seçilen

⁶³ Mustafa KUTLU: a.g.m., 118–119.

⁶⁴ Ercüment KONUKMAN: a.g.m., 65.

⁶⁵ Mustafa KUTLU: a.g.m., 118-119.

millî iradenin temsilcileri, guruplar halinde hocamızı ziyaret ediyorlar. Ondand aldıkları güç ile kuvvet kazandıklarını ifade ediyorlardı. Fakat heyhat, zaman ilerledikçe, ziyaretçiler seyrekleştii, akıl danışmaya gelenler artık akıl vermeye başladılar. Aramızdan büyük umutlarla ayrılanlar, dualarla uğurlananlar, büyük gazeteci, büyük politikacı ve büyük devlet adamı olmuşlardı. İstanbul'a geldikleri zaman değil ziyaretine gitmek, telefon ile bile aramıyorlardı. İçlerinden bazıları “politikanın belirli kanunları vardır, bunlar ancak aktif politika içinde öğrenilebilir. Topçu ise ancak ruh ve fikir adamıdır. Bir aksiyon adamı değildir” diyorlardı. Hakikaten Hoca, hiç bir zaman ikbal devrindekilerin ilgisini çekemedi. Ondand feyiz alanlar, yükselenlerin büyük bir kısmı Nurettin Topçu'yu ancak mevkileri sarsıntıda olduğu zaman veya o mevkilerden düştükleri zaman tekrar aradılar. O ise, onları yine affetti”.⁶⁶

Topçu, parti kurulurken çok ümitvardı fakat kısa zaman sonra ümitleri kırıldı. Bu dönemde siyasi hareket Milliyetçiler Derneği altından çıkmıştı. Topçu, yeterli birikime ve şuura sahip insan altyapısı olmadan derneklerin çoğalmasına karşıydı ama öğrencileri hoca'nın neden bahsettiğini anlamadan, dinlemeden Anadolu'ya yayılan birçok dernek açmışlardı. Dernek 1960'lardan sonra da siyasi yapıya bürünmeye başlayınca dernekteki dergâh havası son buldu ve ikiye bölündü. Onun özellikle “sosyalizm” ifadesi çok tepki çekti ve hocayı dinsizlikle itham ettiler. Bu hareket Hocanın yıkılmasına, çok üzülmesine sebep oldu. Topçu bu topluluk için de artık bir şey yapılamayacağına inanır. Sonra çeşitli üzücü hâdiseler olur. Bir bayram sabahı bir İstanbul gazetesinde bütün bir sayfayı kaplayan röportajlarında Topçu ve yanındakilerden «çöpten adamlar» diye bahsederler⁶⁷. Bu olay üzerine bile pes etmeyen Topçu, yeniden dernekler aracılığı ile kültür

⁶⁶ Ercüment KONUKMAN: a.g.m., 68-69.

⁶⁷ Ercüment KONUKMAN: a.g.m., 70-71.

faaliyetlerine devam etti. 1962 de Aydınlar Ocağı'nın kurulmasına önderlik etti.⁶⁸

AP'den milletvekili olup iyi ve güzel işler yaptıklarını hocalarına söyleyen talebelerine cevabı şu olmuştur: "Cerahat çeşmesinden daha ne kadar içmeye devam edeceksiniz?" 70'li yılların başlarında bu sefer İslâmî endişe taşıyanlar, dışı parlak, içi kof sloganlarla siyasî bir hareket başlattıkları zaman da yazdığı yazının başlığı şu idi: "İslâm'ı sömüren siyaset". 27 Mayıs darbesinin hemen ertesinde yakınlarına "Bu memlekette 50 yıl daha seviyeli siyaset yapılamaz" diyordu.⁶⁹

1.1.6- Kişiliği

Nurettin Topçu'nun başlıca özelliği Türkiye'de eşine az rastlanılır gerçek bir filozof ve ahlâkçı olmasıdır.⁷⁰ Çağdaş bir "derviş", sessiz, silâhsız, bağırtısız, gürültüsüz bir "mücahit"ti.⁷¹ Ömrünü her zaman büyük mahkemenin huzurundaymış gibi, hesap vermeye hazır, hiçbir otoritenin tesirinde kalmadan milletin meseleleriyle geçirdi.⁷² Baş eğmeyen, vicdanının sesinden başka sesi dinlemeyen bir hürriyet âşığı idi.⁷³ Dış görünüşünde mütevazı ve kanaatkâr bir yaşayışa sahip olan Topçu, kendi iç âleminde başı dik, ruhu isyana hazır, maddî ve manevî her türlü tazyike kafa tutmağa kararlı, inancına ve idealine bütün varlığını adanmış, yolunu tayin etmiş insanların kararlılığı içinde, doğru bildiği hedefe fütursuzca yürürdü.⁷⁴

⁶⁸ Mustafa KUTLU: a.g.m., 119

⁶⁹ İsmail KARA: Şeyhendi'nin Rüyasındaki Türkiye (İstanbul,1998),179-180.

⁷⁰ Mustafa KUTLU: a.g.m., 111.

⁷¹ Aclan SAYILGAN:"Nurettin Topçu Bey'i Anarken", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112(İstanbul 1976),95.

⁷² Ezel ELVERDİ: "Hocasız Hareket", Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976), 4.

⁷³ Mehmet ULAŞ:" Nurettin Topçu'nun Ardından", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976), 90.

⁷⁴ Ercüment KONUKMAN: a.g.m., 63.

İrade gücüne inanırdı; bu sebeptendir ki Gandi'ye hayrandı.⁷⁵ Örnek karakteriyle şiddet, baskı ve zulüm nereden ve nasıl gelirse gelsin bedel ödeme pahasına karşı koymasını bilirdi.⁷⁶ Hislerini, kanaatlerini hiçbir zaman saklamaz, bildiğini ve duygularını her yerde, her zaman, hatta hiç beklenmedik ve umulmadık şartlarda kahramanca ortaya atar, savunmaktan çekinmezdi. Bu tok sözlülük ve hicve kaçan ateşli hitabeti kendisinin, doçent olduğu hâlde Üniversiteye kadrolu olarak intisabına engel olmuştur. O, bu toprakların çocuğu idi ve bu toprakların insanının meselelerini çok iyi biliyordu. Bütün ömrü Anadolu insanının ızdıraplarını dile getirmek ile geçti. Çile onu olgunlaştırdı. ızdırap ona güç kattı.⁷⁷ Denilebilir ki, hayatı baştan sona kadar fenaya, kötüye, zalime, haksızlığa, adaletsizliğe, kayıtsızlığa, ilgisizliğe, sevgiden ve aşktan yoksun oluşa karşı isyan ve mücadele ile geçmiştir.⁷⁸ Büyük bir ruh dünyası vardı.⁷⁹ Kendi başına bir iman âbidesi olan⁸⁰ hocanın ahlâk anlayışının temelinde Kur'an'da ifadesini bulan hakkın ikamesi yatmaktaydı.⁸¹

Menfaatini mabudu yapan ve “baktın zamane uymadı, sen uy zamaneye” diyenlerin değil. “Âdem ol, isterse hasım olsun bütün âlem sana” diyebilen insanların dostuydu.⁸² Nazarında insana hürmet ve hizmet Hakk'a hizmetti. Kendisinin ve başkalarının yaptığı nüktelere, neredeyse belli belirsiz tebessüm eder, sesli bir şekilde gülmezdi.⁸³ Tek kelime lüzumsuz laf etmez, el öptürmez, hürmet istemez, hatta öğrencilerinin ayağa kalkmasını protesto edercesine, hızla yerine geçip, kâğıtları çıkarır ve tavrıyla herkesi göreve sevk ederdi.⁸⁴ Yardımseverdi, alçakgönüllüydü ve cömertti. Bazı işçi, kapıcı

⁷⁵ Ali İhsan BALIN: “Kaybettiğimiz İdealist Topçu”, Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976), 49

⁷⁶ Mehmet SILAY: “Nurettin Topçu'nun İdeali”, a.g.e., 400.

⁷⁷ Ercüment KONUKMAN: a.g.m., 71.

⁷⁸ Ali İhsan BALIN: a.g.m., 49.

⁷⁹ Ercüment KONUKMAN: a.g.m., 69.

⁸⁰ Aclan SAYILGAN: a.g.m., 95.

⁸¹ Muzaffer CİVELEK: a.g.m., 15.

⁸² Ali BİRİNCİ: a.g.m., 439.

⁸³ Ali BİRİNCİ: a.g.m., 434.

⁸⁴ Mehmet SILAY: “Nurettin Topçu'nun İdeali”, a.g.e., 396.

ve fakirleri yanında muayene ettirmek için Cerrahpaşa'ya götürürdü.⁸⁵ Öğrencilerini güler yüzle karşılar ve fakat sohbet sırasında hep ciddi ve titiz olurdu. Derin bir inanç duygusuna sahipti.⁸⁶ Merhum Abdülaziz Efendinin «hizmet ehli» tabirinde ifadesini bulan; bilgili, salahiyetli, gönülden iş yapan, riyasız, fedakâr, çalışkan, milletini seven insanların toplumda yaygınlaşıp, toplumu aydınlatmasını hedef alan dilek ve çabası onu mutlu kılan bir özlemiydi.⁸⁷

Önce süratli konuşması, çok dikkat edilince fark edilen bazı tikleri göze çarpar. Sonra, geniş, entelektüel bir alın, iç dünyası harikulade zengin insanlara mahsus ince, derin, manidar bir çehresi vardı.⁸⁸

Ayhan Yücel Nurettin Topçu'yu şöyle tasvir ediyor:

“Bilgiliydi, kültürlüydü, kibardı, çalışkandı, cesurdu, mertti, duyguluydu, merhametliydi, dürüsttü, ama bu kelimelerle onu anlatmak da imkânsızdı. Bir haksızlık karşısında nasıl tahammülsüzleştiğini, olaylar karşısında nasıl uygulandığını, insanlara, tabiata, olaylara ne açıdan bakıp, nasıl fikir yürüttüğünü, tahlillerini görüp dinleyenler bu «anlatılmazlık» da birleşeceklerdir. Evet, O yakından görülüp dinlenilmeliydi: Bir «irade» bahsinde, bir «mesuliyet», bir «iman» konusunda konuşurken nasıl uygulanıp, âdeta bütün varlığının bir «irade», bir «mesuliyet» veya bir «iman» kesildiğini, şahsında konuların canlanıp görülür hale geldiğini, dinleyenleri de bir hikmet sevgisi, bir hayranlık ve bir düşünce, duygu vecdi içinde heyecanlandırıldığını biliriz de bu heyecanı ve onun kaynağını dile getirip anlatamayız. Şimdi bu heyecan, bu hikmet hazi, insana büyüklükleri öğreten, varlığının derinliklerini duyuran, insanı izzeti nefisli

⁸⁵ Mehmet SILAY: a.g.m., 400.

⁸⁶ Nevzat YALÇINTAŞ: a.g.m., 453.

⁸⁷ Ayhan YÜCEL: a.g.m., 54-55.

⁸⁸ Orhan OKAY: a.g.m., 44.

kılan bu sohbet, milliyetçilikte kristalleşen bir insan sevgisinin yayıldığı bütün konuşmalar, onun etrafında, ondan feyiz alan kuşaklar bırakarak gerilerde kalmıştı.”⁸⁹

O, bir yüce ölkü ve ahlâk adamı ve hocası idi, bir idealistti; öyle yaşadı, öyle öğretti ve son günlerini dahi bu ilim ve inançlarını liselere ahlâk dersleri vererek, kitaplar yazarak, anlatarak geçirdi, samimiyet timsali idi, O söylediklerine, yazdıklarına uymayı kendi hayatında inandığı bu esasları uygulamayı şiar edinmişti. Samimî dindar bir kişiydi, her türlü batıl itikat ve düşünce ve davranışlardan arınmış bir Müslümanlıktı onun tuttuğu, savunduğu din, Kur'an'a göre yaşamak, Hazret-i Peygamber'i örnek almak, ahlâkın temeli olmalıydı. Gösterişten nefret eder, çok defa konfora ve hele israfa ve safahata ve lükse isyan ederdi.⁹⁰ Topçu, her konuda ruhsuz, duygusuz, kaba ve gösterişçi hareketlere kızardı. Gösteriş, riya ve dalkavukluk olarak yapılan davranışlardan iğrenirdi. Riyakâr politikacı, dalkavuk yazar, sahtekâr tüccar, merhametsiz doktor, hilekâr esnaf, rüşvet alan memur, çığırtkan mevlitçi, kasıntı imam ve keramet taslayan şeyh hepsi aynı cinsten, aynı soydan sayılırdı. Birinin öbüründen farkı yoktu.⁹¹

Dinin ne demek olduğunu bilen, inanan ve dinî hayatı yaşayan bir insandı. Din onda bir irade ve disiplindi; hayat ve ahlâk disiplini. İbadetini büyük bir ciddiyetle ve aksatmadan yaptığı halde bir tek defa olsun onun namazdan bahsettiğini ve başkalarına namaz kılmayı tavsiye ettiğini işiten olmamıştır. O böyle bir tavsiyeyi gevezelik kabul eder, daha doğrusu dinin kutsallığına ve insanın vicdanına karşı tecavüz sayardı. Namazı ve ibadeti diline dolayanlara, hele her önüne gelene namaz tavsiye edenlere kızardı.⁹² Bunlar insanın ve dinin ne olduğunu bilmeyen kaba ruhlu yobazlar ve saygısız insanlardı. Bu tarz davranışlara ait bir de hikâye anlatırdı:

⁸⁹ Ayhan YÜCEL: a.g.m., 53

⁹⁰ Ali İhsan BALIN: a.g.m., 48 .

⁹¹ Emin IŞIK: a.g.m., 88.

⁹² Emin IŞIK: a.g.m., 88.

“İlkokula (iptidaîye) gittiğimiz zaman öteki sınıfın siyah sakallı bir hocası vardı. Bu zat çok disiplinci idi. Bütün sınıfa abdest aldırır, öğrencileri yürüyüş kolunda sıraya dizer, sonra da okulun karşısındaki camiye namaza götürürdü. Onun bu hali başta okul müdürü olmak üzere birçok öğretmenin takdirini kazanırdı. Aradan yıllar geçti, Cumhuriyet ilân edildi ve inkılâplar yapıldı. Bu öğretmenin sakalını kestiğini ve Kasımpaşa tarafında bir okula nakledildiğini öğrendik. Orada aşırı bir inkılâpçı olmuş. Okulda kendi halinde sessiz bir hanım öğretmen varmış. Fakat bu, o hanım öğretmenin namaz kıldığını öğrenmiş. “Bir öğretmen nasıl namaz kılabilir. Bunun yaptığı iş inkılâplara aykırıdır” diyerek, öğretmeni üst makamlara şikâyet etmiş.

Topçu, bu olayı anlattıktan sonra acı bir tebessümle güler, «Demek ki adam namaz kıldığı zaman da dindar, değilmiş» derdi.”⁹³

Dindarlığı iddia haline getirenlerden tiksiniyordu. İbadetini, ibadetlerini gizli yapmaya gayret ederdi.⁹⁴ Derin bir dini hayatı, dervişane bir tevazuu vardı.⁹⁵

Topçu, samimiyete meftundu, sevgiye inanıyordu. Bütün hayatı boyunca bunun için yaşadı.⁹⁶ Topçu’ya, mütefekkir, dava insanı, ideal insanı denilebilir. Ancak o bir âşıktı; bir aşk insanıydı. Düşünmeye âşıktı, davasına âşıktı, milletine âşıktı, her şeyden önce Yaratanına âşıktı. Bu aşkının tek kaynağı inancı ve yaşadığı ıstıraptı. Yazdığı her satırda bu ıstırapın feryadını duymak mümkündür. O istiyordu ki hayat ıstıraptan doğma bir aşk hayatı olsun. Onun için ıstırapsız bir kalp baykuş yuvası gibi viranedir. Aşk Allah’la insan arasında tek ve gerçek ilişkidir. Allah’la insan arasında en kısa yol

⁹³ Emin IŞIK: a.g.m., 85.

⁹⁴ Mustafa KUTLU: a.g.m., 120.

⁹⁵ Ercüment KONUKMAN: a.g.m., 71.

⁹⁶ Emin IŞIK: a.g.m., 88.

budur.⁹⁷ O bir âşıktı: Âşıkların aşkına âşıktı. O, âşık ruhlar arıyordu. İlme âşık, sanata âşık, tabiata âşık ruhlar. O biliyordu ki konusu hangisi olursa olsun hepsi Allah'a götürürdü. O, Mevlâna'da, Yunus Emre'de, Hallacı Mansur'da, Yavuz Selim'de, Mehmet Akif de, Hüseyin Avni Ulas'ta, Remzi Oğuz Arık'ta, Mehmetçik'te, J. J. Rousseau'da, Dostoyevski'de, V. Hugo'da barınan ruha âşıktı. Sanki onun ibadeti bu ruhları tanıtip, onlardaki büyüklükleri gösterip sevdirmekle tamamlanıyordu. Onlardaki, büyüklüklerin hayranı idi. Belki bu yüzden, küçüklüklere de o derece tahammülsüzdü.⁹⁸ Kısa vadede ve pratikte ümitsizdi, bedbindi, fakat gerçek bir müminin bütün ümidi ve neşesi hayatını, münasebetlerini bütünüyle kuşatmıştı. Bu topraklara, bu insana, bu tarihe, bu mirasa güveni ve inancı tamdı, ilmî olarak da bu birikimin birilerinin arzusu ve düzenlemesiyle ortadan kalkmayacağını, kaybolmayacağını biliyordu.⁹⁹

Eşine az rastlanır hatiplerdendi, heyecanlandırıp duygulandırmaktan çok sözleri düşündürücü ve vicdan muhasebesine zorlayıcı idi.¹⁰⁰ Topçu, seminer ve konferanslarına mutlaka ciddî bir şekilde hazırlanarak, yazılı gelirdi. Hazırlıksız gelenleri tenkit ederdi. Kötü alışkanlığımız alkıştan hiç hoşlanmaz, alkışı mukabelesiz bırakır, alkıştan yüz çevirirdi. “Eski yazımızı bilmek, lisan bilmek gibidir. Her milliyetçi genç sağ yazımızı öğrenmeli”¹⁰¹ derdi.

Nazik ve kibar insandı. Bir gün dostlarının yanından ayrıldıktan biraz sonra geri gelir, «Elinizi sıkmadan ayrıldım galiba» diyerek oradakilerin tek tek ellerini sıkıp çıkar.¹⁰²

Bir su tiryakisi olan Topçu,, öğrencileriyle sohbeti su başlarında yapardı. Hiç kimsenin olmadığı ve akıntının en sert olduğu yerde Saray Burnu'nda

⁹⁷ Fatih GÖKDAĞ: “Mana adamı Nurettin Topçu”, Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976),106.

⁹⁸ Ayhan YÜCEL: a.g.m., 54.

⁹⁹ İsmail KARA: a.g.e., 179.

¹⁰⁰ Ali İhsan BALIN: a.g.m., 48.

¹⁰¹ Sıtkı EVREN: a.g.m., 60

¹⁰² Sıtkı EVREN: a.g.m., 60.

denize girerdi.¹⁰³ Yaz aylarında öğrencileriyle toplu halde Karakulak, Hünkâr ve Tomruk sularına geziler düzenlerdi. Bu çeşit gezilerde bir su başına gitmeyi daima hoca ister, herkes kendine göre yiyecek bir şeyler getirirdi. Hoca ise genellikle köfte yaptırırdı ve meyvenin iyisini getirirdi. Suyun alasını bildiği gibi, etin ve meyvenin iyisini seçmesini becerirdi. Onun kasabı aynıydı, manavı aynıydı ve hatta fırıncısı aynıydı.¹⁰⁴

Üstün zekâyâ, nezakete, ahde vefaya ve sağlam dini inançlara sahipti.¹⁰⁵ Fazilet için, namuskârlık için, şahsiyet için, ideal için, dostluk için, fedakârlık için ve insanlık için bir sembol istenirse, Nurettin Topçu'nun hayatı en manalı bir abidedir.¹⁰⁶ Dürüst ve dosdoğru olmak esastı. Bu konuda yanlışlık yapanlarla ilgisini kesiyordu.¹⁰⁷ Dostluğuna ve samimiyetine tamamiyle inanmadığı, kendine göre imtihandan geçmemiş bir kimsenin ikramı onu ürpertir, kendisini bir nevi minnet altında hisseder, o şahıs hakkında tarafsız tenkit serbestliğinin zedelenmiş olmasından korkardı. Bunun için de, bu çeşit ikramları yadırganacak bir heyecan ve sertlikle reddederdi. Aslında çok ince ve nezih bir yaradılışı vardı. Gerçi bir dostuna aylarca uğramadığı olurdu. Fakat kendisine ihtiyaç olduğunu hisseder, arkadaşlarının paylaşılacak acıları olduğunu öğrenirse, ziyaretlerinin arkası kesilmezdi.¹⁰⁸ Bir ziyareti karşılıksız bırakmak, bir mektubun ve tebrikin cevabını ihmal etmek, randevularına gecikmek onun anlayışına sığmazdı.¹⁰⁹ O, her işinde çok dakikti. ¹¹⁰Bu düzen çalışma odasına kadar yansımıştı.¹¹¹

Sağlıklıydı, çünkü gösterişe kaçmayan, disiplinli, sade bir yaşayışı vardı. Sigara, içki kullanmazdı.¹¹² Ömrü boyunca hasta olmadı denilebilir. Sağlığına

¹⁰³ Sıtkı EVREN: "Nurettin Topçu'nun İdeali", a.g.e.,397.

¹⁰⁴ Ercüment KONUKMAN: a.g.m.,67.

¹⁰⁵ Ercüment KONUKMAN: a.g.m., 66.

¹⁰⁶ Lütfü BORNOVALI: a.g.m., 63.

¹⁰⁷ Nevzat YALÇINTAŞ: a.g.m., 453.

¹⁰⁸ Lütfü BORNOVALI: a.g.m.,62.

¹⁰⁹ Lütfü BORNOVALI: a.g.m.,63.

¹¹⁰ Mehmet SILAY: "Nurettin Topçu'nun İdeali", a.g.e., 397.

¹¹¹ Nevzat YALÇINTAŞ: a.g.m., 453.

¹¹² Aclan SAYILGAN: a.g.m., 95.

çok dikkat sarf ederdi. Sabahları erken kalkardı. Eşyaya kıymet vermezdi. Zoraki elbise alır, zoraki yeni ayakkabı giyerdi.¹¹³

Kemaliye'yi (Eğin, annesinin memleketi) çok severdi. Yazları gider kalırdı. Dağlarda, su başlarında yalnız dolaşmaktan hoşlanırdı.¹¹⁴ Hayatını annesinin sevgisine adanmış, onu mutlu kılabilmek için hiç bir fedakârlıktan kaçınmamıştı. Böylece yüce Peygamberin bu mevzudaki ilâhi emrini tam anlamıyla yerine getirmek ister gibi bir hâli vardı.¹¹⁵

1.1.7- Son yılları

Emekli olarak, daha çok zaman bulunur düşüncesiyle, biraz kendisinin, en çok da öğrencilerinin gerçekleşmesini beklediği bazı eser projeleri vardı. 1974 Kasımında yaş haddinden emekliye ayrıldı.¹¹⁶ Onu bu günlerde görenler, çok sevilen bir meslekten ayrılmanın büyük yıkıcılığının tezahürünü fark ediyorlardı. Bu firakın elemi fazla sürmedi, Topçu, emekliliğinden kısa bir süre sonra hastalandı. Bir öğrencisi O'nu hastanede ziyarete gidince Topçu şöyle der:

“Hasta olmam sanırdım. Tam babamın yaşını geçerken ihtar aldım. Çocuklaştım. Güneşli bir bahar günüydü. Pencereden deniz ve Kadırga semtindeki evlerin kırmızı kiremitleri görülüyordu. Pencereden damlara bakıyordum. Kim bilir damların altında neler oluyor. Hayat beş on takım elbise, elli altmış takvimden mi ibaret? derdi. Topçu'nun hayatı, Türk çocuklarının kurtuluşu yoluna harcanmış bir hayattır. Hâle baktıkça titriyor ve soruyordu: “Çocuk denen ve nüsha-i kübra olan bu ilahî cevherden birtakım hırslarla yüklü çehreler çıkarmak hüner mi, inkılâp mı, nedir dersiniz?

¹¹³ Mustafa KUTLU: a.g.m., 120.

¹¹⁴ Mustafa KUTLU: a.g.m., 120.

¹¹⁵ Ercüment KONUKMAN: a.g.m., 71.

¹¹⁶ Orhan OKAY: a.g.m., 47.

Mezarımızda dolaşacak ayaklar acaba Allah'ın emaneti olan o melek adımlar mı olacak? Yoksa yoksa?"¹¹⁷

Son yıllarda ülke bütünlüğünü ve hatta bağımsızlığımızı dahi tehlikeye sokmak eğilimleri gösteren aşırı sol ve sosyalizm akımlarından çok fazla endişe duyar olmuştur.¹¹⁸

Tabiat hayranı olan Topçu, Mehmet Sılay'a şöyle diyordu: "Öleceğime değil şu güzel tabiattan uzaklaşacağıma acıyorum. Acaba orası da böyle güzel mi?"¹¹⁹

Emekli olduktan sonra arkadaşı İsmail Dayı'ya müteaddit defalar "Acaba Bursa'daki küçük camilerden birinde bir vazife istesem, ömrümün sonuna kadar orada, o küçük camide kalsam kabul ederler mi?" diye sormuştur. Bursa'ya çekilmek idealiydi.

Nisan 1975 de hastalandı. Hastalığının teşhisinde güçlük çekildi. Cerrahpaşa hastanesine kaldırıldı. Had safhaya varan sancıları üzerine ameliyata alındı. Netice Kanser'di. Bu ıstırap 10 Temmuz'a kadar devam etti. Hastalığını biliyordu, ancak bunu çevresindekilere hissettirmemeye çalışıyordu.¹²⁰

10 Temmuz gecesi saat 12.30 civarında Hakk'ın rahmetine kavuşan Nurettin Topçu, Fatih Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra, Kozlu'daki kabristana defnedildi. Mezarının başında sevenlerinden, yakınlarından, talebelerinden oluşan bir kalabalık vardı.¹²¹

¹¹⁷ Sıtkı EVREN: a.g.m., 58.

¹¹⁸ Ali İhsan BALIN: a.g.m., 50.

¹¹⁹ Mehmet SILAY:"Bir Nurettin Topçu Vardı" a.g.e., 29.

¹²⁰ Mustafa KUTLU: a.g.m., 120.

¹²¹ Mustafa KUTLU: a.g.m., 120.

“Nurettin Topçu'nun ölümüyle milliyetçiler büyük bir mürşidini, Türk milleti de bir yirminci yüzyıl velisini kaybetti”¹²² Milletine borçlu olarak hayatını bitirenlerin rağmına o alacaklı gitti. Ama Topçu, katiyen bu zihniyette bir adam değildi. Hayatı boyunca hiçbir hizmetini ve vazifesini bu manada düşünmemişti.¹²³

Nurettin Topçu, öğrencilerine hep şu sözü söylemişti: “Büyük ruhlar kılıç gibidirler. Onlar yaşarken, bu kılıç kındadır. Ölünce kınından sıyrılır, ruhlardaki cihadı onlar yaparlar.”¹²⁴

1.2- FİKİR DÜNYASINDA ETKİLİ OLAN KİŞİLER

Buz dağları ne kadar heybetli görünse de bunun suda kalan kısmını görmeden bir değerlendirmede bulunmak daima aldatıcı olur. Fikirleriyle, duruşlarıyla, tavırlarıyla ve yaptıkları işlerle heybetli duran insanlar da böyledir. Onların ardındaki güçleri çözmeden o kişi ve düşüncesi hakkında görüş bildirmek tek başına sağlıklı netice vermeyebilir. Öyleyse büyük insanları araştırırken onlar hakkında net bilgiye ulaşmak için onların ardındaki insanların kimler olduğunu, niteliklerini ve ne derecede etkide bulunduğunu da ortaya koymak gerekir. Nurettin Topçu gibi önemli bir düşünürün ardındaki kişileri ve Topçu üzerindeki etkilerini de bu bağlamda değerlendirmek gerekir.

¹²² Mustafa KÖK:“Ölümünün On Beşinci Yılında Nurettin Topçu'yu Hatırlarken”, Milli Kültür,s.14, (Temmuz,1990), 29.

¹²³ Emin IŞIK: a.g.m., 82.

¹²⁴ Sıtkı EVREN: a.g.m.,61.

1.2.1- Maurice Blondel

1861’de doğmuştur. Fransa’da önemli filozoflar arasında yer alır. Blondel Katolik bir filozoftur. Seküler felsefecilerden farklı olarak Katolikler, felsefe’de skolastik öğretilere ve tabiatıyla dine yakın dururlar. Batının ve dolayısıyla dünyanın içinde bulunduğu inançsızlık, maddileşme ahlâki çöküntü, dinden ve maneviyattan uzaklaşma buhranına, bir din mensubu olarak çözüm arayan bu felsefeciler, bilim, felsefe ve dinin uzlaşabileceği bir fikriyat oluşturma gayreti içindeydiler. Blondel, hareket felsefesi ile bir çözüm teklifinde bulunmuş, bilimin, ahlâkın ve metafiziğin ortak bir düğüm noktası olan bütüncül bir bilim kurmak istemiştir.¹²⁵

Blondel’in en mühim eseri, doktora tezi olarak yazdığı “Action”dur [1893]. Ondan sonra 1904’de “Tarih ve Dogma”sını, Hristiyan Felsefesi mecmuasında birçok makalelerini neşretti. Nihayet 1932’de “Katolik felsefesi” problemini çıkardı. 1934 ve 1935 senelerinde “La Pensée “ adlı büyük bir eserin birinci ve ikinci ciltlerini neşretti. Bu son eserinde “Action”u genişletmiş ve yenileştirmiştir.¹²⁶

Blondel, Hareket Felsefesi’nin kurucusudur. Fransızlar 1870 harbinden elim bir mağlubiyetle çıktıktan sonra Blondel’in kurduğu hareket felsefesi, insanda başlayan hareketin gerçek yolu takip edilirse, mutlaka Allah’a götüreceğini müjdelemişti.¹²⁷ Blondel tabîî kifayetsizliğe; insanın yalnız kendi kuvvetleriyle zarurî gayesine ulaşmasının imkânsız olduğuna kanidir. İnsan ne yaparsa onu Allah’ın lûtfu ile yapar. O halde şu iki amelî vaziyeti birleştirmek gerektir: Yapabildiğimiz her şeyi yapmak, fakat aynı zamanda bütün yaptıklarımızın ne de olsa kifayetsiz olduğuna kani olmak. Bu manada “action” bütün insan olsa gerektir. Fakat önce, onun tamamıyla “Allah tarafından istenmiş” olması lâzımdır. Mutlak olarak imkânsız ve mutlak olarak

¹²⁵ Ali GÜNDOĞAN: Maurice Blondel mad, Felsefe Ansiklopedisi, II, (İstanbul, 2005), 731.

¹²⁶ H.Z.ÜLKEN, Yirminci Asır Filozofları, (İstanbul, 1936), 74.

¹²⁷ Nurettin TOPÇU: Kültür ve Medeniyet (İstanbul, 2004) ,46.

insana zarurî. İşte (surnaturel) mefhumu buradan doğuyor. İnsanın action'u insanı aşıyor. Ve aklının bütün cehdi onun muktedir olamadığını ve vazgeçemediğini görmesidir.¹²⁸

M. Blondel'e göre bizi imana götürecek şey Action'dur. Action ideal ile reel, başka bir tabirle Allah ile insan arasında köprüdür. O bize sonsuzluk (namütenahilik) şuurunu verir ve bu suretle aklın hudutlarını aşarız. Şu halde Action, alelade umumî bir faaliyet değil, fakat bize imanı veren geniş mistik bir hamledir.¹²⁹

Blondel, Nurettin Topçu'nun tercih ettiği doktora hocasıdır. Topçu'daki mistik düşünce sistemi Blondel'den etkilenmesi neticesinde oluşmuştur. Bu etkilenme doğrultusunda Topçu, o dönemde etkili bir eser olan isyan ahlaki eserini ortaya koymuştur. Bu eserde Türkçe dersi verdiği ve Hallac-ı Mansur hakkında yoğun bilgi alışverişinde bulunduğu Massignon'un etkisi görülmektedir hatta Massignon Topçu'dan "Son Hallac-ı Mansur" diye bahseder.

Topçu Blondel'in hareket felsefesini şöyle özetliyor:

"Blondel, "Nerede yürünürse Allah oradadır; durduğumuz yerde o yok olmuştur" diyor. Bütün ruh ve vücuduyla hareket eden insan, Allah'a, yani hakikatlerin hepsine ulaşacaktır. Yalnız hissetmek, yalnız zekâ ile ölçmek, yalnız beden in ihtirasları ile kımıldanmak Hakk'a ulaştırmaz."¹³⁰

Topçu, hocasının Paris'te kalıp eğitimine devam etmesi yönündeki ısrarlarına rağmen Türkiye'ye dönmüş ve bu düşünceyle yurdundaki hizmetine başlamıştır. Hareket felsefesinden etkilenen Topçu, Türkiye'de Hareket Dergisi'ni çıkarmış ve bu dergi düşünsel etki anlamında bir aksiyon oluşturmuştur.

¹²⁸ H.Z.ÜLKEN: a.g.e., 75.

¹²⁹ H.Z.ÜLKEN: a.g.e., 77.

¹³⁰ Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 90.

Topçu, Türkiye'ye döndüğünde Blondel ve Massignon gibi ruhi incelmışliği ve mistik yapıyı sunabilecek birini arar. Bu manada birkaç kişiyle tanışır fakat aradığını bulamaz. Bu arayıştan bunalan Topçu, arkadaşına iç sıkıntısını: “Hoca'da papaz da adam aldatıyor” diyerek dışa vurur. Aramaları netice verir ve gönlünü bağlayabileceği, düşüncelerini açabileceği ve zihnini kurcalayan sorularına cevap bulabileceği birini bulur. Bu kişi Zeyrek Çivicizade imamı Abdülaziz Bekkine'dir.

1.2.2- Abdülaziz Bekkine

1895'te İstanbul'da doğdu. Ailesi Karahanlılar'dan da önce ilk Müslüman Türk devletini kuran İtil-Volga Bulgar Türklerinin ünlü başkenti Kazan'dan İstanbul'a göçmüştür.¹³¹ İlk tahsilini İstanbul'da gördükten sonra 1910'da ailesi tekrar Kazan'a yerleşti. 1917'de Rus İhtilâlinin vuku bulması ve babasının ölümü nedeniyle Buhara'ya göç etti. Kazan'da olduğu gibi Buhara'da da ilim tahsilini sürdürdü. 1920'li yıllarda tekrar İstanbul'a geldi ve burada Bayezid Medresesine girdi. Abdülaziz Bekkine'nin tasavvufa kesin olarak yönelmesi Bayezid Medresesindeki öğrencilik yıllarına rastlar. Sınıf arkadaşlarından ve yine son dönem sufîlerinden Mehmet Zahid Kotku [1897–1980] vasıtasıyla Nakşibendîliğin Gümüşhanevî kolu şeyhlerinden Tekirdağlı Mustafa Feyzi Efendi [1851–1926] ile tanıştı. Bu zatın gözetiminde sürdürdüğü tasavvufî eğitimini 27 yaşındayken irşat icazeti alarak tamamladı.¹³² Bunun yanında Abdülaziz Bekine, Hilmi Ziya Ülken ile akrabaydı, teyze çocukluğuna varan bir akrabalıkları vardı.¹³³

İmamlıkta ilk hizmeti Aksaray'da bir camide olmuştur. Bundan sonra sırası ile Yazıcı Baba, Kefeli ve Zeyrek Çivicizade Ümmü Gülsüm Camii'nde

¹³¹ Ahmet ERSOY: Abdülaziz Bekine Hazretleri (İzmir, 1992),2–4.

¹³² Ahmet ERSOY:a.g.e., 5

¹³³ Ahmet ERSOY:a.g.e., III.

İmam-Hatiplik hizmetinde bulunmuştur. Zeyrek'teki bu hizmeti 13 sene kadar sürmüştür.¹³⁴

Sade, güçlü, anlaşılır ve hikmet yüklü bir ifade tarzına sahipti. Bu yönü, döneminin entelektüelleri, üniversite mensupları ve gençlerle kolay iletişim kurmasını sağladı.¹³⁵ Üniversite talebesi gençlere, evinde hizmetten zevk duymuş, onlara himmetini esirgememiştir.¹³⁶ Bir gün Abdülaziz Bekine'nin büyük bir iç sıkıntısıyla hayıflandığı öğrencileri tarafından şöyle aktarılır:

“Bir defasında, sohbet sırasında, söz döndü dolaştı genç nesle, üniversite talebelerine geldi. Onların irşat edilmesinin ehemmiyetinden, oraya atılacak tohumun verimliliğinden bahsetti. Bir ara Hoca daldı gitti ve sakalını avucunun içine alıp çekerek ah bu sakalım, aah!.. dedi. “Ben şu devirde yaşadığıma ve bu makamı işgal ettiğime göre, onların arasına girmeli idim. Onları irşat etmeli, şüphe ve dalâlet bataklığından kurtarmalı idim. Yazık, yazık ki bu sakalla onların arasına giremem. Girebilsem dahi sözüm tesirini kaybeder. Yazık ki bencillik ettim. Şahsıma ait sevap kazanmak için sünnete uydum. Hâşâ ki sünnete uymaktan dolayı müteessir değilim, tövbe... Lâkin bunun sevabı bana aittir sadece. Yazık ki şahsî bir sevap için umumu irşat etme, cemiyetin en mühim kesimini, yarının yapıtaşlarını, istikbalin mürşitlerini, bu an için bulundukları ve itildikleri bataklıktan kurtarma imkânını kaybettim. Yazık ki başlangıç hatası yaptım, füzeyi yanlış yerden ateşledim. Neyleyim ki artık sünnet terk edilemez, bu kelle gider, bu sakal kesilemez.” diye acı acı hayıflanmıştı. Hoca bunları anlattıktan sonra bize dönmüş ve “Biz, başkaları saplandıkları bataklıktan kurtulsunlar, büyük günahlar işlemesinler diye şahsî sevap

¹³⁴ İ.DOĞAN ve M.Cevat AKŞİT: Ramuz'el Ehadis (İstanbul, 1982),15.

¹³⁵ Ahmet ERSOY:a.g.e., 6.

¹³⁶ Ahmet ERSOY:a.g.e., 7.

kazanmaktan rahatça vazgeçebilmeli, hattâ gerekirse yine şahsımıza ait olmak üzere küçük günahlar işlemekten dahi çekinmemeliyiz. Başkalarına da cennet yolunu açabilmek için cehennemde biraz yanmayı bile göze almalıyız.” diye nasihat etmişti.”¹³⁷

Sohbetlerinde ortaya bir soru koyar ve herkesin görüşünü belirtmesini ister; en son kendisi konuşur. Bu tarz bir sohbetin ilgi uyanıklığı sağladığı bir gerçektir. İlk haccına giderken hudut köylerini yaya geçmek ve köylerde geceleme durumunda kalır. Gece kaldığı köylerde, akşamki sohbete doyamamış birçok kişi, sabah kendisi ayrılırken “keşke sizi hiç tanımasaydık Hocam” demişlerdi. Konuşması kısa, manalı ve veciz olurdu. İsterse bir mevzuyu, zamanın en kültürlü ve münevver sayılan beş kişinin yanında öyle konuşurdu ki, anlattıklarını içlerinden yalnız birinin anlayacağı şekilde söyler, diğer dördü ise konuşulardan bir şey anlamazdı. Sonra aynı mevzuyu bu defa öyle anlatırdı ki bu sefer sadece diğer birisi anlar geri kalan dördü anlamazdı. Birisiyle konuşurken bir talebesi “o kadar dikkatle dinlediğim ve de “Türkçe” konuştukları halde, hangi konuda konuştuklarını bile anlayamadım.” demiştir.¹³⁸ Sohbetlerinin doyulmazlığı da bir derecede kendisinin bu hitabet tarzlarından gelmektedir denilebilir. İnsan her saat kendisi ile beraber bulunsa gene de ona ve sohbetlerine doyamaz ve ayrıldıktan sonra da bir an önce yanlarına dönmek için can atardı. Sohbetler genellikle sualli cevaplı ve ilgi çekici olur ve katılan insan oradan maddi ve manevi büyük bir zevk alırdı. Bu hususta tahsilli, tahsilsiz, zengin, fakir, yaşlı, genç fark etmezdi.¹³⁹

Deha mertebesinde bir zekâyâ sahiptir. Hangi meslekten, tahsil ve kademedden olursa olsun, onunla konuşup sohbetinde bulunan herkes, zekâ ve ilmine hayran kalır ve o zamana kadar böyle bir kimseye rastlamadıklarını

¹³⁷ A.Nuri YÜKSEL: a.g.m.,74.

¹³⁸ İ.DOĞAN ve M.Cevat AKŞİT: a.g.e., 16.

¹³⁹ İ.DOĞAN ve M.Cevat AKŞİT: a.g.e., 16.

kabul ve itiraf ederler.¹⁴⁰ Veciz hitabeti, ince sual ve cevapları bunun açık işaretleridir.¹⁴¹

Cömertliği ise anlatılmakla bitirilemez. O zamanların 30–40 liralık imamlık maaşının tamamını, icabında olduğu gibi muhtaçlara yollar, babasından kendi hissesine düşen geliri hemşerilerine verir ve gerekirse ihtiyacı olan bir kimseye toplu yardımlar yapar¹⁴²ve geçimini de eşinin yaptığı örgülerden sağlardı. Konukseverliği, 'fakr' ehli oluşu ve her düşünceden insana açık kapısıyla tanınırdı.¹⁴³

Sohbetlerinde zaman da mevzu bahis değildi. Genellikle yatsı namazından sonra oturulur ve icabında sabahlanırdı da. Bir kimse dışarıdan sohbet odasının ışığını yanar görmüşse, gecenin hangi saatinde olursa olsun çekinmeden kapının zilini çalıp içeri girebilirdi.¹⁴⁴ Gündüz demedi, gece demedi, sabahlara kadar oturup, anlattı izah etti, karşısındakini ikna edip hidayetne ve doğru yola gelmesine vesile olmak için didindi durdu.¹⁴⁵

Nurettin Topçu'da Hoca'ya sabaha kadar yaptıkları bir sohbet neticesinde bağlanmıştı ve bu bağlılık Abdülaziz Bekkine'nin vefatına kadar devam etmişti. Bu bağlılık Topçu'nun düşüncelerini ve davranışlarını tamamen değiştirmiş ve bu değişiklik Topçu'nun yazılarında kendisini bulmuştur. Abdülaziz Bekkine'nin en meşhur eseri Nurettin Topçu'dur diyebiliriz. Abdülhakim Arvasi hz. Necip Fazıl Kısakürek'te nasıl bir etki yapmışsa; Abdülaziz Bekkine'de Nurettin Topçu'da öyle bir etkide bulunmuştur. Yedi yıl Paris'te kalmış ve ağırlıklı olarak mistisizm ve felsefe üzerine tahsil görmüş birinin bir mutasavvıfa bağlanması zor görünüyor fakat Topçu din-mistisizm ilişkisini Müslüman bir sufi'nin şahsında yakalamış,

¹⁴⁰ İ.DOĞAN ve M.Cevat AKŞİT: a.g.e., 16.

¹⁴¹ İ.DOĞAN ve M.Cevat AKŞİT: a.g.e., 16.

¹⁴² İ.DOĞAN ve M.Cevat AKŞİT: a.g.e., 16.

¹⁴³ Ahmet ERSOY:a.g.e., 7.

¹⁴⁴ İ.DOĞAN ve M.Cevat AKŞİT: a.g.e., 16.

¹⁴⁵ Ahmet ERSOY:a.g.e.,7.

doğu-batı kültüründen yeni sentezler elde etmiş, felsefeyi tasavvufun emrine vermiştir. Topçu, Abdülaziz Bekine ile aralarındaki bağı şöyle anlatıyor:

“Hocam, beni şüphe çukurundan alıp, iman irtifalarına çıkardı. Geceleri saat bire, ikiye kadar oturur, uykusu gelen, meselesi olmayan veya problemi halledilenler gittikten sonra saatlerce sohbet ederdik. Ben hep sorardım, O hep cevap verirdi. Şüphelerimi dağıtır, istifhamlarımı çözer, sıkıntılarımı giderirdi. Şu kadar senelik tahsil, bu kadar senelik okuma ve araştırmalarımda, felsefede, ilimde, Avrupa’da bulamadığımı O’nda buldum. Bu sohbetlerimiz sonunda kafamda hiçbir istifham kalmayınca izin alır kalkardım. Tam ayakkabımın birini giyip ikinciye sıra gelince kafama yeni bir soru takılırdı. Geri dönsem rahatsız ederim diye düşünürdüm; kalsam o sual kafamdan çıkıncaya kadar bana rahat vermez ve kolay kolay da çıkmazdı. Hocam, şeyhim, mürşidim bu hâlimi bilirdi. Beni tebessümle karşılar, bin kere de dönüp gelsem, sanki yeni oturmuşuz gibi sohbe devam eder ve şüphelerimi yine dağıtır, suallerimi yine cevaplandırır ve beni sükûnete kavuştururdu.”¹⁴⁶

Abdülaziz Bekkine’nin hutbeleri çok orijinaldir. Topçu bunları yazmak ister fakat hoca hutbe esnasında bir şey yapılmaz diyerek karşı çıkardı. Bunun üzerine Topçu, latife yaparak dışarıda durup, pencereden sizi dinleyip yazsam olur mu? derdi.¹⁴⁷ Topçu ile hoca arasında çok yakın bir ilişki vardır öyle ki Topçu, Abdülaziz Bekkine’nin vefaatinin yaklaştığı günlerde bile hocasının yanında bulunur. Vefatından üç gün önce Topçu’ya “lütfen bunlara söyle, hastaneye götürüp beni yormasınlar, sırada üç merdivenim kaldı.” demiştir.¹⁴⁸

¹⁴⁶ A.Nuri YÜKSEL: a.g.m., 74.

¹⁴⁷ Ahmet ERSOY: a.g.e., VI.

¹⁴⁸ Ahmet ERSOY: a.g.e, 42.

Abdülaziz Bekine 2 Kasım 1952 pazartesi öğle vakti vefat etti.¹⁴⁹ Kabri Edirnekapı Sakız Ağacı Şehitliği'ndedir.¹⁵⁰

Hoca'nın vefatı Nurettin Topçu'yu derinden sarsar ve hislerini Taşralı adlı kitabında bulunan "Yıldırımın huzurunda" adlı hikâyesi ile ortaya koyar. Topçu hikâyede duyduğu derin acıyı şöyle dile getirir:

"Ruhlarımızın önünde yürüyen o büyük varlığı kaybettim. Acılarım, zamanın ve kaderin kollarıyla kucaklanmayacak kadar engindi. Onun, bende şimdi muamma olan son bakışında melek masumluluğu ile ilâhi bir emir birleşmiş gibiydi. Hicap ile ihtarın bir bakışta böyle birleştiğini ömrümde görmemiştim. Peygamberane sakalının üstünde namütenahiye kolayca dalan mavi gözler de kapandıktan sonra sahipsiz kalmıştım. Sanki hakikat ve aşk âleminde atılmış da gölgeler ve yoksul mücrimler dünyasına sığınmıştım. Başım bir taş ocağından alınmış iri bir parça gibi gövdem üstüne yüklenmişti. Ve bir gece karanlığında ben bu ümitsiz baş, lüzumsuz gövde ile her tarafı kapalı bir arabanın içinde sürükleniyordum. Şerden ve ıstıraptan yapılmış bir insanlığın üstüne çöken ağırlığı altında bunalıyor, boğuluyordum. Ben sürünüyordum, araba yürüyordu. Yolumuz Bursa'ya çıkacaktı. Sabaha karşı katı karanlıkta arabanın dar kapısından inerek toprağa ayak bastım. Arza temas beni ürperti. Toprağın küf ve nur kokulu havası içinde vücuduma bir ürperme geldi. Bana birçok melekler dokunuyorlarmış gibi ürperiyordum. Şu anda kirli ve yaralı derimden soyuluyor da kurtarıcı Allah eliyle, aradığım sevgilinin sanatıyla yeniden yaralıyormuş gibi ürperiyordum. Ürpertici vahye Tur'dan bir seda geldi; Hîra'dan bir nida geldi. Henüz karanlıkta yatan Bursa'nın minarelerinden birinde

¹⁴⁹ Ahmet ERSOY: a.g.e, 41.

¹⁵⁰ İ.DOĞAN ve M.Cevat AKŞİT: a.g.e.,15.

sabah ezanı okunuyordu. Dirileri kurtarıcı ölümler gibi ruhuma sarılan bu müjdeye şükretmek için yeryüzüne kapanmak ihtiyacını duyuyordum. Sevinçten ağlamaya, secdelere kapanmaya davetli idim....¹⁵¹ Sımsıkı sarıldığım varlığı terk etmek imkansızdı; barındığım sevdadan vazgeçmek imkansızdı.”¹⁵²

1.2.3- Diğerleri

1.2.3.1- Hüseyin Avni Ulaş

Hüseyin Avni Topçu'nun aile dostudur. Küçük yaştan itibaren tanıdığı bu kişi sık sık Topçu'nun baba evine ziyarete gelirdi. Bu yaşlarda Topçu, Hüseyin Avni'den etkilenmeye başlar ve şahsiyet dokusu onun şahsiyeti doğrultusunda oluşur. Topçu'nun gözünü budaktan esirgemeyen tavrında Hüseyin Avni'den etkilenmesinin de büyük payı vardır. Topçu Paris'ten dönüşünde Hüseyin Avni'nin kızıyla evlenir.¹⁵³

Gençağazâde Hüseyin Avni 1303 (1887) senesinde Erzurum'un Künbet köyünde doğdu. Babası Musa Beydi. Genç yaşında tahsil için İstanbul'a gelerek Vefa Sultanisi'nde okudu. Sonra Mekteb-i Hukuk'u bitirerek avukatlığa başladı. Birinci Cihan harbi'ne iştirak ederek Kafkas cephesinde dört sene kaldı. Hüseyin Avni memleketin sefaletlerini ilk defa Anadolu çocuğuyla yan yana bulunduğu orduda öğrenmişti. Harpten sonra Erzurum'a döndüğü zaman Şark vilayetlerinin Ermeni faciasına korkunç bir sahne olduğunu gördü. Erzurum'da Maliye Hukuk müşavirliğine tayin edildikten sonra mebusluğa seçildi. Erzurum'da, İstiklal mücadelesinin başlangıcı olan tarihî kongreyi birkaç arkadaşıyla birlikte kurdu. Sonraki toplantılarına

¹⁵¹ Nurettin TOPÇU: Taşralı (İstanbul, 2005), 243.

¹⁵² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 244.

¹⁵³ Mustafa KUTLU: a.g.m., 113

Mustafa Kemal Paşa'nın da iştirak ettiği bu kongre, millî davanın esaslarını hazırlamıştır. Bu esnada Hüseyin Avni Erzurum'un köylerini dolaşarak halkın perişan maneviyatını diriltmeye, İstiklâl aşkını aşılamaaya çalışıyordu. Bu esnada halkla memurların açılan arasını düzeltmek için uğraşıyordu.¹⁵⁴

Hüseyin Avni birinci devre T.B.M.M.'nin Erzurum milletvekilidir. Erzurum'un bu medenî cesaret timsali büyük hatibi için "Birinci Meclis'in zekâsı Mustafa Kemal ise, ruhu da Hüseyin Avni Ulaş'tır."¹⁵⁵ denilir. Hüseyin Avni öylesine bir vatan aşkına sahiptir ve davasına öylesine sadıktır ki; yolundan çevirmeye çalışanlara "köprü'nün üstünde evladım la karımı, üzerlerine gaz yağ dökerek yaksalar yine millet mücadelesinden dönmem" diyordu.¹⁵⁶

1.2.3.2- Mehmet Akif Ersoy

Mehmet Akif 1873 (1290)'de İstanbul'da doğdu. Öncelikle adet üzere emir Buhara mahalle mektebine gitti. Sonra Fatih iptidaisini (ilkokul) daha sonra Fatih Merkez Rüştîye'sini bitirdi. Bu arada babasından Arapça dersi aldı. Baytar mektebine başladı ve birincilikle bitirdi. 1893'te baytar müfettiş muavini oldu ve aynı zamanda ilk neşriyatını da yayınladı. Rumeli, Arnavutluk ve Şam'da bulundu. Bu arada hafızlığını ve Fransızcasını geliştirdi. O günlerde M. Akif'in şiirleri dönemin gazete ve dergilerinde yayınlanıyordu. 25 yaşındayken evlendi, altı çocuğu dünyaya geldi. Birçok resmi vazife de bulunan Akif birçok ülkede de çeşitli görevlerde bulunmuş ve bir taraftan Sebiürreşad Dergisini çıkarmaktaydı. Akif, Cumhuriyetin kuruluşunda Anadolu'da önemli yer almıştır. İstiklal Marşı onun en önemli eseridir. Yoğun

¹⁵⁴ Nurettin TOPÇU: Millet Mistikleri (İstanbul, 2001),10.

¹⁵⁵ Mustafa KÖK: a.g.m., 30.

¹⁵⁶ Nurettin TOPÇU: Millet Mistikleri..., 28.

bir mücadeleyle geçen hayatın ardından Akif 27 Aralık 1936'da vefat etmiştir.

157

Nurettin Topçu, Mehmet Akif hayranı idi. Edebiyat öğretmeni sayesinde Akif'i tanımış ve Safahatı yıllarca elinden bırakmamıştır.¹⁵⁸ Topçu, Safahatı öğrencilerine "Akif'in isyan kitabı" diye tanıtır ve her gencin bu kitabı mutlaka okumasını ve ibret almasını ister.¹⁵⁹ Kararlılığı, imanı, bükülmez bileği ile Nurettin Topçu'nun, Mehmet Akif'in halefi olduğu söylenebilir.¹⁶⁰

Nurettin Topçu ile Mehmet Akif'in yüz yüze tanıştıklarına dair bir bilgi yoktur fakat Mehmet Akif Mısır'da iken mektuplaştıkları rivayet edilir. Mehmet Akif'le Topçu'nun farklı bir ilişkisini Mehmet Ulaş şöyle ifade eder: " Bu büyük milli şairimizin resmi duvarda asılı olarak dururken, sanki merhum Topçu, her an onunla bir diyalog kurar gibidir.." ¹⁶¹ Topçu'daki Akif sevgisi öylesine yoğundur ki, 1970'te "Mehmet Akif" adlı bir kitap yazmıştır.

Topçu, Mehmet Akif'i şöyle tasvir eder:

"Vakar dolu bir alın, hayâ dolu bir çehre; şiddet dolu bir bakış, iman dolu bir sine¹⁶², gerçek dindarlık ve insanlık kavramlarını kendinde birleştiren büyük idealist dünyamızı hislerle hurafelerden sıyrıp iradenin hayatına yükseltti. Milliyetçiliği, ahlâk ve fazilet davasına eşdeğeri yaptı. İnsanlık idealine, İslam'ın ruhundan ayrılmaz, bölünmez bir cevher halinde tanıttı. Bütün büyükler gibi o da zaman ve asırlar geçtikçe daha iyi anlaşılacaktır."¹⁶³

¹⁵⁷ M. Akif ERSOY: Safahat, Haz. M.Ertuğrul Düzdağ (İstanbul, 2006),23-27.

¹⁵⁸ Mehmet SILAY: "Nurettin Topçu'nun İdeali", a.g.e.,398.

¹⁵⁹ Mehmet SILAY: "İsyan Kitabı Safahat", Hece Dergisi, s.109(Ankara, Ocak 2006),470.

¹⁶⁰ D.Mehmet DOĞAN: Nurettin Topçu ve Mehmet Akif: İki Şahsiyet Tek Karakter, Hece Dergisi, s.109(Ankara, Ocak 2006),215.

¹⁶¹ Mehmet ULAŞ: a.g.m., 91.

¹⁶² Nurettin TOPÇU: Mehmet Akif (İstanbul, 1998),18.

¹⁶³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 88.

1.2.3.3- Gandhi

Topçu yine Gandhi'deki isyan anlayışı ve vatan sevgisine hayran kalmıştır. Onun İngiliz mahkeme heyetini uzaklardan karşılamaya koşarak, onlara:

“Büyük Britanya hükümetinin kanunları çürümüştür. Ben onları bir Büyük Britanya vatandaşı sıfatıyla yok etmeye çalışıyorum ve ömrüm oldukça da çalışacağım. Bu, benim vazifem. Sizin de vazifeniz, ya bana kanunlarımızın emrettiği en büyük cezayı vermek veyahut da istifa edip gitmektir” diye yüzlerle milyon insanın mesuliyetini başına basması Topçu'da bu büyük insandan ne kadar büyük ders almak gerektiğini birçok yazısında vurgulamıştır.¹⁶⁴

Topçu'ya göre Gandhi ve Hüseyin Avni devlet ve ikbal sandalyelerinde ölmeyen kahramanlardır. Ömürlerini, başından sonuna kadar çile çekmekle geçirmiş millet büyükleridir.

1.2.3.4- Fatih Sultan Mehmet

Nurettin Topçu ile Fatih'in görüşmesi ve tanışması kronolojik olarak imkânsızdır. Fakat Topçu'da çağ açıp kapatan o büyük sultana karşı öyle bir muhabbet vardır ki yazılarında onun güzel yönlerini bütün ayrıntısıyla dolu dolu aktarmaktadır. "Büyük Fetih" adlı kitabı da bu amaca yöneliktir.

Fatih'in muhteşem şahsiyeti, Ondaki engin zekâ ile birleşen kalbin harikasıdır. İlim ancak kalbin gösterdiği yolda muktedir olursa büyük devlet gerçekleşir.¹⁶⁵ Fatih'in milliyetçiliği üç cepheli bir büyük abidedir; onun dahi şahsiyeti üç yönde hareketinin eseridir: Devlet adamı olarak, ilim adamı

¹⁶⁴ Nurettin TOPÇU: Ahlâk Nizamı, (İstanbul, 1999),23.

¹⁶⁵ Nurettin TOPÇU: Büyük Fetih, (İstanbul, 2003), 94.

olarak ve kalp adamı olarak.¹⁶⁶ Fatih, o büyük kuvvetin kaynağını İslâm Peygamber'inde buldu. Peygamber'in Mekke'yi kılıçları kana bulaştırmadan fethedişini örnek aldı, tekrarladı.¹⁶⁷

Topçu, Fatih'in İstanbul'un fethetmesinin başka bir boyutuna da şöyle dikkat çeker:

“İstanbul'un kahraman Fatih'i hakkında bugüne kadar çok güzel sözler söylendi. Hepsinden ziyade Peygamber'in onu övmesi yeterdi. Ancak bu Osmanlı padişahının yaptığı, yalnız bir şehrin alınması mıydı? Biz buna inanmıyoruz. Olayı bu kadar küçültmek istemiyoruz. Bir şehrin alınmasıyla tarihte yeni bir devir açılmaz. Gerçekte yapılan, bir şehrin fethiyle beraber ruhların fethi, kalplerin fethidir. İnsanı asırlar inceltiyor, olgunlaştırıyor. Biz, Fatih'in şahsiyetine sinmiş asırlar ve onda beliren bir ilâhî ilham görüyoruz. İstanbul alınabilir miydi, alınamaz mıydı? En büyük mesele bu değil. Asıl mesele, böyle bir devlet kurulabilir miydi, kurulamaz mıydı?”¹⁶⁸

1.2.3.5- Mevlana

“Büyük mezarların üstünde büyük vatanlar vardır. Büyük ölüleri olmayan milletler ebedi olamazlar.”¹⁶⁹ Mevlana, bu vatana sürekli gençlik aşısı veren hayat kaynağıdır. Batı ile doğu anlayışını tek potada eritip bunu hoşgörü ikliminde gelecek nesillere sunan ve aynı zamanda, yedi yüz yıldır bu coğrafyadaki milyonlarca insanın ruhuna ateş veren mistik lirizm, Türk romantizmini gönüllere nakşeden gönüller kahramanıdır.¹⁷⁰

¹⁶⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e ,87.

¹⁶⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e ,94.

¹⁶⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e, 85.

¹⁶⁹ Nurettin TOPÇU: Mevlana ve Tasavvuf, (İstanbul, 2002),115.

¹⁷⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e.,116.

Topçu, Mevlana'nın vahdet-i vücud anlayışını, hissederek bütün anlayış ve görüşlerine yansıtması ve kendinde yok olup, Allah'ta var olma "Ene'l Hakk" prensibini yaşamasından dolayı O'na hayran olmuştur.¹⁷¹ Çünkü burada sen ben fikri ortadan kalkar ve direk o kalır¹⁷² ve vahdet-i vücud yaşanan bir hal ilmi olduğundan dolayı fikirle anlatılmıyor. ¹⁷³ Bunu en iyi anlatan da hiç şüphesiz Mevlana'dır. Bunun yanında Mevlana dinin statik olan kalıp tarafını değil, dinamik olan özünü tanıtır. O'nda ruhun gayesi olan hürriyet, kalıpları kırıp Allah'a götüren en doğru yolu kendi içinde bulmaktır. Kayıtlardan kurtulan tam manasıyla hür adam, O'nun aradığı ideal insandır.¹⁷⁴ Hürriyet Allah'a ulaşma yarışında başarıya varmaktır ve Allah'la birleşen ruhun ölümü yoktur. Zira Allah ölümsüzdür.¹⁷⁵ Topçu'nun yazılarında Mevlana'nın bu görüşlerinin yansımasını geniş ölçüde bulabiliriz. Ayrıca Topçu, gençlere Mevlana'yı tanıtmaya çalışmış, Mevlana'sını anlamayan gençlikten fayda gelmeyeceğini vurgulamıştır.

Nurettin Topçu, yukarıda saydığımız önemli isimlerin yanında Anadolu dehasını temsil eden, Türk diliyle tasavvufun en temiz ve pürüzsüz nağmelerini söyleyen Yunus Emre'yi¹⁷⁶ önemle yâd eder, O'nu hak yolunda yürüyen din velisi¹⁷⁷ olarak kabul eder. O'nun düşüncesinde aşkın kahramanı olan Fuzuli¹⁷⁸ de önemli bir yer tutar.

Topçu, düşüncemizde rönesans açan, hür olmayan düşüncenin düşünce sayılmayacağını söyleyen Descartes'i de unutmaz. Her çürümüş zihniyetten, her skolâstikten ruhları kurtaracak olan hürriyet, aşk ve ihtirasla kucaklandıktan sonra, artık bu güne kadar şu veya bu şekilde, din diye

¹⁷¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e, 116.

¹⁷² Nurettin TOPÇU: a.g.e ,132.

¹⁷³ Nurettin TOPÇU: a.g.e ,133.

¹⁷⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e ,113.

¹⁷⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e ,142.

¹⁷⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e.,179.

¹⁷⁷ Nurettin TOPÇU: Var Olmak (İstanbul, 1999), 78.

¹⁷⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e.,78.

milliyet adı ile bize inandırılmış, doğru düşünme yollarımız tılandıktan sonra bize sunulmuş olan hatalardan kurtulma yollarını yine Deskartes'tan öğrenebileceğimizi de¹⁷⁹ ifade eder. Burada J. J. Rousseau, Dostoyevski, Victor Hugo da Topçu'nun düşünce örgüsünde önemlidir.¹⁸⁰

Topçu'ya göre asıl varlığın sembolü gerçekten var olan kuvvettir. İnsan asıl bu kuvvetin muvakkat karargâhıdır. Kuvvetse eserde görülür. Beethoven'ın senfonisinde kuvvet haykırır ve mutlaka açılması için sonsuzdaki dost kapısını sarsan feryatlardır.¹⁸¹ Zola'nın gözyaşları arasında yaşattığı dünyası, kuvvet taşır. Bunlarda barınan kuvvetlerin hepsi aynı kaynaktan, merhametin dünyalar ve ruhlar yaratıcı olan kaynağından fışkırmış insanüstü kuvvetlerdir.¹⁸² Mikelanj bütün ömrünce sanki çilesini doldurur gibi, varlığını tüketircesine çalışıp meydana getirdiği eserle aradığı dosta varlık vermek isteyen; kendi varlığını dost varlığa aktarmak isteyen biridir. Russo, hep sefaletlerle dolu hayatının bütün buhranları ile isyanları arasında bir dost aramıştı.¹⁸³ Goethe, Lamartine, Bismark hatta Hitler Topçu'nun hayranı olduğu insanlar arasındadır.¹⁸⁴

Bunun yanında Hallacı Mansur, Yavuz Sultan Selim, Yıldırım Beyazıt, Alparslan gibi büyükler Topçu'nun nazarında önemli şahıslardır.

¹⁷⁹ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı, a.g.e., 17.

¹⁸⁰ Nurettin TOPÇU: Var Olmak, a.g.e., 78.

¹⁸¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 73.

¹⁸² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 65.

¹⁸³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 73.

¹⁸⁴ Nurettin TOPÇU: Türkiye'nin Maarif Davası (İstanbul, 1998), 17

1.3- ESERLERİ

Nurettin Topçu, 1934'de doktora tezinin kabûlü, ardından 1939 yılında Hareket Dergisi'ni çıkarmasıyla birlikte düşüncelerini yazılı halde neşretme imkânı bulmuş, kalemiyle bu ülkede çok şeyi değiştireceğine inanmış ve fikri mücadelesini Hareket başta olmak üzere birçok dergi ve gazetelerde yayınlanan makaleleriyle yapmıştır. Aralarında ders kitabı da olmak üzere birçok kitap yazmış ve yayınlamıştır. Kitaplarını ve makalelerini bölümde derli toplu bir şekilde belirtmeye çalıştık.

1.3.1- Kitapları

1. Conformisme et Revolte- Esquisse d'une Psychologie de la Croyance (Nurettin Ahmed adıyla). Paris, Les Presses Modernes, 1934. 167 s.; Tıpkıbasım, Ankara Kültür Bakanlığı Yayınları. 1990. 192 s. Tercümesi için bk. İsyân Ahlâkı
2. Sosyoloji; Toplumbilim: Sosyoloji adıyla İstanbul. Üçler Matbaası. 1948, 140 İstanbul, Kutulmuş Matbaası. 1952, 144 s.: 1950. 1961. 1963. 1968. 1971. 1973, 1975 baskıları da var; 14. bs., İstanbul. İnkılâp ve Aka Kitabevi. 1984. Son baskı, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2001. 198 s.
3. Psikoloji; Ruhbilim adıyla. İstanbul. Üçler Matbaası. 1949. 174 s. 1954. 1962,1965 baskılan da var: 6. bs.1965. Son baskı. İstanbul. Dergâh Yayınları. 2003. 210 s.
4. İnkılâp-İrtica. Komünizme Karşı Mücadele Derneği Yayınları, 1951, 4 s. Komünizme karşı mücadele dergisinin 1 Nisan 1951 tarihli 17. sayısında ve Ehl-i sünnet; sayı: 98, Mayıs 1951: İslâm dünyası, sayı: 16, 12 Temmuz 1952'da yayınlanan bu broşür-yazı, daha sonra Devlet ve Demokrasi

kitabının 1998'de yapılan 2. baskıya girmiştir, İstanbul, Dergâh Yayınları, s. 192–197.

5.Çanakkale, İstanbul, Komünizme Karşı Mücadele Derneği Yayınları, 1952, Komünizme karşı mücadele dergisinin 1 Nisan 1952 tarihli 33. sayısı ile 22 Nisan 1952 ve 25 Nisan 1952 tarihli Hür adam'da yayınlanan bu broşür. 18 Mart 1952 akşam Teknik Okul Talebe Birliği tarafından Eminönü Halkevi'nde tertip edilen Çanakkale Zaferi'ni anma toplantısındaki konuşmadır. Daha sonra Büyük Fetih kitabının 1998'de yapılan 3. baskısına girmiştir, İstanbul. Dergâh Yayınları, s. 85–90.

6. Din ile Kinin Mücadelesi, Ankara. Arı Basımevi. 1952, 4 s. 22 Kasım 1952'de gerçekleşen Malatya hadisesi üzerine Hareket dergisi yayınları adına yayınlanan bu broşür Devlet ve Demokrasi kitabının 1998'de yapılan 2. basımının eklerine alındı. İstanbul, Dergâh Yayınları, s. 209–214.

7. Felsefe. İstanbul. Kutulmuş Matbaası, 1952. 89 s.: 1959. 1964. 1968. 1971,1973,1983 baskıları da var: 10. bs., İstanbul. İnkılâp ve Aka Kitabevi. 1984. Son baskı, İstanbul, Dergâh Yayınları. 2002. 132 s.

8. Son Hadiseler ve Biz, İstanbul. Milliyetçiler Derneği Neşriyatı, 9 Ocak 1953, 4 s.; DD/2.

9. Mantık, İstanbul, 1952; İstanbul. Kutulmuş Matbaası. 1955. 79 s.: 1962. 1966.1971, 1972, 1973 baskıları da var; 8. bs.. İstanbul, İnkılâp ve Anka Kitabevi. 1984. Son baskı, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2001. 95 s.

10.Garbin İlim Zihniyeti ve Ahlâk Görüşü, İstanbul, Milliyetçiler Demeği. 1955, 23 s.; 2. bs., İstanbul, Milliyetçiler Derneği, 1959, 24 s.: daha sonra ilk baskısı 1970'te yayınlanan Kültür ve Medeniyet kitabı içinde yer alacaktır.

- 11.Mehmet Akif (1873–1936) - 20. Ölüm Yıldönümü (Ali Nihat Tarlan'la birlikte Aynı yıl Milliyetçiler Derneği'nde yapılan anma toplantılarının kitaplaşmış hali),İstanbul. Milliyetçiler Derneği, 1957. 40 s.; ilaveli 2. bs. İstanbul. Milliyetçiler Derneği, 1961. 104 s. Bu baskıya Nihat Sami Banarlı, Ferruh Bozbeyli, Uğur Kökten ve Peyami Safa'nın yazıları da eklenmiştir (İkinci baskısının 50 sayfası N. Topçu'ya aittir ve bu kısım daha sonra Mart 1970'de müstakil kitap olarak basılacak olan Mehmet Akif in ilk halini teşkil etmektedir).
- 12.Şehit, İstanbul, Milliyetçiler Derneği. 1959, 15 s. Broşürün 16–32. sayfaları Milliyetçiler Derneği'nin faaliyetlerinin dökümüdür (Kore şehitleri için kaleme alınan bu broşür metni önce Komünizme Karşı Mücadele dergisinin 11, 12. 13 sayılarında Ocak-Şubat 1951 aylarında yayınlandı, daha sonra 2. baskısından itibaren Yarınki Türkiye kitabına girdi).
- 13.Taşralı (hikâyeler). İstanbul, Kutulmuş Matbaası. 1959, 262 s.; ilaveli 2.bs, İstanbul. Dergâh Yayınları, 1998. 306 s.
- 14.Türkiye'nin Maarif Davası, İstanbul. Milliyetçiler Derneği Neşriyatı, 1960, 80 s.: ilaveli 2. bs.. İstanbul. Hareket Yayınları. 1970. 141 s.; ilaveli 3. bs.. İstanbul, Dergâh Yayınları. 1997. 187 s.
- 15.Komünizm Karşısında Yeni Nizam. İstanbul. Milliyetçiler Derneği Neşriyatı 1960. 83 s. 18 yazıdan oluşan eser. 2. baskısı 1970'te yapılan Ahlâk Nizamı'na dâhil olacaktır.
- 16.Ahlâk Nizamı, İstanbul, Milliyetçiler Derneği. 1961. 112 s.: ilaveli 2. İstanbul. Hareket Yayınları. 1970, 226 s.; ilaveli 3. bs., İstanbul. Dergâh Yayınları, 1997. 304 s.
- 17.Yarınki Türkiye. İstanbul. Yağmur Yayınları. 1961. 230 s.; ilaveli 2. bs.

- İstanbul. Yağmur Yayınları. 1972. 352 s.: yeniden düzenlenmiş 3. bs., İstanbul, Dergâh Yayınları. 1978, 256 s.: ilaveli 4. bs.. İstanbul. Dergâh Yayınları, 1997. 325 s.
- 18.Büyük Fetih. İstanbul, Milliyetçiler Derneği Neşriyatı, 1962, 59 s.; ilaveli 2. bs.. İstanbul. Hareket Yayınları. 1968. 74 s.: ilaveli 3. bs.. İstanbul, Dergâh Yayınları. 1998. 95 s.
- 19.Var Olmak. İstanbul, Yağmur Yayınları. 1965. 94 s.: ilaveli 2. bs.. İstanbul, Dergâh Yayınları. 1997. 134 s.
- 20.Varoluş Felsefesi-Egzistansiyalizm, P. Foulquie'den derleyen: Nurettin Topçu. İstanbul. Hareket Yayınları, 1967. 35 s.; 2. bs.. İstanbul, Hareket Yayınları.1973 (Bu kitapçık son düzenlemede "Hareket Felsefesi" makalesiyle birlikte Varoluş felsefesi-Hareket Felsefesi adıyla yayınlanmıştır).
- 21.Bergson, İstanbul, Hareket Yayınları, 1968. 116 s.: 2. bs., İstanbul. Dergah Yayınları. 1998. 136 s.
- 22.İradenin Davası. İstanbul. Hareket Yayınları. 1968. 78 s.; ilaveli 2. İstanbul. Hareket Yayınları. 1974. 85 s.: ilaveli 3. bs. Devlet ve Demokrasi ile birlikte, İstanbul. Dergâh Yayınları. 1998. s. 11–109.
- 23.İslâm ve İnsan. İstanbul, Hareket Yayınları. 1969, 73 s.; ilaveli 2. bs. İstanbul. Hareket Yayınları. 1974, 92 s.; ilaveli 3. bs., Mevlâna ve Tasavvuf ile birlikte, İstanbul. Dergâh Yayınları. 1998. s. 11–109
- 24.Devlet ve Demokrasi. İstanbul, Hareket Yayınları. 1969. 74 s.; ilaveli 2.bs. İradenin Davası ile birlikte. İstanbul. Dergâh Yayınları. 1998, s. 111–206.
- 25.Kültür ve Medeniyet. İstanbul. Hareket Yayınları. 1970. 99 s.: ilaveli

2. bs., İstanbul. Dergâh Yayınları. 1998. 202 s.
- 26.Mehmet Akif, İstanbul. Hareket Yayınları. 1970. 176 s.; Genişletilmiş 2.bs.,İstanbul. Dergâh Yayınları. 1998. 95 s.
- 27.Mevlâna ve Tasavvuf, İstanbul. Hareket Yayınları. 1974. 61 s.; ilaveli 2. bs., İslâm ve İnsan'la birlikte, İstanbul, Dergâh Yayınları. 1998. s. 111–171
- 28.Ahlâk, Orta 3. Emin Işık'la beraber, İstanbul, Fatih Yayınları. 1975, 112 s.
- 29.Ahlâk, Lise 1. İstanbul. İnkılap ve Aka Kitabevi, 1976, 79 s.; Lise 2. İstanbul inkılap ve Aka Kitabevi, 1976. 79 s.: İkisi bir arada, İstanbul, Dergâh Yayınları. 2005.
- 30.Milliyetçiliğin Esasları, İstanbul, Dergâh Yayınları. 1978. 279 s. (N. Topçu'nun vefatından sonra makalelerini yeni bir sistematığe göre yayınlama düşüncesiyle ortaya çıkmış eserlerden biridir).
- 31.Din Psikolojisi Bahisleri, Haz. A. Vahit İmamoğlu. Erzurum. 1995, 37 s. (İsim mecmuasında yayınlanan din psikolojisiyle ilgili makalelerin toplu neşri. Bu makaleler Dergâh Yayınları neşrinde İslâm ve İnsan - Mevlâna ve Tasavvuf kitabına ek olarak alınmıştır).
- 32.İsyân Ahlâkı (Nurettin Topçu'nun doktora tezi Conformisme et Revolte'un tercümesi), Çev: Mustafa Kök-Musa Doğan, İstanbul, Dergâh Yayınları, 1995, 228 s. (Nurettin Topçu'nun kendi tercümesi bulunduktan sonra bu tercüme yeniden gözden geçirilmiş ve 2. baskıdan itibaren böyle basılmıştır).
- 33.Varoluş Felsefesi-Hareket Felsefesi, İstanbul. Dergâh Yayınları, 1999. 57 s.

34.Reha (roman), İstanbul, Dergâh Yayınları. 1999. 152 s.

35.Millet Mistikleri. İstanbul, Dergâh Yayınları. 2001, 111 s.

36.Amerikan Mektupları-Düşünen Adam Aramızda, İstanbul. Dergâh Yayınları, 2004, 94 s.

1.3.2- Makaleleri

Nurettin Topçu İzmir'e sürgün edildiği yıllarda Hareket Dergisi'ni çıkarmaya başlamış ve bundan sonra Topçu'nun aktif yazı hayatı da başlamıştır. Hareket Dergisi zaman zaman kapatılmış, yayını durdurulmuştur. Bu yıllarda Topçu'nun yazıları inkitaya uğramış, bu dönemlerde Topçu yazı yazmamıştır. Topçu sadece Hareket Dergisi'nde değil daha önce de saydığımız birçok dergi ve gazetelerde de yazı yazmıştır. Topçu'nun hayatı boyunca yayınladığı makalelerinden tespit edebildiklerimiz şunlardır.*¹⁸⁵

"Rönesans hareketleri", Hareket, I/1, Şubat 1939; Yarınki Türkiye.

"Hareket felsefesi", Hareket, I/I. Şubat 1939; Var oluş Felsefesi.

"Asrımızın hareket adamları", Hareket, 1/2, Mart 1939; Yarınki Türkiye.

"Vatandaş ahlâkı", Hareket, 1/2, Mart 1939; Serdengeçti, Sayı: 19-20, Ekim-Kasım 1952; "Hareket ahlâkı" başlığıyla, Yarınki Türkiye.

"İçtimai sınıflar", Hareket, 1/2, Mart 1939 ve 1/3, Nisan 1939; Yarınki Türkiye; Milliyetçiliğimizin Esasları.

"Siyaset ve mesuliyet; Vazife adamı - Kalb adamı", Hareket. 1/3, Nisan 1939; Yarınki Türkiye.

"Bizde milliyet hareketleri", Hareket, 1/3, Nisan 1939; Yarınki Türkiye; Milliyetçiliğimizin Esasları.

*Buradaki bilgiler Türkiye Makaleler Bibliyografyası ve Nurettin Topçu'nun dergi, gazete ve kitaplarında yer alan makalelerinden bunun yanında Dergâh Yayınlarının arşivinden faydalanılarak derlenmiştir.

- "Namus", Hareket, 1/3, Nisan 1939; Var Olmak.
- "Şehirler", Hareket, 1/3, Nisan 1939; Yarınki Türkiye.
- "Zorba - esir medeniyetleri", Hareket, 1/4, Mayıs 1939; Yarınki Türkiye; Milliyetçiliğimizin Esasları.
- "Çalgıcılar" (hikâye-deneme). Hareket, 1/4, Mayıs 1939; Taşralı.
- "Benliğimiz". Hareke:, 1/4. Mayıs 1939: Yarınki Türkiye.
- "Bir izah". Hareket. 1/4, Mayıs 1939 ("Hareket" imzasıyla).
- "Mabet ve tabiat". Hareket, 1/5, Haziran 1939: İradenin Davası.
- "Neslimizin tarihi", Hareket. 1/6. Ekim 1939; İradenin Davası.
- "Yemin ve şahit". Hareket. 1/6, Ekim 1939; Yarınki Türkiye.
- "Kuşlar" (şiir). Hareket, 1/7', Ekim 1939
- "Muallim". Hareket, 1/6, Ekim 1939. Türkiye'nin maarif davası.
- "İki mezar". Hareket, 1/7. Kasım 1939; Yarınki Türkiye
- "Sanatkâr". Hareket. 1/17, Kasım 1939: Var Olmak.
- "Hakikat dini", Hareket. 1/8. Aralık 1942: İradenin Davası.
- "Avrupa", Hareket. 1/9, Şubat 1943; Türk ruhu, sayı: 9. 30 Mayıs 1958; Yarınki Türkiye; Milliyetçiliğimizin Esasları.
- "Mehmet Akif. Hareket, 1/9. Şubat 1943.
- "Okulda ahlâk". Hareket, 1/10. Mart 1943; Türkiye'nin Maarif Davası.
- "Hakikat düşmanı üç felsefe: Pozitivizm - Pragmatizm - Sosyolojizm", Hareket 1/11. Nisan 1943
- "Hakikat düşmanı üç felsefe" Türk ruhu, sayı: 3,18 Nisan
- "Pozitivizm, Pragmatizm ve Sosyolojizm", Türk ruhu, sayı: 4, 25 Nisan 1958; Yarınki Türkiye.
- "Orta öğretim", Hareket, 1/11, Nisan 1943; Komünizme karşı mücadele, sayı; 15 Mart 1952 (kısmen); Türkiye'nin Maarif Davası
- "Millet ve milliyet", Hareket, 1/12, Mayıs 1943; Tanrıdağ, sayı: 1, 5 Kasım 1950 Türk ruhu, sayı: 11, 13 Haziran 1958; Yarınki Türkiye.
- "Lise dersleri", Hareket, 1/12, Mayıs 1943 Türkiye'nin Maarif Davası.
- "Ahlâk nizamı" Hareket, II/1,Mart 1947; Son havadis, 6 Nisan 1961: Ahlak Nizamı;Yarınki Türkiye.
- "İradenin dâvası". Hareket, II/2, Nisan 1947: İradenin Davası.

- "Roden'in sanatı". Hareket, II / 3, Mayıs 1947.
- "İnsanda irade". Hareket, 11/4. Haziran 1947; İradenin Davası.
- "Mukaddes kurbanlar". Hareket, II/6, Ağustos 1947: Yarınki Türkiye.
- "İlâhî resmigeçit", Hareket, II/9, Kasım 1947.
- "Mehmet Akif, Hareket, 11/10. Aralık 1947.
- "Amerikan mektupları", Hareket, II/11. Ocak 1948. II/12. Şubat 1948; Amerikan Mektupları.
- "Türkiye'de komünistlik", Bizim Türkiye, sayı: 1. 3 Mart 1948; Ahlak Nizamı.
- "İki sanat iki ahlâk". Bizim Türkiye, sayı: 7, 3 Mart 1948;
- "Asrın dini Müslümanlık" 1/12-13. Nisan-Mayıs 1962: İradenin Davası.
- "Üç kanlı parti", Bizim Türkiye, sayı: 2.10 Mart 1948; Yarınki Türkiye.
- "Hüseyin Avni ve Türk demokrasisi" Bizim Türkiye, sayı: 4. 24 Mart 1948: Muammer Çelik (haz.). Hüseyin Avni Ulaş; Millet Mistikleri.
- "Hüseyin Avni" Hareket, II/13, Mart 1948 ve II/14, Nisan 1948; Muammer Çelik (haz.), Hüseyin Avni Ulaş, İstanbul 1996; Millet Mistikleri.
- "Düşman piyesi hakkında Ahlâk doçenti N.Topçu'nun fikirleri". Tasvir. 13 Nisan 1948.
- "Siyasî partiler-I", Bizim Türkiye, sayı: 6, 17 Nisan 1948; Devlet Ve Demokrasi
- "Millette irade", Hareket, II/15. Mayıs 1948; İradenin Davası.
- "Millet ruhu ve millî mukaddesat", Hareket. II/16,,Haziran 1948; Yarınki Türkiye; Milliyetçiliğimizin Esasları.
- "Millette irade sefaletleri". Hareket, II/17. Temmuz 1948: İradenin Davası.
- "Millette izzetinefs ve siyaset". Hareket, II/18. Ağustos 1948; İradenin Davası.
- "Devlette irade". Hareket II/21, Kasım 1948; İradenin Davası.
- "Devlette hâkimiyet ve mesuliyet iradesi". Hareket. II/22, Aralık 1948: İradenin Davası.
- "Hâkimiyet ve demokrasi", Hareket, II/23. Ocak 1949; İradenin Davası.
- "Hüseyin Avni'siz bir yıl" Hareket, II/24. Ocak 1949; Muammer Çelik (haz.), Hüseyin Avni Ulaş; Millet Mistikleri.
- "Sanatta irade" Hareket. II/25. Mart 1949; iradenin davası.
- "Dinde irade". Hareket. II/26. Nisan 1949; İradenin Davası.

- "Terbiyede serbestlik ve disiplin" (rapor), Bilgi, III/25. 1 Mayıs 1949.
- "İsyan ahlâkı". Hareket. II/21. Mayıs 1949; Serdengeçti, sayı: 6. Mayıs 1949; İradenin Davası.
- "[Eğitime dair] Nurettin Topçuoğlu'nun düşünceleri". Tasvir, 21 Temmuz 1949
- "Lise programları". Yeni bilgi, III/28. 1 Ağustos 1949.
- "Salahaddin Köseoğlu" Büyük Doğu, sayı: 2. 21 Ekim 1949; Volkan, sayı:11, 27 Ekim 1951; Millet Mistikleri.
- "Komünizmin mesuliyeti", Bizim Türkiye, sayı: 6, 15 Mayıs 1950; Ahlak Nizamı.
- "Millet ve komünizm". Komünizme karşı mücadele, sayı: 1. 1 Ağustos 1950; Yeni istiklâl. 7 Haziran 1961; Komünizme Karşı Yeni Nizam; "Komünizm ve millet" başlığıyla, Ahlak Nizamı.
- "Komünizmin kaynakları", Komünizme karşı mücadele, sayı: 2, 15 Ağustos 1950; Ahlak Nizamı.
- "Din ve komünizm", Komünizme karşı mücadele, sayı: 3, 30 Ağustos 1950: Ahlak Nizamı ("Komünizm ve millet" yazısının içinde).
- "İnsan ve iç gözlemi", Bizim Türkiye, sayı: 8. 15 Eylül 1950: İslam Ve İnsan.
- "Komünizm karşısında üniversitenin rolü", Komünizme karşı mücadele, sayı: 4, 1: Eylül 1950 ve "Komünizm karşısında üniversitemiz", sayı: 5, 1 Ekim 1950; Ahlak Nizamı.
- "Üniversitenin mesuliyeti". Komünizme karşı mücadele, sayı: 6, 15 Ekim 1950 ve "Üniversite meselesi", sayı: 7, 1 Kasım 1950; "Üniversitenin mesuliyeti" başlığıyla, Kültür Ve Medeniyet.
- "Millet ve milliyet". Tanrıdağ, sayı: 1. 5 Kasım 1950; Türk ruhu, sayı: II, 13 Haziran 1958; Yarınki Türkiye.
- "Adam olmak, paşa olmak", Bizim Türkiye, sayı: 10, 15 Kasım 1950; Kültür Ve Medeniyet.
- "Sosyalizm ve şekilleri", Komünizme karşı mücadele, sayı: 8, 15 Kasım 1950; Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı.
- "Komünizm", Komünizme karşı mücadele, sayı: 9. 1 Aralık 1950; Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı

"Komünizm ve ideal", Komünizme karşı mücadele, sayı: 10, 15 Aralık 1950; Yeni istiklâl, 10 Mayıs 1961; Köylünün sesi, VII/62. Temmuz 1971; Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı.

"Şehit", Komünizme karşı mücadele, sayı: II, 1 Ocak 1951; sayı: 12, 15 Ocak 1951: sayı: 13, 1 Şubat 1951: Yarınki Türkiye/2, 4.

"Komünizm ve irade". Komünizme karşı mücadele, sayı: II. 10 Ocak 1951: Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı.

"Diyalektik materyalizm". Komünizme karşı mücadele, sayı: 12, 15 Ocak 1951; Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı.

"Komünizmin tatbikatı - Bolşeviklik". Komünizme karşı mücadele, sayı: 13, 1 Şubat 1951: "Komünizmin tatbikatı" başlığıyla. Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı.

"İnsan", Bizim Türkiye, sayı: 12. 15 Şubat 1951: İradenin Davası.

"Komünizm ve tarihî maddecilik". Komünizme karşı mücadele, sayı: 14, 15 Şubat 1951: Hürsöz (Erzurum). 5 Mart 1959.

"Komünizmin dünyası". Komünizme karşı mücadele, sayı: 15. 1 Mart 1951; Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı.

"Komünizmin akıbeti". Komünizme karşı mücadele, sayı: 16. 15 Mart 1951; Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı.

"İnkılâp - irtica", Komünizme karşı mücadele, sayı: 17, 1 Nisan 1951; İslâm dünyası, sayı: 16. 12 Temmuz 1952; Hürsöz (Erzurum). 31 Mart, 1 ve 2 Nisan 1959; Devlet Ve Demokrasi.

"Komünizm karşısında yeni bir Nizam ideali", Komünizme karşı mücadele, sayı: 18, 15 Nisan 1951: Yeni istiklâl. 3 Mayıs 1961; AHLAK NİZAMI/1, 3.

"İnkılâp - irtica". Ehl-i sünnet; sayı: 98, Mayıs 1951; Devlet Ve Demokrasi

"Anarşizme karşı ahlâk nizâmı", Komünizme karşı mücadele, sayı: 19, 1 Mayıs 1951: Yeni istiklâl. 6 Aralık 1962; Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı; Yarınki Türkiye.

"Maddeyi idare eden ruh", Komünizme karşı mücadele, sayı: 20, 15 Mayıs 1951; Yeni istiklâl, 1 Şubat 1961 ve 19 Nisan 1961; Sebülürreşad. XIII/320, Nisan 1961; Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı.

"Devlet ve şahsiyet", Komünizme karşı mücadele, sayı: 21, 1 Haziran 1951; Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı.

"Ahlâk davamız", Komünizme karşı mücadele, sayı: 21, 1 Haziran 1951; Ahlak Nizamı.

"Anarşist ve hareket adamı", Savaş, sayı: 4, 8 Haziran 1951; Hareket. III/33, Eylül 1968; Kültür Ve Medeniyet; Yarınki Türkiye.

"Eşitlik davası", Komünizme karşı mücadele, sayı: 22, 15 Haziran 1951; Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı.

"İstismarı kaldıran adalet". Komünizme karşı mücadele, sayı: 23, 15 Temmuz 1951; Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı; Milliyetçiliğimizin Esasları.

"Aradığımız nizam", Komünizme karşı mücadele, sayı: 24, 15 Ağustos 1951 Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı; Milliyetçiliğimizin Esasları.

"Salâhaddin Köseoğlu", Volkan, sayı: 11, 27 Ekim 1951; Millet Mistikleri.

"Yeni nizamın ana hatları". Komünizme karşı mücadele, sayı: 27. 1 Ocak 1952; Ahlak Nizamı.

"Milli eğitimde ilköğretim". Komünizme karşı mücadele, sayı: 28, 15 Ocak 1952: "İlk öğretim" başlığıyla. Ahlak Nizamı; Türkiye'nin Maarif Davası.

"Komünizme karşı dinler birleşmeli", Son saat. 17 Ocak 1952.

"İsyân ahlâkı ve neticeleri". Son saat. 23 Ocak 1952; "İsyân ahlâkı" adıyla Hareket, IV/47. Kasım 1969 (kısmen); Kültür Ve Medeniyet.

"Gazeteler" Komünizme karşı mücadele, sayı: 29, 1 Şubat 1952; Ahlak Nizamı.

"Gazete", Komünizme karşı mücadele, sayı: 30. 15 Şubat 1952; Hürsöz (Erzurum), 1 ve 2 Mayıs 1959: "Gazete hasreti" ve "Yine gazete" başlıklarıyla iki yazı halinde. Yeni istiklâl, 8 Şubat 1961 ve 15 Şubat 1961; ayrıca Yeni istiklâl. 16 Eylül 1964: Ahlak Nizamı/3.

"Yine gazete". Komünizme karşı mücadele, sayı: 31, 1 Mart 1952; Hürsöz (Erzurum). 3 ve 4 Mayıs 1959; "Yine gazetecilik" başlığıyla. Yeni İstiklâl. 25 Ocak 1963: Ahlak Nizamı.

"Orta öğretim", Komünizme karşı mücadele sayı: 32, 15 Mart 1952; Türkiye'nin Maarif Davası.

"Fatih Sultan Mehmet Han konuşuyor", Komünizme karşı mücadele, yıl: 2, sayı: 33.1 Nisan 1952: İslâm dünyası: sayı: 3. 11 Nisan 1952: "Fatih Sultan Mehmet Han'ın hitabı" başlığıyla. Serdengeçti. sayı: 15-16. Mayıs-Haziran 1952; Büyük Fetih.

"Çanakkale", Komünizme karşı mücadele, sayı: 33. 1 Nisan 1952. Hür adam 22 Nisan 1952 ve 25 Nisan 1952; Büyük Fetih.

"Mektep", Komünizme karşı mücadele, sayı: 34, 15 Nisan 1952; İslâm dünyası, sayı: 17. 18 Temmuz 1957; Ahlak Nizamı.

"Üniversite", Komünizme karşı mücadele, sayı: 35. 1 Mayıs 1952; Hürsöz (Erzurum), 28 Ocak 1959; Ahlak Nizamı.

"Din hayatı", Komünizme karşı mücadele, sayı: 36, 15 Mayıs 1952 ve sayı: 37, 1 Haziran 1952; Ahlak Nizamı.

"İnkılâp-ırtica". İslâm dünyası, sayı: 16. 12 Temmuz 1952; Komünizme karşı mücadele, Sayı: 17.; Devlet Ve Demokrasi.

"Vatandaş ahlâkı", Serdengeçti. sayı: 19-20. Ekim-Kasım 1952: "Hareket ahlâkı" başlığıyla, Yarınki Türkiye.

"Din ile kinin mücadelesi; Devlet Ve Demokrasi.

"Mesuliyet hareketi". Hareket. III/I, Aralık 1952 ve Hareket. 1/8, Ağustos 1966; Yarınki Türkiye.

"Taşralı" (hikâye), Hareket. III/I, Aralık 1952; III/2. Ocak 1953; III/3, Şubat 1953; Taşralı

"Fikir ve Ruh Terbiyesi Cemiyeti'nin kuruluşunu beklerken", Hareket. III/I, Aralık 1952 ("Hareket" imzasıyla); Devlet Ve Demokrasi.

"Şahsiyet", Hareket. III/2, Ocak 1953; Sebilürreşad, XII/300. Aralık 1959; Türk yurdu. V/4, Nisan 1966 (son 5 paragraf); Yarınki Türkiye; Milliyetçiliğimizin Esasları.

"Yıldırım'ın huzurunda" (hikâye). Hareket, III/2, Ocak 1953; Tek yol, sayı: 27, Temmuz 1973: Taşralı.

"Din hayatı", Hareket. III/3, Şubat 1953; Ahlak Nizamı.

"İnkılâbımız", Hareket. III/3. Şubat 1953; Devlet Ve Demokrasi.

"Sanat ve umumi neşriyat", Hareket. III/4. Mart 1953; , Yaprak, sayı: 9, 15 Temmuz 1963; Ahlak Nizamı.

- "Yeryüzünün yarınki manzarası", Hareket. III/4, Mart 1953: T/2.
- "Aklın saltanatı". Hareket. 111/5. Nisan 1953; Sebilürreşad. XIII/307, Nisan 1960; İradenin Davası.
- "Adalet dâvası", Hareket. III/5, Nisan 1953; Ahlak Nizamı; Milliyetçiliğimizin Esasları.
- "Mukavele ve mülkiyet". Hareket. III/6. Mayıs 1953. Ahlak Nizamı; Milliyetçiliğimizin Esasları.
- "Tıbbiyeli" (hikâye). Hareket. IH/6, Mayıs 1953; III/7, Haziran 1953; Taşralı.
- "Geleceğin masalı 1 - Mahşer" (hikâye), Hareket. 111/6, Mayıs 1953; Taşralı.
- "İlerilik-gerilik", Hareket, III/6, Mayıs 1953; Devlet Ve Demokrasi.
- "Geleceğin masalı 2 - Büyük mahkeme" (hikâye), Hareket, III/7, Haziran 1953; Taşralı.
- "Büyük atamız Fatih". Hareket. III/7, Haziran 1953; Büyük Fetih.
- "Maaş miras ve kazanç çeşitleri". Hareket. III/7. Haziran 1953; Ahlak Nizamı; Milliyetçiliğimizin Esasları.
- "Görünmeyen adam" (hikâye). 1953: Taşralı.
- "Nahiye müdürü" (hikâye). 1953: Taşralı.
- "Şehid oğlu şehid" (hikâye), 1953; Taşralı.
- "Fatih Sultan Mehmet"; Büyük Fetih.
- "Millet mistiği". Sanat-Edebiyat Dergisi, sayı: 7. Mayıs; Millet Mistikleri.
- "Araboğlu" (hikâye). 1954: Taşralı.
- "Fatih'in şahsiyeti". Sebilürreşad, IX/203, Ağustos 1955; Büyük Fetih.
- "Din ve laiklik". Türk Düşüncesi. IV/21, 1 Ağustos 1955
- "Din psikolojisi", İslâm, sayı: 1-7. Nisan-Kasım 1956: "Din psikolojisi ve mistisizm tasavvuf" başlığıyla, Mevlana Ve Tasavvuf.
- "Kütük" (hikâye). Ağustos 1956; Taşralı.
- "Tereke" (hikâye). Ağustos 1956: Taşralı.
- "Köy hocası" (hikâye). Ağustos 1956; Taşralı.
- "Maarif dâvamız", 13 Mayıs 1957'de; Büyük doğu, sayı: 25-32, 25 Ağustos-9 Ekim 1959'da tefrika (8 yazı); Türkiye'nin Maarif Davası.
- "Fatih ve biz", 29. 5. 1957'de Milliyetçiler Derneği'nin Fetih toplantısında yapılan konuşma; Büyük Fetih.

- "Mektep". İslâm dünyası, sayı: 17, 18 Temmuz 1957; Ahlak Nizamı.
- "Kayan köy" (hikâye). Ağustos 1957; Taşralı.
- "Yitik" (hikâye). Ekim 1957; Taşralı.
- "Karayazı" (hikâye). Ekim 1957; Taşralı.
- "Geleceğin masalı 3 - Ebedî hayat" (hikâye), Kasım 1957; Taşralı.
- "Üniversitenin mesuliyeti". Fetih, sayı: 10. 6 Aralık 1957; Kültür Ve Medeniyet.
- "Mehmet Akif'in isyanı". Sebilürresad, XI/258. Aralık 1957; Mehmet Akif.
- "Fikir kuvveti", Türk ruhu, sayı: I, 15 Aralık 1957; Büyük doğu, sayı: 33, 16 Ekim 1959; Yeni istiklâl. 4 Ocak 1961; Kültür Ve Medeniyet.
- "Dinde reform". Türk düşüncesi. X/52-I, 1958; 1959; "İslâm'da reform söz konusu olamaz" başlığıyla, Yeni istiklâl, 11 Ekim 1963: İradenin Davası.
- "Liselerde din dersleri", Sebilürreşad. XI/264. Mart 1958; Türkiye'nin Maarif Davası.
- "Hakikat düşmanı üç felsefe". Türk ruhu. sayı: 3, 18 Nisan 1958 ve "Pozitivizm, Pragmatizm ve Sosyolojizm", Türk ruhu. sayı: 4, 25 Nisan 1958; Yarınki Türkiye.
- "Hüseyin Avni Ulaş". Türk ruhu. sayı: 5, 2 Mayıs 1958
- "Ebedî fetih", Gurbet, sayı: 3. 15 Mayıs 1965; Büyük Fetih.
- "Avrupa". Türk ruhu. sayı: 9. 30 Mayıs 1958 Yarınki Türkiye.
- "Millet ve milliyet". Türk ruhu. sayı: 11. 13 Haziran 1958; Yarınki Türkiye.
- "Delî" (hikâye). Ağustos 1958: Taşralı.
- "Mübarek zât" (hikâye). Eylül 1958; Taşralı.
- "Dam" (hikâye). Kasım 1958; Taşralı.
- "Hüseyin Avni Ulaş'ın şahsiyeti" Birinci Devre Erzurum Milletvekili Hüseyin Avni Ulaş kitabı içinde. İstanbul 1958; Muammer Çelik (haz.), Hüseyin Avni Ulaş: Millet Mistikleri.
- "Üniversite". Hürsöz (Erzurum). 28 Ocak 1959; Ahlak Nizamı.
- "Beklenen nizâm". Türk yurdu. 1/1. Mart 1959 Yarınki Türkiye; Kültür Ve Medeniyet.
- "Komünizm ve tarihî maddecilik". Hürsöz (Erzurum). 5 Mart 1959.

- "Memuriyet hayatı" (hikâye). Büyük doğu. sayı: 2. 13 Mart 1959: Taşralı.
- "Egzistansiyalizm nedir?". Büyük doğu. sayı: 4. 27 Mart 1959. "Varoluş felsefesi" başlığıyla. Varoluş Felsefesi.
- "İnkılap - irtica". Hürsöz (Erzurum). 31 Mart. 1 ve 2 Nisan 1959
- "Yarınki kuvvet". Türk yurdu. 1/2. Nisan 1959; Yarınki Türkiye.
- "Son nesil". Türk yurdu. 1/3. Mayıs 1959; Yarınki Türkiye.
- "Gazete". Hürsöz (Erzurum). 1 ve 2 Mayıs 1959; Ahlak Nizamı.
- "Yine gazete". Hürsöz (Erzurum). 3 ve 4 Mayıs 1959: Ahlak Nizamı.
- "Mukadderatımızın tohumları". Türk yurdu. 1/4, Haziran 1959; Yarınki Türkiye.
- "İnkılâp", Büyük doğu. sayı: 19. 10 Temmuz 1959; Kültür Ve Medeniyet.
- "Yine inkılâp". Büyük doğu, sayı: 20, 17 Temmuz 1959; Kültür Ve Medeniyet.
- "Vatan haritası", Türk yurdu. 1/6. Ağustos 1959: Yarınki Türkiye.
- "Fikir kuvveti". Büyük doğu. sayı: 33. 16 Ekim 1959; Yeni istiklâl. 4 Ocak 1961; Kültür Ve Medeniyet.
- "Üniversite". Türk yurdu. 1/9. Aralık 1959; Yarınki Türkiye; Kültür Ve Medeniyet.
- "Şahsiyet", Sebilüneşad. XII/300. Aralık 1959 Yarınki Türkiye/1, 2, 4; Milliyetçiliğimizin Esasları.
- "Önsöz", Türkiye'nin Maarif Davası'nın önsözü; Türkiye'nin Maarif Davası.
- "Önsöz", Ali İhsan Balım'ın Sıladan Mektuplar kitabına Önsöz, 1960; "Sıladan mektuplar" başlığıyla. Yeşil nur. 4 Mart 1960.
- "Bizde rönesans", Türk yurdu, sayı: 1/10. Ocak 1960; Hürsöz (Erzurum), 3-5 Ağustos 1963:
- "Rönesansın temelleri" yazısının ilk beş paragrafı olarak, Yarınki Türkiye.
- "Mehmed Akif'in büyük eseri", Hilal, sayı: 12, Ocak 1960.
- "Maddî kalkınma plânı", Türk yurdu. 1/11, Şubat 1960; Yarınki Türkiye. Kültür Ve Medeniyet.
- "Aklın saltanatı", Sebilürreşad, XIII/ 307. Nisan 1960 {Hareket, 111/5, Nisan 1953'te yayınlanan yazının tekrar neşri): İradenin Davası.

"Manevî kalkınma", Türk yurdu. II/I. Nisan 1960; Hürsöz (Erzurum), 5 Eylül 1962; Yarınki Türkiye; Kültür Ve Medeniyet.

"Ruh kuvveti". Havadis. 9 Mayıs 1960 .

"Millî kültürümüz ve garplılaşma meselesi". Türk yurdu, 11/3, Haziran 1960; YARINKİ TÜRKİYE/I, 2, 4: Milliyetçiliğimizin Esasları.

"Manevi kurtuluşun yolu", Havadis, 5 Eylül 1960.

"Fikir kuvveti". Yeni istiklâl, 4 Ocak 1961; Kültür Ve Medeniyet/2.

"Var olmak", Düşünen adam. I/I, 5 Ocak 1961; Hürsöz (Erzurum), 24 ve 25 Ağustos 1962; Yeni İstiklâl, 14 Ekim 1964; Var Olmak.

"İnanmak ve sevmek", Düşünen adam, 1/2, 12 Ocak 1961; Hürsöz (Erzurum). 20 Ağustos 1962; Var Olmak.

"Maddeyi idare eden ruh", Yeni istiklâl, 1 Şubat 1961 ve 19 Nisan 1961: Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı.

"Düşünmek", Düşünen adamı, 1/5, 3 Şubat 1961; Yeni istiklâl. 26 Ağustos 1964; Var Olmak.

"Gazete hasreti", Yeni istiklâl. 8 Şubat 1961; Ahlak Nizamı.

"Bilmek". Düşünen adam. 1/6. 10 Şubat 1961; Var Olmak.

"Yine gazete". Yeni istiklâl, 15 Şubat 1961; Ahlak Nizamı.

"Gerçeği bilmek". Düşünen adam, 1/7. 17 Şubat 1961; Var Olmak.

"Günah". Düşünen adam. 1/10. 10 Mart 1961; Var Olmak.

"Affediliş". Düşünen adam. 1/11. 17 Mart 1961: Var Olmak.

"Maddeyi idare eden ruh". Sebilürreşad, XIII/320. Nisan 1961: Komünizme Karşı Yeni Nizam: Ahlak Nizamı.

"Ahlâk nizamı". Son havadis. 6 Nisan 1961: Ahlak Nizamı; Yarınki Türkiye.

"Benlik". Düşünen adam, 1/14. 7 Nisan 1961: Var Olmak.

"Kuvvet". Düşünen adam. 1/16. 19 Nisan 1961: Var Olmak.

"Millî birlik davasının kahramanları", Son havadis, 22 Nisan 1961.

"Zafer". Düşünen adam, 1/17. 26 Nisan 1961: Yeni istiklâl. 13 Nisan 1966;

"Bizim zaferimiz" başlığıyla, Büyük gazete, sayı: 29, 9 Kasım 1976; Var Olmak.

"Komünizm karşısında yeni bir nizam ideali". Yeni istiklâl. 3 Mayıs 1961; Ahlak Nizamı.

"Komünizm ve ideal". Yeni istiklâl, 10 Mayıs 1961; Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı.

"Önsöz". 14 Mayıs 1961; "Ruh cephesinde Anadolu'nun kurtuluş savaşı" başlığıyla Yeni istiklâl. 8 Kasım 1961 (kısmen); Yarınki Türkiye.

"Hürriyet". Düşünen adam. 1/20. 17 Mayıs 1961; Var Olmak.

"Çile". Düşünen adam. 1/19. 19 Mayıs 1961; Var Olmak.

"Yalan". Düşünen adam. 1/21, 24 Mayıs 1961; daha geniş hali, Yeni istiklâl, 23. Eylül 1961: Var Olmak.

"Millet ve komünizm". Yeni istiklâl. 7 Haziran 1961; Komünizme Karşı Yeni Nizam; "Komünizm ve millet" başlığıyla Ahlak Nizamı.

"Peyami Safa'nın arkasından kimler ne dediler?". Son havadis. 17 Haziran 1961.

"Siyasi terbiye", Son Havadis, 8 Ekim 1961.

"Demokrasi ahlâkı". Son havadis. 10 Ekim 1961.

"Ruh cephesinde Anadolu'nun kurtuluş savaşı", Yeni istiklâl, 8 Kasım 1961 Yarınki Türkiye.

"Sanatta ve duyuşta kendimize dönmek". Yeni istiklâl, 18 Kasım 1961.

"Gençliğin buhranları", Yeni istiklâl, 24 Kasım 1961.

"Milliyet ve mukaddesat düşmanlarına rağmen mazimizi unutmayacağız", Yeni istiklâl, 1 Aralık 1961; Fetih, sayı: 59, 2 Mayıs 1964: Büyük Fetih.

"Anadolu Türkünün seciyesi", Yeni istiklâl. 9 Aralık 1961.

"Felsefe ve cemiyet"; Yeni istiklâl, 22 Aralık 1961, 29 Aralık 1961, 5 Ocak 1962, 12 Ocak 1962, 19 Ocak 1962, Yarınki Türkiye.

"Celal Hoca-İlmî ve ahlâkî şahsiyeti", Yeni istiklâl. 21 Ocak 1962, 2 Şubat 1962, 9 Şubat 1962, 16 Şubat 1962.

"İki dünya dâvası", Asrın dini müslümanlık, 1/11, Mart 1962: Hür söz (Erzurum), 29 ve 30 Nisan 1962; Ahlak Nizamı.

"Vicdan muhakemesi", Yeni istiklâl, 11 Nisan 1962.

"Facianın mesulleri", Yeni istiklâl, 25 Nisan 1962.

- "İki sanat iki ahlâk", Asrın dini müslümanlık, 1/12-13, Nisan-Mayıs 1962.
- "Şehit ecdadını tahkire giden kabileye açık mektup". Yeni istiklâl, 2 Mayıs 1962.
- "Şahsiyetin ikileşmesi", Yeni istiklâl. 9 Mayıs 1962.
- "Mehmet Akif: Hayatı-Eserleri". Yeni istiklâl. 23 Mayıs 1962.
- "Sanatta samimiyetsizlik". Yeni istiklâl. 30 Mayıs 1962.
- "Fatih'in büyük mirası"; Yeni istiklâl, 6 Haziran 1962, 13 Haziran 1962, 20 Haziran 1962, 27 Haziran 1962 (4 yazı); "Fatih'in devleti" başlığıyla, Hareket, 1/6, Mayıs 1966 (kısmen); Büyük Fetih.
- "Eichmann'ın idamı", Yeni istiklâl, 13 Haziran 1962.
- "Komünizme karşı Hıristiyan alemiyle elele vermeliyiz". Şule, sayı: 2, Haziran 1962; Ahlak Nizamı.
- "Mehmet Âkif-Hayatı ve eserleri", Sebilürresad. XIX/337, Haziran 1962.
- "Paskal ağlıyor", Şule, sayı: 3, Ağustos 1962.
- "İnanmak ve sevmek", Hürsöz (Erzurum), 20 Ağustos 1962; Var Olmak.
- "Var olmak", Hürsöz (Erzurum). 24 ve 25 Ağustos 1962; Var Olmak.
- "Manevî kalkınma", Hürsöz (Erzurum), 5 Eylül 1962; Yarınki Türkiye; Kültür Ve Medeniyet.
- "Gümüş tül". Yeni istiklâl, 12 Eylül 1962,
- "Çocuklar". Şule, sayı: 4, Ekim 1962; Var Olmak.
- "İzdirabın Allah'a yolu". Yeni istiklâl. 30 Ekim 1962.
- "Gözyaşları", Yeni istiklâl, 24 Ekim 1962: Var Olmak.
- "Milliyetçiliğimizin esasları". Yeni istiklâl. 7 Kasım 1962. 14 Kasım 1962. 21 Kasım 1962. 28 Kasım 1962; Hareket. VII/73. Ocak 1972: Yarınki Türkiye; Milliyetçiliğimizin Esasları.
- "Yunus Emre". Yeni İstanbul. 20 Kasım 1962; Mevlana Ve Tasavvuf.
- "Kendim yaptım", Şule, sayı: 5. Aralık 1962; Var Olmak.
- "Anarşizme karşı ahlâk nizâmı". Yeni istiklâl, 6 Aralık 1962; Komünizme Karşı Yeni Nizam; Ahlak Nizamı; İradenin Davası.
- "Milliyetçi sosyalizm". Yeni istiklâl. 12 Aralık 1962.
- "Ruhçu sosyalizm". Yeni istiklâl. 19 Aralık 1962.

"Milliyetçiliğimizin karşısında komünizm". Yeni istiklâl. 26 Aralık 1962; Ahlak Nizamı.

"Mevlâna Celâleddin-i Rumî". Yeni İstanbul, 30 Aralık 1962. 5 Ocak 1963. 8 Ocak 1963 ("Mevlâna" başlığı ile): Çağrı, sayı: 61, Şubat 1963: Tohum. 1/4, Ocak 1964 (kısmen); Mevlana Ve Tasavvuf.

"Hürriyet kahramanı Mehmet Akif. Yeni İstiklal 2 Ocak 1963. 9 Ocak 1963, 16 Ocak 1963; 'Hürriyet anlayışı' başlığıyla Mehmet Akif.

"Yine gazetecilik". Yeni İstiklâl, 25 Ocak 1963; Ahlak Nizamı.

"Cemiyeti yoğuracak ruh", Şule, sayı: 6, Şubat 1963; Yeni istiklâl, 20 Şubat 1962; Var Olmak.

"Mevlâna". Çağrı, sayı: 61, Şubat 1963; Mevlana Ve Tasavvuf.

"Hz. Peygamber'in savaşları" (Muhammed Hamidullah'ın kitabı üzerine). Yeni istiklâl. 18 Mart 1963.

"Hörmet", Hürsöz (Erzurum). 23 Mart 1963.

"Hakikate giden yol", Şule, sayı: 7, Nisan 1963; Var Olmak.

"Düşüncenin derinlikleri", Şule, sayı: 8, Temmuz 1963; Var Olmak.

"Rahmet kapısı", Şule. sayı: 8, Temmuz 1963. Var Olmak.

"Neslimizin âtisi", Yeni istiklâl, 10 Temmuz 1963; Yarınki Türkiye.

"Güzel sanatlarımıza toplu bir bakış", Yaprak, sayı: 9. 15 Temmuz 1963; Ahlak Nizamı.

"Bizde rönesans", Hürsöz (Erzurum), 3-5 Ağustos 1963 ;Yarınki Türkiye.

"Boş tabut" (hikâye), Eğin, 14 Ağustos 1963

"Dağa inen nur" (hikâye), Eğin, 3 Eylül 1963; T/2

"Rönesansımız", Tohum, sayı: 1. Ekim 1963

"İslâm'da reform söz konusu olamaz". Yeni istiklâl, 11 Ekim 1963; İradenin Davası.

"Yabancı mektepler", Yeni istiklâl, 30 Ekim 1963.

"İnsan", Türk yurdu, III/7, Aralık 1963: Yarınki Türkiye; İslam Ve İnsan.

"Safahat'ın felsefesi". Tohum; 1/4. 5. 6, Ocak, Şubat. Mart 1964; Mehmet Akif.

"Mevlâna", Tohum, 1/4. Ocak 1964; Mevlana Ve Tasavvuf.

"Damlalar". Tohum. 1/7. Nisan 1964; Var Olmak.

"Küçük Ağa". Tohum, 1/8, Mayıs 1964.

"Millet ve mukaddesat düşmanlarına rağmen mazimizi unutmayacağız", Fetih, sayı: 59, 2 Mayıs 1964; Büyük Fetih.

"Düşünmek", Yeni istiklâl, 26 Ağustos 1964; Var Olmak.

"Komünizmin kaynakları", Düşünen adam, sayı: 1, 11 Eylül 1964 ve sayı: 2, 18 Eylül 1964; Ahlak Nizamı.

"Gazete", Yeni istiklâl, 16 Eylül 1964; Ahlak Nizamı.

"Yalan". Yeni istiklâl. 23 Eylül 1964; Var Olmak.

"Var olmak", Yeni istiklâl, 14 Ekim 1964; Var Olmak.

"Düşünen adam aranızda", Düşünen adam, sayı: 2, 18 Eylül 1964; Amerikan Mektupları

"Komünizm ve kâinatımız". Düşünen adam. sayı: 3. 24 Eylül 1964. sayı: 4. Ekim 1964. sayı: 5. 9 Ekim 1964; Ahlak Nizamı.

"Düşünen adam yolda". Düşünen adam, sayı: 4. 2 Ekim 1964; Amerikan Mektupları.

"Düşünen adam gene yollarda". Düşünen adam. sayı: 6. 15 Ekim 1964; Amerikan Mektupları.

"Düşünen adam işsizler arasında", Düşünen adam. sayı: 8, 29 Ekim 1964; Amerikan Mektupları.

"AP ve Başgil meselesi", Yeni İstanbul. 26 Kasım 1964.

"Demokrasi cenneti". Yeni İstanbul. 12 Aralık 1964; Devlet Ve Demokrasi; Milliyetçiliğimizin Esasları.

"Seçim hürriyeti". Yeni İstanbul. 20, Aralık 1964; Devlet Ve Demokrasi; Milliyetçiliğimizin Esasları.

"Demokraside insan şahsiyeti", Yeni İstanbul. 28 Aralık 1964; "Demokrasi ahlâkı" başlığıyla, Devlet Ve Demokrasi.

"Birkaç söz". (Sunuş). Var Olmak/I, 2.

"Devlette kudret ve mesuliyet". Yeni İstanbul. 4 Ocak 1965; Devlet Ve Demokrasi; Milliyetçiliğimizin Esasları.

"Siyasî partiler-II". Yeni İstanbul. 10 Ocak 1965; Devlet Ve Demokrasi; Milliyetçiliğimizin Esasları.

"Siyasî buhranımız". Yeni İstanbul, 17 Ocak 1965; Devlet Ve Demokrasi; Milliyetçiliğimizin Esasları.

"Kırkağaç hadisesi". Yeni İstanbul. 24 Ocak 1965.

"Reform derdi". Yeni İstanbul, 31 Ocak 1965: Devlet Ve Demokrasi; Milliyetçiliğimizin Esasları.

"Toprak reformu", Yeni İstanbul. 7 Şubat 1965: Devlet Ve Demokrasi; Milliyetçiliğimizin Esasları.

"Uçuruma götüren yollar". Türk yurdu. IV/5, Mayıs 1965

"Fatihler ve zalimler". Tohum, 11/20. Mayıs 1965; Büyük Fetih.

"Ebedî fetih". Gurbet, 15 Mayıs 1965; Büyük Fetih.

"Fethin felsefesi". Türk yurdu. IV/6. Haziran 1965: Büyük Fetih.

"Düşünceler". Gurbet, 15 Haziran 1965: Var Olmak.

"Vatanın âtisi". Türk yurdu, IV/10, Ekim 1965; Yarınki Türkiye.

"Kalbin emirleri". Yağmur. 1965 , Var Olmak.

"Yunus'a dair". "Yunus Emre'de Vahdet-i Vücut" başlığıyla. Türk yurdu, V/I Ocak 1966; Muzaffer Civelek, Yunus Emre kitabının takdim yazısı. 1971; Mevlana Ve Tasavvuf.

"Beklenen gençlik", Hareket, I/I Ocak 1966: Türkiye'nin Maarif Davası.

"Hareket felsefesi". Hareket. 1/2, Şubat 1966; Yarınki Türkiye.

"Existenüalisme". Hareket, 1/ 2, Şubat 1966; "Önsöz" başlığıyla, Varoluş Felsefesi.

"İş ahlâkı", Hareket. 1/3. Mart 1966; Yarınki Türkiye.

"Dilimizin dolmayan çilesi", Türk yurdu, V/3, Mart 1966; Hareket, VII/81, Eylül 1972; Kültür Ve Medeniyet.

"Özcü felsefe", Hareket, 1/3, Mart 1966; Varoluş Felsefesi.

"Varoluş felsefesi", Hareket, 1/4 Nisan 1966; Varoluş Felsefesi.

"Allahsız kazanç", Hareket. 1/4. Nisan 1966; Ahlak Nizamı.

"Şahsiyet". Türk yurdu, V/4, Nisan 1966; Yarınki Türkiye

"Allahsız ve dinci egzistentialisme". Hareket. 1/ 5, Mayıs 1966; "Ateist egzistansiyalizm" başlıklarıyla ve "Hıristiyan egzistansiyalizmi": Varoluş Felsefesi.

"Serbest iktisat nizâmı", Hareket. 1/5. Mayıs 1966; Devlet Ve Demokrasi.

- "İşsizler", Hareket, 1/6, Mayıs 1966; Ahlak Nizamı.
- "Fatih'in büyük mirası", "Fatih'in devleti" başlığıyla, Hareket, 1/6, Mayıs 1966; Büyük Fetih.
- "Şehitler-II", Hareket. 1/7. Temmuz 1966: İradenin Davası.
- "İnkılabımız", Hareket, 1/8, Ağustos 1966; Devlet Ve Demokrasi.
- "Mesuliyet hareketi", Hareket. 1/8. Ağustos 1966; Yarınki Türkiye.
- "Hristiyan egzistansiyalizmi"; Varoluş Felsefesi.
- "Başşehir", Hareket, 1/9. Eylül 1966; Yarınki Türkiye.
- "Zafer", Yeni istiklâl 13 Nisan 1966; Var Olmak.
- "Sosyalist cemiyet nizamı", Hareket, 1/II, Kasım 1966; Ahlak Nizamı; "Milli cemiyet nizamı" başlığıyla Milliyetçiliğimizin Esasları.
- "Teknik ve kültür", Hareket. 1/II. Kasım 1966; "Kültür ve teknik" başlığıyla, Kültür Ve Medeniyet.
- "Hakkın Kuvveti", Hareket. 1/12, Aralık 1966; Ahlak Nizamı.
- "Önsöz", Varoluş Felsefesi'nin Önsözü, 1967; Varoluş Felsefesi.
- "Kültür ve medeniyet", Hareket, 11/13, Ocak 1967; Kültür Ve Medeniyet.
- "İnsan ve hürriyet", Hareket. II /13, Ocak 1967; Devlet Ve Demokrasi; Milliyetçiliğimizin Esasları.
- "Devlet iradesi", Hareket. II/14. Şubat 1967; Yarınki Türkiye; Devlet Ve Demokrasi.
- "İslâm ahlâkı". Hareket, II/15. Mart 1967: "İslâm'ın yolu". Hareket, IV/39, Mart 1969 yazısı ile birlikte, İslam Ve İnsan.
- "Cemaat ruhu". Hareket. II/16, Nisan 1967; Yarınki Türkiye.
- "Ahlak yaralarımız", Hareket, II/16. Nisan 1967; II/17, Mayıs 1967; II/18, Haziran 1967; Ahlak Nizamı.
- "Kültür emperyalizmi karşısında Türk kültürü", Sosyalist gazetesi, 12 Nisan 1967.
- "Başgil" Hareket, II/17, Mayıs 1967; Millet Mistikleri.
- "İslâm dâvası ve Yahudilik". Hareket. II/19, Temmuz 1967; Ahlak Nizamı.
- "Okullarımızda din ve ahlâk eğitimi", İslam medeniyeti, I/I. Ağustos 1967; Türkiye'nin Maarif Davası.
- "Para ve yahudi", Hareket. II/20. Ağustos 1967; Ahlak Nizamı.

- "İnsanlar ve yahudiler", Hareket. II/21. Eylül 1967; Ahlak Nizamı.
- "Anadolu'yu gördüm" (hikâye). Hareket. II/22. Ekim 1967.
- "Masonlara kırk soru". Hareket. II/23, Kasım 1967.
- "İlkokullarda ahlâk eğitimi", İslam medeniyeti. 1/4. Kasım 1967; Türkiye'nin Maarif Davası.
- "Önsöz". "İradenin davası" başlığıyla. Hareket. III/25. Ocak 1968: İradenin Davası.
- "Üniversite". Hareket. III/25, Ocak 1968: Türkiye'nin Maarif Davası.
- "Ne için sosyalizm". Hareket. III/26. Şubat 1968; Ahlak Nizamı.
- "Hüseyin Avni Ulaş'ı düşünürken" Hareket. III/26. Şubat 1968; Muammer Çelik(haz.), Hüseyin Avni Ulaş, Millet Mistikleri.
- "İslâm ve insan". Hareket. III/27. Mart 1968: II/I. 2. 3.
- "Din görevi", Hareket. III/28. Nisan 1968; II/I. 2, 3.
- "Metafizik". Hareket, III/28. Nisan 1968; Kültür Ve Medeniyet.
- "Aşk ve metafizik". Hareket. III/28. Nisan 1968: Kültür Ve Medeniyet.
- "Din terbiyesi", Hareket. III/29, Mayıs 1968; İslam Ve İnsan.
- "Amerikan vahşeti". Hareket. III/30. Haziran 1968; Ahlak Nizamı.
- "Üniversite olayları". Hareket. III/30. Haziran 1968; Türkiye'nin Maarif Davası.
- "Anadolu kültürü ve sosyalizm". Hareket. III/31, Temmuz 1968; Ahlak Nizamı;
- "Anadolu kültürü ve milliyetçilik" başlığıyla Milliyetçiliğimizin Esasları.
- "Türk milliyetçiliği ve komünizm". Hareket. III/32. Ağustos 1968, Ahlak Nizamı;
- "İktisadî ve içtimaî nizam" başlığıyla. Milliyetçiliğimizin Esasları.
- "Milli eğitim ve muhtar üniversite", Hareket. III/32. Ağustos 1968; Türkiye'nin Maarif Davası.
- "Milliyetçilik muamması", Hareket. III/33. Eylül 1968; Ahlak Nizamı; Milliyetçiliğimizin Esasları.
- "Anarşist ve hareket adamı". Hareket. III/33. Eylül 1968; Kültür Ve Medeniyet; Milliyetçiliğimizin Esaslar; Yarınki Türkiye.
- "Müslümanlık", Hareket. III/34. Ekim 1968; II/I. 2. 3.
- "İslâm dünyasının uyanışı". Hareket, III/35, Kasım 1968; İslam Ve İnsan.
- "Mevlana'da vahdet-i vücud", Hareket. III/35. Kasım 1968; Mevlana Ve Tasavvuf

- "İslâm ahlâkının esasları". Hareket III/36. Aralık 1968; İslam Ve İnsan.
- "Önsöz", Devlet Ve Demokrasi'nin Önsözü: Devlet Ve Demokrasi.
- "Önsöz", İslam Ve İnsan'ın Önsözü; İslam Ve İnsan.
- "Hareket'in otuz yılı", Hareket, IV/37. Ocak 1969.
- "Düşünen insan ve İslâm", Hareket, IV/38. Şubat 1969; İslam Ve İnsan.
- "İslâmın yolu", Hareket, IV/39, Mart 1969; İslam Ve İnsan.
- "Kin ile din birleşmez", Hareket, IV/39, Mart 1969; Devlet Ve Demokrasi.
- "Demokrasi ve insan", Hareket, IV/40, Nisan 1969; "Demokraside insan şahsiyeti" başlığıyla, Devlet Ve Demokrasi; Millet Mistikleri.
- "Hüseyin Avni" Hareket, IV/40, Nisan 1969; Muammer Çelik (haz.), Hüseyin Avni Ulaş; Millet Mistikleri.
- "Remzi Oğuz'u anarken" Hareket, IV/40. Nisan 1969; Millet Mistikleri.
- "Türk İslâm harikası". Hareket, IV/41, Mayıs 1969; Yağmur, sayı: 7, 18 Haziran 1969; Ahlak Nizamı; Milliyetçiliğimizin Esasları.
- "Asrın ızdırabı". Hareket. IV/42. Haziran 1969; Kültür Ve Medeniyet.
- "Yıkılış", Hareket. IV/43. Temmuz 1969; Kültür Ve Medeniyet.
- "Demokraside ferdî irade". Hareket, IV/43, Temmuz 1969; Devlet Ve Demokrasi; Milliyetçiliğimizin Esasları.
- "Ruh terbiyesi", Hareket, IV/44. Ağustos 1969; Kültür Ve Medeniyet.
- "Harcanan neslimiz", Hareket, IV/44, Ağustos 1969; Türkiye'nin Maarif Davası.
- "Hayatın kıymeti", Hareket, IV/45, Eylül 1969; "Hayatın mânası" başlığıyla, Kültür Ve Medeniyet.
- "Mukaddes azap", Hareket. IV/46, Ekim 1969: Kültür Ve Medeniyet; Türkiye.
- "İsyan ahlâkı", Hareket. IV/47, Kasım 1969; Kültür Ve Medeniyet.
- "Akif'te sanat ve cemiyet". Hareket. IV/48, Aralık 1969
- "Önsöz", Kültür Ve Medeniyet'nin önsözü; Kültür Ve Medeniyet.
- "Vatan ihaneti". Hareket, V/49. Ocak 1970; Kültür Ve Medeniyet;
- "İslâm'da tasavvuf, Hareket. V/51, Mart 1970; "Tasavvuf" başlığıyla, Mevlana Ve Tasavvuf.
- "Millet maarifi", Hareket. V/52, Nisan 1970: Türkiye'nin Maarif Davası.

"Bizi yaşatan kuvvet", Hareket, V/53, Mayıs 1970: Ahlak Nizamı; Milliyetçiliğimizin Esasları.

"Bahtiyar belde", Hareket, V/54. Haziran 1970; Yarınki Türkiye.

"Din eğitimi", Hareket, V/55, Temmuz 1970; bir sonraki "Din eğitiminin esasları" yazısı ile birlikte ve "Din eğitimi" başlığı ile. Türkiye'nin Maarif Davası.

"Din eğitiminin esasları", Hareket, V/56, Ağustos 1970; bir önceki "Din eğitimi yazısı ile birlikte ve "Din eğitimi" başlığı ile, Türkiye'nin Maarif Davası.

"Toplumda din adamının görevi", Hareket, V/57, Eylül 1970; İslam Ve İnsan.

"Kapitalizmin dünyası". Hareket, V/58. Ekim 1970; Ahlak Nizamı.

"Sosyalizme karşı koyan kuvvetler", Hareket, V/59, Kasım 1970, Ahlak Nizamı.

"Millî devlet". Hareket. V/60, Aralık 1970; Yarınki Türkiye; Milliyetçiliğimizin Esasları; Devlet Ve Demokrasi.

"Muhafazakârlık ve inkılâpçılık", Hareket V/60, Aralık 1970; Yarınki Türkiye; Milliyetçiliğimizin Esasları.

"Meslek hayatının 50. yılı münasebetiyle Ali Nihat Tarlan" Hareket, V/50, Şubat 1970; Millet Mistikleri.

"İslâmı sömüren siyaset". Hareket, VI/61-62. Ocak-Şubat 1971; İslam Ve İnsan.

"Kurtuluşun yolu". Hareket, VI/64, Nisan 1971; Yarınki Türkiye; Devlet Ve Demokrasi.

"Kuvvet". Hareket, VÎ/66. Haziran 1971; Kültür Ve Medeniyet.

"İnsan", Hareket. VI/67, Temmuz 1971: Kültür Ve Medeniyet.

"Komünizm ve ideal". Köylünün sesi, VII/62, Temmuz 1971; Ahlak Nizamı.

"Ruh dünyası". Hareket. VI/68. Ağustos 1971; Kültür Ve Medeniyet.

"Ruh kuvveti", Hareket, VI/69. Eylül 1971; Kültür Ve Medeniyet.

"Kanun ve kader", Hareket, VI/70, Ekim 1971; Kültür Ve Medeniyet.

"İnsan ve kâinat", Hareket. VI/71, Kasım 1971; İslam Ve İnsan.

"İzdirabın mânası", Hareket. VI/72, Aralık 1971: Var Olmak.

"Yunus'a dair", Muzaffer Civelek'in, Yunus Emre kitabının takdim yazısı.. Mevlana Ve Tasavvuf.

"Tasavvufun merhaleleri". "Tasavvufun merhaleleri ve Mevlâna" başlığıyla. Tahiru'l-Mevlevî'nin Şerh-i Mesnevi kitabındaki takriz, 1971; Mevlana Ve Tasavvuf.

"Önsöz", Emin Işık'ın Devleti Kuran İrade kitabının Önsöz'ü, 1971.

"Önsöz". Aziz Lahbabi. İslâm Şahsiyetçiliği, çev: İ. H. Akın (İstanbul, Yağmur Yayınları, 1972) kitabının takrizi.

"Milliyetçiliğimizin esasları", Hareket, VII/73. Ocak 1972; Yarınki Türkiye; Milliyetçiliğimizin Esasları.

"Hayatın değeri". Hareket, VII/74. Şubat 1972; Kültür Ve Medeniyet.

"Ölüm sırrı". Hareket, VII/75-76. Mart-Nisan 1972: Var Olmak.

"Aşkın halleri", Hareket. VII/77. Mayıs 1972; Var Olmak.

"Millî edebiyat ve Sabahattin Ali", Hareket, VII/77, Mayıs 1972: Millet Mistikleri.

"Sunuş" Mustafa Kutlu. Sabahattin AH. İstanbul 1972; Millet Mistikleri.

"Dostluk". Hareket. VII/78, Haziran 1972, Var Olmak.

"Dua". Hareket, VI/79, Temmuz 1972: Var Olmak.

"Rahmet", Hareket, VII/80, Ağustos 1972: Var Olmak.

"Dilimizin dolmayan çilesi", Hareket. VII/81. Eylül 1972 ; Kültür Ve Medeniyet.

"Topçu: Basın millet mektebidir" (Topçu'nun Akşam'da yazı yazmasının gerekçelerini ifade ettiği yazı), Akşam, 8 Eylül 1972.

"Basında", Akşam. 21 Eylül 1972.

"Basının baskısı", Akşam. 27 Eylül 1972.

"Toprak ve demir", Hareket. VII/82, Ekim 1972; Kültür Ve Medeniyet.

"Millet basını". Akşam, 5 Ekim 1972; Ahlak Nizamı.

"Üniversite", Akşam, 12 Ekim 1972.

"Millî eğitim". Akşam, 19 Ekim 1972.

"Millet yapısı" Akşam, 27 Ekim 1972.

"Milliyetçilik", Akşam, 2 Kasım 1972.

"Aydınların ihaneti", Akşam, 16 Kasım 1972.

"Millet şûrası", Akşam. 23 Kasım 1972.

"Siyasi partiler", Akşam, 30 Kasım 1972.

"İnsanlığın kurtuluşu", Hareket, VII/83, Kasım 1972; Kültür Ve Medeniyet.

- "Millet ne istiyor?", Akşam. 7 Aralık 1972.
- "Emeksiz kazançlar". Akşam, 14 Aralık 1972.
- "İslâmın içteki düşmanları". Akşam. 21 Aralık 1972.
- "İslâmın halî", Akşam, 28 Aralık 1972.
- "Harp". Hareket. VIII/85-86. Ocak-Şubat 1973: Kültür Ve Medeniyet.
- "Harp hazırlıkları", Hareket, VIII/87, Mart 1973: Kültür Ve Medeniyet.
- "Harp sonrası", Hareket. VIII/88, Nisan 1973; Kültür Ve Medeniyet.
- "Kendini bulmak". Hareket, VIII/90, Haziran 1973; Kültür Ve Medeniyet.
- "Cahit Okurer", Hareket. VIII/91. Temmuz 1973: Millet Mistikleri.
- "Yıldırım'ın huzurunda" (hikâye). Tek yol. sayı: 27, Temmuz 1973; Taşralı.
- "İnsanın sefaleti", Hareket, VIII/92, Ağustos 1973; İslam Ve İnsan.
- "Türk maarifi", Hareket, VIII/94. Ekim 1973: Türkiye'nin Maarif Davası.
- "Manevî kayıplarımız", Hareket. VIII/95, Kasım 1973; Kültür Ve Medeniyet.
- "Birkaç söz", Mevlana Ve Tasavvuf'un Önsözü; Mevlana Ve Tasavvuf.
- "Kitap hakkında", Yaşar Nuri Öztürk'ün Tarih Boyunca Tasavvufi Düşünce kitabının takrizi, İstanbul, 1974.
- "Mevlana'da âlem ve insan", Hareket. IX/97. Ocak 1974: "Âlem ve insan" başlığıyla, Mevlana Ve Tasavvuf.
- "Büyük sanayi". Hareket, IX/100. Nisan 1974; Kültür Ve Medeniyet.
- "Bilmek ve düşünmek". Hareket. IX/101, Mayıs 1974; İslam Ve İnsan.
- "Zulüm ve düşman". Hareket. IX/107, Kasım 1974: Var Olmak; Kültür Ve Medeniyet.
- "Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu". Hareket. IX/108, Aralık 1974; Millet Mistikleri.

II. BÖLÜM

İLK ANADOLUCULUK FİKRİNİN DOĞUŞU

2.1- DÖNEMİN SİYASİ YAPISI

Milliyet, bir milletten olma, bir millet topluluğuna bağlanma iradesidir. Milliyetçilik ise bu iradenin ideal olarak yaşatılmasıdır.¹ Milliyetçilik kendi ulusuna bağlılığın uluslararası ilkelere bağlılıktan ya da bireysel çıkarlardan daha önemli olduğunu öne süren görüş anlamına gelir. J.J.Rousseau tarafından ortaya atılan bu düşünce 18. yüzyılda ağırlık kazanmıştır. Her ülke ve toplumda farklı özellikler kazanabilen milliyetçilik değişik biçimler alabilmektedir.²

Avrupa'da gelişen Rönesans ve reform hareketleri neticesinde halk kilisenin baskısından kurtulup özgür düşünce ve teşebbüs hürriyetine kavuşmuştur. Bunun neticesinde hızla gelişen Avrupa medeniyetindeki gelişmeler Sanayi İnkılabı(1760-1830) ile aşikar hale gelmiş ve Osmanlı'nın Batı karşısındaki yeri sorgulanmaya başlanmıştır. Yine bu döneme rastlayan Fransız İhtilali(1789-1815) neticesinde milliyetçilik hareketleri güç kazanmış, bu durum dönemin en büyük coğrafyaya sahip Osmanlı devletini derinden sarsmıştır.

Osmanlı devleti'nin, (1699) Karlofça, (1718) Pasarofça ve (1878) Berlin anlaşmaları ile başlayan siyasal çözülme sonucunda Batı karşısında güç kaybetmesi ve statüsünün gerilemesi karşısında III. Selim döneminde

¹ Nurettin TOPÇU: Sosyoloji (İstanbul, 2001), 68.

² Ana Britanica: Milliyetçilik mad., c.16, (İstanbul, 1989), 102.

başlayıp II. Mahmut döneminde şiddetlenen birtakım yeniliklere gidilmiştir.³ Sırf devletin çıkarı fikriyle hareket eden merkezi bürokrasi, ilerici reformlardan sorumluydu ve Osmanlı devletinde reform, batılılaşmaya yol açan akımın kaynağı haline geldi. 19.yy.da yönetici elit, merkezi bürokrasi “devlet” için en iyi siyasetin devletin bütünlüğünü korumak için Batı ile ittifak ve özdeşleşmek, batılılaşmak olduğunu ileri sürüyordu.⁴ Batılılaşma hareketleri silsilesinde özellikle de Avrupa’nın azınlıklarla ilgili meselelerde iç işlerimize karışmasını önlemek için devlet kanalıyla bir takım yazılı beyannameler hazırlandı. 1838 Tanzimat Fermanı, 1856 Islahat Fermanı, 1876 ve 1908 yıllarındaki Meşrutiyet hareketleri bu yenilikler arasındadır.⁵ Bu dönemdeki bütün görüş ve çığırın ortak yanı Lale devrinde başlamış olan bir sorunun bu dönemde genel bir hale gelmesidir. Reform sorunlarının hep Batı uygarlığıyla karşılaşmanın doğurduğu sorunlar olduğunun kabul edilmesidir.⁶ Osmanlı toplumu, çözülme dönemi içerisinde yaşadığı çok önemli sosyo-kültürel yapı değişikliklerine rağmen, bir ticaret ve tarım toplumu olma özelliğini ciddi düzeyde değiştirecek bir gelişme kaydedememiştir.⁷

1908 devriminin önemi, parti ayrılışlarına paralel olmayan geniş kapsamlı ideolojik farklılaşma dönemi açmasıdır. İnkılâbın İslamcı, Batıcı, Türkçü ya da İslamlaşmak, batılılaşmak, uluslaşmak yönlerinde olması etrafındaki üç düşünce akımı bu zaman başlamıştır. Bunun nedeni bu üç yöndeki düşüncenin, çağdaş uygarlık karşısında yalnız Türk Müslümanlarının sorunları etrafında dönmesidir.⁸

³ D.Mehmet DOĞAN: Batılılaşma İhaneti, (İstanbul,1986), 15.

⁴ Halil İNALCIK: İkinci Binde Türkler, Doğu-Batı Dergisi, s.10 (İstanbul, 2000), 80.

⁵ İsmail CEM: Türkiye’de Geri Kalmışlığın Tarihi (İstanbul, 1997), 229.

⁶ Niyazi BERKES: Türkiye’de Çağdaşlaşma, (İstanbul, 1978), 405.,409.

⁷ Erdinç YAZICI: Yirminci Yüzyılda Gelenekten Moderniteye Türk Sosyo-Kültürel Yapısında Gözlenen Değişmeler, G.Ü.İ.İ.B.F., Özel Sayı (Ankara,2002), 223.

⁸ Niyazi BERKES: Türkiye’de Çağdaşlaşma, (İstanbul, 1978), 404.

2.1.1- Osmanlıcılık

Merkeziyetçi hükümet modeli 19.yüzyıl devletinin yapısını belirler. Bu dönemde devlet yaptırımcı değil, teşvik edici aynı zamanda öğretici, propagandacı ve yön vericidir.⁹ Osmanlılık, Fransa'nın milliyetçilik anlayışına göre II. Mahmut devrinde başlamıştır. Abdülmecit devrinde geliştirilmiş, Ali ve Fuat paşalar zamanında en yüksek düzeye ulaşmıştır.¹⁰ Islahat Fermanı ile resmi bir kimlik haline dönüşen Osmanlılık tüm farklılıkların üzerine çıkarak siyasal birliktelik oluşturmaya çalışmıştır. II. Mahmut'un "ben tebaamdaki din farkını ancak cami, havra, ve kiliselerine girdikleri zaman görmek isterim" sözü Osmanlılık kimliğini net bir şekilde özetlemeye yetmektedir.¹¹

Osmanlılık denen kimlik son yüzyıla ait bir toplumsal kurumdur.¹² Şarktaki modern uluslaşmayı ifade eder.¹³ Esasında Osmanlı devletinde son yüzyıldaki uluslaşma ve modernleşme süreci din ve mezhep aidiyeti esasına dayanan "mille" ifadesini "nation" anlamına kalbetmesini sağlamış¹⁴ ve devlet içinde bir bütünlük oluşturulmaya çalışılmıştır.

Osmanlı kimliği salt bir Müslüman kimliği olarak kalmayan, Türklüğün ağır bastığı bir Müslümanlıktır. Öbür Müslüman etnik guruplar bu Türklüğe dil olarak intibak ettikleri oranda Osmanlı-Türk olmaktadır.¹⁵ Dil burada milliyetçilik anlayışının şemsiyesi olarak görev yapan bir üst kimliktir.

Akçura, Osmanlılık ideolojisini olanaksız görmektedir. Çünkü Osmanlı halklarından, ırksal bir zemin üzerinde "Osmanlı milleti" oluşturulması akıl ve mantık dışı idi. Bunun yanında bir ülkenin sınırlarını korumak o ülkenin devamlılığı için başlı başına bir çözüm değildir. Akçura Osmanlı milleti

⁹ Ekmelettin İHSANOĞLU: Osmanlı Devleti Tarihi, c.1 (İstanbul, 1999), 317.

¹⁰Yusuf AKÇURA: Üç Tarzı Siyaset (Ankara, 1976), 7.

¹¹ Yusuf AKÇURA: a.g.e., 20.

¹² İlber ORTAYLI: Osmanlı Kimliği, Cogito, s. 19 (İstanbul, 1999), 77.

¹³ İlber ORTAYLI: a.g.m., 78.

¹⁴ İlber ORTAYLI: a.g.m., 81.

¹⁵ İlber ORTAYLI: a.g.m., 85.

oluşturmanın engellerini üç fikir etrafında topluyordu.: Osmanlı halklarının tarihi, fiziksel bir tarihti, ruhsal değildi. Aynı halkları halde ve gelecekte bağlayacak ortak bir ülkü de yoktu, olamazdı. Ne Türkler, ne Müslümanlar, ne de Türk ve Müslüman olmayan halklar, bir Osmanlı bir Osmanlı milleti içinde eriyip yok olmak istemiyorlardı.¹⁶ Neticede bu düşünce Osmanlılık siyasetini asimilasyon tuzağı olarak addeden Gayri Müslim halk arasında başarılı olamamıştır. Bunun üzerine dâhili ve harici unsurlar tarafından benimsenmeyen Osmanlılık yerine devlet iki kimlik projesini daha kademeli olarak gündeme getirmiştir.

2.1.2- İslamcılık

İslamcılık, İslam'ı inanç, düşünce, ahlak, siyaset, idare ve hukuk bakımından hayata hâkim kılmak, Müslümanlar arasında birlik ve dayanışmayı tesis ederek İslam ülkelerini batı karşısında geri kalmışlıktan kurtarmak amacına yönelik çözüm arayışı olarak XIX. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı aydınları tarafından dile getirilen ve tartışılan akımdır.¹⁷ Bu akımda anahtar kelime “hilafet”tir.

İslamcılık için İslam dünyasında “tecdit, ıslah, ittihad-ı İslam”, batıda “Panislamizm”, yeni araştırmalarda “modern İslamiyet, çağdaş İslam düşüncesi, İslam’da reformist düşünce” gibi kelimeler ve terkipler kullanılmaktadır.¹⁸

Bu hareket Mısır’da Cemalettin Efgani (aslen İranlıdır, 1839-1897), sadık talebesi Muhammed Abduh, Hindistan’da Seyit Ahmet han, Seyit Emir Ali,

¹⁶ Yusuf AKÇURA: a.g.e, 12.

¹⁷ İslam ansiklopedisi, İslamcılık mad. c.23 (İstanbul, 2001), 60.

¹⁸ İsmail KARA: Türkiye’de İslamcılık (İstanbul, 1995), 9.

Türkiye’de Sırat-ı Müstakim, Sebilürreşad, Beyan’ul Hak, İslam Mecmuası, Volkan gibi dergilerde bu kişilerin öncülüğünde ortaya çıktı ve gelişti.¹⁹

İslamcılığın ana gayesi Batı ülkeleri ile Rusya’nın işgal ettikleri Müslüman topraklarını, Müslümanlar arasında ihtilal ve direnme yoluyla geri almak, geri kalan işgal edilmemiş toprakların özgürlüğünü korumaktır.²⁰ İslamcılık ideolojisinin esasını din oluşturmakla birlikte ana amacı dinsel olmayıp tamamen güncel ve siyasi egemenliğe sahip Osmanlı İslam geleneklerine, değerlerine uygun bir siyasi cemiyet yani modern siyasi anlamda bir millet yaratmaktır.²¹

Abdülhamit 1876-1882’ye kadar İslamcılık cereyanına pek önem vermemiştir. Fakat Osmanlılık ilkesinin başarılı olmadığını görünce devletin bütünlüğünü İslamcılık ile sağlamaya çalıştı. Mısır’ın İngiltere ve Tunus’un Fransa tarafından işgal edilmesi ve 1877–78 Balkan Harbi ve Osmanlı devletinin yok olma tehlikesiyle acilen karşılaşması ona kurtuluş yolunun Müslümanlar arasında kaynaşma ve dayanışma olduğunu göstermiştir. Abdülhamit’in ana görüşü şudur. Elde kalan Osmanlı toprakları üzerinde yaşayan nüfusun çoğunluğu Müslüman’dır. Hristiyan unsurlar Osmanlı camiasından ayrılarak kendi devletlerini kurmuşlar ve o devletler de kendi din, dil ve geleneklerine göre bir yaşam kurmuşlar. O halde yapılması gereken Müslümanların ortak paylaştığı bir müessesse halinde getirerek Müslümanları birleştirmektir. Karpat’a göre “Abdülhamit, milletin varlığını, devletin varlığını sağlayacak unsur olarak görür ve ona göre milletin varlığı padişahın ve hanedanında üstündedir. Abdülhamit, Osmanlı, Müslüman, Türk camiasının modern bir millet haline dönüşmesine zemin hazırlamıştır.”²²

¹⁹ İsmail KARA: a.g.e., 10.

²⁰ Kemal KARPAT: Cumhuriyet Rejiminin Tarihi Kökenleri Üzerine, Yeni Türkiye Dergisi (Ankara, 1998), 220.

²¹ Kemal KARPAT: a.g.e., 225.

²² Kemal KARPAT: a.g.e., 227.

Diğer bir anlayışa göre ise; İslami inanca dayalı resmi ideolojiye sahip²³ Osmanlı devlet yapısı kutsal niteliktedir ve devleti “devlet-i ebed müddet” yapmaya ve korumaya yönelik, hatta sebepler ne olursa olsun, zaman zaman bu amacı için Osmanlı hanedanının kendi mensuplarına karşı acımasız olabilen, “nizam-ı âlem” diye kavramlaştırdığı iç düzeni için, kendi çocuklarını bile feda edebilen bir anlayış hâkimdi.²⁴ Osmanlı İmparatorluğunda İslam’ın devlet hâkimiyet ve kontrolünde olduğu görülür. O halde inanç olarak İslam’ı kuvvetle öne çıkaran Osmanlı Devleti, sıra onun kurumlaşmasına geldiğinde, onu devletin hâkimiyetine sokmakta tereddüt etmemiştir. Bu yüzden, Osmanlı devletinde her şey devlet içindir; din de devlet içindir.²⁵ Bu düşünce Osmanlı devletinin bütün siyasal faaliyet ve çalışmalarında daima İslami gerekçelerle hareket ettiğini, daha açık bir ifadeyle, İslam’ı aynı zamanda politik bir enstrüman olarak kullandığını ortaya koyar.²⁶

Çöküşün nedenlerinin de şiddetli biçimde tartışıldığı bu dönemde içlerinde Sait Halim Paşa’nın da bulunduğu çoğunluk şu kanaate varmıştır. a) dünyanın koşullarının geliştirdiği çağdaş değişiklikleri hiçe saymak, dini bu yeni dönemde yeni koşullar altında yeniden yorumlamaktan kaçınmak, dine çağdaş koşullar altında yeni anlam verememiş olmak. b) İslam dininin ve şeriatının, Müslümanlaşmış ulusların ulusal kültürlerini, onlar üzerinde kendi ümmet uygarlığı hukukunu kurmuş olmak. Bu yüzden İslam uygarlığı çağdaş uygarlık karşısında iflas edince bu halklar, ulusal kültürden yoksun yığınlar olarak kalmışlardır.²⁷

Bu ideolojiyi tarafsız olarak değerlendirebilmek için o günün şartlarını genel olarak ele alıp genel kanaati oluşturmak yerindeyse de İslamcılık akımı’nın o günün çalkantılı döneminde kısa süreli etkisi gözükse ve başarılı olursa da uzun vadede kalıcı çözüme kapı açmayacağı bilakis vatan

²³ Ahmet Yaşar OCAK: Osmanlı Resmi(Yahut İmparatorluk) İdeolojisi Meselesi, Doğu-Batı Düşünce Dergisi, s.29 (İstanbul, 2004), 29.

²⁴ Ahmet Yaşar OCAK: a.g.m., 28.

²⁵ Ahmet Yaşar OCAK: a.g.m., 29.

²⁶ Ahmet Yaşar OCAK: a.g.m., 30.

²⁷ Niyazi BERKES: Türkiye’de Çağdaşlaşma, (İstanbul, 1978), 408.

coğrafyasındaki birliktelikte din ön şartını sunarak insanlara/halka yaklaşmanın lokal bazda tesir edeceği fakat genel olarak birleştirici olmasından çok ayırıştırıcı etki yapacağı kanaatindeyiz.

2.1.3- Turancılık

Türk yurdu anlamına gelen Turan, Türklerin yeryüzünde yaşadıkları bütün ülkelerin toplamı, yani birleşik tek ve büyük Türk vatanıdır.²⁸ Turan Türklerin tümünü kapsayan, Türk olmayanları dışarıda bırakan, Türklerin oturduğu ve Türkçenin konuşulduğu bütün ülkelerin toplamıdır.²⁹ Turancılık ise yeryüzünün her tarafındaki Türkleri bir bayrak altında ve bir devlet halinde bir araya getirme idealidir. Bu ideali Türkçülüğün güçlü sesi Ziya Gökalp şöyle özetler:

Vatan ne Türkiye’dir Türk için ne Türkistan;
Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir Turan!...³⁰

Osmanlıcılık, İslamcılık akımlara tepki olarak doğan bu akım diğer akımların aksine ithal bir akımdır. İç tesirlerin yanında Rusya’nın yaydığı Panislavizm akımının zararlı etkilerine karşı, Turancılık (Pan-Turanizm) akımı geliştirilmiştir.³¹ Diğer bir görüş ile “Selanik ve Rumeli’nin kaybından sonra Türklerin yüzü Turan’a çevrilmiştir”³²

Turancılık, önce dil, sanat, edebiyat hareketi, 1908’den sonra milliyetçilik hareketi, Balkan Savaşından sonra siyasi akım olarak, dernekler kurarak, dergiler çıkararak süratle yayıldı ve teşkilatlandı. Türk Derneği, Türk Ocağı, Türk Yurdu gibi dernekler ve Genç Kalemler Dergisi bu akıma öncülük etmişlerdir.

²⁸ Yeni Türk Ansiklopedisi, Turan, c.11 (İstanbul, 1985), 4215.

²⁹ Ziya GÖKALP: Türkleşmek, İslamlaşmak, Çağdaşlaşmak Ve Doğru Yol (İstanbul, 1976), 75.

³⁰ Ziya GÖKALP: a.ge., 75.

³¹ Yeni Türk Ansiklopedisi, Turan, c.11 (İstanbul, 1985), 4211.

³² Niyazi BERKES: a.g.e., 413.

Turancılık fikrinin önderi Hüseyinzâde Ali Bey (Soyadı Turan, 1864-1941)'dir. Rus okullarında okumuş, Petersburg Üniversitesi'ni bitirdikten sonra Askeri Tıbbiye'yi tabip yüzbaşı olarak bitirmiştir. Aynı zamanda İttihad Ve Terakki'nin kurucularındandır. Bundan başka Akçuraoğlu Yusuf Bey(1879-1935) Türkçülüğün en yaygın isimlerindendir. Üç tarzı siyaset adlı makalesinde İslamcılık, Osmanlıcılık, Türkçülük fikirlerinden kurtarıcı olarak Türkçülük olduğunu ileri sürer.³³ O, Türkçülük siyasetinin Osmanlı devletinin siyasi hudutları ile sınırlandırılmayacağını ve dünyanın neresinde ve dünyanın neresinde bir Türk varsa onunla ilgilenilmesi gerektiğini belirtir.³⁴

Turancıların Türk birliği projesi üç aşamadan oluşmaktadır:

- a) Osmanlı bünyesindeki Türkleri birleştirmek.
- b) Türk olmayan fakat Türkleşmiş diğer Müslüman unsurların Türklüğü benimsemesini sağlamak.
- c) Türklüğü benimsememiş olanları Türkleştirmek.³⁵

Turancılığı kurumsal anlamda devlet ideolojisi haline getiren Jön Türklerdir.³⁶ Jön Türkler Birinci ve İkinci Meşrutiyetleri hazırlayan ve Osmanlı İmparatorluğunda asri ihtiyaçlara göre değişiklik yapmak isteyen ihtilalciler ya da inkılâpçılardır.³⁷ Jön Türkler, istibdat olarak adlandırdıkları bu rejime son vermek için harekete geçmişler,³⁸ bu itibarla ihtilalcilerdir.³⁹ Kendilerine belirledikleri ilk üç hedef şunlardır. a) Padişah istibdadına son vermek. b) Kanuni esasiyi devreye sokmak. c) Meclisi Mebusan yani parlamentoyu aktif hale getirmek.⁴⁰ Bunun için Abdülhamit'in hilafetindeki gayrı meşruiyeti ispat etmek için İslami usullere başvurmuşlardır.⁴¹ İlerleyen süreç içerisinde Jön

³³ Niyazi BERKES: a.g.e., 421.

³⁴ Yusuf AKÇURA: Türkçülük, Türkçülüğün Tarihi Gelişimi (İstanbul, 1978), 24.

³⁵ Yusuf AKÇURA : a.g.e.,.

³⁶ Yeni Türk Ansiklopedisi, "Jön Türkler", c.4 (İstanbul, 1985), 1598.

³⁷ Tarık Zafer TUNAYA: Türkiye'nin Siyasi Gelişime Seyri İçinde İkinci Jön Türk Hareketinin Fikir Esasları, İ.Ü. Hukuk Fakültesi Tahir Taner'e Armağan, (İstanbul, 1956), 167.

³⁸ Tarık Zafer TUNAYA: a.g.e., 168.

³⁹ Tarık Zafer TUNAYA: a.g.e., 171.

⁴⁰ Tarık Zafer TUNAYA: a.g.e., 175-176.

⁴¹ Tarık Zafer TUNAYA: a.g.e., 170.

Türklerin fikirlerindeki genel yapı değişmeye başlamış, Turancılığı ve laik görüşlerinin kuvvetlenmesi Arapların Birinci Cihan Harbinde İngiltere'yi desteklemeye karar vermelerinde rol oynamıştır.⁴²

Yeni Osmanlılar, Jön Türklerin nüvesini oluşturmaktadır ve ilk başta aynı düşünce ekseninde hareket etmekte iken daha sonra ayrılığa düşmüşlerdir.⁴³ Yeni Osmanlılar hilafete değil, o günün padişahına karşıdırlar. Yeni Osmanlı olan Ziya Paşa İslam'a bağlı Osmanlı aydınıdır. Tanzimatçıları şeriat kurallarını çiğnemekle suçlamıştır.⁴⁴

Bir iddiaya göre masonlar bazı gayelere ulaşmak için Jön Türkleri alet olarak kullanmaktaydı. Bilerek ya da bilmeyerek Jön Türkler bu tuzağa düşmüşlerdi. Sultan Abdülhamid'in saltanatının ilk yıllarında Yahudiler Filistin'e göz koymuşlardı. Gerekirse burasını satın alacaklardı. Teodor Herzl iki defa huzura çıkmış ve kovulmuştu. İşte bu hadiseden hemen sonra içte ve dışta masonların tazyiki ve teşvikiyle Abdülhamid düşmanlığı sistemli bir şekilde yapılmaya başlandı ve hızlandı.⁴⁵

Jön Türklerin hedefi hürriyet ve adaletin hâkim olduğu bir rejimde İmparatorluktan kopmak isteyenlerin azalacağından dolayı hürriyet aracılığı ile Osmanlı imparatorluğu'nun parçalanmasını durdurmaktır. Bu değişim talebi halkta istenilen tepkiyi vermeyince subaylara yönelmişlerdir.⁴⁶ Jön Türklerin genelinde elit yaratma fikri hâkimdir. Garbı anlamaya çalışan, her şeyi okuyan ve her okuduğunu memleketine duyurmak için tercüme etmek isteyen bir guruptur.⁴⁷ Siyasi fikirlerinde Avrupa'daki fikirlerin izleri görülür.⁴⁸ Onlar için yaratmaktan ziyade taklit ve ictibas bahis mevzuu olmuştur. Sonuçta Jön

⁴² Kemal KARPAT: Türk Demokrasi Tarihi (İstanbul, 1996), 44.

⁴³ Fazlı ARABACI: Yeni Osmanlıların Dini Ve Siyasi Görüşleri, (Ankara, 2004), 89.

⁴⁴ Kemal KAHRAMAN : Aydınlar Ve Ölçüler, İlim Ve Sanat, s.14 (İstanbul, 1987), 13.

⁴⁵ Ercümen KÖNÜKMAN: Jön Türkler Ve Acı Gerçekler, Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, s.25 (İstanbul, 1968), 22.

⁴⁶ Şerif MARDİN: Jön Türklerin Siyasi Fikirleri (İstanbul, 1983), 219.

⁴⁷ Tarık Zafer TUNAYA: a.g.e., 173.

⁴⁸ Şerif MARDİN: a.g.e., 220.

Türkler'in uygulamaları empirik düzeyde kaldığı için devlet ve içtihat programında başarılı olamamışlardır.⁴⁹

Türkçülük, demokratik uygulamaları görülen bir ideoloji değildi. Demokrasi ifadesini en çok kullanan Yusuf Akçura bile demokrasiyi ulusçuluğu tamamlamada bir ölçüt olarak kullanmıştır. Çünkü stratejik açıdan önemli olan demokrasi değil, Avrupa'nın doğu politikası ile başa gelmekti.⁵⁰ Bu manada bu akımı savunanlar jakoben bir zihniyete sahiptiler. 1908–1913 arası Jön Türklerdeki milliyetçilik anlayışı belirli bir yapı olmuş ve Türklerin hâkim oldukları merkezîyetçi bir Osmanlı devleti meydana getirmek istemişlerdir. Bunu gerçekleştirmek için Hristiyan olan Balkanlarda ve Müslüman azınlıklardan müteşekkil Arnavutluk ve Yakın Doğu'da baskıyla uygulandı. Bu Arnavutluk ve Suriye'de halkın isyanına, Balkan Harbi'nin çıkmasına ve toprak kaybına sebebiyet verdi. Yenilgiden ders almayan yönetim aynı amaca yönelik olarak Kafkasya ve Orta Asya'yı sınırlarına katabilmek için devleti Birinci Dünya Savaşına soktu.⁵¹ Çünkü vatanseverlikten “vatanı kurtarma” düşüncesinden hareket eden, toplumun derin sorunlarına eğilmekten çok, kısa vadede harekete yönelen ve bunu baskıyla hayata geçirmeye çalışan tutum hâkimdi.⁵² Bu tutum devletin ağır toprak kaybına, buna bağlı olarak yeni Osmanlıların ve Turancıların itibar kaybına neden oldu.

Sonuç olarak, otokratik bir modernleşme türü olan Batı-dışı Osmanlı modernleşmesinde gelenek ile yenilikler birbirini besleyemediği için, ülkenin gerçeği olan tarihi, dini, sosyal, ekonomik ve kültürel yapıları akıl ile bilim çerçevesinde yeniden sorgulanarak dünya gerçeklerine göre yönlendirilecek yerde taklidi, formel bir değişiklik ile günü kurtarma operasyonlarına mahkum

⁴⁹ Tarık Zafer TUNAYA: a.g.e.,185.

⁵⁰ Süleyman Seyfi ÖĞÜN: Bir Avrupalı Gözüyle Türkçülük, Tarih Ve Toplum, s.114 (Ankara,1993), 27.

⁵¹ Kemal KARPAT: Türk Demokrasi Tarihi (İstanbul, 1996), 44.

⁵² Şerif MARDİN: a.g.e., 222.

edilmiştir.⁵³ Bu süreç içerisinde bir yandan toplumsal kökeni olmayan batılı kurumların geleneksel toplumda yerleştirilmeye çalışılması, diğer yandan yerleştirilmeye çalışılan bu kurumların dayandığı temelleri yadsıyarak Kur'an ve Hadisin yanında İslam'ın ilk dönemlerine müracaatla bazı kavramları alıp, batılı siyasal teorilerle sentezleme girişimleri Osmanlı toplumunda ikilemlere yol açmıştır.⁵⁴

Bu dilemmadan kurtulamayan Yeni Osmanlıların her biri farklı fikirlerin zihinlerinde meydana getirdiği farklı düşüncelerle Osmanlıcılıktan İslamcılığa, Türkçülükten Batıcılığa çeşitli fikir akımlarının öncüsü durumunda günümüze kadar gelen siyasi akımların öncüsü olmuşlardır.⁵⁵

Meşrutiyetten sonra özellikle de Balkan Harbinden sonra Ziya Gökalp milliyetçiliğin nazariyecisi ve lideri olarak belirdi ve Türk aydınları arasında çok taraftar kazandı.⁵⁶ I.Dünya Savaşı sonuna kadar, İttihad Ve Terakki Partisi merkez heyetinin nüfuzlu bir azası sıfatıyla, bütün nüfuz ve imkânını Türkçülük fikrinin gelişmesi ve yayılması için kullandı. 1913'ten sonra İttihadçıların Türkçülük fikrini benimseyip tatbik etmeye çalışmalarında da birinci derecede rolü ve tesiri olmuştur.⁵⁷ Fakat Gökalp Rusya Türkçülüğü diye de nitelendirilen ilk dönem Türkçülüğünü İttihad ve Terakkinin Batıcı-İslamcı-Milliyetçi karması ideolojisi haline getirmiştir.⁵⁸ Bunu da şu şekilde özetlemiştir. Türk ulusundanım, İslam inanışındanım, Batı uygarlığındanım.⁵⁹

Ziya Gökalp, Turancılığı Türkçülüğün uzak mefkuresi olarak kabul eder. Milyonlarca Türk'ün millet haline gelmesini Türkler için büyük bir vecd kaynağı olacağını söyleyen Gökalp'e göre Turan mefkuresi olmasaydı,

⁵³ Fazlı ARABACI: Yeni Osmanlıların Dini Ve Siyasi Görüşleri, (Ankara, 2004),198.

⁵⁴ Fazlı ARABACI: a.g.e., 202.

⁵⁵ Fazlı ARABACI: a.g.e., 202.

⁵⁶ Kemal KARPAT: Türk Demokrasi Tarihi (İstanbul, 1996), 45.

⁵⁷ Yeni Türk Ansiklopedisi, Turan, c.11 (İstanbul, 1985), 4210.

⁵⁸ Niyazi BERKES: a.g.e., 405.

⁵⁹ Ziya GÖKALP: Türkçülüğün Esasları, (İstanbul, 1978), 60.

Türkçülük bu kadar yayılmayacaktı.⁶⁰ Türkçülüğün amacı bir Türk kültürü yaratmaktır. Türklerin yalnız bir kültürü olmalı ve bu da kendilerinin yarattığı kültür olmalı. İstanbul dili ulusal dil sayılmalı ve Avrupa uygarlığı içinde bir Türk uygarlığı yaratmaya çalışılmalı.⁶¹ Gökalp'e göre Ulus, bir dille konuşan bireylerin toplamına denilmektedir.⁶²

2.1.4- Batıcılık

Avrupa'nın ekonomik düzenini ve kültürünü benimseme, her bakımdan Avrupalılara benzemeyi ifade eden batılılaşıma kavramı Osmanlı terminolojisinde Avrupalılaşıma ve muasırlaşma deyimleriyle anlamdaştır.⁶³

Batıcıların fikir önderleri Abdullah Cevdet, Celal Nuri, Süleyman Nazif, Kılıçzade Hakkı ve Ahmet Muhtar'dır.⁶⁴ Bunlar genel olarak yenileşme meselesinde birleşiyorlardı ama din meselesinde ve Batı'nın ne dereceye kadar örnek olabileceği meselesinde birbirlerinden ayrılıyorlardı. Aşırı Batıcılar, Batı'nın gelişme seviyesine ulaşmak ve saygısını kazanıp ona kendimizi kabul ettirebilmek için her alanda Batı'yı örnek almak gerektiğini savunuyorlardı. Yapılmış reformların bazı suni neticeler verdiğini kabul ediyorlar ama bu gibi suni neticelerin her yenileşme hareketinde tabii olarak meydana geleceğine de inanıyorlardı. Bu suniliklerin halen devam etmesine yenileşme gayretlerinin tam gerçekleştirilmemiş olmasına yoruyorlardı. Batıcılara göre Türkler Avrupa'da kalsalar da, Asya'ya çekilseler de onlar için yenileşme kaçınılmaz bir zaruretti. Bununla beraber, Batı'dan alınacakları seçerek almak ve milli değerlere saygı göstererek Doğu ile Batı'yı ahenkli bir şekilde bağdaştırmak fikrini de savunuyorlardı. Batıcılar, birbirlerinde farklı derecelerde, dinciliği meslek edinmiş zevata muhalif olmakla beraber inanç

⁶⁰ Ziya GÖKALP : a.g.e., .

⁶¹ Ziya GÖKALP: Türkleşmek, İslamlaşmak, Çağdaşlaşmak Ve Doğru Yol (İstanbul, 1976), 75.

⁶² Ziya GÖKALP: a.g.e, 77.

⁶³ Orhan HANÇELİOĞLU: Felsefe Ansiklopedisi Kavramlar Ve Akımlar (İstanbul, 2000), 140.

⁶⁴ Kemal KARPAT: a.g.e., 42.

kaynağı olarak Müslümanlığa ve onun evrensel değerlerine inanıyorlardı. Osmanlılığı ise, hem çeşitli milletlerden meydana gelme bir devletin birliğini sağlayacak ana bir prensip olarak hem de imparatorluğun temeli ve kuvvet kaynağı olan İslamiyeti mantıken tamamlayan bir unsur olarak kabul ediyorlardı. Bunun için Batıcılar, Türklerin milli özelliklerine göre İmparatorluğa yeni bir düzen verme düşüncesini savunan Türkçülere karşı vaziyet alıyorlardı. İki taraf arasında imparatorluğun gelecekteki ideolojisi üzerine uzun tartışmalar yapıyordu.

Batıcıların ileri sürdükleri başlıca yenileşme çaresi eğitim yolu ile halkın aydınlatılmasıydı. Osmanlı İmparatorluğu'nun başına gelen bütün felaketlerin kaynağını bilgisizlikte buluyorlardı. Bu eğitim, olaylar arasında sebep-netice ilgilerinin kurulmasına ve tabiatüstü fatalist izahlar yerine bunların kabul edilmesine yöneltilecekti. Türkçülerin “turan” idealine karşılık Batıcılar “irfan” idealini savunuyorlardı. Uygulanan tedbirler olarak da tek kadınlı aileyi, kadınların hürriyete kavuşturulmasını, batılı bir medeni kanunun kabulü ile şeriat mahkemeleri yerine laik mahkemenin kurulmasına, Latin alfabesinin kabulünü, fatalist zihniyetin yok edilmesi amacıyla tekkelerin kapatılmasını ve ekonomik alanda da milli bir ekonominin kurulmasını, sanayileşmeyi, yol ve ulaştırma araçlarının geliştirilmesini savunuyorlardı.⁶⁵

Balkan savaşları ve bunun neticesinde Osmanlı devletinin büyük kayıpları, savaşın perde arkasında Batılı ülkelerin tahriki ve desteği, batıcılığı savunanları zor duruma düşürmüştür. Batılılaşma süreci içerisinde Türkiye'ye Avrupa(Almanya ve İtalya)'dan damızlık erkek getirme önerisini sunan Abdullah Cevdet⁶⁶ bile böyle bir hava içinde batılılaşma yanlısı kendi dergisinin sayfalarında batıya isyan sesleri yükseltti.⁶⁷

⁶⁵ Kemal KARPAT: a.g.e., 42-43.

⁶⁶ Remzi Oğuz ARIK: Tarihimizin Öğrettikleri, Millet İlim,Fikir, Sanat Mecmuası, s.8. (Ankara, 1943), 225.

⁶⁷ Niyazi BERKES: a.g.e., 413.

Osmanlı devletinin son döneminde çıkan akımlar içinde en fazla eleştirilen akım Batıcılık olmuştur. Ziya Paşa'ya göre; Batılılaşma, gerçekte bir zümre, burjuva hareketidir, altyapıdan yoksundur, olsa olsa bir kopukluğu getirecektir.⁶⁸ Batı ülkeleriyle de temasların yoğunlaşması yeni gelişen intelijensiyada siyasal statünün ancak düvel-i muazzamdan birine dayanmak suretiyle sürdürülebileceği düşüncesini yerleştirmiştir ki, bu durum toplumun siyasal ve kültürel ekseninin yeni bir doğrultuya ya da doğrultusuzluğa yerleştirilmesi sonucunu doğurmuştur.⁶⁹

Batı, batılılaşmayı bir sömürü düzeni olarak önermiştir.⁷⁰ Bunun sonucu olarak, Avrupa özentisi ve batılılaşma, Osmanlı Devletini Avrupa devletleri tarafından sömürü devleti haline getirmiştir. Bu durum bazı alanlarda Osmanlı devleti lehine gözükse de Osmanlı devleti, Fransız ve İngiliz hegemonyasına sürüklemekten kurtulamamış ve sonuçta “Avrupa'nın hasta adamı” gömülmüştü.⁷¹

Asıl olarak bu akımların her biri özünde bir kültür şifresi taşımakta ve savunanlarda tecessüm etmektedir. Bu durum genele yayıldığında ise toplumda bir kimlik sorunu ve bunalımına neden olmaktadır. Türk modernleşmesi sürecinde bu akımların sonuçları günümüze kadar bazı şekillerde görülmektedir.

Her toplumda safhalar ve sıralar az çok farklılık cereyan etmiş olabilir. Türk toplumunda kültür ve kimlik meselesi iki merhale geçirdi ve şimdi üçüncüye girilmek isteniyor. “Müslüman Türk” kültürü ve kimliği, “Batılı Türk kültürü ve kimliği”, Şu anda “Evrensel kültüre bağlı Türkiyeli” kimliğine tabi olmak üzeredir. Bu üçüncü merhale gerçekte kimliksizliğin dayatılmasına doğru bir

⁶⁸ Kemal KAHRAMAN: a.g.m., 16.

⁶⁹ Ahmet DAVUTOĞLU: Türk Entelektüel Geleneğindeki Baskıcı Temayüllerin Kökeni, İlim Ve Sanat, s.13 (İstanbul, 1987), 18.

⁷⁰ Orhan HANÇELİOĞLU: a.g.e., 140.

⁷¹ Bryan S. TURNER: Max Weber Ve İslam (Ankara, 1991), 178-179.

geçiş macerası gibi görünüyor. Bu geçişte, olabildiğince hürriyet, insan hakları, ideal demokrasi, laisizm, çoğulculuk gibi cazibeler bulunmaktadır.⁷²

Kültür, kimlik ve şahsiyet ister istemez bir milliyetçi alana doğru gider savunma ve kendi varlığını devam ettirme mecburiyeti dosdoğru şartlarda, milliyetçilik daha çok sarılacak bir duygu, fikir ve ideoloji haline gelir. Bu meşru bir yoldur ve var oluş kanunlarına da uygundur. Yeter ki ırkçılık haline dönüşmesin.⁷³

2.2- ANADOLUCULUK DÜŞÜNCESİ

Anadoluculuk, I. Dünya savaşının son yıllarında, mevcut ideolojilerin Anadolu Türklerinin enerjisini boş yere harcadığı iddiasıyla ortaya çıkan ve Anadolu'yu esas alan görüştür.⁷⁴ II. Meşrutiyetin Osmanlıcılık, İslamcılık, Turancılık akımlarına tepki olarak doğmuştur.

Anadoluculuğun başlatıcıları, milliyetçilik tartışmalarının yürütüldüğü dönemde İslamcı Sırat-ı Müstakim Dergisinden ayrılarak 1913'te yayın hayatına başlayan İslam Mecmuasında yazı yazmaya başlayan Musa Kazım, M.Şemsettin Günaltay ve Halim Sabit gibi bazı yazarlardır. Bu dergi İslamcılık düşüncesinin yayın organı olan Sırat-ı Müstakim ile Türkçülük düşüncesinin yayın organı olan Türk Yurdu Dergisinin arasında kendine bir yer bulmaya çalışmaktadır. Zikredilen yazarlar da kendilerine İslamcılık-Türkçülük karışımı bir yol tutturmuşlardı. Birinci Dünya Savaşı sonunda İslam milleti oluşturma düşüncesi tüm maddi dayanaklarını yitirmiştir. İslamcılıktan

⁷² Yümnü SEZEN: Çağdaşlaşma, Yabancılaşma Ve Kimlik (İstanbul, 2002), 68.

⁷³ Yümnü SEZEN: a.g.e., 69.

⁷⁴ Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Anadoluçuluk mad., c.2 (İstanbul, 1998), 135.

geriye sadece İslam'la takviye edilmiş bir milliyetçilik kalmıştır.⁷⁵ Bu ekseninde milliyetçilik anlayışını güçlü bir zemine oturtmak isteyen aydınlar Anadoluçuluk düşüncesini ortaya atmışlardır.⁷⁶ Bu hareketin ilk tohumu 1917 Türk Ocağı Genel kongresinde teorik içerikten yoksun, Pragmatik bir zorunluluk olarak Türkiyecilik şeklinde gündeme gelmiştir. Halide Edip, Büyük Turan idealinin gerçekleşmesinin güçlüğüne değinerek, öncelikle Anadolu'da faaliyet göstermek gerekliliğinde ısrar eder ve daha geniş bir Türk birliğini amaçlayan görüşlerin kuramsal alanda kalmaktan öteye geçemeyeceğini savunur. Çoğunluk tarafından eleştirilse de "Evimize bakalım" adlı makalesiyle bu görüşünü teyid eder. "Bugün ırklar bir faraziye, fakat milletler bir hakikattir.... Kendi evini imar edemeyen, kendi evini altüst bir halde bırakan bir adama hiçbir ev sahibi emniyet edemez... Bırakalım siyaset ve nazariyat âtinin kardeş bağlarını, faydalarını hatırlasın; fakat biz faaliyet sahasının kendi memleketimiz olduğuna inanalım ve bunda kendimizi de başkalarını da aldatmayalım."⁷⁷ Kongre üyeleri arasında görüş birliği sağlanamayan toplantı neticesinde düşünsel dönüşümler önemli bir eksene oturmuştur.⁷⁸ Bundan iki yıl sonra Mülkiye sıralarında (1919) Anadolu'yu Türk kültürünün gerçek kaynağı gibi gören bir akım doğmuştur.⁷⁹

Anadoluculuk önce kültür akımı olarak ortaya çıkmıştır. H.Ziya Ülken bu akımın önderlerindendir ve bu akıma "memleketçilik" adını vermiştir.⁸⁰ Daha sonra Mehmet Halit "Türkiyecilik" ya da "Memleketçilik" gibi yavan tanımların amaçlarını açıklamada yetersiz kaldığını belirterek, "Anadoluculuk" deyimini önermektedir.⁸¹ H.Z. Ülken bu akımı Richard Warner'in "Poete et penseur" adlı eserine dayanarak ileri sürmüştür. Reşat Kayı ile birlikte, El yazma

⁷⁵ Mithat ATABAY: Anadoluçuluk, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, c.5, (İstanbul, 2004), 515.

⁷⁶ Hilmi Ziya ÜLKEN: Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi (İstanbul, 1979), 470

⁷⁸ Füsun ÜSTEL: Türk Milliyetçiliğinde Anadolu Metaforu, Tarih Ve Toplum, (Ankara, 1993), 52.

⁷⁹ Hilmi Ziya ÜLKEN: a.g.e, 470

⁸⁰ Hilmi Ziya ÜLKEN: a.g.e, 470.

⁸¹ Füsun ÜSTEL: a.g.m., 52.

şeklinde, 1918'de oniki sayı olarak Anadolu Dergisi'ni çıkarmıştır.⁸² Bu derginin hareket noktasını 1071 Malazgirt zaferinden sonra Türklerin Anadolu'da yepyeni bir medeniyet kurdukları düşüncesi teşkil etmektedir.⁸³ Bu mefkûre Anadolu Mecmuası'nda, felsefeci sosyolog H.Z.Ülken, tarihçi Mükrimin Halil Yınanç, Z.F.Fındıkoğlu tarafından işlendi.⁸⁴ Bununla birlikte Haluk Nihat Anadolu masallarından Tahirle Zühre, Şah İsmail'le Gülizar ve Süleyman Şah'ı yazmıştır. H.Z. Ülken, 1919'da "Anadolu'nun bugünkü vazifeleri" adlı bir kitap yazmış, fakat yayınlamamıştı. Mükrimin Halil tarafından basılan bu kitap İslam tarihine yönelmiş olan araştırma şevkini Anadolu tarihine çevirmişti.⁸⁵

Bu yönelmede Mükrimin Halil Yınanç'ın rolü önemlidir. Mükrimin Halil Anadoluçuluk düşüncesini kültürel hareket olmaktan çıkararak yarı siyasal bir konuma getirmiştir. Böylece daha başlangıçta Anadoluçuluk düşüncesi içinde fikir ayrılıkları baş göstermişti. Bu aşamada Anadoluçuluk düşüncesinde iki ayrı görüş hâkim oldu. Birincisi Anadoluçuluğu doğacak kültürün kaynağı ve hedefi olarak gören kültürcü Anadoluçuluk. İkincisi ona siyasi ve fiili bir şekil vermek isteyen ideolojik Anadoluçuluktur.

Bu ayrılığa rağmen 1923'te Anadoluçuluk düşüncesini daha sistemli bir şekilde ele alınmasını sağlayan Anadolu Mecmuası yayın hayatına başladı. Bu dergide Ahmet Refik, Rauf Yekta, Hamit Sadi, Necip Asım, Mehmet Emin yazı yazmaktaydı.⁸⁶

Z. Fahri Fındıkoğlu, Anadolu Dergisinde pragmatizme ve Anadolu folkloru üzerine yazılar yazdı. Mehmet Halit Bayrı halk şairlerine dair ilk yazılarını yayınladı ve sonra çıkardığı Halk Gazetesi'nde bu konudaki yazılarına devam etti. Feridun Nafiz Uzlug, Selçuk hekimlerine dair yazılar yazdı. Necip Fazıl

⁸² Hilmi Ziya ÜLKEN: a.g.e., 470.

⁸³ İslam Ansiklopedisi, Anadolu Mecmuası mad., c.3 (İstanbul, 1991), 144.

⁸⁴ Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Anadoluçuluk mad., c.2 (İstanbul, 1998), 135.

⁸⁵ Hilmi Ziya ÜLKEN: a.g.e., 471.

⁸⁶ Hilmi Ziya ÜLKEN: a.g.e., 471.

ve Ahmet Hamdi Tanpınar ilk şiirlerini bu dergide neşretti. Bu akım daha sonra halkevlerinde kültür çalışmaları halini almış ve aynı yolda Ahmet Kutsi Tecer, Adnan Saygun, Selahattin Batu sahne eserleri vermişlerdir. Mükrimin Halil Yınanç (1898-1961) daha sonra “Anadolu’nun fethi” adlı kitabını yayınlarak Anadoluçuluk davasını geliştirmiştir.⁸⁷

I. Dünya Savaşı olurken Nüzhet Sabit’in Vazife Dergisinde İslamcılık, Osmanlıcılık ve Turancılığa karşı tepkinin izleri görülmektedir. Fakat bu net olarak memleketçiliğe işaret eden bir tepki değildi. Osmanlılarda Turancılığa, bir kısım Batıcılarda İslamcılığa karşı tepki de daima iki soyut görüşün birbiri ile savaşımdan ibaret kalıyordu. Memleketçiliğin bu üç cereyana karşı aldığı tepki tavrı, gerçek vatan fikrinin hayali bir vatan fikrine, somut bir fikrin soyut bir görüşe karşı tepkisi olduğu için ötekilerden çok farklıydı. Bu görüşün millet anlayışı tarihte sınırları çizilmiş belirli bir vatan anlayışına dayanıyordu. Din birliği halinde anlaşılan ümmet veya milletler arası dini cemaat, bir vatan teşkil etmediği gibi bir millet de değildi. Dil ailesi teşkil eden ırkın yaşadığı hudutsuz topraklar da bir vatan değildir ve bu anlamda bir ırka millet denemez. Z. F. Fındıkoğlu’na göre ise; memleketin öz ve sömürge kısımlarını ayırmak lazımdır. Anadolu’yu bırakıp Ural ve Tibetlere, tabii Anadolu ocağını bırakıp suni Türk ocağına bakmak yanlıştır.⁸⁸

Memleketçi hareket Ş.Raşit Hatipoğlu önderliğinde, Ankara Ziraat Fakültesi profesörlerinden bir grup tarafından çıkarılan “Dönüm dergisi” ile daha sağlam bir zeminde çalışmaya başlamıştır.⁸⁹ 1930’larda R.Oğuz Arık ve H.Oğuz Bekata tarafından çıkarılan Çığır Dergisi, yine R.Oğuz Arık’ın, H. Avni Göktürk ile çıkardığı Millet Dergilerinde romantik eğilimler taşıyan bir Anadoluçuluk hâkimdir. II. Dünya Savaşı yıllarında Nurettin Topçu, Anadoluçuluğu Hareket Dergisinde İslami ve mistik bir açıdan, Mümtaz Turhan ise 1950’den sonra pozitif ilimci görüşle Ölçü (1957) ve Yol

⁸⁷ Hilmi Ziya ÜLKEN:a.g.e., 472.

⁸⁸ Hilmi Ziya ÜLKEN:a.g.e., 473.

⁸⁹ Hilmi Ziya ÜLKEN:a.g.e., 474.

Dergileriyle ele almışlardır. Cahit Okurer ve Mehmet Kaplan'ı yazılarıyla bu akımın içinde görmek mümkündür.⁹⁰ M. Şemsettin Günaltay'ın "Anadolu yok olmaya doğru sürüklenirken başka türlü ve farklı gayelere yönelik olan Türkçülüğü, bugün için zararlı, yarın için de faydasız görüyoruz. Fakat önce Anadolu kurtarılsa, Türkiye kurtulur."⁹¹ ifadesiyle ve Yahya Kemal'in vatana dair romantik yaklaşımlarıyla bu akımın kısmen içinde sayılabilir.

Hareket Dergisinin son yayın döneminde (1966-1975) İslamcı muhtevası hakim bir Anadoluçuluk savunuldu. Anadoluocular yanında, İslami bir görüşü temellendiren Nurettin Topçu, tamamen farklı bir yapıda görünür. Çeşitli farklı düşüncelerine rağmen Anadoluocular Türk düşüncesinde bir bütünlük arz etmişlerdir.⁹²

Gençliğini Cumhuriyet Döneminin kuruluş ve kurumlaşma süreciyle güçlenen modernleşme ikliminde yaşayan H.Z.Ülken'in "İnsani vatanperverlik" adlı eseri (1933) milliyetçiliğe dair önemli tespitlerde bulunur. Ona göre bin yıllık tarihsel süreçte oluşan Türk milleti, kurtuluş savaşıyla yaşama iradesini iyiden iyiye güçlendirmiş durumdadır. Ancak bu millet varlığı, üzerinde yaşadığı vatanda "bütünsel hümanizm"i yaratıcı olmaktan çok uzaktır. Ülken, bu sorunun ancak insani vatanperverlik yaklaşımıyla çözülebileceğini öne sürer.⁹³ Ülken'de aşk ahlakının ifadesi olan bu tutku eylemleri, hem kendini feda etmeyi ve sonsuzluğu hemde iradeyi ve sahip olmayı temsil ederler. Gerçek düzenden ideal düzene geçiş işlevi görürler. Aşk ahlakını somutlaştırmış kişiler ona göre ancak "insani vatanperver"lerdir.⁹⁴ Ülken, bütün olgu inançlarını birleştiren tek bir kavram olduğunu söyler: Vatan. Vatan kavramı, salt üzerinde yaşayan insanların "yerel ve ayırıcı inancı"nı ifade eder. Az çok gelişmiş toprağa bağlı bütün

⁹⁰ Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Anadoluçuluk mad., c.2 (İstanbul, 1998), 135.

⁹¹ M.Şemsettin GÜNALTAY: Hurafattan Hakikate (Hurafeler Ve İslam Gerçeği), Haz. Ahmet Gökbel (İstanbul, 1997)

⁹² Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Anadoluçuluk mad., c.2 (İstanbul, 1998), 135.

⁹³ Saadettin ELİBOL: Hilmi Ziya Ülken, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, c.5, (İstanbul, 2004), 520.

⁹⁴ Saadettin ELİBOL: a.g.m, 523.

toplumların içgüdüsel gücünü simgeler. Tarihte yaşanmış vatan savunmalarının hepsi ideal inancından değil, olgu inancından kaynaklanan tepkisel hareketler olmuştur. Olgu inançları, bilinçli bir harekete dönüştüğünde “vatanperverlik” halini alır.⁹⁵ Ülken, insani vatanperverlik toplumunun aşk ahlakına sahip büyük ruhlarla kurulabileceğine inanır. Onların yetişebilmesi için herkesin iyileştirilmiş toplumsal ortamlarda bir millî eğitim sürecinden geçirilmesi gerektiğini vurgular. Millî eğitim, bu durumda insanlara hem vatandaş niteliği kazandıran hem de aşk ahlakına ulaşabilmenin asgari koşullarını sağlayan bir yetiştirme sürecidir. İnsanlar bu süreçten geçtikten sonra aşk ahlakına yükselebilirler.⁹⁶

Ülken, aslında Batı ve Doğu’yu insanlığın gerilme ve genişleme yayı olarak görür. İlkinde gerilme zekâ ve irade, diğerinde genişleme telkin ve sempati halinde belirmiştir. Gelecekte iki uygarlık da yetersizliklerini anlayacak; kendi evrenlerinde bütünsel insanı yaratarak birbirlerini tamamlayacaklardır. Bu tamamlayış, kelimenin gerçek anlamıyla “bütünsel hümanizmin” ifadesi olacaktır. İnsanlık bu iki bataktaki boğulmak istemiyorsa bütünsel hümanizmle kendini yaratmak zorundadır.⁹⁷ Milliyetçi olmak için milletin tarihini, coğrafyasını, tanımak ve sevmek ve milleti uğrunda çalışmak icap eder. Milliyetçi, milletin mesut olmasını ve yükselmesini ister. Yani pratik insaniyetçiliktir, hayatının her anında milletçidir.⁹⁸

Anadoluculara göre milliyetçilik bir cemiyetin bu cihan ölçüsünde şahsiyet kazanmasına sebep olan güçtür. Böyle bir cemiyet ise ancak millet bünyesine haiz olan bir cemiyetin gayesi olabilir; yani ancak millet haline gelmiş bir cemiyetten doğabilir.⁹⁹ Milliyetçilik kitlelere eşsiz bir hareket, ihtiras, yardımlaşma kaynağı olmakta ve bu büyük fedakârlıkları yaptıran

⁹⁵ Saadettin ELİBOL: a.g.m, 524.

⁹⁶ Saadettin ELİBOL: a.g.m, 526.

⁹⁷ Saadettin ELİBOL: a.g.m, 526.

⁹⁸ Mehmet KAPLAN: Yeni Türk Milliyetçiliği, Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, s.8 (İstanbul, 1947), 3.

⁹⁹ Mümtaz TURHAN: Mükemmel İnsan Ve İdeal Cemiyet, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, s.5 (Ankara, 1942),133.

birliğin, disiplinin temelini teşkil etmektedir.¹⁰⁰ Böylece bizim milliyetçiliğimiz; mensup olduğumuz millete bağlılığı, sevgiyi, ifade ettiği kadar, milletin yalnız bir realite değil, büyük bir zaruret olması keyfiyetini de ifade eder.¹⁰¹ Milliyet, (millet oluş) pasif bir hususiyetler ve kabiliyetler mecmuu değil; bizzat maddi, manevi bir yaşayış nevi, bir hayat görüşü telakkisidir.¹⁰²

Anadolucular milliyetçiliği Osmanlılık, İslamcılık ve Turancılık görüşlerinden ayrı bir yerde tutar. Bu düşünce akımında coğrafya önemli bir yer tutar. Coğrafyanın milletlerin hayatı üzerindeki zorlu ve sürekli tesiri ilim âleminde kabul ve tetkik edilmiş bir gerçektir. Coğrafya milletlerin sanayî, iktisadî, ticarî, siyasî ve harsî hayatı üzerinde önemli rol oynar. Bu milliyetçilik anlayışının coğrafyayı temel yapması onu hem mukaddes bir vatan mefhumu, hem de milli gelişmenin kaynağı olarak görmesindendir. Milliyetçilik coğrafya mefhumundan ayrılamaz. Oğuz Türkleri ile Anadolu toprağı 1071 den itibaren kaynaşmış ve onunla yekpare vücut haline gelmiştir.¹⁰³ Coğrafya, tarih. Bu coğrafya ve tarih içinde olgunlaşan soy birliği, bu soy tarafından vücuda getirilmiş olan maddi ve manevi kültür, işte yeni Türk milliyetçiliğinin esas temelleridir.¹⁰⁴

Anadoluculuk düşüncesinin kurucularından H.Z.Ülken, savunulan milliyetçiliğin altı kademedен oluştuğunu söyler :

“ Öncelikle millet sınırları tarih içinde çizilmiş olan bir vatana dayanır. Vatan coğrafi bir zemine çevrilmiş olan içtimai bir kanaattir. Bu bakımdan vatan yalnız siyasi bir iktidarın tayin ettiği sınırları değil, aynı zamanda bir kültürün birleştirdiği içtimai birliğin sınırlarını ifade eder.¹⁰⁵ Milleti meydana getiren

¹⁰⁰ Remzi Oğuz ARIK: Milliyetçilik, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, s.12 (Ankara, 1943), 382.

¹⁰¹ Mümtaz TURHAN: Niçin Milliyetçiyiz, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, (Ankara, 1942), 257.

¹⁰² Cahid OKURER: Mücerret Milliyetçilikten Müşahhas Milliyetçiliğe, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, s.14 (Ankara, 1943), 63.

¹⁰³ Mehmet KAPLAN: Yeni Türk Milliyetçiliği, ..., 2.

¹⁰⁴ Mümtaz TURHAN: Mükemmel İnsan Ve İdeal Cemiyet...,133.

¹⁰⁵ Hilmi Ziya ÜLKEN: Millet, Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, s.27 (İstanbul, 1949), 2.

ikinci amil nüfustur. Milleti hazırlayan üçüncü amil, etnik esastır.¹⁰⁶ Dördüncü esas içtimai ırk, tabiatla insan arasındaki karşılıklı tesirin meydana getirdiği ve müşterek içtimai hayatın bir tarih boyunca insanlara kazandırdığı bazı antropolojik vasıflardır. Beşinci amil iktisadi şartlar. Altıncı şart kültürdür.¹⁰⁷ Bunların hepsini bir arada toplayan unsur ise milli şuurdur. Bu milli şuur milletleri harekete geçiren büyük vakalar, müdafaa, kuruluş, istiklal savaşları bu şuurı kuvvetlendirir.”¹⁰⁸

Anadolu'nun batısında bir asır devam eden Haçlılar ve Bizans muharebeleri; Güneyde Antakya prensleriyle, Suriye sultanları, Doğuda Gürcülerle ve Azerbaycan Türkleriyle vuku bulan mücadeleler, Anadolu'nun sınırlarını vücuda getirmişler, bir merkez tesis etmişlerdir. Bu devrede Anadolu'daki Türkler, müstakil bir millet haline gelmişler, diğer Türklere nazaran çok mütekâmil bir devlet vücuda getirmişler, bir merkez tesis etmişler ve kuvvetli bir medeniyetin temelini atmışlardır.¹⁰⁹

Anadoluculardan Mükrimin Halil Yınanç, özellikle Turancıların kullandığı Türk tarih anlayışının yanlış olduğunu vurgulamış ve tarihimizin Oğuz boylarının Ön Asya'da yarattığı zamanı, işleri¹¹⁰ kapsadığını ifade etmiştir.

“Türk tarihi bütün dünyanın muhtelif kıtalarında yaşayıp ve gelip geçen bütün Türk kollarına ait vakalardan bahisle büyük bir âlemşümul bir mevzu ihtiva eder. Bundan dolayı bu isim hassaten bizim milli tarihimizin ismi olamaz. Bin yıllık tarihe ve meydana getirilmiş olan hazır bir vatana malik olan milletimizin diğer Türklerden ayrı ve müstakil bir devlet ve

¹⁰⁶ Hilmi Ziya ÜLKEN: a.g.m., 3.

¹⁰⁷ Hilmi Ziya ÜLKEN: a.g.m 12.

¹⁰⁸ Hilmi Ziya ÜLKEN: a.g.m 13.

¹⁰⁹ Mükrimin Halil YINANÇ: Milli Tarihimizin Mevzuu, Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, s.28 (İstanbul, 1968), 13.

¹¹⁰ Remzi Oğuz ARIK: Tarihimizin Öğrettikleri, Millet İlim, Fikir, Sanat Mecmuası, s.8. (Ankara, 1942), 225.

tarihi vardır. Bundan dolayı tarihimizin adı Anadolu Türkleri tarihi ya da Anadolu tarihidir. Anadolu Türkleri tarihi denilince milletimizin Anadolu'ya hicret ve istilasından itibaren zamanımıza kadar cereyan eden hadiseler hatıra gelir ve gerek Selçuklu hanedanı ve gerek derebeyler ve gerekse Osmanlı ailesi zamanında genişleme ve fetihlerin hepsini ihtiva eder. Rumeli'nde, Mağrip'te, Mısır'da, Yemen'de hülasa Anadolu Türkünün hâkim bulunduğu bütün memleketlerdeki vakaları kendi içine alır.”¹¹¹

Anadoluculuk büyük Türkiye davası olarak adlandırılır. Büyük Türkiye demek büyük toprak parçası demek değil, Anadolu üzerinde büyük Türk kültür ve sanatı, geniş Türk ilmi, temiz Türk ahlakı, güçlü ve bağımsız Türk iktisadı demektir. Anadoluculuk kitaptan hayata aktarılmış bir ideal değil, O, bir realitenin idealizmidir.¹¹² Anadolu birden bire ele geçirilmemiştir. Bu toprakları vatan edinmek, korumak ve yaşanılır hale getirmek için, kaç nesil savaşmış, emek harcamış, ölümü göze almıştır. Bunları bilmek milli bir tarih şuuru yaratır ve fertleri bu toprağa bağlar. Tarih şuuru olmayan insanlar ne vatanın, ne milletin, ne kültürün değerini ve manasını anlarlar. Her şeyin bir tarihi olduğu gibi bu vatanında bir tarihi vardır ve onun bilincinde olmak gerçek milliyetçiliktir.¹¹³

Anadolucuların bu yaklaşımında Osmanlıcılık ve İslamcılığın yanında Turancılığa duyulan tepkinin izleri daha net görülmektedir. Anadolucu çevre Gökalp'in "kızıl elmacılık hülyası" ifadesi ile açıkça ortaya koyulan, hars kavramına karşı çıkmışlardır. Osmanlı imparatorluğu döneminde olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de mevcut ve müesses bir Türk harsından söz

¹¹¹ Mükrimin Halil YINANÇ: Milli Tarihimizin İsmi, Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, s.27(İstanbul, 1968), 10.

¹¹² Ezel ELVERDİ: Anadoluculuğa Dair, Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, s.25 (İstanbul, 1968), 18.

¹¹³ Mehmet KAPLAN: Tarih Şuuru, Boğaziçi, s.47 (İstanbul, 1986), 4.

edilemeyeceğini, başka bir anlatımla Türk harsı genellemesi altında varolan yapının hetorejenliğini dile getirmektedir.¹¹⁴

Gökalp, Türkçülüğü İslam'dan evvelki Türk tarihine götürüyordu. Anadolu adetleri, masalları hikâyeleri değil fakat Orta Asya tarihinden bulup çıkardığı ve memleket için yaşayan kıymet olmayan hikâyeler, adetler ve masalları örnek alıyordu. Gökalp'ın Türkçülüğü, esasta siyasi aksiyondan kuvvet aldığı ve burjuvallaşmak isteyen Osmanlı imparatorluğuna dayandığı için gerçeği net görememiştir.¹¹⁵ Sanki millette bin yıldan beri hiçbir kaynaşma olmamış gibi Türkçülüğü İslamcılık ve garpçılıkla uzlaştırmaya çalışan mütefekkirler gözleri önündeki gerçeği göremeyerek pek uzak yerlere gitmişlerdir. Türk mütefekkirleri on asırda ağır ağır teşekkül eden ve imparatorluk devrinin buhranlı asırlarına rağmen kültür dallarında ve müdafaa harplerinde kuvvetlenen milli birliğin fiilen mevcut olduğunu unuttular. Onu yeniden tesise kalkıştılar. Milletle kavmi ve ırkı birbirine karıştırmak yüzünden bir nevi emperyalizm ifadesi olan Turancılık fikrini ortaya attılar.¹¹⁶ Hakiki milliyetçi realisttir. O her gün vatan ve millet realitesinin içinde yaşar, onu görür ve değiştirir. Turancı ise bir hayal bulutu içinde yüzer. Ona göre millet etrafını çeviren gerçekten ziyade hayali uzak dairededir.¹¹⁷

Yeni milliyetçilik (Anadoluculuk), Turancıların veya küçük yabancı zümrelerin anladıkları ve tatbik ettikleri manada ırkçı değildir. Bu görüş ayrı coğrafya şartlarının, ayrı tarihi maceranın ve yüzyıllarca süren ayrı kültür hayatının ayrı bir millet vücuda getirdiğine inanır. Hâlbuki Turancılık bu hakikati inkâr eder veya bilmezlikten gelir. Turancılık, yeni milliyetçiliğin aksine mekân ve zaman tanımayan bir zihniyete sahiptir. O bu hususta komünizmle birleşir. Çünkü komünizm coğrafya-tarih-millet realitesini kabul

¹¹⁴ Füsun ÜSTEL, a.g.m., 53.

¹¹⁵ Hilmi Ziya ÜLKEN: Ziya Gökalp'e Dair, Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, s.33 (İstanbul, 1968), 12.

¹¹⁶ Hilmi Ziya ÜLKEN: Türk Milletinin Teşekkülü, Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, s.18 (İstanbul, 1948), 16.

¹¹⁷ Mehmet KAPLAN: Yeni Türk Milliyetçiliği, Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, s.8 (İstanbul, 1947), 3.

etmez.¹¹⁸ Anadoluçuluk düşüncesinin şekillendiricisi olan Cahid Okurer Turancılığın hatasını ve bu yanlışla düşmemenin yolunu açıklar:

“Millet oluşun her şeyden evvel kendini bulma ve bilme ile başlayacağı, milletin mücerret bir mefhumdan, bir nazariyeden ziyade bir hayat vakası oluşu bize kendi yolumuzu da gösteriyor. Tarih, coğrafya, iktisat, din v.s. sebepleri ne olursa olsun her şeyden önce bir toprak üzerinde, başkalarına benzemeyen maddi, manevi kendisine mahsus vasıfları olan bir insan kitlesi yaşıyor. Biz, kendimiz bu toprak üzerinde yaşıyoruz. Binaenaleyh İslamcılık, Osmanlıcılık kadar Anadolu'yu esas almayıp tefekkürümüzün sıklet merkezini Anadolu'nun dışında bırakan tarzda bir Turancılık da gözlerimizi kendimizden çok uzaklara çekip bizi kendimizden dışarı baktırmakla bizi millet olma yolundan ayırmaktadır. Nazariyelerin, mefhumların, mücerret milliyetçiliğinden hayatın, hakikatin müşahhas milliyetçiliğine; kendimizi tanımak için asıl millet hayatına kendimize gözlerimizi çevirmekle erişebiliriz.”¹¹⁹

Anadolucular radikal bir şekilde coğrafya ve coğrafya üzerindeki yaşanmışlığa vurgu yaparlar. Onlarda sınır mefhumu büyük önem arz eder, sınırın coğrafyanın kıymetine uygun bir şekilde ehemmiyet kazandığını ifade ederler.¹²⁰ Asıl vatani Anadolu¹²¹ olarak kabul eden Anadoluçular vatanın bin seneden fazla bir zamanda onların kaynaşmasından, bir vatan üzerinde kültür birliğinin kurulmasından doğduğunu iddia ederler.¹²² Çünkü anavatan insanoğlunun gerçek anasıdır. Sınır bir devlet birliğinin kapladığı yeri çizmektedir. Bu hudut, fert ve cemiyet için, kendi varlığının devamı ve

¹¹⁸ Mehmet KAPLAN: a.g.m.,3.

¹¹⁹ Cahid OKURER: Mücerret Milliyetçilikten Müşahhas Milliyetçiliğe..., 64.

¹²⁰ Gârâ SARMAT: Ağrı Eteklerinde Sınır Duygusu, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, s.11. (Ankara, 1943), 361.

¹²¹ Seyfi Kemahlı: Milletimize Yöneliş,.Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, s.27 (İstanbul, 1968), 16.

¹²² Hilmi Ziya ÜLKEN: Türk Milletinin Teşekkülü, ..., 16.

hürriyetini baltalayacak hareket ve düşünceleri ayırır. Ülkenin fizik tabiatı ve iklimi bir takım siyasi ve iktisadi şartlar doğurur ve halka ruhi bir takım hususiyetler verir.¹²³ Milleti tarih ve coğrafya yaratır. Türk milleti bu coğrafya üzerinde gelişen Türk tarihinin mahsulüdür. O bu memlekete has büyük tabiat kuvvetlerinin ve asırlarca sürmüş olan içtimai faaliyetlerin bir sonucudur. Anadolu'nun toprak ve iklim şartları Orta Asya'dan gelen Oğuz kütlelerine yepyeni bir hüviyet vermiştir. Eskiden akıncı ve göçebe olan bu kütleler, bu topraklar üzerinde köy kurmuş, kasaba ve şehir tesis etmiş, burada bulunduğu ve muhitinden aldığı maddi ve manevi unsurlara, kendi dehasını da katarak kendisine has bir medeniyet vücuda getirmiştir.¹²⁴ Yalnız bütün tarihi içinde değil; Türkmenlerin fethinden beride ilk defa asıl sınırları içinde bütün haline girmiş bir yurdun şuuru ile çerçevenlenmiştir.¹²⁵ Bu yamalı coğrafyayı yekpare yapmak için dokuz yüz yıldır, sınır sınır boşanan Oğuz boylarının kanı namına ayağa kalkmak gereklidir.¹²⁶ İstiklal harbi de, bütün dünya Türklerinin kurtulması için Anadolu denen mücahitler yuvasının müstakil, kuvvetli, büyük kalmasının şart olduğunu meydana çıkarmıştır.¹²⁷ Bu kudret, onun, dünya tarihindeki yerini tutmakta, kendine düşeni anlamakta eşsiz bir imkânı bulduğuna da şahitlik eden yerli gerçektir.¹²⁸

Vatan coğrafyasına gösterilen önem Anadolu'nun sadece onur verici hadiselerine ve iyi yönlerine odaklı değildir. "Bu vatani her şeyiyle seveceğiz" diyen H.Avni Göktürk'te ve diğer Anadolucularda bu tümünden kabulü görmekteyiz. Ona göre, bu memleketin dertlerine deva olabilmek için, onun her şeyini, bağrından kopmuş bir insan gibi ve ondan olarak, kayıtsız şartsız sevmek gerekir. Onu, hastalığı, sefaleti, hatta zaaflarıyla da sevmedikçe

¹²³ Ali Fuad Başgil: Müsbet Milliyetçilik, Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, s.19 (İstanbul, 1947), 5.

¹²⁴ Mehmet KAPLAN: Millet Ve Milli Şuur, Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, s.18(Ankara, 1947), 2.

¹²⁵ Remzi Oğuz ARIK: Bizim Milliyetçiliğimiz, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, s.13 (Ankara, 1943), 30.

¹²⁶ Remzi Oğuz ARIK: Yokolası Ayrılık, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, s.4 (Ankara, 1942), 159.

¹²⁷ Remzi Oğuz ARIK: Bizim Milliyetçiliğimiz, ..., 29.

¹²⁸ Remzi Oğuz ARIK: Yerini Ve Vazifesini Bilen Millet, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, s.4 (Ankara, 1942), 97.

yurdumuzu her türlü şeylerle donatmaya imkân yoktur.¹²⁹ Türk soyundan gelmişiz. Anadolu'da doğmuşuz. Soyumuzun geçirdiği ilk yerleşme macerası bittikten, vatan kurulduktan, soyumuz ve adımız, sanımız artık doğuşumuz, yaşamımız, artık muayyen keder çerçevesine girmiştir. Saadet ve felaket, iyilik ve kötülük, güzellik ve çirkinlik, doğruluk ve eğrilik anlayışımız hep bu mahreke göre ayarlanmıştır.¹³⁰

Anadolucular coğrafyaya önem verirken soy bağının önemini de inkâr etmezler. Onlara göre, Türk soyu her millet gibi Anadolu Türklerinde yerli, yabancı bazı kavimlerle karışmış olsa da bu karışma hiçbir zaman asıl hamuru bozacak mahiyette olmamıştır.¹³¹ Ondaki ruh toprağı temizlemekte, gümrahlaştırmaktadır.¹³²

Yeni milliyetçilikte milli kültür de önemli bir yer işgal etmektedir. Fakat milli kültür durağan bir zeminde kazanılmamaktadır. Millet kültürünü yaratırken kendi şeklini kendi maddesinden çıkaracak; başka milletleri geçirdiği büyük tecrübelerden ibret alarak, fakat aynı alın terlerini dökerek, aynı dikenli yollardan geçerek kendi neticelerine ulaşacaktır. Milli kültürün yaratılması lazımsa kollarını sıvayarak işin içine girmek, davanın fedakârlığına katlanmak, duyarak ve yaşayarak bu ham maddenin şeklini yine ondan çıkarmak gerektir.¹³³

Türk halkı, her türlü kader oyunlarına karşı Türkçemizi böyle üstün bir canlılıkla bize kadar getirmişse bunun da sırrını onun büyük soyunun kudret ve kabiliyetinde aramak lazımdır. Bu devam, bu canlılık, aynı zamanda,

¹²⁹ H.Avni Göktürk: Bu Vatanı Her Şeyi İle Seveceğiz!, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, s.6 (Ankara, 1942), 161.

¹³⁰ Remzi Oğuz ARIK: Coğrafyadan Vatana, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, s.2, (Ankara, 1942), 34-35.

¹³¹ Mehmet KAPLAN: Yeni Türk Milliyetçiliği, ... 3.

¹³² Cahid OKURER: Gerçek Medeniyet Ve Milliyetçilik, Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, s.8 (İstanbul, 1947) 4.

¹³³ Hilmi Ziya ÜLKEN: Kültür Ve Medeniyet, Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, s.28 (İstanbul, 1947),3.

Türkçemizin üstüne düşünenleri, hangi yolu tutmaları, hangi kaynağa başvurmaları gerektiğini gösteren bir çoban yıldızıdır.¹³⁴

Anadoluculuk düşüncesinde köy ve köylü, üzerinde çokça durulan bir unsurdur. Anadoluocular, Osmanlı imparatorluğu yıkıldıktan sonra ulusal davanın köy davası olduğunu düşünürler. Çünkü Anadolu köy ve kasabadır. Anadolu'yu ayakta tutan köylü ve kasabalıdır.¹³⁵

Remzi Oğuz Arık, Anadoluçuluk düşüncesiyle devletin varlığına ve devlet politikasına muhalif olmadıklarını bilakis paralel, aynı hedefe yönelik çalışma yürüttüklerini söyler. “Bu vatani yekpareliği ile ruhunda yer alan bizler; milletin çalışmalarını daima Türkiye'nin hayatı, ihtiyaçları bakımından düzene koyduk. Osmanlı imparatorluğunu kurarken metropolümüz, anavatanımız olan Anadolu; bugünkü Türkiye'nin kendisidir. Meriç'ten Ağrı Dağı'na, bu yekpare vatana kâh Türkiye, kâh Anadolu diyoruz. Türkiye Cumhuriyetiyle tam mutabakat halindeyiz.”¹³⁶

Tanzimat devrinde Osmanlıcılık, istibdat devrinde İslamcılık, meşrutiyet devrinde Turancılık, Cumhuriyet Devrinde hudutları ve mahiyeti belirsiz bir Türkçülük, son zamanlarda ise Rus damgası taşıyan beynelmilelcilik cereyanı arasında bocalayan Türk milletinin bu yeni milliyetçilik anlayışında hakiki hüviyetinin realitesine ve idealini bulmuştur. Mahdut bir zümrenin kültürden nasibi olduğu devirlerde gayri muayyen veya hedefleri bu milletin istediğinden bambaşka fikir cereyanlarının doğması mazur görülebilir.¹³⁷

Anadolucular, Anadolu'ya dair bu fikirlerin yayılması için “Anadolu Üniversitesi” kurulması fikrini de ortaya atmışlardır.¹³⁸

¹³⁴ Remzi Oğuz ARIK, Güzel Türkçemiz, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, s. 3 (Ankara, 1942), 70.

¹³⁵ Mehmet KAPLAN: Anadolu'nun Kuvvetleri, Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, s.19 (İstanbul, 1947), 3.

¹³⁶ Remzi Oğuz ARIK: Rejyonalist Kimdir?, Millet Dergisi, s.8 (İstanbul, 1942), 256.

¹³⁷ Mehmet KAPLAN: Yeni Türk Milliyetçiliği, ..., 4.

¹³⁸ Mithat ATABAY: a.g.m., 529.

1920'lerde Atatürkçülük ile Anadoluçuluk bağımsızlığın kazanılması konusunda ortak platformda buluşmuşken, Kurtuluş Savaşı'nın silahlı mücadele evresinin sona ermesinden sonra izlenecek yolda ayrılmışlar, Atatürkçülük modernizme yönelirken Anadoluçuluk gelenekçilik ve muhafazakâr bir çizgiye girmiştir.¹³⁹ Anadoluçuluk ile Atatürk milliyetçiliği arasında milliyetçiliğin Anadolu'nun coğrafi gerçekliğine oturtulması dışında ortak bir nokta bulunmamaktadır.¹⁴⁰ Anadoluçu akımın yönetici kadrolar nezdinde ilgi uyandırmayışının sebepleri şunlardır:

- a) Hareketin içinde yer alan kişilerin dönemin nüfuz sahibi kişilerini oluşturmamaları ve buna bağlı olarak belirli bir kamuoyu yaratamamalarıdır.
- b) Türkiye'de toplumsal ve siyasal kurumların dönüşümüne yönelik önemli reformlara denk düşmesi ve özellikle de Takrir-i Sükun kanuna varan süreçte meydana gelen başta Şeyh Said isyanı gibi kimi muhalif hareketlerin, Türk ulusal kimliğinin oluşturulması sorunundan daha önemli ve acil sorunlara yönelmesini zorunlu kılmasıdır.
- c) Mustafa Kemal'in reformlarının "radikal" özelliğine karşılık, Anadoluçuların daha yavaş ve aşamalı bir dönüşümü amaçlamalarıdır.¹⁴¹

Anadoluçuluk, çerçevesini Misak-ı Milli ile sınırlandırmasıyla aslında kolayca resmi ideoloji ile örtüşebilir gibi görünmektedir. Ancak Anadoluçuluk hiçbir zaman resmi görüş haline gelmemiştir. Anadoluçu hareket Kemalist milliyetçilikten ve ırkçı bir söylemle birleşen Türkçülük ve Turancılıktan farklı olarak vatanseverlik ve ortak tarih duyguları üzerinden gelişebilecek romantik öğeler taşıyan bir "toprak milliyetçiliği"ni içerdiği izlenimini vermekle beraber aslında Türk kimliğini son derece güçlü bir biçimde vurgulamaktadır.¹⁴² Bu

¹³⁹ Mithat ATABAY: a.g.m., 518.

¹⁴⁰ Mithat ATABAY: a.g.m., 531.

¹⁴¹ Füsün ÜSTEL: a.g.e, 55.

¹⁴² Seçil DEREN: Türk Siyasal Düşüncesinde Anadolu İmgesi, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, c.5, (İstanbul, 2004), 533.

bakımdan Anadoluçuluk, Atatürk milliyetçiliğine de Turancılığa da alternatif bir ara akım olarak değerlendirilebilir.¹⁴³

Anadolucu düşünce, İslam'a ılımlı yaklaşımı ile Türk kimliğinin batı ile uzlaştırılmaya çalışıldığı her tarihsel noktada Türk düşünce dünyasında yeniden canlanmaktadır.¹⁴⁴

2.3- MAVİ ANADOLUCULUK

Anadoluculuk hareketi ile aralarında herhangi bir bağ olmamakla beraber çok benzer bir Anadolu romantizmini savunurlar. Türk düşüncesinde hümanist akımı savunan Sabahattin Eyuboğlu 1956 yılında ilk kez yayımlanan “Bizim Anadolu” makalesinde bu fikri ortaya koymuştur.¹⁴⁵ Laik Anadoluçu diye de isimlendirilen Mavi Anadoluçuluk, Cevat Şakir, Azra Erhat, Sabahattin Eyüpoğlu gibi aydınların öncülünde Hititler ve İyonya kültürüne kadar uzanan bir Anadolu kimliğini ön plana çıkarmıştır. 1970’lerde Anadoluçuluğu Türkçülük ile Atatürk milliyetçiliğinin karışımı olan bir düşünce şekline sokma girişimi de görülmüştür. “Anadolu Türkleri milliyetçiliği” olarak isimlendirilen bir çalışmada dört ayrı dil gurubuna göre ayrılan (Türkçe konuşan Anadolu Türkleri, Ermenice konuşan Anadolulular, Rumca konuşan Anadolulular, Kürtçe konuşan Anadolulular) Anadolu Türklerinin Türkiye

¹⁴³ Mithat ATABAY: a.g.m., 532.

¹⁴⁴ Seçil DEREN: a.g.m., 540.

¹⁴⁵ Seçil DEREN: a.g.m., 539.

Cumhuriyeti ile ulusal bir şahsiyet, ulusal bir doktrin ve ulusal bir din kazandıkları ileri sürülür.¹⁴⁶

Mavi Anadolucular Türk kimliğinin Batı ile olan ilişkisine yeni bir boyut katmışlardır. Bu defa Batı'ya uygarlığı götüren Orta Asya'dan göç eden Türk boyları değildir. Fakat Avrupa medeniyetinin kökeni sayılan Yunan Medeniyetinin beşiği Anadolu'dur. Mutlaka dâhil olunması gereken Batı Medeniyetinin kaynağının Yunan değil, her anlamda Anadolu'da doğup geliştiğini kanıtlamaya çalışmışlardır. Anadolu'da ise Türkler, Yunanlılardan önce vardılar. Eyüpoğlu'na göre "öz kültür", aynı coğrafyada belli koşullar altında yaşamak zorunda kalmış farklı ulusların yada ulus denmese de toplulukların bir arada ortaya çıkardıkları toplumsal, edebi, siyasal, ekonomik, vs. bileşenlerin bütünüdür. Bu anlamda bu topraklardaki her değeri Eti, Yunan, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı, hepsini benimsemek gereklidir. Mavi Anadolucuların ilk bakışta Anadolu'nun çok yönlü kültürel mirasını sahiplenerek ötekilik konusunda resmi kültür kadar katı olmayan bir tavra yol açması gerektiğini belirtir. Bu üçüncü dalga Anadoluculukta etnik tarihe karşı toprağın erdemi düşüncesiyle beslenen duygusal bir milliyetçiliği okumak mümkündür.¹⁴⁷

¹⁴⁶ Mithat ATABAY: a.g.m., 532.

¹⁴⁷ Seçil DEREN: a.g.m., 540.

III. BÖLÜM

NURETTİN TOPÇU'DA ANADOLUCULUK DÜŞÜNCESİ

3.1- NURETTİN TOPÇU'NUN İDEALİNDEKİ ANADOLU İNSANI

Nurettin Topçu, Yarınki Türkiye'nin projesini Anadoluçuluk düşüncesi çerçevesinde şekillendirmiş, bu düşüncenin birinci basamaktaki gayesini Anadolu coğrafyasında yaşayan insanların tümünün ahlaklı bir toplum meydana getirme kriterinde buluşması olarak belirlemiştir. Cevdet Sait: "Bir millet kendilerinde bulunanı değiştirinceye kadar Allah onlara verdiği nimeti değiştirmez."¹ ayetine dayanarak değişimin belli yasaları olduğunu ve Allah'ın koyduğu yasalar çerçevesinde Müslüman-kafir farkı gözetilmeksizin şekillendiğini iddia eder. "Birey, nefsinde olanı değiştirirse birtakım yönleri de değişebilir ve bu değişim her yanıyla süreklilik arz eder. Topluma özgü olgulara gelince, onların değişmesi kaçınılmazdır ve değişimden bireyde pay alır."² Buna paralel olarak Topçu, toplumda arzu edilen değişimi yakalamak için ideal ferdin ve bunun karşısında ideal toplumun haritasını çizer. Topçu'nun hedefi idealindeki "vatan"a ulaşmaktır.

3.1.1- İsyan Ahlakı

İnsan hayır diyebilme yeteneğine sahip olan bir varlık olarak karakterize edilmiştir. Bunun yanında "insanoğlu anlayan ve anlamlandıran bir varlıktır."³ "Kendi dünyasının sınırları içerisine kendisini hapsetmiş bulunan hayvandan

¹ Kuran-ı Kerim Ve Türkçe Açıklamalı Meali: "Enfal Suresi, 52. Ayet.", Haz. Hayrettin KARAMAN v.d, (Ankara, 1992), 66.

² Cevdet SAİD: Bireysel Ve Toplumsal Değişmenin Yasaları, Çev. İlhan Kutluer (İstanbul, 1994), 35.

³ Naci KULA: Kur'an Işığında İnsan-Çevre İlişkisinin Ruh Sağlığı Açısından Önemi, U.Ü.İ.F., c.9, s.9 (Bursa, 2000), 1.

farklı olarak, insan, vücudunun, beyninin, fiziksel çevresinin ve doğruluğu uzun uzadıya düşünülüp tartışılmadan kabul gören geleneklerinin sürekli olarak sınırlarını genişletmek arzusunda olan bir varlıktır. Başkaldırmak ve isyan insanın doğasında vardır.”⁴ Albert Camus’ta “İnsan hayvan olmak istemeyen bir hayvandır” diyor. Alija İzzetbegoviç ise bu manada insanın zoolojik konumun reddi ile isyan halinde olduğu ve bu isyan durumunun bertaraf edildiği takdirde insani hayatın yok olacağını savunur.⁵ İsyân; “asi olma, ayaklanma, başkaldırma”⁶ anlamlarına gelir. Ahlak ise; “iyi ve güzel huylar”⁷ olarak tanımlanır. Ahlaklılık insan gibi yaşamak, insanın özündeki cevheri keşfetmektir.⁸ Siyahla beyaz gibi birbirine tamamen zıt kavramlar gibi görülüyor fakat Nurettin Topçu’nun düşünce dizgesinde bu kavramlar o kadar güzel yerlerini buluyor ki “isyan ahlakı” şeklindeki dizgede ferdi ön plana çıkaran, haksızlıklara karşı çıkmayı Allah’a yaklaşma vesilesi sayan, Anadolu toprağına en uygun davranış biçimiyle örüntülenmiş fert figürünü ortaya koyan düşünce biçimini canlandırıyor. Topçu, isyan ahlâkını şu şekilde ifade ediyor: “İrâdenin sonsuza ulaşmak gayesiyle her çeşit menfaat ve tutkuya, sonlu iyilik ve mutluluğa dahi başkaldıran sorumluluk idealidir. Bir hareket ancak kendinden daha üstün bir düzene yönelirse isyan adını alır.”⁹ Bu bir var oluştur ve var olmak, Allah’ın hizmetinde olmakla mümkündür.¹⁰ Fakat bu durum hiçbir zaman büyük kalabalığın hayranlığı ile kuşatılmamıştır. Bilakis ıstırapın dostudur.¹¹

Topçu’nun hayatında Hüseyin Avni önemli bir yer teşkil eder. Hüseyin Avni’nin, Topçu’nun baba dostu olduğunu ve evlerine sık sık ziyarete geldiğini belirtmiştik. Hüseyin Avni’nin aile meclisinde ifade ettiği düşünceleri, tavır ve davranışları özellikle gözünü budaktan esirgemeyen üslubu

⁴ Anton C. ZİJDERVELD: Soyut Toplum, Çev. Doç. Dr. Cevdet Cerit (İstanbul, 1985), 15-16.

⁵ Alija İZZETBEGOVİÇ: Doğu Ve Batı Arasında İslam, Çev. Salih Şaban (İstanbul, 1995), 64-65.

⁶ Büyük Türkçe Sözlük: İsyân mad., Haz. D.Mehmet Doğan (İstanbul, 1996), 561.

⁷ Büyük Türkçe Sözlük: Ahlak mad., Haz. D.Mehmet Doğan (İstanbul, 1996), 21.

⁸ Nurettin TOPÇU: Varoluş Felsefesi, Hareket Felsefesi (İstanbul, 1999), 19.

⁹ Nurettin TOPÇU: İsyân Ahlakı (İstanbul, 2002), 24.

¹⁰ Nurettin TOPÇU: İslam Ve İnsan (İstanbul, 1969), 63.

¹¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 19.

Topçu'nun dünyasında makes buluyor ve onda yeni bir şekil alıyordu. Fransa'da eğitim gördüğü dönemde Luis Massignon eşliğinde büyük isyan ahlakçısı Hallac-ı Mansur'u daha net tanıma imkânı buluyor. Hallac, Nurettin Topçu'nun düşünce dünyasında o kadar etkili oluyor ki Massignon onun için ikinci Hallac-ı Mansur demeyi uygun görüyor. Topçu, doktora tezini de aynı düşünce ekseninde oluşturuyor. *Conformisme et Revolte*", yani Uysallık ve İsyan. Bu eserin Türkçe çevirisi ve baskısı da "İsyan ahlakı" ismiyle yayınlanmıştır. Türkiye'ye döndüğünde yaptığı sezgiciliğin değeri isimli doçentlik tezinde de insanı Allah'la birleştiren hamle olan isyan ahlakını ön plana çıkarıyordu.¹²

Bu düşünceyle, onun toplumda bireye sorumluluk yükleyen önemli bir direnç mekanizması tesis ettiğini düşünüyoruz. Topçu'daki bu eğilim, Emile Durkheim'in toplumda bir kolektif bilincin varlığını savunması¹³ ve buna göre toplum içinde yaşayan insanları mekanik bir olgu olarak görmesi,¹⁴ fertleri belli bir otoriteye boyun eğen ve eğmesi gereken farklılıkları minimize edilmiş topluluk olarak görmesi,¹⁵ duygu, sezgi ve irade gibi insanın asıl özü olan unsurlarını inkâr ederek, akli da sadece sosyal zaruretlerin bir sonucu kabul ederek ferdî ruhu bütünüyle ortadan kaldırması, onun yerine kendisinin Tanrılaştırdığı toplumu koyması, böylelikle fert için her türlü ideali yok etmesinden dolayı bir tepkinin yansıması olarak isyan ahlakı doğmuştur. Bu ahlâkın modeli ise, Yahudi tüccar zihniyeti ile, pragmatist Amerikan felsefesidir. Hakikat ile menfaati özdeşleştiren bu felsefenin ilham kaynağı da aslında Yahudi hâkimiyetidir.¹⁶

Aynı talihsiz anlayışı Durkheim okulunun bizdeki temsilcisi Ziya Gökalp savunur.¹⁷ Ziya Gökalp, toplumun ferde hâkimiyetini, "Fert yok cemiyet

¹² Nurettin TOPÇU: Bergson (İstanbul, 1998), 222.

¹³ Sezgin KIZILÇELİK: Sosyoloji Teorileri(Konya,1994), 169.

¹⁴ Sezgin KIZILÇELİK: a.g.e., 192.

¹⁵ Raymond ARON: Sosyolojik Düşüncenin Evreleri, Çev. Prof.Dr.Korkmaz Alemdar (Ankara,2000), 257.

¹⁶ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 36.

¹⁷ Hikmet Yıldırım CELKAN: Ziya Gökalp'in Eğitim Sosyolojisi (Ankara, 1990) 14.

vardır","Hak yok vazife vardır", "Gözlerimi kaparım, vazifemi yaparım" ifadeleriyle âdetâ formülleştirmiştir. Oysa toplum ferde o vazifeyi, bazen cellâtlar eliyle de teklif edebilir. Ve aslında toplum, kendi kendini tekrar eden bir otomat olmaktan, bir yığın olmaktan da hayata karşı koyan isyan iradeleriyle kurtulur. O isyan iradelerinin sahipleri ahlâk kahramanlarıdır. Buradaki isyan, anlaşılmış olacağı üzere, ne devletin otoritesine karşı ferdin mutlak hürriyetini savunan anarşistin isyanı, ne kapitalist rejime tepki olarak doğsa bile bütün millî mukaddeslere düşman ve insanı başka bir esarete götüren Marksist isyandır. Bu, hayatla ve menfaatle barışmayan, sonra hükmetmek için şimdi uşak olmayan, kuvvetini âlemşümul (üniversal) merhamet duygusundan alan ahlâk kahramanlarının isyanıdır. Bütün peygamberler, veliler ve millî kahramanlar bu isyan iradesiyle gözüksüler. Sokrates'i Atinalı hâkimlerin karşısında ölümü pahasına alaycı üslûpla konuşturan bu isyan iradesiydi; Gandi'yi Hint Yarımadasını İngiliz sömürgesine karşı direnişe sürüklemekten kendisini yargılayan İngiliz mahkemesi önünde "En ağır cezanız neyse onu vermenizi istiyorum" diye haykırtan bu isyan iradesiydi; Peygambere İslam'ı yaymaktan vazgeçme tekliflerine karşı "güneşi bir elime, ayı da öbür elime verseniz gene de bu davadan vazgeçmem" dedirten bu isyan iradesiydi; nihayet işgal altındaki mecalsiz Anadolu'nun ruhu olup onu yeniden ayağa kaldıran Birinci Meclisteki irade bu isyan iradesiydi... Topçu'ya göre bu kabil bütün ferdî hareketlerde tecelli eden, Allah'ın iradesidir. Bütün bu durumlarda harekete geçen, kurnaz ve uzlaşımçı zekâ değil, haksızlıklara karşı isyanı şiar edinen bizdeki isyancı irade, ilâhî iradedir. Bu irade, idealist insanın davranışlarında kendini gösterir, idealist insan, "hayat ahlâkı"na değil, hakikatin ta kendisine bağlanır. Herkese yumuşak gelecek ve menfaate uygun söz etmek yerine, "Sözüm odun gibi olsun, hakikat olsun tek", der. ¹⁸ Anadoluculuk düşüncesine önemli katkılarda bulunmuş, vatan aşığı Namık Kemal şu dizelerde isyan ahlakını çok iyi özetler:

Mahveder kendini bülbül bile hürriyet için;

¹⁸ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972),36–41.

Çekilir mi bu bela âlem-i pür-mihnet için?

Din için, devlet için, can çekişen millet için

Azme hâil mi olur bu çürük ten kafesi?¹⁹

Fikir köleliğine, pısırlıklığa, haksızlığa boyun eğilmesine çok kızan “Hiç olmazsa, Moğol askerlerine karşı, son bir gayret ve direniş olarak, avucundaki çakıl taşlarını atan büyük mutasavvıf, büyük âlim Şeyh Necmeddin Kübrâ'yı örnek alalım.” diyen, “haksızlık karşısında susan dilsiz şeytandır!” hadisini ruhunda duyan ve yaşayan²⁰ Topçu, ideal isyanı şöyle özetler:

“Merhametle başlayarak ümit ve iman ile beslenen, Allah'ın bizde hareketi diyebileceğimiz isyandır. Ve bu isyanda hüsrân yok, menfaat yok, kin ile kibir yoktur, İnsanın bir fert olan benliği sanki ebedi bir hayat kaynağında eriyip sönen bir ışık gibi, bu isyanda eriyip yok olmuştur. Bu isyana ulaşanlar ilâhî merhametle bütün âlemi birlikte kucaklayan aşkın iradesine sahip olan insanlardır. Merhamet emreder, aşk çevreyi istilâ eder; bütün sefaletleriyle birlikte ebediyet karşısında her an sönmede olan şu hayatın dramını çepçevre sarar, kucaklar. Ebedilik iradesine sahip olduğu halde fâniliğin azapları ile kıvranan insanın sefaletinden mesul olmak iradesi, merhametle aşkın kucağında böyle barınır. Şuurun uzanabileceği her hâdis, her hayat sefaleti kurtarılmak ve sonsuzluğa doğru yöneltilmek için, bu ilâhî mesuliyetin sahibini harekete geçirir. İnsandaki bu korkusuz; menfaatsiz, tazyiksiz ve benliksiz, bizdeki sahipsiz mesuliyet gerçekte Allah'ındır. Onunla ilâhî irade içimize girmiştir. O, Mansur'a "Enelhak" dedirtmişti; Akif'i "Hakkı tutar kaldırırım" diye haykırtan, kalbin bulduğu sebepleri aklın sebeplerine

¹⁹ Nurettin TOPÇU: Ahlâk (İstanbul, 2005), 192.

²⁰ Emin IŞIK: “Nurettin Topçu Ve Din Adamları”, Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976),87.

karşı koyan odur. İnsan denen bu hüsrانlarla, sefaletlerle yüklü benliği ilâhî Varlığın huzuruna ulaştıran da odur. Bu isyan, imanın eseridir, mesuliyet imanının eseri. Onun ruhtan fıskırması halinde insanda âdeta benlikle Allah ikiliği peyda oluyor ve bizde ilk olan, insanlığımızda asıl olan sefaletle karşı Allah'ın yine bizde harekete geçtiğine şahit oluyoruz. Allah sanki bize karşı yine bizde hareket ediyor. Şu halde isyan, Allah'ın bizde hareketidir. Görünüşte insanın olan hareket, böylece insanla Allah'ın bir terkibi oluyor: ondaki muayyeniyet bizim, hürriyet Allah'ındır. Nebilerle velilerden başlayarak ruh dünyasının bütün kahramanları bu isyana sahip olanlardır.”

Bu durumda bizdeki merhamet, şer ve zulümle karşılaşınca isyan oluyor. Aşk, varlığına düşman bir yabancı olan nefsin huzurunda eğilmiyor, isyanı doğuruyor. Peygamberimizin henüz Mekke’de başlayan mücadeleleri ile İslâm’da kabul olunan hareket, aşkı ezmeye çalışan nefislere karşı yükseltelen isyandı.²¹ “Bir kötülük gördüğünde onu elinle düzeltmeye çalış, buna güç yetiremezsen dilinle önlemeye çalış buna da güç yetiremezsen kalbinle buğzet, bu imanın en zayıf noktasıdır.”²² hadisi isyan ahlakının peygamberî bir yol olduğunu ortaya koymaktadır. Yine “haksızlık karşısında susan dilsiz şeytandır”²³ hadisi de gerekli durumlarda tepki göstermenin İslami bir tutum olduğunu açıklıyor. “Sizden, hayra çağıran, iyiliği emredip kötülükten meneden bir topluluk bulunsun.”²⁴ mealindeki ayette yaratıcımızın bu husustaki emri olarak telakki edilebilir.

Topçu, isyan ahlakını fertteki sınırsız özgürlük olarak algılamaz. Bilakis insanın içgüdülerini insafsızca kışkırtan, iktisadi ve siyasi alanlardan

²¹ Nurettin TOPÇU: İslam Ve İnsan (İstanbul, 1969), 64.

²² Büyük Hadis Ansiklopedisi, Haz. İbrahim Canan, c.1 (İstanbul,1993), 229-230.

²³ Büyük Hadis Ansiklopedisi, Haz. İbrahim Canan, c.1 (İstanbul,1993), 235.

²⁴ Kuran-ı Kerim Ve Türkçe Açıklamalı Meali: “Ali İmran Suresi 104.Ayet”, Haz. Hayrettin KARAMAN v.d, (Ankara, 1992), 66.

başlayarak büyük bir ahlak çöküşüne yol açan liberal bireyciliğe yani menfi ferdiyetçiliğe karşı otoriter düzenin varlığını savunur:

“Tehlikenin büyüklüğü, hataların derinliği atılan adımların uygunsuzluğu nispetinde bugün otoriteye ihtiyacımız vardır. Zarifane teklifler, kuru nazariyeler ve boş sözler devrinde değiliz. Hayal ile kendimizi ve nesilleri çok oyaladık. Hakikat acıdır ve hakikatin aşısı acılığı nispetinde çetin ve yıpratıcıdır. Buna otorite derler.”²⁵

İsyan ahlakı, sacayak misali bazı unsurların üzerinde şekillenir, sağlamlığını muhafaza eder. Bunlar isyanın olmazsa olmaz unsuru irade, hürriyet ve harekettir.

3.1.1.1- İrade

İrade, istemek ve dilemektir. Bir kişinin bir işi yapabilmesi için öncelikle o işe niyetlenmesi, istemesi ve başlaması gerekir. “Gevşeklik göstermeyin, üzüntüye kapılmayın. Eğer inanmışsanız, üstün gelecek olan sizsiniz.”²⁶ ayeti de niyet edip gayret göstermenin önemini ifade ediyor. “Müslüman’ın niyeti amelinden daha değerlidir”²⁷ hadisi de İslam inancına göre Müslüman’ın niyetinin ve iradesinin önemini ortaya koymaktadır. Müminin her hareketinde bulunması lâzım gelen ibadet, onun sonsuza hayranlığı ve onunla bir olmak isteyen iradesine bağlılığıdır.²⁸ İnsan, iradesi ile değer kazanır. İrade, içimizden dışa çevrilen itici kuvvetlerle frenleyici kuvvetler arasında şuurlu bir denkleşmedir.²⁹ Zamanımızın meselesi ne teknik, ne atom, ne siyaset meselesidir. Zamanımızın meselesi irade meselesidir.³⁰

²⁵ Nurettin TOPÇU: Türkiye’nin Maarif Davası (İstanbul, 1998), 176.

²⁶ Kuran-ı Kerim Ve Türkçe Açıklamalı Meali: “Ali İmran Suresi 139.Ayet”, Haz. Hayrettin KARAMAN v.d, (Ankara, 1992), 66.

²⁷ Büyük Hadis Ansiklopedisi, Haz. İbrahim Canan, c.16 (İstanbul,1993), 9.

²⁸ Nurettin TOPÇU: İslam Ve İnsan (İstanbul, 1969), 55.

²⁹ Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 13.

³⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 15.

Var olmak; istemek ve sevmektir.”³¹ “Bilinmeyen kaynaktan sızarak bilinmeyen ideale doğru insanı sürükleyen bu varlık hareketini, kâinatın hayatında kısa bir an teşkil eden ömür içinde benimseyerek ona irade diyoruz. İnsan bu iradede ibarettir.”³² Bu iradenin bizim dışımızdaki eserleri sonsuzdur ve insanlara yine insanoğullarının kâinatta harikalar yaratabileceği zehabını verebilecek kadar müthişir. Medeniyetler onun eseridir.³³ Gayesine ulaşılabilen gerçek ve tam irade, fertten başlayan, aile ile devleti yani otoriteyi isteyen, millet ve insanlık basamaklarından da geçerek Allah’a ulaştıran iradedir. ³⁴ Topçu, din ve dindarlığın güçlü bir irade vesilesi olduğunu bu gücün farkında olmamanın büyük bir noksanlık olduğunu söyler:

“Dinin en yüksek bir irade olduğunu bilmeyenler, cami kapılarına serilmiş türlü dilencilerin arasından ibadete koşsunlar ve tespihlerinin sayısını mürşide ehemmiyetle soradursunlar; beride dindarın da dinsizin de gözleri önünde varlığımızı Allah’a ulaştırabilecek olan kuvvet yani irade, nefsimize karşı samimiyetin kayboluşuyla birlikte dağılıp gitmektedir. Onbeş yaşlarından başlayarak mektepte, sinema kapılarında, evdeki aile toplantılarında cinsiyet egzersizleri yaptırılmak suretiyle daha genç olmadan, aşkı duymadan, irade kasırgasına sahip olmak nedir bilmeden, bunalan nesillerin mesuliyeti üzerimizdedir. Vicdanlarımızdaki duygusuzluk bunu hazmedecek kadar derin olmasın. Neslin bunalışından sonra memlekette ilim hareketi beklemek, ilminde sonsuz bir iradeye bağlılıktan doğabileceğini bilmemenin eseri olan bir hatadır. Mazisiyle karakterine hiç inanılmayan insanların arkasından yükselen alkış tufanı da

³¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 17.

³² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 13.

³³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 23.; ayrıca bak. www.herkul.org.

³⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 14.

artık insanda, iradeye veda edildiğini gösteren en açık bir işarettir.”³⁵

Güçlü bir irade ile başlanan görevler kolay aşılabılır engeller değil fertler için adeta demirden leblebi çiğnemek gibidir. Fakat başarıya ulaşmak için kişi bu zorlukları aşmak için gayret göstermeli, yılmamalıdır. Çünkü insan bir çırağıdır, elem ve ıstırap onun üstadıdır. ıstırap çekmedikçe insan kendini bilmiyor.³⁶ İrademizin kendi varlığımızdaki en aşikâr şahidi ise ıstırap oluyor.³⁷ ıstırap çekmedikçe hiç bir şey bize nüfuz etmiyor. ıstırap ruhun kendi kendisiyle karşılaşması baş başa kalmasıdır. İnsanlığın iradesi ıstırapın eseridir. Aşk sonsuz ıstırabımızın çocuğudur; onun kendine bir mevzu bulmasıdır, iradesi, ıstırapı olmayan insanın gözünde birer tahlil ile hiçe indirilebilen varlıklar aşk içinde mukaddesata yol olurlar ve kalbimizi, secdeye vardığı büyük huzura çıkarırlar. Ruhlarda aşk güneşi doğunca bütün zaafılar sanki yok oluyor.³⁸ Siyasî ve sosyal hareketler, sanatlar, dinler ve felsefeler, insanlığın bütün büyük irade hareketleri hep ıstıraptan doğmuş ve ıstırapla hayat bulmuşlardır.³⁹

Dilek, ıstırapla hamleler yaparak, daha büyük ıstırap için aşk duraklarında mest olup dinlenmek suretiyle bir sonsuzluğa, Allah’a doğru ilerliyor.⁴⁰ ıstırap bizi kâinata ufak bir parça olmaktan çıkararak kâinatın bütünü haline koyuyor, buna aşk diyoruz. ıstırabımız aşkın eseri değil, aşk sonsuz ıstırabımızın çocuğudur.⁴¹ “Fikir ve zekânın metotları ile, ilim yoluyla aklın kabul etmediği nice mukaddesat aşk yolunda kalp ile Kâbe oldular. Aşkın ifadesi olan secde, sığınmak demektir ve aşk insanın bütün irade kuvvetleriyle kendinden başkasına sığınmasıdır.”⁴²

³⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 28.

³⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 26.

³⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 23.

³⁸ Ayhan YÜCEL: “Hocamız Nurettin Topçu”, Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976),56.

³⁹ Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 26.

⁴⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 29.

⁴¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 28.

⁴² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 29.

Dünyalar ıstırapla kurulmuştur. İstırapta engin, eşsiz bir realite vardır. Hayatın sırrı ıstırap çekmektir. Güzel bedenler için zevk, güzel ruhlar için de ıstırap gerektir. İstırap çekmedikçe hiçbir şey bize nüfus etmiyor. İnsanlık yolunda onun yardımı olmaksızın bir adım bile atmak mümkün olmuyor. Büyük hareketler büyük ıstırapların eseridir.⁴³ İlk Hıristiyanlığın âleme yayılan hamlesi Neron'un zulmünden kuvvet aldığı gibi Kurtuluş Savaşı'mızı başaran milli irade Anadolu'da Yunan zulmü ile ateşlendi.⁴⁴

İstırap iradeyi güçlendirici bir unsurdur. İradeyi yok eden büyük bir tehlike mevcuttur. Bu öldürücü tehlike Osmanlı imparatorluğu'nun gerilemeye başlamasından sonra ortaya çıkan ve özellikle çöküşe geçmesi ve hızlı batılılaşma akımıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Devlet bünyesinin zayıflaması ve Batı Avrupa'da başlayan XIX. y.y.nin başlarından itibaren gelişmeye başlayan milliyetçilik rüzgârları her milletin kendi devletine sahip olması gerektiği fikrini yaymış ve taraftar toplamaya başlamıştır⁴⁵. Bunun yanında yabancılara bazı imtiyazların verilmesi yeni ideolojilerin doğmasına neden olmuş bu durum ise yıkılış sürecini hızlandırmış⁴⁶, bu durum batılı devletlere şirin görünme isteğini arttırmış ve batılı olma arzularını daha da kabartmıştır. "Bu dönemde batının ekonomisiyle birlikte kültürü de ithal edilmektedir. Ancak, ancak özünde ferdiyetçilik, maceracılık, Hıristiyanlık gibi nitelikler taşıyan bu kültür, Türkiye'nin sosyal yapısından çok değişik bir toplum biçiminin ürünüdür. Tümüyle Anadolu kültürüne yabancıdır."⁴⁷ Türkiye'de batılılaşma hareketleri sonunda münevver(okumuş) tabaka Türk kültürüne büyük ölçüde yabancı kalmış,⁴⁸ bu münevver gurup kör batılılaşmayı o kadar ileriye götürmüşlerdir ki "nasıl olup da kendimizi Avrupa'ya tanıtacağız, bizim de onlar gibi artık medeni(!) olduğumuzu ispat edeceğiz?" diyerek bu bozgun

⁴³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 25.

⁴⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 13.

⁴⁵ Fazlı ARABACI: Yeni Osmanlıların Dini Ve Sosyal Görüşleri, (Ankara, 2004), 151.

⁴⁶ Kemal KARPAT: Cumhuriyet Rejiminin Tarihi Kökenleri Üzerine, Yeni Türkiye, s. 23-24, (yer yok, 1998), 223-224.

⁴⁷ İsmail CEM: Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi, (İstanbul, 1999), 474.

⁴⁸ Erol GÜNGÖR: Türk Kültürü Ve Milliyetçilik (İstanbul, 1999), 10.

psikolojisini daha da ileri götürerek kurtuluşu Avrupa'ya karşı teslim olmada buldular, hatta Avrupalılarla cinsi teması arttırarak kanımızı değiştirmek gerektiğini ortaya atanlar oldu.⁴⁹ Türkiye'deki insana, aydınlanmadan geçmediği halde, aydınlanmanın ilk faraziyeleri öğretilmiştir. Bu insanlar aşırı bireyciliğin etkisiyle yalnızlığa mahkum olmuşlardır. Türkiye'de insanların çektiği yalnızlık iki katlı cehalet doğurur, kişi hem batılı gibi "birey"e dönüşemez hemde batının elden düşme, işporta malı kültürünün tasallutu altına girer.⁵⁰

Topçu, bağnazca şekilcilikten ibaret olan batılılaşmayı ve anlamsız taklidi irade hastalığı olarak değerlendirir. Bu hastalığın altında insanların kendi kendini mahkûm etmesi demek olan "aşağılık kompleksi" yatar. Kendi öz değerlerine yabancılaşan kuşaklar, büyük bir özgüvensizlik duygusuna kapılırlar. Bunlar insandaki ruh kuvvetlerini ezer, iradeyi boğar, hareket enerjisini sıfıra indirir.⁵¹ Yalnız ecdat değil, yaşayanlar bile unutulur. Baba oğlunu, millet kahramanlarını tanımaz, ecdadın mefahiri inkâr edilir. Taklitçilik, milletin varlığını tepeden tırnağa kadar kavrar. Tanzimat'tan beri yaptığımız türlü ıslahat hareketlerinin muvaffak olmayışı, hepsinin de bizim için felâketlerin kaynağı olan Garb'ın taklidinden ibaret oluşu değil midir?⁵² Kuvvetli iradeliler doğurur, zayıf iradeliler taklit eder.⁵³ Bugün gençliğimizin yüzünden silinip de kaybolan, sonsuzluğun iradesidir.⁵⁴

Topçu'nun fert iradesini ve ferdin isyanını ahlaklılık sayan özgürlüğünü önemsemesi, bizi onun devlet iradesini ikinci plana attığı zannına kaptırabilir. Oysa Topçu, devlet iradesini ve otoritesini her şeyin üzerinde tutmaktadır. O, otoriter düzen ile zorbalık düzenleri arasında temelli bir farklılığa işaret etmektedir. Otorite, ruhi manada kanun yaratan, her ferdi kucaklayan ve onu

⁴⁹ Erol GÜNGÖR: a.g.e., 65.

⁵⁰ İsmet ÖZEL: Waldo Sen Neden Burada Değilsin? (İstanbul, 1995), 103.

⁵¹ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 221.

⁵² Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 35.

⁵³ Nurettin TOPÇU: Türkiye'nin Maarif Davası (İstanbul, 1998), 83.

⁵⁴ Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 15.

Allah’a götüren iradeyi kullanıcı güçtür.⁵⁵ Böyle kutsal iradenin ürünü olan otorite sistemi daha kalıcı ve toplumsal kaosa karşı çok daha güçlü bir şekilde oluşturulmuş bir savunma duvarıdır.⁵⁶ Otoriter düzen, zorbalık düzenine karşı bulunabilecek en etkili çözümdür. Otoriter esaslara dayalı toplumsal hayat, ustalıkla yürütüldüğü zaman, bireylerin doğalarında gizli olan zorbalık eğilimleri sindirilecek, tehlike haline gelmeden bertaraf edilecektir. Ona göre otoriter düzenin en yetkin biçimi devlettir. Zorbalık düzenleri, devlet iradesinin zayıflığından doğar. Bu durumda devlet iradesinden sıyrılan kuvvetler himayesiz bir cemiyete çullanarak onu heveslerine esir etmekten çekinmezler.⁵⁷

Topçu, Hegel’in etkisiyle devlet iradesini toplumun üzerine koymaktadır ve devleti bir şahsiyet olarak değerlendirmektedir. “Devlet Allah’a doğru bir yoldur” denilen ve inanılan yerde devlet vardır. Devlet varlığının alâmeti olan otorite, mesuliyet iradesiyle birleşip milletin fertlerinin hepsinin üstüne yükseldiği zaman devlet yücedir, hâkimiyet mukaddestir. Devlet sahiplerinde mesuliyet iradesi zayıflayınca fertlerde devlete itimatsızlık başlar.⁵⁸ Bu manada devlette varlığını tanıdığımız irade, milletin hem eseri, hem sembolü, hem de varlığının kefilidir.⁵⁹

Sebeplilik ilkesine göre belli sebepler belli neticeleri doğurmaktadır. Devlet mekanizması da çok hassastır, küçük aksaklıklar devletin yapısını tümüyle etkileyebilir. Devlette irade yok olunca bu durum birçok yıkıcı neticeler doğurur. Millette iradenin sefaleti demek, millet hayatının destekleri olan mukaddesatın ortadan kalkması demektir.⁶⁰ Millet hayatında sürünüp, çekilmede olan mukaddesatın yerini zevk tutmaya başlar. Duyularımıza gelip çarpan bütün okşayışlar minnetle karşılanır. Ruhumuzdan doğup sonsuza

⁵⁵ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 46.

⁵⁶ Gai EATON: Kalenin Kralı, Modern Dünyada İnsanın Tercih Ve Sorumluluğu, Çev. Birol Çetinkaya (İstanbul, 2000), 99.

⁵⁷ Nurettin TOPÇU: Devlet Ve Demokrasi (İstanbul, 1998) 149.

⁵⁸ Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 53.

⁵⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 46.

⁶⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 33.

doğru yol alan idealler yerine dışımızda belirip bize gelerek duygularımızda ve cildimizde sönüp mahvolan zevk, mabudumuz olur. Durmadan candan, canandan türlü şekiller, değişik vezinler altında bahseden gençliğin zevkçilik, mezhebi olur.⁶¹ Her tatmin, arkasında çare bulunmaz bir pişmanlık bırakır. Şehvet hayatının çok kullanılmasından devasız bir keder doğurur. Saadet çok kere iradeye bir kudretsizlik getirir.⁶² Fransa yıkıldığı zaman Fransa Başbakanı Petain şöyle demiştir: "Vatandaşlarım, zevk bizi mahvetti."⁶³

Devlet kurmayan veya devletinden vazgeçen millet uzun yaşayamaz. Onda millet varlığını ve millî birliğini kuran maddî ve ruhî unsurlar erir, ortadan kalkarak sahipsiz fertler kalır; onlar da başka devletlerin iradelerine bağlanırlar.⁶⁴ Böyle hallerde millet avare bir sürü haline gelir. Mukaddesatın yaratıcısı olan ferdiyetler ortadan kalkar. Büyük bir iç sıkıntısı arasında fertler, herkesin toplandığı yere koşarlar, herkesin alkışladığı kâbusu alkışlarlar. Kuvvet ve iradenin timsali olması lâzım gelen gençler, müzelerle mabetlere değil, vücutlarındaki rehaveti gidermek emeliyle stadyumlara koşarlar. Beden, ruhun zevklerine tahammül edemez olur. Ruh ihtiyarladıkça ihtiyarlar ve bunar. Hayatta disiplin kalmaz. Kanunlar omuzlara yüklenen ağırlıklar halinde halkı bunaltır ve demokrasi ismi, sanki herkesin kendi isteklerini kanunlaştırabilmesi imkânlarını kendinde saklar.⁶⁵

"Kısır niyetler, sadece kısır sonuçlar doğurur."⁶⁶ Topçu, iradesini yitirmiş bir devleti ve onda yaşayan toplumun nasıllığını yukarıdaki cümleleri özetler nitelikte şöyle açıklıyor:

"Yalnız menfaat ve saadet kıymetleri etrafında yaşayan cemiyet, ancak kuvvete ve her ferdinin istikbal endişelerine dayanan millet işte bu hale gelir. Mektepte iktidarsızlık, mabette riyakârlık, devlette mesuliyetsizlik ve ailede

⁶¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 33.

⁶² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 34.

⁶³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 35.

⁶⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 46.

⁶⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 35.

⁶⁶ Rasim ÖZDENÖREN: Yeniden İnanmak, (İstanbul, 1999), 29.

itimatsızlık felâketleri birleşerek hayatı tahammül edilmez hale koyarlar. Hakikatte hepsinin sebebi, kalbimizdeki imansızlıktır. Hepimizi gerçek iradesine ulaştırıcı olan bu iman yolu bir kere elden gitti mi, istenildiği kadar meydanlarda ateşli nutuklar verilsin, salonlarda kalabalıklar toplansın, hiçbirinde kararan hayatımıza neşve bulunmaz. Hayatımız, duygusuzların asla farkında olmayacakları, devasız bir yeis içindeki bunalımlarıyla bizi aşağı canlıların hizasına yaklaştırır. O zaman ruhsuz kalan şekillere başvurulur. İçi boş güzel sözler, parlak şekiller, süslü kıyafetler itibar kazanırlar. Amerikan hayatı ideal olur. Büyük adam diye yüksek koltukta oturana denir. Kibir ve haset hürmet bulur ve bütün bunların yanı sıra aşk unutulur, mukaddesat bizi Allah'a doğru götürücü yol olan mânasını kaybeder.”⁶⁷

Sonsuzluk duygusu ve aşk ateşiyle dolu olan Anadolu çocuğunun en son durağı küfürle eş değer olan ümitsizliktir. Çünkü yıllardır İslam'la yoğrulmuş bu topraklarda eğer Türk genci sorumluluğunu, vazifesini ve tarihini biliyorsa ona yeni kapılar açılacak ve o, ruhlardaki fethi yeniden yapacaktır. Topçu, Anadolu çocuğuna irade aşılarcasına şu tavsiyelerde bulunmaktadır:

“Sonsuz âlemlerle dolu kâinatımızda ancak ümitsizler barınacak yer bulamaz. Böyle büyük bir tarih ve milletin çocuğu iradesine önder bulamasın; bu hal, ümitsizliğin en karanlık kuyusuna battığımızı göstermektedir. Kendisine önder arayan Müslüman Türk çocuğu, eğer kendinde irade kuvveti varsa, onu tarihte ve toprağının altında bulacaktır. Ancak Kur'ân'daki sonsuzluğu görmeyen, ummandaki benliğini tanımayan şaşkın hasta, önderini nerede bulsun? Ağlarsa da inlerse de haklıdır. Yokluk onun kendindedir.

⁶⁷ Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 36.

İradesini felce uğratan kendindeki zehirdir. Önderi büyük sürünün önünde değil, her birimizin iradesinin ta içinde arayalım. Şefimiz aşkıımızdır. Onu kalbimizde alkışlayalım. Bütün bir ömür dövülen kalp, en büyük ve cesur önderdir.”⁶⁸

3.1.1-2- Hürriyet

Hürriyet bir bağış değil, bir fetih. Zafer acıya katlananındır.⁶⁹ Dışımızda hürriyet yok. Hürriyeti kendi içimizde ruh yapımızda arayacağız. Hürriyet, fertlerde olmadan önce rejim tarafından bağışlanabilecek bir şey değildir; o bir bahşış, bir hediye değildir. İnsandaki ruhi kuvvetlerin eseridir. Gayrettir, hamiyettir, fedakârlıktır. O bizdeki yaşamak iradesidir.⁷⁰ Hürriyet kelimesi tek ve basit manalı görünmesine rağmen çok ve çatal bir kelimedir.⁷¹ Sosyal bir kavramdır. Tek başına yaşayan bir insan için hürriyetin varlığı ve imkânı söz konusu olamaz.⁷² “Bir cemiyette hürriyet, fertlerin fikir, ilim, sanat veya siyaset sahasında kabiliyetlerini inkişaf ettirme imkân ve şartlarının bulunması demektir.”⁷³

Fertten çıkıp cemiyete yayılacak olan hürriyet, varlığın kendisini hiçlemesi ve yok etmesiyle başlamaktadır. Ruhun karşısında bedenın tüketilmesidir. Yokluk bir iradedir ve sonsuzluğun içerisinde var oluşu sağlayacak olan biricik yoldur. Bu bilgiye ulaşan insan, nesnelerin dünyasında bocalayan dağılan varlığını önemsemez çünkü beden bir cesettir, asıl olan ve ona sonsuzluğun kapılarını açacak güçler ruhunda saklıdır. İnsanın gerçek özgürlüğü de ruhsal güçlerine sahip çıkmasında saklıdır. İnsan ayağı toprağa

⁶⁸ Nurettin TOPÇU: Türkiye'nin Maarif Davası (İstanbul, 1998), 25.

⁶⁹ Cemil MERİÇ: Bu Ülke (İstanbul, 2002), 214.

⁷⁰ Nurettin TOPÇU: Mehmet Akif (İstanbul, 1998), 78.

⁷¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 74.

⁷² Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 43.

⁷³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 45.

bağlı, ruhu göklerde olan, maddeye dönük kölelik ile manaya dönük özgürlük arasında sürekli bir gerilim yaşar.⁷⁴ Bu da insana “ıstırap” duygusu verir:

“İnsanla beraber merkezi her yerde bulunabilen lakin çevresi hiçbir yerde bulunmayan, daha doğrusu, bir sonsuzluğu saran ve böylelikle bizi sonsuz bir âlem içinde bulunduran bu ilk cevherin yani irademizin kendi varlığımızla en aşikâr şahidi ıstıraptır.”⁷⁵

İstırap duygusunu yaşamış olan ruhlar, bundan ilahi bir neşve elde edeceklerdir. Ancak insan ıstırap çektikçe kendini ilahi iradeye yakın hissedecek, beden kafesinden kurtulacak ve gerçek hürriyetine kavuşmuş olacaktır. Bu vasfa ermiş kişi Anadolu’nun ve vatanının faydası için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayacaktır ve bu büyük bir aşk ile gerçekleşecektir.

Varlığımız bunlardan uzak olan tek nesneye, bize sonsuzluktan gelen aşkın iradesine bağlandığı zaman biz tam manasıyla hür oluyoruz. Şu halde aramızdan ancak aşkı tanıyanlar hürriyeti bilirler. Benlik kendi iradesiyle yaşadığı müddetçe esirdir; kendimizden geçmeden hür olamayız. Her adımda ben diyen kâbusu kendimizde taşıdıkça hürriyetin zevkini bilmez, dilini anlayamayız. Aşkın dolaştığı bölgede hürriyet vardır. İlimde, sanatta ve ahlâkta hürriyetin havası içindeyiz. Ancak ilmin, sanatın ve ahlâkın basamaklarıyla ruhun yükseldiği sonsuzluk âlemi, dinin dünyasıdır. Bu dünyada ruh tam hürriyetine kavuşur; insan mutlak, sonsuz ve sınırsız hürriyeti kendi içinde bulur. Bu dünya, bu âlem, bu durak hürriyetimizin son menzildir.⁷⁶

İnsanın hareketlerinden, dünyamızda barınan hâdiselerden bir tanesi vardır ki o kendiliğinden hürdür ve hür oluşunu ne insanın gücüne, ne değişen değer hükümlerine, ne de itibari itikatlara borçludur. Ne kuldan

⁷⁴ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 227.

⁷⁵ Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 23.

⁷⁶ Nurettin TOPÇU: Mehmet Akif (İstanbul, 1998), 26.

yardım dilenir, ne iltifat bekler, ne de zor kullanır. Ne değişir, ne k      r, ne       r. İnsanlık kadar eski olduğu halde, insanların pek azına nasip olan bu nesne aşktır. Aşkın hürriyeti, bizim insan gücümüzle al  kasızdır. Aşk alınmaz, verilmez, feda edilmez, tahsili yoktur. Herkes ondan bahseder, ama onu yaşayandan başkası bilmez. Esir ettiği insanı tam hürriyeti ve bütün kuvvetiyle kendine bağlar. Mecnun'dan Mansur'a kadar   şık, aşkının h  r esiridir ve aşkını dışımızda dalgalanan ve dünyamızda barınan kuvvetlerin hiçbirinden almış değildir. Aşkın cevheri Allah'tan bize bir emanettir. Ruha ait bir sırdır. Aşktaki hürriyet onun Allah'tan gelme oluşundan, esaret ise İlâhi olanı karşılamasını bilen insanın idrakinden doğmadır.⁷⁷

Topçu, "fikrin   z kardeşi hürriyettir"⁷⁸, h  r olan insan dünyalardan daha değerlidir."⁷⁹ diyor. Gerçekten samimi olan bu hamlelerinin sonu, asıl gayesi Allah'ı aramaktır, bu sebepten din, bütün samimi ve hür hareketlerimizin gerçek gayesidir. İnsan en büyük hürriyetini Allah'ı arayışında hisseder. H  r hareketlerimizin Allah'a giderken ve her adımda ilâhî iradeye bağlanarak davranışı esnasında aileyi, cemiyeti ve devleti istemektedir.⁸⁰ Ailesiz ve cemiyetsiz hürriyet insanı hayvanlara yaklaştırdığı gibi devlet iradesine karşı gelen onunla bağlarını koparan hürriyet de ilkel hale, anarşiye ve barbarlığa s  r  klemektir. Bu hal insanın gerileyişidir.⁸¹

"Gerçek hürriyete kavuşmak, ilâhî emaneti elde etmekle kabil olmaktadır. Hürriyet ne devrin ve devletin lütfudur, ne de rejim şeklidir. Ne de yalnız gayret ve cesarettir. O sade bir hamiyet dalgası veya bir isyan fırtınası da değildir. Bunların hepsi yalnız kaldıkça boş birer mahfazadır, kalıptır, şekildir, insan ruhunu, insana mahsus olan sefaletlerden kurtarıp da hürriyetine kavuşturacak olan gerçek iktidar, madde olan varlığın öldüğü gibi, cemiyetin hatta hesap sanat  arı aklın

⁷⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 75.

⁷⁸ Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet (İstanbul, 2004), 67.

⁷⁹ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 67.

⁸⁰ Nurettin TOPÇU: Devlet Ve Demokrasi, (İstanbul, 1998), 145.

⁸¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 145.

saltanatlarını bir nefeste silip süpürebilecek ilâhî bir emanetin sonsuzluğa böyle bir iştirakin, bir irtibatın eseridir. Son devrinde bu içsel ve ilâhî irtibata nail olan büyük hürriyet kahramanını dinlerken bir an olsun yaşadığımız hürriyet, dünyaları dolduruyor.”⁸²

Söz, yazı ve hareket hürriyetinin bulunmadığı yerde “herkes düşüncesinde serbesttir” demek abes olur. Düşündüğü gibi hareket edemeyen insan, düşüncelerinden uzaklaşır. Bir zaman sonra düşüncelerinin keskinliği körelir. Böylece hareketsizlik, fikir hayatının canlılığını kaybetmesine sebep olur. Söz, yazı, hareket hürriyetlerinin bulunduğu cemiyette fikir hayatı, inkişaf etmiş olacaktır.⁸³ Hürriyet davasının kazanılmakta olduğunun aşikâr delili, fertlerin fikir, ilim, sanat ve siyaset sahasında kabiliyetlerini ortaya çıkarma imkânına kavuşmuş olmalarıdır.⁸⁴

3.1.1.3- Hareket

Nurettin Topçu’nun dünyasında “hareket” ifadesi özel bir yere sahiptir. Öğrenciliğinde Fransız filozof Blondel’in “Action” hareket felsefesinden büyük oranda etkilenmiş, fikirlerini bu yörüngede geliştirmiştir. Topçu’nun gayreti, Türkiye’ye dönüşünde soyut bir kavram olan “aktion”un vatan zemininde hizmetle somut bir dönüşüme çevirme çabasıdır. Aslında bu 66 yıllık yaşamını vatanına ve ülke insanlarına vakfeden bir hareket adamının hayatını anlamamızda bize yardımcı olacak önemli bir şifredir. Topçu, Türkiye’de hizmetin öncelikle fikir ve kültür alanından başlayarak gerçekleşeceğini savunarak bir dergi çıkarmayı tasarlamış bu derginin ismine de hareket felsefesinden esinlenerek “Hareket” adını vermiştir. Nurettin Topçu, Hareket Dergisi’ni İzmir’de öğretmenlik yaptığı 1939 yılında

⁸² Nurettin TOPÇU: Mehmet Akif (İstanbul, 1998), 80.

⁸³ Nurettin TOPÇU: İrâdenin Davası (İstanbul, 1998), 44.

⁸⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 45.

çıkarmaya başlamış ve vefatına kadar bu dergi yayınlanmış, Anadolu milliyetçiliğinin mütercimi olmuştur.

Topçu'nun fikirlerinde "action felsefesi" önemli oranda etkili olmuştur. Ona göre, âlem, üç şeyin bütünüdür: Varlık, düşünce ve hareket. Varlık, hareket noktası, düşünce kılavuz, iş ve hareket ise hayatın gayesidir.⁸⁵ İnsan, hareket ilhamını kâinattaki ahenkli ve sürekli işleyişten alır. Çünkü bütün kâinat çalışıyor, insan onun, çalışma ritmine bilinciyle ve hür olan iradesiyle uymasını bildiği zaman bir iş yapıyor demektir. Bu ortaklıkta insanın üstünlüğü aşikârdır. Kâinatın büyük ve aşınmaz kanunları varsa insanın da büyük ve usanmaz hürriyeti vardır, yaratıcılığı vardır. Kâinatla el ele veren insan, bu imanlı ahenkten her adımda yeni bir işin yaratıcısı oluyor. İmansızlık, ruhun kâinatla bağlarının koparılmasıdır.⁸⁶ Bu manada iş, insanın kâinata içten iştirakidir.⁸⁷

İnsan, sadece maddi yönü olmayıp, manevi ve ruhsal yönü bulunan bir varlıktır. Bundan dolayı kâinatın akışından etkilenen insan maddi yöndeki desteğini alır. Diğer yön olan manevi tarafını ise ruh kuvvetinden yani maneviyat, sonsuzluk duygusu, bir yaratıcı ve insanüstü bir güce bağlanarak telafi edebilir. Bu yüce güç ise Allah inancıdır. Hareket, insanla Allah'ın bir terkibidir.⁸⁸ Topçu'ya göre bütün ahlâki davranışlarımızın hedefi, sonsuzluktur.⁸⁹ Fertlerden doğan hareket, inananları etrafında toplayarak sonsuzluğa doğru yol alır.⁹⁰ Hareketlerimiz ebedîliğe can atarlarken ruh ve içinde vücutla ıstırapı karşılıyoruz. Mukadderatımıza ait hükümleri Allah'sız veremeyiz. İrademizin kâinatı önünde her adımda karşılanan engellerin karşısında durmak iradeyi ve Allah'ı inkâr etmek demektir. İlerlemek imanla kabil oluyor. Yoksa esirliğe düşeriz; kâinatın, gayrın ve insiyakların esiri oluruz. Kâinatın ve nefsin engelleri insanların zincirleri önünde beden

⁸⁵ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 15.

⁸⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 17.

⁸⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 16.

⁸⁸ Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet (İstanbul, 2004), 124.

⁸⁹ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 18.

⁹⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 134.

teneffüs ederken ruh her an ölüyor, insan kendi hareketleri içinde ölüyor. Durmak, hareketin ölümüdür. Hayat devam ederken hareketin ölümü ruhu iskelet haline koyuyor.⁹¹ Hürriyetimizin eseri olacak hareket bizi isyana götürecek harekettir. Bütün kuvvetini sonsuzluktan, ilâhî iradede alan isyan, insanı faniliğin dar çerçevesi içinde kapalı kalmaktan kurtaran, zulmün yanında mesut, Hakk'ın huzurunda hareketsiz yaşatmayan isyandır.⁹²

“Bizim hareketimiz, mesuliyet hareketidir; devamız hayatımızı hakka uydurmaktır. Bizi Allaha doğru götürecek olan irademizin iktidarı, isyan halinde ifadesini bulucudur: hayatımızın içinde hayat yokluğuna, ruhumuzda aşkın yokluğuna, vicdanlarımızda mesuliyetin yokluğuna isyan; merkezi, mihrakı, meşalesi aşk ve iman olan ve aydınlığının sahası içindeki nesle ilim, sanat, Ahlak ve felsefe yolları açacak olan yaratıcı isyan; isyanımız ruhlarda bir rönesansın başlangıcıdır”⁹³

Kalbe yapılan ilk aşı, merhamet aşısıdır. Sonra, hemcinslerini sevmek ve sevdiği için aldatmamak, ihmal etmemek aşıları yapılır, cemaat sevgisi verilir. Böylece aşkın terbiyesinden sonra ferdin şahsiyeti işlenir. Her hareketinde kendinin olma, kendi kendine bağlı kalma aşıları verilir. Arkasından mesuliyet duygusu gelir ve fert bu köprü vasıtasıyla hareketlerin âlemine aktarılır.⁹⁴ Fertten doğarak sonsuzluğa doğru yol alan hareket aile, cemiyet ve insanlık basamaklarından geçer. Yani toplum düzenine ait hareketler ferdi varlığımızla Allah arasında bir köprü olur. Aile, millet ve medeniyet, sonsuzluk ve evrensellik temayülünü kendinde yaşatan ferdî hareketin eserleridir.⁹⁵

Sonsuza bağlanan ve büyük gayeler uğruna yapılan hareket insanı büyük bir iflastan korur, insan ruhunun mutlak ölüm tehlikesine karşı koyar, ahlâki

⁹¹ Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 107-108.

⁹² Nurettin TOPÇU: Mehmet Akif (İstanbul, 1998), 80.

⁹³ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 213.

⁹⁴ Nurettin TOPÇU: Türkiye'nin Maarif Davası (İstanbul, 1998), 69.

⁹⁵ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 20.

yapımızı şekillendirir. Ahlâklılık, hareketin gerçeğine uymaktan başka bir şey değildir; varlığımızı, kendi gerçek hedefi olan sonsuzluğa doğru götürmesini bilmektir. Bu sebepten, insanın davranışlarındaki değeri ortaya koyacak olan, hareket ahlâkıdır.⁹⁶

Sonsuzluğa adanmış hareketin toplum adına ne faydalar getireceği faydaların yanında gayedeki ve niyetlerdeki sapmaların neticesinde kişiyi ve toplumu zarara sokan bazı durumlar vardır. Hareketin bizzat kendisine gönül vermeyerek onun devşirilecek yemişlerini düşünmek, fayda sağlayıcı gayeyi gözetmek, hareketin iflâsıdır. Her harekette, en bayağı davranışlarda bile, sonsuzluğa götüren yolu görmeyerek onu benliğimize bağlayıcı unsuru bulmak ve orada karar kılmak, hareketin mutlak ölümüdür.⁹⁷

“Sade bir harpten muzaffer çıkmak bir milletin kurtuluşu demek değildir. Böyle bir hareket, sonsuzluğa çevrilmiş ve sonsuzluğa yönelten irade ile yapılmışsa kurtuluş getirir. Bazen esaret ve felâket dediğimiz haller, sonsuzluk iradesine teslimiyeti bizde sağlayarak bize hareket ahlâkını getirici oldukları takdirde, kurtarıcı oluyorlar. “Ölüden diriyi, diriden ölüyü” çıkaran kudret, sefaletlerimizden kurtuluşumuzu, bahtiyarlıklarımızdan ve en parlak emellerimizin gerçekleşmesinden de gerçek musibetleri ve felâketlerimizin devasız olanlarını çıkartabiliyor. Ancak şunu unutmayalım ki, felâketlerimizi kendimiz hazırlıyoruz. Harekete geçerken belli gayeler tasarlıyoruz ve hareketin bizzat kendisini bir vasıta halinde küçültüyoruz. Artık isterse davranışımız din için, devlet için veya ailemiz için olsun, bu, Allah’ın unutulması demektir. Hareketlerimize Allah’ın iştiraki burada bitmiştir. Hesaplarımızı bu realitelerin en mahir muhasebe projeleri yapmasını bilenlerden öğrenerek yaptıktan sonra, ancak

⁹⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 19.

⁹⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 19.

varacağımız muayyen gayeleri hedef tutarak yürümeye başlıyoruz ve etraftan mâhir bir kaptan arayıp buluyoruz.”⁹⁸

Yarınki Türkiye’nin projesini hazırlayan Topçu, bu projede görev alması gereken hareket adamının vasfını da ortaya koyar. Ona göre hareket adamı sorumluluğunun farkında olan, bütün sefaletlerden mesul olmasını bilen ve kuvvetlerini harekete geçiren insandır. Bunun yanında amaçsız ahlaklılık ve ne yaptığını bilmez hareketi tasvip etmez: ”Ahlâklı adam ne kadar fedakâr nefisli, ne kadar kendinden geçmiş engin ruhlu olursa olsun, her şeyden önce hareketlerinin hangi gaye için ve kim için olduğunu bilen insandır. Biz ne için ve kim için çalıştığını bilen insan istiyoruz. Gözlerini kapayıp vazifesini yapan cemiyet gönüllüsü, köle ahlâkı yaşatan bu namuslu adam, bizim için hem bir şuursuz, hem de tehlikeli bir oyuncu, bir zorbaya esir ve esire zorba olabilir.”⁹⁹ Bunlar, fertteki derunî hareket kuvvetlerini inkâr ederek sürülerin zorbalıkla kımıldanışına bağlanan korkak ve kuvvetsiz ruhlardır. Bunlar, imansız kalmış esir ruhlardır. Hareketin ahlâkî oluşu, ferdî ruhlarda kazandığı kıymet yüzündendir.¹⁰⁰ Hareket adamı, ruhla kâinatın derin ve sıkı münasebetine, içsel bağlarla birbirlerine bağlı oluşuna inanan, eşya ile kendi ruhu arasındaki derin kaynaşmayı herkesçe görülür eser ve hareket yapan, kâinatı kendine yaklaştıran adil insandır.¹⁰¹ Topçu, hareket adamının diğer bir özelliğini şöyle tasvir eder:

“Anarşistin tahribinden dünyayı her an kurtaran, her an, her küçük hareketi ile yaratıcı olan insana "hareket adamı" denir. Hareket adamı her yerde nizam yapıcıdır. Onun harekeli ordular alıp ülkeler tahrip etmek ve böyle zaferlere ulaşmak değil, insanı yaratıcı yapmaktır; her an anarşistin yıktığı ruhla dolu dünyamızın bir tarafına hayat katmaktır. Hareket adamı devlette olduğu kadar, dinde, sanatta, ilimde, hatta inzivada görülür ve en kuvvetlisi inzivasında kendine ve âleme hayat

⁹⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 27.

⁹⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 25.

¹⁰⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 23.

¹⁰¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 23.

olandır. O, meşum yalnızlıktan kurtulmuş, Allah'lı adamdır. Durmadan Allah diyen sofî değil, iradesini Allah'la birleştirmiş, onunkini kendisinininki yapmış, bahtiyar adamdır.”

Namuslu adam, ferdî hayatını, bir ömürlük hareketler serisinin tecrübe devresi olarak kabul eder. Çalışıp, hayatını iyi kullanan büyük insanlar gibi dünyaya gözlerini yumar. Türk milliyetçilerinin hareketi, mesuliyet hareketidir. Davamız hayata uymak değil, hayatımızı hakka uydurmaktır. Allah'a yaranmayı hayatının gayesi yapan insan faziletli insandır.¹⁰²

“En hasta asır kendini hataya kaptıran değildir; hakikatten yüz çeviren, hakikati küçümseyen asırdır. Coşkun heyecanların olduğu yerde güç tükenmemiştir, ümit vardır henüz. Ama ya kıpırdanışlar sona ermiş, nabız durmuş, kalp soğumuşsa... yakın ve önüne geçilmez bir çöküşten başka ne umulabilir.”¹⁰³ Topçu'ya göre milletin bütün felâketleri aczinin eseridir. Ona yenilmez, yıkılmaz bir hareket iradesi aşılacak lazımdır.¹⁰⁴ Hareket ahlâkının nesillere aşılması ve hayat kervanını kendi istikametinde sürükleyebilmesi için yapılacak çalışma, hem ruhlarda aşma yapma, hem de yeni hayat nizamını kurma suretiyle iki başlı olacaktır. Birincisini hareket felsefesi temin eder, ikincisi ruhçu bir sosyalizmin çalışma plânında bulunabilir.¹⁰⁵ Hareket ahlâkının toplumun tüm fertlerine verilmesi gerekmektedir. Bu milleti ve o devleti sapasağlam ayakta tutan bir unsurdur:

“İnsanına hareket ahlâkını aşılayamamış bir millet, hangi servetle ve hangi zaferlerle çılgınlaşmış olursa olsun, hakikatin ve hiç şaşmak bilmeyen gerçek âkıbetlerin asla yanılmaz hakemliğiyle, mağlûptur, perişandır ve şaşkındır. Böyle bir cemiyet fertlerinin hepsi de bedbaht, hepsi de muzdarip oldukları gibi, kâh bir vehimden zafer ifadesi

¹⁰² Ercüment KONUKMAN: “Nurettin Topçu Hocamızın Ardından”, Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976), 64.

¹⁰³ Cemil MERİÇ: Bu Ülke (İstanbul, 2002), 238.

¹⁰⁴ Nurettin TOPÇU: Mehmet Akif (İstanbul, 1998), 79.

¹⁰⁵ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 28.

çıkartırlar; kâh muzaffer olduklarına herkesten önce kendi hasta ve mefluç ruhlarını inandırmak için başkalarına saldırırlar, kırarlar, devirirler.”¹⁰⁶

Anadolu toprağına farklı bir misyon yükleyen Topçu, Anadolu’nun bağında büyük bir güç olduğunu, bizim onlardan tevarüs edilegelen kazanımlarından faydalandığımızı ve bizim hareket kaynağımızın diğer unsurların yanında ecdadımızın büyüklüğü ve kahramanlığı olduğunu ifade eder: “Ruhların hareketine değer vermeyenler, hareketin toprak altındaki köklerini görmeyenlerdir.”¹⁰⁷ Şüphesiz ki asil ruhlu insanlar ve asil hareket sahipleri haleflerine onurlu ve değerli kazanımlar bırakırlar; fakat hayatın ilahi kanunlarına uymayan ve buna uygun davranmayan insanlar zulüm tohumlarından başka bir şey ekmiş olmazlar, zulmün meyvesi ise acıdır:

“İnsanlığı gerçek çehresiyle tanımak için, küçük görünen, kalabalığın alkışını toplamayan, ancak gözyaşından doğan eserlere bakın. İnsanlık, kaba gözlerle görünmeyen bu şuur hareketleriyle ilerlemiştir. Bugünkü insanlık, Ramses’in, Sardanapal’ın ve Cengiz’in eseri değildir. Bu insanlık, Konfüçyüs’ün ve Buda’nın İsa’nın ve Sokrat’ın, Hz. Muhammed’in ve Gandi’nin eseridir. İnsanlık, Eflâtun’un ve Pascal’ın, Hallac’ın ve Yunus’un eseridir. Ruhları kımıldatan en küçük bir hareketin hâdiseler arasında yarattığı izler derinden incelenirse, insanlığın en feyizli, en büyük eser ve hareketlerinin doğuşunda tesiri görülecektir. Ruhun kudretini inkâr edenler, deryanın damla ile olduğunu bilmeyenlerdir. Asıl mesele, damlaya hareket verebilmektir.”¹⁰⁸

¹⁰⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 27.

¹⁰⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 23.

¹⁰⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 22.

3.1.2- Ahlâk Nizamı

“İnsanın yaratılışından gelen ve cemiyet içinde yaşanarak kazanılan iyi ve güzel huylar”¹⁰⁹ olarak tanımlanan “ahlak”, Nurettin Topçu’nun hayat ve düşüncesinin tamamını kuşatan bir prensiptir. Topçu, “önce kitabımızın kabına, meydanlarımıza ve kürsülerimize ahlâk vermekle işe başlamalıyız.”¹¹⁰ diyerek toplumsal kurtuluşun ancak ahlaki bir dirilişle mümkün olacağını söyler: “Nihayet bizim hukuki nizamımız ve hareket kaidelerini belirleyen ahlaki nizamımız vardır. Bu nizam gerçekleştiği zaman hürriyetimizi en kuvvetli şekilde hissederiz.”¹¹¹ Nurettin Topçu’ya göre ahlak bir nizamdır. Toplumsal hayatta nizamın olabilmesi için disiplin vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Çünkü disiplinsiz ne millet ne bir ordu, ne bir aile ne de bir ticarethane idare edilebilir.¹¹²

Nurettin Topçu’daki ahlaki eğilim Fransa’da öğrenim gördüğü yıllarda aldığı ahlâk ve ahlâk felsefesi eğitimi, Bergson’un etkisinde kalarak yöneldiği mistisizm, Blondel’in refakatinde sürdürülen hal eğitimi, Abdülaziz Bekkine’nin etkisiyle şekillenen İslam mefkûresi Topçu’daki ahlâki düşüncüyü şekillendirmiştir. Topçu’daki ahlak anlayışı İslam’la yoğrulmuş bir İslam ahlakıdır. Fakat ondaki İslam düşüncesi eksenindeki ahlak anlayışı dogmatizmden ve şekilcilikten uzak sorgulayıcı felsefeyi işleyiş mekanizması olarak kabul eden, kimsenin işine karışmama usulüne uygun ahlak anlayışı değil haksızlık karşısında isyan etmeyi ahlaklılık sayan bir anlayıştır. O’na göre “İnsanı insan yapan ve diğer hayvanlardan esaslı surette ayıran, sahip olduğu irade ve hürriyettir. İrademizin güvenilir bekçisi olan disiplin ve inzibata ise ahlâk adı verilir.”¹¹³ Ahlâk İslâm dininin özü, esası ve bizzat kendisidir. Müslüman olmak, İslâm ahlâkına sahip olmaktır, onu kendinde

¹⁰⁹ Büyük Türkçe Sözlük: Ahlâk mad. Haz. D.Mehmet Doğan (İstanbul, 1996),23.

¹¹⁰ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 119.

¹¹¹ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 219.

¹¹² Nurettin TOPÇU: Türkiye’nin Maarif Davası (İstanbul, 1998), 92.

¹¹³ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972),152.

yaşatmaktır. Akıl ve hikmet gözüyle de Kuran'da en büyük ve esaslı yer tutan, ahlâktır. Tarihî kısım, ahlâkî esası tamamlatıcı mahiyettedir. Pek küçük yer tutan ahkâm ise, yine ahlâkın hareketlerimizdeki zarurî tatbikatını göstermektedir. Müslümanlığın huy güzelliği olduğunu söyleyen peygamber, İslâm davâsının veciz ifadesini ortaya koymuştur.¹¹⁴ Topçu, İslam ahlakının tasviri için sonsuzluk duygusu içinde yoğun bir ruhçu üslup izler:

“Bizi kendimizden geçirmek için Mikel-Angelo’nun bir mermerini göstermek veya Beethoven’in bir senfonisini dinletmek yeterdi. Hatta İskender’in bir muharebesini anlatmak da buna kâfidir. Lakin tarihi, Çin’in Tao dininde ruhla tabiatı kucaklaştıran ahlâk ideali, Spinoza’nın kemâl ahlâkı ile Kant’ın ödev anlayışı, Pascal’ın merhameti ile Bergson’un sezgisi içinde barınan ve peygamberlerin vahyinden fışkıran ilâhî dâvâ, Kur’an’ın kullara ulaştırdığı rahmet bizi öylesine kendimize getiricidir ki, biz bin bir vecd ile, şevk ile kavuştuğumuz bu vuslatta kendimizi fersah fersah geçiyor, sonsuzluğun, bizim ulaşabildiğimiz son durağı olan selâmet menzilinde sevinçle murada eriyoruz.”¹¹⁵

Topçu’nun hemen hemen tüm fikirlerinin birleştiği ortak nokta sonsuzluk gayesine dayalı yaratıcıya duyulan derin sevginin ürünü olarak ortaya çıkan aşktır. Aynı gerçek ahlak kavramı üzerine yaptığı görüşlerinde net bir şekilde görülür. O, ahlakımızın esasını hürmet, hizmet ve merhamet prensiplerini kendinde birleştiren aşk ahlâkı olarak özetler.¹¹⁶ Ahlak, ruhun kuvvet kazanmasıdır ve kuvvet ancak bedenle çarpışarak kazanılır.¹¹⁷ Ahlâkın denemesi ise, hürmetle sevginin kucağında, kâinatta sefil ve küçük bir parça olan varlığımızı, kurtarıcı olan bütünle birleştirir.¹¹⁸ Ahlâk hareketinin bizi başkalarına ve bütün insanlara götüren ilâhî neşvesi dinin eşiğine ulaştırır,

¹¹⁴ Nurettin TOPÇU: İslam Ve İnsan (İstanbul, 1969), 54.

¹¹⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 49.

¹¹⁶ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 29.

¹¹⁷ Nurettin TOPÇU: Var Olmak (İstanbul, 1999), 95.

¹¹⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 33.

hatta onun sahasına sokar. Sık sık ilâhî temasa kavuşmak, büyük sırla selâmlaşmak ve kucaklaşmak, insan için hayatı sonsuz ve mutlak değere sahip kılıcı olur.¹¹⁹ Bu yönüyle ahlaklılığın prensibini şu şekilde açıklar:

“Hayatın kıymetini anlayanın varlığı ebedilik inancı ile ve hareketleri sonsuzluk iradesi ile dolar. Sevgisi artar ve ümitsizliği yenilir. Hayatın manasını taşıyan ve onu değerli yapan ilâhî neşveyi spordaki, siyasetteki, devletteki ve ticaretteki haris hiçbir zaman bulamayacaktır. Onu, sanat basamağından ve ahlak ikliminden geçerek Allah’a ulaşmak isteyen ve bu arayışını en küçük hareketlerinde bile yapmasını bilen sevda muhterisi, aşk ve neşve adamı bulabilecektir. Güneşi fethetme sevdasını bırakıp bizzat kendimizdeki neşvenin kaynağını elde etmeye çalışalım.”¹²⁰

Fertten topluma, devletten millete ve tarihe, ekonomik nizamdan sanata ve dine kadar uzanacak olan ahlakilik kurtarıcı olabilir. Anadoluculuk sanal bir hareket değil somut gerçeklere dayanan, Anadolu’da kaynayıp bütünleşerek kendimize mahsus bir şekil alan tüm unsurların kaynaşmasıdır. Şüphesiz bu kaynaşmanın en bariz temeli Anadolu insanındaki ahlak anlayışı ve onların ahlaki davranışlarıdır. Topçu, bizdeki ahlak anlayışının bir veraset sonucu olduğunu da şöyle açıklar: “Biz bir ahlâk tarihinin çocuklarıyız; ne ırk, ne iktisat endişeleri ahlâkımızı sarsamaz. Ruh ve ahlâkımızla kabre varacağız, onlarla ebediyete ulaşacağız.”¹²¹ Topçu, ahlak anlayışında da Anadolucu düşüncenin haritasını şu şekilde tasvir etmektedir:

“Bütün çarelere başvurmak suretiyle ulaşmak istediğimiz ahlâk ideali milli mukaddesatına sahip, milletini bütün milletlerin üstüne çıkarmayı gaye edinen, modern medeniyetin istediği şahsiyetler yetiştirmektir. Bu gayeye ulaşmak için terbiyecinin alacağı istikamet, ferdiyetçi,

¹¹⁹ Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet (İstanbul, 2004), 85.

¹²⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 86.

¹²¹ Nurettin TOPÇU: İslam Ve İnsan (İstanbul, 1969),51.

spritualist ve milliyetçi gidiştir. İlkokulda çocukla teker teker uğraşmak, onun iç hayatı ile temasa girmek, ona mukaddesatı örneklerle aşılama, genci iradeci bir sanat kültürüne fasılasız tabi tutmak ilkokuldan yüksek öğretime kadar terbiyecinin tutacağı yol bu olmalıdır.”¹²²

Ahlâkî bir cemaat, hem ferde hem cemiyete üstün olan sonsuzlukta karar kılan bir ideale kendini iradeyle teslim eden topluluktur.¹²³ Yarının iradesini yaşatan bu davranışa, idealizm adı verilir. İdealist olmayan vatan kurtaramaz.¹²⁴ Âlemi kurtarmak, kendini kurtarmak demektir. Hakikî kurtuluş kurtarıştır. Kurtaran insan, dar ferdiyetinin ve onun bekçisi olan cemiyetin üstünde ve ötesindedir; ferdiyete ve cemiyete cihad açmıştır. Bu insana şahsiyet sahibi insan denilir. Ahlaklı kişi de bu özellikleri kendinde barındıran insandır.¹²⁵

Hareketlerimizi, ahlâki denebilmek için, mutlaka bize mefkûre olan bir mesuliyete bağlamak lâzımdır.¹²⁶ Gençler ilimle, imanla, ahlâki ideallerin aşısıyla yetiştirilirse olgun şahsiyetler elde edilir. Yükseltilen ve daima değerlendirilen ruhî şahsiyet, mevki, makam ve para hırslarını eritir, küçümser, onların şer ve musibetlerinde kendini korur. Böyleleri ideal adamı, hak adamı, iman adamı olurlar.¹²⁷

Topçu bu vatan içinde yaşayan ve bu ülkenin muasır medeniyetlerle boy ölçüşecek seviyeye gelmesi için potansiyel dinamik gücü yani ahlaklı adamın vasıflarını şöyle açıklar:

“a) Namuslu adam, elinin ve zekâsının uzanabildiği kadar geniş ufuklar içinde harekete geçmeyi vazife bilir, hareketsizliğinin günah olduğuna inanır.

¹²² Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 121-122.

¹²³ Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet (İstanbul, 2004), 42.

¹²⁴ Nurettin TOPÇU: Devlet Ve Demokrasi (İstanbul, 1998)

¹²⁵ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 230.

¹²⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 197.

¹²⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 220.

- b) Namuslu adam, çalışmayı çalışma olduğu için sever; eserinin meyvesini başkalarına bırakmaktan hoşlanır.
- e) Namuslu adam, hareketinin sonucu üzerinde hesaplar yapmadan önce düşünür, hareket eder, çalışır.
- f) Namuslu adam, sade kendi hareketinin feyzine sığınarak faziletle ahlâkın mutlaka muzaffer olacağına inanır.
- g) Namuslu adam, ferdî hayatını, bir ömürlük hareketler serisinin tecrübe devresi olarak kabul eder.”¹²⁸

Bize bir lütuf gibi mutluluk bağışlayan değil, bizde mesuliyet şuuru yaratan insan lâzımdır. Saadet, bizdeki iradenin yarattığı içsel bir aydınlık olmalıdır. Bize, kin ateşi içinde kuvvetle hak kazanan değil, hakikat aşkıyla hakkını yaşatan insan lâzımdır. Bize, İslâm Peygamberi Hz. Muhammed gibi, “güneşi sağıma, ayı soluma koysanız, yine bu işten vazgeçmem!” diyen mesuliyet temsilcileri lâzımdır. Bize, ümmetinin günahını kendinde bulmak, kendinde yenmek, kendisiyle fenaya erdirmek isteyen ruh dünyasının kahramanları lâzımdır. Rabbin huzuruna, ancak böyle mesuliyetle yüklü, ağır ellerle çıkılır. Mesuliyet unutulunca hak da kaybedilir.¹²⁹

Çağdaşı olan Cemil Meriç’in bu coğrafya’da kurulan Anadolu medeniyeti ile ilgili görüşleri de Topçu’nun fikirlerini teyid eder. “Milli kinlere yabancı. Her inanca hürmetkâr. İnsanı insana düşman yapan sınıflardan uzak, alan değil veren, istismar eden değil, imar eden. Fedakâr, maddeyi eterize eden, buharlaştıran bir medeniyet.”¹³⁰ Topçu da bu vatan coğrafyasında yaşayan fertlerin meydana getireceği ideal toplumu şöyle canlandırıyor:

“O zaman gaye ve emel birliği içinde aynı dili sevmiş, aynı imana sahip olmuş, bedeni ruhuyla anlaştırmış ve onun iradesiyle düzenlenmiş aynı ahenk kaidelerine sarılmış, toprağı kanla sulanmış, genci ihtiyarına itaatli, ferdi devletine

¹²⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 153.

¹²⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 207–208.

¹³⁰ Cemil MERİÇ: Sosyoloji Notları (İstanbul, 1997), 364.

minnettar, devleti halkına şefkatli, Allah hâkimiyetine hep birlikte teşne, bir büyük sevgiliye hep birlikte âşık, gökleri dua, toprağı secde kokan bu vatana hep birlikte bağlı bir millet.”¹³¹

Kanaatimizce Topçu, bu düşünce ve fikirleriyle Türk insanının ideal ahlakla donanmasında numune ve itici bir güç olacaktır. Bize ve gelecek nesillere Türkiye'nin yeniden yükselişinde en büyük yardımcı olacaktır. Gönümüzde köklü bir problem halini alan suçluların ıslahı meselesinde Topçu, Ahlâk davasının hapishaneye ve hastaneye girmesi gerektiğini, muzdarip ruhları sahipsiz bırakmamanın gerekli olduğunu ifade eder. Çünkü suçlu her an suçlu ruhunu taşımaz. Onun muzdarip ve pişman anlarında kalbine uzanacak el, kurtarıcı olabilir. Şer, şefkatle tedavi edilir¹³².

3.1.3- Vazifelilerin Görevi

Anadoluculuk düşüncesi, Turancıların savunduğu tarzda sadece ırk başına endeksli bir düşünce akımı değil; Anadolu'nun toprağının yanında milli kültür, milli sanat, dil, din ve geleneklerle yeniden buluşmayı hedefleyen, tarihsel kader birliğini ortaya koyan bir akımdır. Anadoluçuluk düşüncesini sadece sınırları belli vatan ideali diye yorumlamak bu düşünceyi içdiş etmek demektir. Anadoluçuluk düşüncesi bu sınırları belli vatanda yaşayan insanların gerekli ruh olgunluğuna erişirme bu vatan içinde toprağına, milletine, devletine ve dinine bağlı insanlar yetiştirmektir. Son yıllarda özellikle hızlı şehirleşmeyle ve sanayileşmeyle birlikte insanoğlunun yerleşim biçimleri, hayat tarzları, davranış kalıpları, sosyo-kültürel ve ekonomik değerleri, dini yaşayış ve algılayış biçimleri büyük değişim göstermiş ve

¹³¹ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 151.

¹³² Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 135.

bundan nasibini az ya da çok tüm Dünya ülkeleri almıştır.¹³³ Hızlı kentsel göç ile birlikte aile ve gençlikte büyük değişime uğramıştır.¹³⁴ Bu hızlı gelişme “kendi benliğini unutma, farkında olmama ve benimsememe”¹³⁵ diye açıklanan yabancılaşmayı da beraberinde getirmiştir. Gelişmekte olan ülkemiz bu yok edici fırtınadan ciddi anlamda etkilenmiştir. Bu asimilasyon karşısında durabilecek, Anadolu’yu geçmişte olduğu gibi günümüzde de güçlü kılacak ama önce insanımıza kim olduğunu öğretecek hareket adamları gerekmektedir. Bu kişilerin vasıflarını Topçu genel olarak şöyle açıklıyor:

“Hareket adamını binbir ifade ile binbir çehresiyle size takdim etmek kabildir. Ancak onun kim olduğunu söyleyelim: O meşum yalnızlıktan kurtulmuş Allah adamıdır. Durmadan Allah diyen sofi değil, iradesini Allah ile birleştirmiş O’nunkisini kendisinininki yapmış, bahtiyar adamdır. “Hareket Allah ile insanın terkididir”. Bu eser Allah varken mahvolmaz. Bu eser, Allah ile birlikte istediği müddetçe elinden çıkmaz. Elverir ki hareket adamı, hareketinden önce sahibine teslim olsun iradesini O’nunkine teslim etmesini bilsin.”¹³⁶

Çıkış noktasını toplumsal ve ahlaki bozulma olarak belirleyen, “Yarınki Türkiye” adlı eserinde yarınki Türkiye’nin haritasını çizen Topçu, vatanın atisini belirleme noktasında şümullü bir çerçeve çizmektedir. Bu portrede vatan içinde yaşayan her birey yerini almalı ve vazifesinin bilincinde olmalıdır.

“Cihadımız fikir ve ruh cephesinde, ahlâk ve iman cephesinde yapılacaktır. Mektebimiz ve devletimizle, hukukumuz ve ahlâkımızla, ilmimiz ve sanatımızla bizim benliğimizin mimarı olacak güzide ve fedakâr bir zümrenin mektepleşmesinin zamanı gelmiştir. Yarınki Türkiye'nin kurucuları, yaşama zevkini bırakıp, yaşatma aşkına gönül

¹³³ Vecdi BİLGİN: Sosyal Çözülme Ve Din, (Samsun, 1997), 75.

¹³⁴ Nur VERGİN: “Toplumsal Değişme Ve Türkiyede Aile”, İlim Ve Sanat Dergisi, s.14 , Temmuz-Ağustos, 1987, 17.

¹³⁵ Ali ŞERİATİ: Medeniyet Ve Modernizm, Çev. A.Yüksek, (İstanbul, 1984), 13.

¹³⁶ Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet (İstanbul, 2004), 124.

verecek, sabırlı ve azimli lâkin gösterişsiz ve nûmayişsiz çalışan ruh cephesinin maden işçileri olacaktır... Ve onların eseri olacak yarınki Türkiye, şu temellerin üstünde kurulacaktır: Anadolu'nun toprağından kaynakayan bir kan, cemaat için harcanan emek, bin yıllık bir tarih, otoriteli bir devlet ve ebedî olduğuna inanmış bir ruh.”¹³⁷

Anadolu'nun bu mukaddes unsurlarına bağlı olmak koşuyla bu davada bazı zümrelere ve fertlere diğerlerinden daha fazla sorumluluk düşmektedir. Topçu bu ülkenin menfaatleri adına bu kişilere sorumluluk bilinci yüklüyor ve bu dikenli yolda nasıl yürünmesi gerektiğini, tehlikelerin neler olduğunu bunun yanında mükâfatın neler olduğunu da hiç bıkmadan söylüyor. Bu zümreler başlıca eğitim ordusu olan muallimler, gönül yapıcı olan din adamları, devlet kurucu ve yaşatıcı olan siyasetçilerdir.

3.1.3.1- Muallimler

Nurettin Topçu, her şeyden önce bir öğretmendi. Hayatı boyunca yüzlerce talebe yetiştirdi. Manevi hocası Abdülaziz Bekkine'nin tavsiyesi her sene tam manasıyla yetişmiş on talebe yetiştirmesiydi fakat o daha fazlasını yaptı çünkü ona göre “İnsan yetiştirmek ülkeler fethetmekten daha büyük zaferdi”¹³⁸. Nurettin Topçu öğretmenlik görevini ibadet neşvesi ile yaptı. 32 yıl bu görevi bir havari gibi icra edip emekli olduktan sonra naif kalbi ancak 1 yıl bu görevden uzak kalmasına dayanabildi. Nurettin Topçu, ortaöğretim kurumlarında da eğitim bağlamında çok şey yapılabileceğini bizlere öğretiyordu. Topçu, ülke yararına çalışmayı, bu coğrafyayı Akif'in “Verme dünyaları alsan da bu cennet vatani” mısrasında ifadesini bulan sevgi ile vatana bağlanmayı ve Anadoluculuk davasının ana hatlarını öğrencilerine

¹³⁷ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 12.

¹³⁸ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 139.

aşılıyordu. O, ümit bağladığı muallimlere bu çetin yolda yardımcı olmak amacıyla “Türkiye’nin Maarif Davası” adlı kitabını 1960’ta hediye etti. Aynı zamanda “felsefe, mantık, sosyoloji, ahlak, psikoloji” gibi ders kitaplarını da o dönemde milli eğitimin hizmetine sundu.

Topçu, öğretmenlik mesleğine ve öğretme ameliyesine büyük önem veriyordu. Çünkü muallim âdemoğlunu, beşikten alarak mezara kadar götürüp teslim eden, dünyanın en büyük mesuliyetine sahip insandı. Kaderimizin hakikatinin işleyicisi, karakterimizin yapıcısı, kalbimizin çevrildiği her yönde kurucusu odur. Fertler gibi, nesiller de onun eseridir. Farkında olsun olmasın, her ferdin şahsî tarihinde muallimin izleri bulunur.¹³⁹ Muallim, insan olan varlığımızı alır. Ona sonsuzluk dünyası olan ruhi hayat istasyonlarında yol alacak kudretin ve değerlerin aşısını yapar. Hayat, var olanı olduğu gibi tanıtmaya kabiliyetlidir. Muallim var olması lâzım geleni öğretir. Realitenin üstadı bizzat kendisidir, ideallin üstadı ise muallimdir.¹⁴⁰ Devletleri ve medeniyetleri yapan da, yıkan da muallimlerdir. Medeniyetler muallimle kurulmuştur. Muallime değer verildiği, muallimin hürmet gördüğü ülkede insanlar mesut ve faziletlidir. Muallimin alçaltıldığı, mesleğinin hor görüldüğü milletler düşmüştür, alçalmıştır.¹⁴¹ Bizim bütün tarihimiz, muallimin yükseltildiği devirlerde şan ve şerefle medeniyet ve ahlâkın zirvelerine tırmanmış, muallimin alçaltıldığı devirlerde ise uçurumlara yuvarlanmıştır. Muallimin alçaltılması, onun devlet emrinde bir bende haline getirilmesiyle başlar.¹⁴²

Nurettin Topçu’nun ileriki bölümler de üzerinde duracağımız üzere bu ülkenin yeniden dirilmesi, yükselmesi, eski günlerdeki gibi kuvvetli olması ve her çeşit otoritelerle his ve menfaat zincirlerinden kurtuluşu, hakikatlerin kutsal kapısını açacak olan, belli prensiplere sahip bir harekete bağlıdır bu hareketi Topçu “Rönesans hareketi” olarak adlandırmaktadır. Bu hareketi

¹³⁹ Nurettin TOPÇU: Türkiye’nin Maarif Davası (İstanbul, 1998), 63.

¹⁴⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 68.

¹⁴¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 63.

¹⁴² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 65.

yapma görevi öncelikle muallimden ve mektepten beklenmektedir.¹⁴³ Türk muallimi, yarınki Türk mektebinin ve yarınki Türkiye'nin temel taşıdır.¹⁴⁴

Muallimin mesuliyeti çok büyüktür. Muallim, yalnız ruhların sahibidir. Davasının ulaştırabildiği neticelere bakılırsa görülür ki, o, hakikatte bu toplum bireylerinin doktorudur, disiplin kurucusudur, toplum düzenin bekçisidir, ekonomik münasebetlerin düzenleyicisidir ve siyasî yaşayışın üstadıdır. Bunların hepsinden o, haberi olsa da olmasa da, mesuldür. Karakterlerdeki muvazenesizliğin, medenî terbiyedeki düşüklüklerin mesulü yine odur. Fertler kibirli ise o mesul, sabırsız ise yine o mesuldür. Kişiler bütün bunlardan habersiz ise, bundan da o mesuldür.¹⁴⁵ Mesuliyetin ne olduğunu bilen muallim lâzımdır. Bu muallim sabrın üstadı, ilmin hakikat olduğu için hayranı ve ruhlara hakikat tohumlarını ektikten sonra, onlardan feyiz almanın değil de, onlardan mesul olmanın âşığı, hizmet ehli ve sonsuzluğa iman sahibi insan olacaktır.¹⁴⁶ Şunu da unutmamak gerekir ki; tahammülsüzlüğün, şikâyetin başladığı yerde muallimlik davası biter. Muallim, daima muvaffakiyetsizliğinin, zaaflarının sebebini arayarak kendini düzeltmeye çalışmalıdır.¹⁴⁷ Topçu, muallimin toplum içindeki sorumluluğunu biraz daha genişletiyor:

“Hakikatte muallimin sahip olması lâzım gelen vazife ve mesuliyet, bu derecede basit ve ruh yapısı bakımından böyle değersiz ve iptidaî bir fonksiyondan ibaret değildir. Muallimin mesuliyetleri çoktur ve cemiyet hayatının her sahasına uzanmaktadır. Bir memlekette ticaret ve alışveriş tarzı bozursa bundan muallim mesuldür. Siyaset, millî tarihin çizdiği yoldan ayrılmış, milletin tarihî karakterini kaybetmişse, bundan mesul olan yine muallimdir. Gençlik avare ve davasız, aileler otoritesizse bundan da muallim

¹⁴³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 78.

¹⁴⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 103.

¹⁴⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 71.

¹⁴⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 71.

¹⁴⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 67.

mesul olacaktır. Memurlar rüşvetçi, mesul makamlar iltimasçı iseler muallimin utanması icap eder. Din hayatı bir riya veya taklit merasimi haline gelerek vicdanlar sahipsiz ve sultansız kalmışsa bunun da mesulü muallimlerdir. Yüreklerin merhametsizliğinden, hislerin bayağılığından ve iradelerin gevşekliğinden bir mesul aranırsa; o da muallimdir. Yalnız kaldığımız yerde yalnızlığımızın mesulü o, imanların zayıfladığı devirlerde bu gevşemenin mesulü yine onlardır.”¹⁴⁸

Muallimlik sanatı milletin çocuklarına feda olmasını bilmektir. Bu fedakârlık, harpte kanını akıtmaktan daha değerlidir. Kılıç kahramanlığının devri artık geçmiştir. Milletin çocuklarına, dünyanın çocuklarına her gün ruhundan bir parçayı daha aşlamak, bunun için yaşamak ve bu yolda ölmek, bugünkü insanları ümitsiz dünyanın ve çocukları sahipsiz milletin beklediği kahramanlıktır.¹⁴⁹

Nurettin Topçu’ya göre eğitim öyle ki; ruhumuzun bütün bölümlerini işleyip değerlendirecek nitelikte olmalıdır. Maarif, yalnız mekteplerde okutmak ve okuyanlara bir takım bilgiler vermek değildir. O, bir milletin bütün halinde, düşünme ve yaratıcılık sahasında seferber edilmesidir. Başka bir deyimle maarif, bir cemiyetin düşünüş tarzının, kültürünün ve ideallerinin cihazlanmasıdır.¹⁵⁰

Nurettin Topçu’nun eğitim anlayışında dini-milli esaslar ağır basmaktadır. Ona göre bu ülkenin eğitiminde ilham kaynağı yaşadığımız topraklardaki bin yıllık geleneksel ve kültürel birikimiz ve ona hayat veren İslam inancının yoğurduğu bir temeldir.¹⁵¹ Milletimizin ruhî temelleri olan İslâm’da, Peygamber ilk muallimdi. Öğreten o, inandıran o, yürüten o idi. Devlet ve

¹⁴⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 66.

¹⁴⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 102.

¹⁵⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 78.

¹⁵¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 103.

mektep işlerini birleştirmiş, devleti mektep haline getirmişti. Sonraki devirlerde bu ikisi ayrılmakla beraber; birbirlerine sınıksız teması muhafaza edilmiş ve devlet adamı, muallimin emrinde bulunduğu müddetçe cemaat ikbal halinde yaşamıştır. Muallim, devlet adamının bendesi olduğu zaman, cemaat bozulmuş, felâketler baş göstermiştir.¹⁵²

Topçu muallim modeli olarak Selçuklu Sultanı Nizamül-mülk'ü örnek verir. Çünkü büyük bir muallim olan bu vezir, bu devletin ruh ve manasını, ahlâkını ve devamının şartlarını nesillere telkin edecek muallimleri, Bağdat'ta açtığı Nizamiye Medresesi'nde topladı. Daha sonra bu devlet binasının çatısını kuran Osmanlılar, muallimi baş tacı yaparak yükselmesini bildiler. Padişahlar, şehzadelerini muallime emanet ederler ve onların ruh yapılarını her bakımdan hocalarına teslim ederlerdi. Orhan'ı yetiştiren, Fatih'i cihanda harika bir manevî olgunluğa sahip kılan muallimlerdir. İkinci Murat, mürşidine teslim olmuş bir zahit, Yavuz, yalnız âlimin önünde eğilmesini bilen, ilimde ilâhî emri duymuş, muallimin mesuliyetlerine hürmeti bilmiş, kılıcının olduğu kadar ruh dünyasının da bir kahramanı idi. Dünyaya söz geçiren hükümdar, yalnız müftüsüne itaat ediyordu. Âlimin atının ayağından sıçrayan çamurun bile şeref olduğunu kabul ediyordu.¹⁵³

Nurettin Topçu, Anadoluçuluk davasının iskeletini oluşturur ve bu topraklarda yaşayan insanların yeniden özüne dönüp dirilmesini destekler, iman ve ümit aşılar nitelikte görüş serdeder. “Biz zaten böyleyiz, biz zaten adam olmayız” tarzındaki hasta ruhlu insanların ürettiği ifadelerin zihnimizden silinmesi gerektiğini¹⁵⁴ bu yeniden dirilmede muallimlerin lokomotif vazifesi görmesi gerektiğini şu şekilde ifade eder:

“Vatanın atisi, ilimle faziletin yayıcısı olacak zümrenin, öğretmenlerin elinde bulunuyor. Kaybettiğimiz bütün değerleri bize yeniden kazandıracak olan onlardır. Bizim

¹⁵² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 65.

¹⁵³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 65.

¹⁵⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 63.

kurtuluşumuz ne kaba kuvvetin, ne ağır sanayinin ve Batı tekniğinin daima artan gücüne teslim olmanın eseri olacaktır. Teknikte ilerleyiş, plânlı iktisat, demokrasi denemeleri, Anadolu'nun hayatî gücünü harcamaktan başka bir şey yapmayacaktır. Bunlar, her köşe başında birkaç milyoner yaratan ve halkın serbest seçim hevesini kullanma yolunda ruhundaki millet sevgisini eriten tedbirlerdir. Millî iradenin tam şuurlanıp, dışındaki ağırlıkları atamadığı bir ülkede bunlar, binlerce sefil insanla particilik adına kardeşi kardeşe düşman olan bir cemiyet yaratır. Bizi düşündürecek, bizi kendi ruhumuza çevirecek ve ruhlarımızı da yükseltecek mürşitlere muhtacız. Anadolu'nun beklenen kurtarıcısı silâhsız, servetsiz, hem de partisiz ve garazsız, yalnız faziletle ilmin havarisi olacak öğretmenlerdir. Öğretmenine teslim olmayan millet, esir millettir.”¹⁵⁵

Nurettin Topçu, gelecek nesilleri milli düşünce doğrultusunda yetiştiren ve gelecek nesilleri büyük bir sapmadan ve mağlubiyetten kurtaracak olan muallimin yanında milli eğitimin verileceği mekteplerin nasıl olması gerektiğini de belirtiyor.

Milletin yoğrulduğu ve şekillendiği mektep, fiziki anlamda çatısı, dersliği, siyah tahtası ve öğretmeni olan dar bir mekân değildir. O, mektebi bütünüyle bir ülke olarak değerlendirir.¹⁵⁶ Topçu, mektebin bütünüyle millileştirilmesinden yanadır.¹⁵⁷ Mektep, neslin ruhundaki kuvvetli tarafları yaşatmasını bilmelidir. Eğer bu şuur ve idrake sahip olarak kurulmuş mektebimiz olursa, geçen asırlarda olduğu gibi, asrımızda da milletimizin ilim,

¹⁵⁵ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 281-282.

¹⁵⁶ Nurettin TOPÇU: Türkiye'nin Maarif Davası (İstanbul, 1998), 56.

¹⁵⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 103.

sanat ve felsefe sahasında büyük adamları, dâhileri yetişir, bugün bir tür felsefesi, Türk sanatı ve cemiyeti kazanmış bir ilim hayatımız olur.¹⁵⁸

Topçu eğitim anlayışında olduğu gibi mektebe dair görüşlerinde de dini ve milli eksenli düşünür. O, mektebe dair fikirlerini şu şekilde özetler:

“Bu müessese, ilimle dinin bize emaneti olacaktır. Onda barınacak varlığımızı bütünüyle ilme teslim etmemiz lâzımdır. İlme teslim oluştaki hiçbir menfaat gözetmeyen hakikat aşkı ve sonsuz şeylerin sevgisi, dinin kaynaklarından hayat alacaktır. Bu mektebin çehresi gibi, düşünüş tarzı, sporu ve sanatı, bin yıllık tarihinin bütün çizgileriyle bütün terennümlerini kendinde toplayacaktır. Millî marş düşünülürken mehter musikisini unutmayacak; Selçuk mimarisinin, seher vaktinin ışıklarını andıran ruhanî ve içten tebessümünü toplayacak; içerisinde, Ebu Hanife'nin hak ve davasına tertemiz ışıklar saçan dehasıyla Dekart'ın düşünceye doğru yolları gösteren metotlu zekâsını birleştirecektir. Bu mektep, Türk milletinin, kendi vücuduyla, kendi kalbi ve kendi diliyle çevrildiği kendi çocuklarının mektebidir. Aynı zamanda bu mektep, bütün insanlığın zekâsına önder olacaktır. Ve bu mektebin, çocuklarına göstereceği yol, hakikatlerin, Allah'ın yoludur.”¹⁵⁹

Topçu'nun mektep meselesinde “derin yara”¹⁶⁰ diye nitelendirdiği bir mesele vardır ki o da yabancı okullar sorunudur. Ona göre mektep; millet kültürünün, millet ruhunun bayrağıdır. Vatan topraklarında yalnız o bayrak dalgalanır. Yabancı mekteplerin yayacağı kültürler, bir memlekete medeniyet ve irfan getirmez, belki o milletin kültürünü yara bere içinde, perişan bırakır, millî şahsiyetin millet kültürü ile vücut kazanmasını imkânsız kılar. Memleket

¹⁵⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 77.

¹⁵⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 103-104.

¹⁶⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 90

içinde yabancı mektep, millet kültürünün ağacını köklerinden tahrip eden ona zararlı bir bitkidir. Kendi vatanında millî kültürünün değerlerini yaşatan yabancı mektep, vatanın dışında misafiri olduğu milletin kültürüne karşı koyan menfi bir kuvvet olarak değerlendirilebilir.¹⁶¹

3.1.3.2- Din Adamları

Nurettin Topçu'nun hayatını işlerken dindar bir kişiliğe sahip olduğunu ifade etmiştik. Fakat Topçu kendini belli eden, riya karışmış, kendine güvenen dindarlığı¹⁶² asla tasvip etmez ve bu tür hareketlerden tiksindir. Çünkü O, ibadetlerini ve dindarlığının tezahürü olan zorunlulukları gizli ve vecd halinde yapmayı tercih eder.¹⁶³ O'na göre dinî hayat, riyanın sınırları dışında olmalı, samimilik dindarlıktan hiçbir zaman ayrılmamalıdır. İnsan samimiliği kaybettiği anda Allah'tan uzaklaşır¹⁶⁴, aşk ve hakikatin yanıltmaz kılavuzu olan samimilik dindarlığın şartlarındandır.¹⁶⁵ Ruhumuzu Allah'a götürecek içsel tecrübeye girip onda derinleşmek suretiyle düşünen insandan ibaret gerçek varlığımızın sahibi olan Allah'ı arayan ve bütün hayat emellerini ona bağlayan bir neslin meydana gelmesi gerekir. Topçu bu nesli insanlığı kurtaracak biricik ümit olarak değerlendirir¹⁶⁶

“Samimilik” Topçu'nun din algısını ve din adamlarına karşı yaklaşımını anlamada birçok soruyu aydınlatacak kilit kelimedir. Aşk ve hakikatlerin yanıltmaz kılavuzu ve kişinin Allah'a kavuşmasına¹⁶⁷ vesile olan samimilik dindarlığın da şartlarındandır.¹⁶⁸ Nurettin Topçu, din adamları ve ülkemizde yaşanan dindarlık hakkında birçok yazı yazmış hatta “İslam ve insan” adlı

¹⁶¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 90

¹⁶² Nurettin TOPÇU: Var Olmak (İstanbul, 1999), 133.

¹⁶³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 133.

¹⁶⁴ Nurettin TOPÇU: İslam Ve İnsan (İstanbul, 1969), 17.

¹⁶⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 18.

¹⁶⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 44

¹⁶⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 17.

¹⁶⁸ Nurettin TOPÇU: Millet Mistikleri (İstanbul, 2001), 29.

eserini de bu amaca yönelik olarak 1969 yılında bastırmıştır. Toplumsal bozulma o denli kapsamlıdır ki, kurumsal anlamda din bunun dışında kalmaz. Kurumsal anlamda din, mevcut bozulmanın genel karakteristiğini gösterir. Dinin dinamik bir güç olmaktan çıkıp, dogmatik özellikler kazanması bu durumun açık bir göstergesidir.¹⁶⁹ Topçu'ya göre toplumsal kurtuluşa ancak ahlaki bir dirilişle sağlanabilir. Topçu bunu tesis edebilmek için "Ruhun aşkla tanrıya bağlanma hali"¹⁷⁰ olan mistisizmi (tasavvufu) kullanır. Ruhi ve vicdani bir duyuşun mahsulü¹⁷¹ olan tasavvuf sorgulayıcıdır. Dogmatizmi reddeder. Bir düzey soyutlamalara sahiptir. Göreli olarak felsefi bir açılım sunar.¹⁷² Topçu'ya göre tasavvuf bir kalp eğitimidir ve dinde dogmatizmi reddeden bir felsefi tutumdur. Daha ileri boyutta değerlendirilirse felsefi düşüncenin kendisidir ve dini aktif bir güç haline bir hareket haline getiren bir güçtür.¹⁷³ Bundan dolayı Topçu, dinin formalizmine ve dogmatizmine karşı savaş açar:

"Gayesi ruha kavuşmak olan dini hareket, yalnız ibadetler halinde görülen disiplinli bazı hareketlere münhasır değildir. O, müminin bütün hayatına yayılmıştır. Gerçek dindarın hareketi ibadet, sözü dua, bakışı rahmet, beraberliği kuvvettir. Bu hale ulaşabilme sayesinde mümkün oluyor."¹⁷⁴

Topçu, İslam âlemini ruhunu bütünüyle yitirmiş, bir iskelete benzetmesi¹⁷⁵, aşksız ve ruhsuz din adamlarını milletin başlıca musibeti¹⁷⁶ olarak nitelemesi ve bunun gibi birçok görüşünden dolayı çok tepki almıştır. Gözünü budaktan esirgemeyen Topçu, bu meselede samimiyetsizliği hazmedemedi ve kalemini toplumda yer edinen gösteriş düşkünü, maddiyatçı

¹⁶⁹ Süleyman Seyfi ÖĞÜN: Türkiye'de Cemaatçi Milliyetçilik Ve Nurettin Topçu (İstanbul, 1992), 69.

¹⁷⁰ Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü, Mistisizm Mad. Haz. Mehmet Ali Kirman (İstanbul, 2004), 153.

¹⁷¹ Mahir İZ: Tasavvuf Mahiyeti, Büyükleri Ve Tarikatlar (İstanbul, 1968), 17.

¹⁷² Süleyman Seyfi ÖĞÜN, a.g.e., 69.

¹⁷³ Nurettin TOPÇU: Türkiye'nin Maarif Davası (İstanbul, 1998), 166.

¹⁷⁴ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 302.

¹⁷⁵ Nurettin TOPÇU: Millet Mistikleri (İstanbul, 2001), 93.

¹⁷⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 29.

din adamlarını hasbi görev yapanlardan ayırmak için adeta bir budama aracı olarak kullandı. Aynı zamanda görevinin bilincinde olan kişileri arttırma, din adamlarının nasıl olması gerektiği, vazifeleri ve Anadolu topraklarında bu ülke için ne gibi faydalı görevler yapabileceklerinin haritasını çizdi.

Topçu, din adamı nasıl olmalıdır sorusuna cevap verir. Öncelikle din adamı cemaatine sevgi ve hizmet götürmeli. En ümitsiz anlarında onlara ümit ve teselli vermeli. Ruhlara destek olmalıdır.¹⁷⁷ Birer merhamet abidesi olmalıdırlar.¹⁷⁸

Gerçek din adamı hizmet ehli, varlığından soyulmuş ve hayat kervanının en sonunda yürüyen bir neferdir. Onu korkusuz yüksek makamlarda, şiddet ve tehdit yerlerinde aramayacağız. Din adamı kalabalıktan değil Allah'tan kuvvet almalıdır.¹⁷⁹ O, dertlinin ve hastanın yanında, ümitsizlerin başucunda, mustarip işçinin yardımcısı, sahipsiz köylünün dostu ve emek arkadaşıdır.¹⁸⁰ Din adamı, cemiyet hayatının her tarafına uzanmalıdır. Öğretmen olmalı, hukukçu ve iktisatçı olmalıdır. Hastabakıcı ve hapishane müebbisi olmalıdır. Hekimlerin arasına girmeli ve nefsinin fakirlerle sefillerin hizmetine adanmalıdır. Din görevlisi, menfaat, devlet, hırs ve emellerini mutlak surette reddeden hizmet aşkı ve ibadet hırsıyla dernekler ve teşekküller meydana getirmeli, buralarda hayat sefaletlerinin, ruh ve ahlâk yaralarının tedavisine çalışmalıdır.¹⁸¹

Din adamları, bugün ruhî hayat sahibi olmalıdırlar. Eğer böyle olursa, dinin olduğu gibi, dinle birlikte sistem teşkil eden kültür hayatının, sanatın, ahlâkın, felsefenin sahipleri olurlar. İslâm'ın ruhunu, ruhtaki cihadın ne

¹⁷⁷ Emin IŞIK: Nurettin Topçu Ve Din Adamları, Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul, 1976), 88.

¹⁷⁸ Nurettin TOPÇU: İslam Ve İnsan (İstanbul, 1969), 64.

¹⁷⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 40.

¹⁸⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 38.

¹⁸¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 43.

olduğunu bilen ve kültürün bütün içinde onun anlayışına ulaşabilecek olan gerçek din adamları bize anlatacaktır.¹⁸²

Din görevlisi ahlâkı ile halka örnek olan kimsedir, onun en başta görevi, insanların sefaletlerinin yanında yaşamak, ister vücutta ister ruhta gözüksün, ruhu sefalete sürükleyecek olan acıların yıktığı varlıklara uzanıp onları yerden kaldırmaktır. Din görevlisi ruhların kurtarıcısı, ahlâk yaralarımızın doktorudur. Genç kalplerin iç yaralarının usanmaz tedavi edicisi, bir eli sağda öbür eli ile soldaki kardeşinin kalbini dinleyen, kin ile kibirden temizlenmiş, menfaatlerden sıyrılmış, nefisini unutmuş, kalbi ve kafasıyla Allahın bütün kullarının imdadına koşmak isteyen, dünya gözüyle gönülsüz, Allah gözünde kahraman hizmet eridir.¹⁸³

Din adamı, kendini başkalarına üstün görerek onlardan ayıran bir kâbus değildir. Bilakis ruhların selâmeti yolunda yalnız kibrini, şöhretini ve servetini değil de, bütün varını harcamaya hazır bir fedakâr hareket adamıdır. Hep birbirlerine gayz ve itham yağdıran, maaş ve kazanç artırma maharetlerine sahip bezirgânlara din adamı denmez. Bunlar cemaatin başına musallat olan birçok belâların başında gelirler. Din adamı, kanunlarla nizamlara musallat bir kara kuvvet değildir. Ruhlara nizam ve hayat aşısı yapacak doktordur. Her sahada mücadelesini, sevgi silâhı ile yapmasını bilen ümit ve iman kaynağı bir varlıktır. Ruhları kurtarıcı olan her mücadelenin ön saflarında o bulunacaktır. Sözü ile yazısı ile ve bizzat örnek olan hareketleri ile insanlığa selâmet yolunu gösterecektir.¹⁸⁴

Nurettin Topçu, Müslüman Anadolu'yu esir bırakan, İslâm dinini sömürü aleti olarak kullanan kişileri vicdansız ve beyinsiz din sömürücüleri olarak görür.¹⁸⁵ Yine din adamları şöyle bir hataya düştüler ki; Allah kullarının, yirminci asrın amansız sillesi ile solmuş yüzünü ve gözlerindeki acıyı

¹⁸² Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet, (İstanbul, 2004), 23

¹⁸³ Nurettin TOPÇU: İslam Ve İnsan (İstanbul, 1969), 39.

¹⁸⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 37.

¹⁸⁵ Nurettin TOPÇU: Millet Mistikleri (İstanbul, 2001), 49.

görmediler. Kul hakkını kurtarma derdine düşmediler. Allah'ın kullarını aşk ve merhametle değil, iddia ve tehditlerle karşıladılar. Allah adına ruhlara zulüm yaptılar.¹⁸⁶ Topçu, din davasını imam ile müftünün ve mevlithanın değil, âlimlerle düşünürlerin işi olarak görür. Ona göre; İmam ile müftü sadece birer memurdur. Mevlithansa bir soyucudur.¹⁸⁷

“İslam'ın özünü teşkil eden ilâhî ruhu çoktan kaybettik. Din adamları için dinî hayat, kaç asırdır ilâhî bir kaynağa bağlanmaktan çıkmış, menfaat ve hukuk sistemi haline gelmiştir. İslâm'ın asıl ruhu, özü ve gerçekten ilâhî cephesi, esrar ve karanlık içerisinde kaybolan bir nakiller sistemiyle örülmüş ceza hukuku olan tarafı inkişaf ettirilmiştir. Bizde bugün tortu halinde kalan ve mevlit sahnelerindeki çığırkanların piyasasına intikal eden dinî düşünce, ilk çağların sihri itikatlarına Aristo mantığının eklenmesiyle meydana gelmiş ve öylece devam etmektedir. Membalar karanlık, davalar karanlık ve hayatımızla alâkası kesilmiş.”¹⁸⁸

Nurettin Topçu, acı da olsa bazı tespitlerde bulunur ve çözüm yolunu “yiğit düştüğü yerden kalkar” düsturunca çözülme noktasından yenileyerek aşama aşama tamir etme projeleri geliştirir. Bu hususta özellikle ruhsal temrinlerin önemli olduğunu ve bundan öte din olmadığını ısrarla yineler. Genelin aksine cami yaptırmakla dinin kurtarılamayacağını, ruhumuzu imar etmemiz lâzım geldiğini, dünyasına isyan etmeyen ruhun Allah'a teslim olamayacağını ve neticede camileri dolduran kalabalık halkın, kenardaki kunduralardan farkı olmayacağını ifade eder¹⁸⁹. Topçu, toplumun genel durumunu ve din adamlarının bunun karşısındaki pozisyonunu şöyle dile getirir:

“Böylesine duygusuz bir insanlığı kurtaracak olanlar, tehditçilerle terennümcüler değildir. Bugün bunlarla yapılacak hiç bir şey yoktur. Gerçekte din, asrın günden güne artırdığı

¹⁸⁶ Nurettin TOPÇU: İslam Ve İnsan (İstanbul, 1969), 64.

¹⁸⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 46.

¹⁸⁸ Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet, (İstanbul, 2004), 23

¹⁸⁹ Nurettin TOPÇU: İslam Ve İnsan (İstanbul, 1969), 44.

bunca sefaletlere karşı koyacak en kuvvetli silâhtır. Ancak bu silâhı kullanmasını bilenler din görevlisi olabileceklerdir. İslâm'ın bugünkü yetim ve elemli manzarası, böyle bir din adamları zümresinin yetişmemiş olmasındandır. Bu sebepten İslâm Dünyası gerçekten sahipsiz bulunuyor. Din adına Hac yolunda bile soyulanlar, âdeta beyinlere kaynar yağ dökerek, mesuliyet duygusundan sıyrılmış, bilgisiz ve iradesiz bir sömürücü zümrenin, cemaatin başını çekip karanlıklara sürüklediğini fark etmiyorlar.¹⁹⁰

Anadolu toprakları İslam'ın bu bölgede yaşayan insanlara verdiği büyük ruhla ve büyük din adamlarının vesilesiyle fethedildi ve Anadolu'daki milli birlik bu sayede tesis edildi. Topçu, günümüzde bu dirilişin tekrar yaşanabileceğini bunun garplılaşma belasından uzak, İslam güneşinin ışığında birleşen, İslam'ın ruh ve ahlak sahasındaki rönesansla sağlanabileceğini ifade ediyor.¹⁹¹ Anadolu kendi romantizmini yapacak, çürüyen ruhsuz kabuğu sıyrıp atacak hizmet eli eller bekliyor. Bu öncelikle İslam'ın kurtuluşu ile gerçekleşecektir. Ama önce İslam sözde din adamlarından kurtarılmalı ve ruh hayatını yaşatabilen Allah idealcileri hayat sahnesinde yer almalıdır¹⁹². Bu kişiler şüphesiz Anadolu'nun bağrından çıkmış din adamları olacaktır.

3.1.3.3- Siyasetçiler

Nurettin Topçu, hayatı boyunca öğretmenlik görevini başarıyla yapmış, son yıllarında kendisindeki münzevi kişiliğin göstergesi olarak تنها bir camide imam olmak için iç geçirmiş¹⁹³ fakat “cerahat çeşmesi”¹⁹⁴ olarak nitelendirdiği

¹⁹⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 40.

¹⁹¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 73

¹⁹² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 74.

¹⁹³ Mustafa KUTLU: "Nurettin Topçu İçin Biyografi Denemesi", Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul, 1976), 120.

siyaseti asla sevememiştir. 1961 seçimlerinde Konya vekilliği için adaylığını koymuş fakat kazanamamış, üzüleceği yerde bu duruma çok sevinmiştir.¹⁹⁵

Topçu, siyaseti “Bir millet içinde kanaatlerin değil de, ruh ve vicdanların bölünmesi” diye tanımlıyor.¹⁹⁶ Siyaset, olduğu gibi görünmemek, çevreye uyarak çevresini yok etmek, hayatın her hadisesini hakikate yabancı, ona düşman hale sokarak zayıflatıp esir etmek kuvvetidir.¹⁹⁷

Nurettin Topçu, şu an uygulanan demokratik sistemin işleyişini uygun ve sağlıklı bulmaz. Çünkü kuvvetliler gibi zayıflar ve akıllılarla beraber deliler ve aptallar, namusluların yanında şerirler ve namussuzlar da kendilerini idare edeceklerdir. Toplumda namuslu adamların ve âlimlerin sayısından pek çok cahiller ve kötü ruhlu insanlar bulunduğuna göre, çoğunluğun idaresinde cehaletle kötülüğün hâkim olacağından şüphe edilmez.¹⁹⁸ Bundan dolayı Topçu, çekirdekten çiraklıkla yetişmeyip de demokrasinin oy oyunu ile tesadüflerle iktidara gelen kişilerin, kuvvet ve emniyet sağlayıcı, siyasî karakter sahibi bir devleti yaşatıcı olamayacağını savunur.¹⁹⁹

Fakat tüm bu olumsuz görüşlere ve bu alana sıcak bakmamasına rağmen siyasetin ve siyasetçinin istikbali noktasında ümitsiz değildir. Eğer uygun şartlarda hareket edilirse siyasetçiler de devlette otorite yaşatıcı olacak ve Anadolu’nun geleceğine ışık tutacak ve garantisi olacaklardır. Şüphesiz Anadolu’nun bu ülke için gayret eden siyasetçilere her zamankinden daha fazla ihtiyacı vardır.

Bu kişiler, hareketlerinde mesuliyetle otoriteyi yaşatırken her an büyük mahkeme huzurunda hesap verme durumunda bulunan ruh inceliğine sahip

¹⁹⁴ İsmail Kara: Şeyhefendi’nin Rüyasındaki Türkiye, Kitabevi, (İstanbul, Nisan, 1998), 179–180.

¹⁹⁵ Mustafa Kutlu: a.g.m., 118.

¹⁹⁶ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 73.

¹⁹⁷ Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 93.

¹⁹⁸ Nurettin TOPÇU: Devlet Ve Demokrasi (İstanbul, 1998), 133.

¹⁹⁹ Nurettin TOPÇU: Türkiye’nin Maarif Davası (İstanbul, 1998), 53.

olmalıdır.²⁰⁰ Devletin kendisi ve devlet ricali bu alandaki ahlaka çok dikkat etmelidirler. Çünkü bizi, hepimizi devlete konma vaatleri ile oyalayıp sarhoş ederek seçimler bekleten particilik rejimleri değil, hakikati, sanatı, ahlâkı yükselterek insanlığı Allah’a doğru götürecek mesul insanların irade kudretine dayanan hâkimiyetler kurtarabilir.²⁰¹ Ruh, ifadenin kendi sahibi ile birlikte gözükmesidir. Ahlâk ise mesuliyetin ifadesidir. Ferdin ahlâkını teşkil eden mesuliyet iradesi, devletteki hâkimiyette barınınca, bundan devletin ahlâkı doğar.²⁰²

3.2- NURETTİN TOPÇU’YA ANADOLUCULUK DÜŞÜNCESİNİ İLHAM EDENLER

Nurettin Topçu’da Anadoluçuluk düşüncesinin yerleşmesi ve gelişmesi büyük oranda Topçu’nun “Millet mistikleri” olarak isimlendirdiği abide şahsiyetler aracılığı ile oluşmuştur. “Mistik”in lügat anlamı “dünya hayatından uzaklaşmış, kendini ilahi rızanın kazanılmasına hasretmiş kimse”²⁰³ olarak ifade edilir. Bunun önüne Nurettin Topçu’ya özgü örnek olarak “millet” kelimesi geldiğinde anlam kısmen farklılaşmaktadır. “Millet Mistiği” olarak değerlendirdiğimizde “millet, vatan, ülke” için dünya hayatından uzaklaşan, dünya hayatının geçici zevklerinden sıyrılıp kendini millet ve ülke yararına vakfeden kişiye millet mistiği diyebiliriz.

²⁰⁰ Nurettin TOPÇU: Devlet Ve Demokrasi (İstanbul, 1998), 114

²⁰¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 132.

²⁰² Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 20.

²⁰³ D.Mehmet DOĞAN: Büyük Türkçe Sözlük (1996), 778

Nurettin Topçu'ya göre, bir millet içinde onun mistiklerinin mutlaka bulunması gerekir. Aksi halde bu buhran, bu çürüyüş hayatımıza mutlaka girer ve madde ibadeti, fertlerimizi birer fetiş yaparak mukadderatımızı ona bağlamak gafleti kendini gösterir. Böyle devirlere imansızlık devri, idealsizlik devri denir. Bu devirler uzayıp giderse ruh, iskelet halinde ferdin gövdesi içine yıkılır, kalır.²⁰⁴ Onlar bir milletin kalbi olmuştu. İnsanı, insanlıktan çıkarıp Allaha doğru yükselten ve hamiyet denilen Kâbe'nin taşı onların kalbinde bulunuyordu. Bunların kendileri için ölümden beter ıstıraplarla dolu hayatları, milletimiz için ebedî hayatın kaynağı olmuştur. Milletimizin ruhunu onlar yaşatır. Mukaddesatımızın yaratıcıları onlardır. Millet ruhunun ebedî bekleyicisi olan bu büyük ölümler, büyük mistiklerdir.²⁰⁵

Topçu millet mistiklerinin özelliklerini ve kendilerine has karakterlerini genel olarak şöyle tasvir etmektedir. Onlar millet realitesinden, hizmetlerine karşılık nimet istemez ve alkış dilenmezler. Millet hayatına durmadan eser vermek arzusundadırlar. Namlarına heykel diktirmezler. Onlardan bize kalan hatıra, huzurlarında eğilecek taştan anıtlar değil, ruhlarımızda ölmeyecek ayetlerdir. Zamanlarında anlaşılamayan büyük varlıkları, sanki kalabalığın içinde münzevi yaşar gibidir. Halk, onları bulursa ne âlâ! Onlar, kendilerini halka takdim edecek halde küçülmezler ve hepsi de öldükten sonra hakkiyle anlaşılırlar.²⁰⁶

Millet mistikleri, büyük mustariplerdir. Onların aşk haline gelen zevkleri, milletlerinin ıstırabını, mustarip yaşayışlarıyla ahenkli bir hale getirmektir. Onlar, ölünceye kadar aynı fikir ve kanaatin sahibidirler. Devirlerin tazyikine nefretle karşı gelme, o büyük asileri ekseriya darağacı, çarmıha ve çok kere zindan hayatına mahkûm etmiştir. Bu akıbetleri onlar, ilâhî gayenin zevkiyle birleştirdiler. Onlar, zaten bütün yaşayışlarını millet selâmetine feda olmaktan

²⁰⁴ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye, (İstanbul, 1972), 131.

²⁰⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 132.

²⁰⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 132.

ibaret bir şehitlik mertebesi kabul ederler. İkbal mevkileri, onların sade hizmet için ve daha yüksek şehitlik mertebesi kazanmak için, pek nadir hallerde görüldükleri yerdir. Çok kere sefalette halkın takdir ve alkışlarından uzaklarda, zulüm pençelerinde yaşarlar.²⁰⁷

Millet mistiğinin kim olduğu ve başlıca özellikleri bunlardan ibarettir. Şüphesiz ki tarihimizde yaşamış yukarıda saydığımız özellikleri kendinde birleştiren millet mistiği denilebilecek büyük şahsiyetler vardır fakat biz bu bölümde tezimizin amacına uygun olarak sadece Nurettin Topçu'nun millet mistiği olarak nitelendirdiği şahsiyetleri ve onların bu manada hangi davranış ve fikirleri halka sundukları ve hangi özelliklerinden dolayı Topçu'nun nazarında millet mistiği olduklarını açıklayacağız. Peki, Nurettin Topçu kimleri millet mistiği olarak kabul etmişti? O büyük şahsiyetleri Anadoluçuluk düşüncesini besleyen taraflarını da ön plana çıkararak belirttik.

3.2.1- Hüseyin Avni

Anadoluçuluk fikri sadece söylemle gerçekleşmiş bir düşünce değildir. Bu fikir sadece Nurettin Topçu'ya ait fikir de değildir. Topçu Millet Mistikleri diye nitelendirdiği büyük şahsiyetlerin fikirlerini mezc ederek kendi fikir ufuklarında değerlendiriyor ve fikirlerini bu ülke yararına kullanılacak şekilde sunuyordu. Netice itibari ile de bu düşüncelerin geneli ciddi bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda Anadoluçuluk kavramı gölgesi altında birleşiyordu.

Hüseyin Avni'nin hayatı ve O'nun Nurettin Topçu üzerinde önemli oranda etkisi olduğunu daha önceki bölümde söylemiştik. Burada Hüseyin Avni'nin

²⁰⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 133.

bir millet mistiği olarak bu fikir üzerindeki etkilerinin neler olduğu üzerinde duracağız. Çünkü Topçu'ya göre büyük ruhlar kılıç gibidirler, onlar yaşarlarken bu kılıç kınındadır, öldükten sonra kınından sıyrılır; ruhlardaki cihadi, onlar yaparlar.²⁰⁸ Anadolu, tam manasıyla Hüseyin Avni'nin ölümünden sonra uyanmaya başlayacaktır ve Anadolu'nun ruhu uyanacaktır.²⁰⁹

Hüseyin Avni, Anadoluculuk davasının, hak ve hamiyet idealinin muhteşem kurbanı, Anadolu'nun yüzyılların kahır ile ezilmiş, ümitsiz, mukavemetsiz çocuğuna güneşten koparılmış ümit ve iman şulesi, Tanrı'dan emanet alınmış aşk ateşi aşılama istiyordu.²¹⁰ Büyük şehrin şımarık bakışlarına, gönüllere zehir akıtan ısıklarına, yaslandığı tepe ile birlikte sırtı dönmüş, gözlerini mukaddes davasına inandığı Anadolu'nun kendi ruhuyla bir bütün teşkil eden mübarek toprağına çevirmişti.²¹¹ Her an müjdelenmiş gibi neşeli bir yüz, iç dünyamızı rahmetle sarıp kucaklayan bakışlar. Ebedîlik ve ümitler vaat eden bir ses. Cesur bir milletin bir devirde en cesur evladı diye tanınan bir insanda ondaki kadar nezaketle çevrili asalet görülmüş şey değildir. Yine o kadar cesur bir isyan adamında onun kadar insana hürmet tasavvur edilemez. Hayatın realitesine ulvî idealinden zerre kadar fedakârlık yapmayan öyle birisine aramızda artık rastlamıyoruz. Asıl kendinin olan varlığıyla o, şu veya bu olayların kahramanı değildir. Allah'tan aldığı emaneti fanilerin eline terk etmeden, beşikten mezara kadar tertemiz muhafaza eden, ruh dünyasının bir büyük atletidir.²¹² Bir dakika bile yeisle baş başa kalmayı günah sayan bütün büyük ruhları ölüme kadar götüren tahammül ve ümit cihadını erkekçe ve insanca sonuna ulaştırdı.²¹³ Hüseyin Avni, doğrudan doğruya milletin ruh cephesine uzandı. Ahlâkta inkılâp yapmak istiyordu.²¹⁴

²⁰⁸ Nurettin TOPÇU: Millet Mistikleri (İstanbul, 2001), 47

²⁰⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 9.

²¹⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 49.

²¹¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 52.

²¹² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 63.

²¹³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 62.

²¹⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 59.

Hüseyin Avni hukuk tahsilini görmüş olmasına rağmen halktan asla uzaklaşmamış, halk ile beraber olmuş ve onların sıkıntılarının çözümü noktasında halkın mütercimi olmuştur. Milli mücadelenin başladığı dönemde Erzurumlu olarak H. Avni'ye büyük görev düşmüştür. Bu dönemde H. Avni milli mücadelenin başlangıcı olan tarihi Erzurum kongresini birkaç arkadaşıyla birlikte kurmuş, Erzurum'un köylerini dolaşarak halka istiklal aşkını aşılamaya çalışıyordu.²¹⁵ H. Avni sahabe devri olarak nitelendirdiği ilk mecliste Erzurum mebusu olarak üç yıl hakkıyla halkı temsil etmiştir.²¹⁶ Millet Meclisi'nde, üzerine aldığı millet mesuliyetinin verdiği cezbe ile büyük mistikler gibi yaratıcı kudretin kendine yakınlığını hissediyordu. Her şeyi yapabileceğini içinden duyuyor, Meclis'e sığmıyordu.²¹⁷ Daha sonra meclis dışında mücadelesine devam etti. 1924 yılı sonlarında kendisinin samimi arkadaşlarına katılan birkaç eski muhalifleriyle ki bunların arasında Kazım Karabekir Paşa, Rauf Orbay ve Adnan Adıvar bulunuyordu. Terakkiperver Cumhuriyet Partisi'ni kurdu. Ertesi sene parti kapatıldı.²¹⁸

Nurettin Topçu'nun tasvirlerinde gördüğümüz Anadolu köylüsünün büyük kuvvet ve manevi bütünlüğünü Hüseyin Avni'de daha net bir şekilde müşahade etmekteyiz. Çünkü o her zaman köylüye yakın durmuş ve milletin dertlerini hukuk fakültelerinde yaşayan hocalardan değil köylüden öğrendiğini söylemiştir.²¹⁹ Hüseyin Avni, Anadolu dâva ve aşkını, Anadolu'nun köylüsünden öğrendi. Sonradan "Kâbe-i Millet" dediği Meclis kürsüsünden "ben köylüyüm!" diye iftiharla haykıracak genç, bu memleketin imansız sözde münevverine karşı bütün ömrünce kalbinde silinmeyen bir küskünlük taşıyacaktır. Milletle alakası olmayan, kalbinde millet sevgisi millet mesuliyeti taşımayan münevvere karşı onda sürekli bir nefret, bir gayz barınıyordu.²²⁰

²¹⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 10.

²¹⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 58.

²¹⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 40.

²¹⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 58.

²¹⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 10.

²²⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 54.

H. Avni karakter inkılâbını yapmak istiyordu. Kendi inkılâp projesinin bir köşesinde Anadolu köylüsünün, içinde kıvrandığı sefaletten kurtarılması davası barınıyor, ana dava olarak onda karakterleri yükseltmek, insanı insanlaştırmak, leşten ruha yükseltmek ideali yer tutuyordu.²²¹ Anadolu'nun varlığının iman ve ümittten kale olduğuna inanıyordu. İmanın büyük lütfu, ondaki mest edici canlılık, köylü çocuğu olduğunu düşünmesinden doğuyordu.²²²

Hüseyin Avni bu davayı anlatırken bu ülke için çok önemli tespitlerde de bulunuyor ve köylünün bu ülke için ne kadar önemli ve vazgeçilmez bir unsur olduğunu ve köylüye karşı devletin nasıl muamele etmesinin daha uygun olduğunu söylüyordu:

“ Hiç kimse iftihar etmesin, her şey köylünüdür; hizmet, fedakârlık hep onundur. Millet bir taraftan istiklâline düşman olanlara karşı müdafaa ile uğraşırken, diğer taraftan en azim düşmanı olan cehlin içerisinde puyandır. Onu bu cehalet içerisinde bırakma! Fedakârlıklarını heder etme! Emekleri zayi olmasın. Aksi halde, hangi galip ordun olsa mağlûpsun. Ebediyen mağlûpsun! Onun(köylünün) doldurduğu hazineleri israf etmeyelim. Onun parasını da onun nef'ine sarf edelim. Görüyorsunuz ki; kadınlar tırnaklarıyla çalışıyor; hazineyi dolduruyor. Zavallılar acaba sefih doyurmak için mi veriyor? Menfi çalışmak için mi veriyor? Tozlar arasında çürüyen defterler için mi veriyor? Adaletsiz mahkemelerin kapılarında haftalarca tirtir titremesi için mi veriyor?”²²³

Hüseyin Avni'nin insanlığa hürmeti çoktu. İnsanın küçüklüğüne inanmıyordu. Yeryüzünde ahlâksızlığın devamlı olduğuna inanmıyordu. Sefil dünyamızda bir ahlâk hareketi yapılamayacağına inanmıyordu. Bilakis

²²¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 60.

²²² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 49.

²²³ Nurettin TOPÇU: Millet Mistikleri (İstanbul, 2001),38-39

kuvvetin canlandığı her yerde ahlâk mücadelesi açmak istiyordu. Hakkın ve ahlâkın hem daima halk ile yan yana zafere ulaştırabileceğine inanıyordu. Üç yıldan ibaret parlamento hayatı, ancak uzun bir ömre sığabilecek fazilet hamleleri ile doludur. Yalnız yabancı düşman çizmesini vatandan kovmak için çalışmadı. Biliyordu ki o çizmenin musibeti muvakkattır. Düşman def olur gider. Kendi içimizdeki düşmanı, faziletsizliği kovmak asıl gayesi idi. Düşman gittikten ve kendi kendimize kaldıktan sonra iç dünyamızın fazilet hareketini yapmak asıl davası idi.²²⁴

Halkla daima iç içe olan ve halk içinde oluşan çatışmaları suhuletle çözme yetisi olan Hüseyin Avni'nin Bolu isyanını bastırması psikolojik ve pedagojik bir tablodur. Birkaç jandarma ile beraber Ankara'dan Bolu'ya giderken yolda, jandarma dipçikleriyle sürülen kadın ve çocuklardan ibaret, bir büyük kafilaya rastlar. Kim olduklarını ve nereye götürüldüklerini sorar. Jandarmalar bunların askerden kaçıp ormana sığınan asilerin aileleri olduğunu söylerler. Bu sözü duyar duymaz Hüseyin Avni şahlanır: "Anadolu'nun masum çocuklarıyla sahipsiz analarını dipçikle mi süreceksiniz? Bu masumlardan ne istiyorsunuz? Bırakın bunları" diyerek Meclis'ten aldığı salâhiyetle jandarmaları geri çevirir ve sürgüne giden halk sevinç ve minnettarlıklarından ne yapacağını şaşırır ve memleketlerine dönerler. Onların arkasından yoluna devam eden meclis mümessili, Bolu vilâyetine yaklaşırken civardaki tepelerden üzerine ateş edildiğini görür. Jandarmalar pusuya yatmayı teklif ederler. O, atını erlere bırakır ve bir beyaz mendil kaldırarak tepeden ateş edenlere doğru yaklaşmaya koyulur. Jandarmaların korkudan gösterdikleri telâş ve ricalara rağmen selâmetle ilerleyişinde muvaffak olur. Kendilerinin din kardeşi olduğunu söyleyerek ormandaki asilerin ateşini durdurur. Asilere yaklaşır ve önce "bir garip yolcuym" diyerek onlara misafir olur. Biraz sonra istirahat ve uyku bahanesi ile uzanıp yattığı yere merak ve tecessüsle yaklaşan çocuklarla kadınlar bu adamın, biraz evvel kendilerini jandarmalardan kurtarmış olduğunu, ormanda

²²⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 57.

toplanan asker kaçağı babaları ile erkeklerine söyleyerek isyanı bastırmaya geldiğini hiç bilmedikleri bu adamın etrafında minnettar bir halka çevirirler. O bu sahneyi kaçınmayarak onlara vatan sevgisinin, namusunu korumanın, hakikî dindarlığın, Müslümanlıkta cihadın ne demek olduğunu anlatır. Bu nasihat nutku, jandarma önünde kaçak denen bu adamların kalplerini kazanmaya yeterli gelir. Sonunda kendilerini affettiğini, ertesi gün Bolu hükümet konağına gelerek silahla beraber namusu kuşanmalarını söyler, ayrılır. Ertesi gün hepsi millet emrindedir ve isyan bastırılmıştır.

Nurettin Topçu'da olduğu gibi Hüseyin Avni'de de "hürriyet" kavramı çok önemlidir. O'na göre her hakikatin menşei, membar, mastarı hürriyettir.²²⁵ Ve vatan sevgisi ve öz yurdunda hür yaşama adına ötelere şöyle sesleniyordu:

"Hüseyin Avni bu sancağın uğruna, bin kere feda olsun.

Bu milletin istiklâlinin uğruna, bayrağının şerefine yüz bin paşa, yüz bin Ahmet, yüz bin hoca ölsün. Yalnız bir şey yaşasın: o da istiklâl-i millet, hâkimiyet-i millet!"²²⁶

3.2.2- Remzi Oğuz Arık

Nurettin Topçu, öğrenim için Paris'e gittiğinde²²⁷ tahsil için orada bulunan gençlere "Anadolu için bugün ne düşündün Türk çocuğu?"²²⁸ diyen ve oradaki Türklere sorumluluk duygusu aşıl原因an Remzi Oğuz'la tanışır.²²⁹ Topçu'daki Anadoluculuk düşüncesinin²³⁰ yanı sıra Ruhçu ve sosyalist Anadolu milliyetçiliği de bu şahıs sayesinde ve O'nun etkisiyle şekillenmiştir.²³¹

²²⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 37

²²⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 58

²²⁷ Mustafa KUTLU: a.g.m., 113.

²²⁸ Nurettin TOPÇU: Millet Mistikleri (İstanbul, 2001), 75.

²²⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 69.

²³⁰ Mustafa KUTLU: a.g.m., 113.

²³¹ Nurettin TOPÇU: Millet Mistikleri (İstanbul, 2001),81.

Topçu, Remzi Oğuz'u ruh dünyamızın büyükleri arasında nitelendirir²³² ve O bu ülkeye hayat veren millet mistikleri arasındadır. O vatandan uzakta olsa da vatan sevdasını kalbinde taşıyan ve bu sevdayı uzak diyarlarda yaşatan bir mistikti. Evvelâ Garba gidişin şaşkınlığıyla yüklü olan ve Paris'in şiddetle sarsıcı hayat dalgası altında nefesi kesilen Türk gençlerinin yanına koşuyor, hepsine yardım elini uzatıyor, sevgi dolu kalbini açıyor ve daha ilk anda ona bir mücahit olacağını müjdeliyordu. Onu anlamayanlar, kendi insanlıklarını küçük görenler ona bir hülyaperest gözüyle bakıyorlardı.²³³ Anadolu'yu Paris'e götürmüş²³⁴ ve Anadolu'nun boynu bükük çocuklarına cesaret ve irade vermek, en az bir Garplı kadar kendilerine güvenebileceklerini onlara anlatmak için, bu üstün hikmetin telkini uğrunda Paris'te çok çalıştı. 1931'de vatana dönerken garpta, memleketin yakın inkılâbını hazırlamak üzere tahsile bıraktığı gençliğe şöyle diyordu: "Anadolu çocuğu, başını Allah'a kaldır! Orada Anadolu'nun haritasını çizilmiş bulacaksın. Kendini o haritaya can vereceklerin başında bilmelisin."²³⁵ Anadolu çocuğuna böyle cesaret veren Remzi Oğuz'un asla anlayamadığı iki şey vardı: küçüklük ve kibir. Küçüklük zillet demektir. Millet olduğunu bilen bir neslin insanı küçük olamazdı onun anlayışında²³⁶ ve gençlere bir şecaat abidesi olarak şöyle diyordu: "Çocuklar, biz yatakta değil, darağacında ölmesini bileceğiz." ve daha da ötesindeki bir kararlılıkla "Ne olursa olsun, tek başıma bile bu bayrağı sonuna kadar omuzlarımda taşıyacağım,"²³⁷ son nefese kadar didinme devam edecek"²³⁸ dedi. Bu hassasiyetle Remzi Oğuz sanki altı yüzyıllık acı ile gülümser, mahzun bir tatlılıkla derin bir iç çekmenin ardında muhatabına şöyle derdi:

"Bana bak, vazifenin kaynağı vicdandır. Sen müfettişine hesap verirsin. O başka mesele. Senin o vereceğin hesap kazma kürek işlerine ait olacaktır.

²³² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 68

²³³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 70.

²³⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 70.

²³⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 77.

²³⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 76.

²³⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 77.

²³⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 78.

(Diploma alma hususundaki gayretlerle kazma kürek işi derdi.) Ben senin vicdanını ve onun iskeletini kuran hareketlerini hatta hislerini kontrol etmeğe mecburum... kendimize dikkat etmezsek çökeriz. Elimizde kalan pek az şey. İçerisine düştüğün bu dünya ile kendimizi karşılaştıralım. Senin henüz nefesine güvenin yok... Hâlbuki dünya ile boy ölçüşmeye mecburuz. Anlıyor musun alâkamın sırrını? Dünya ile boy ölçüşmeye mecburuz. İster istemez bu medeniyete karışacağız. Hem de kendimizin kalarak. Kendimizi kaybettik mi müstemleke oluruz.”²³⁹

Remzi Oğuz'un bu mesele üzerine bu kadar ehemmiyet vermesinin ardında çok önemli bir gerçek yatmaktadır. Bugünkü düşman, Kılıç Aslan'ı karşılayan haçlılardan daha çok hoyrat, Hüdavendigâr'ı hançerleyen ellere daha kahpedir.²⁴⁰ Bu yüzden Anadolu sınırları içinde yaşayan Türk çocuğu her zamankinden daha fazla müteyakkız bulunmalı ve bu coğrafyayı her zamankinden daha fazla sevmeli ve muhafazası için çaba sarf etmelidir. Fakat son nefesine kadar bu ülke gençliğine vatan fikri aşılması ve bu uğurda gayret etmesine rağmen Onu da kahreden düşmandan ziyade Anadolu çocuğunun şuursuzluğu ve iradesizliği oldu.²⁴¹ Ancak Remzi Oğuz buna rağmen Anadolu'nun esas vasfını ve başına gelebilecek büyük tehlikeyi sürekli vurgulamıştır.

3.2.3- Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu

Nurettin Topçu ile Z.F. Fındıkoğlu'nun yolu Paris'te kesişir ve oradaki Türk talebelerinin toplantısında tanışır ve görüşürler. Topçu'daki vatan fikrindeki örgü Z.F. Fındıkoğlu'ndan etkilenmesinin ürünü olarak gelişmiştir.²⁴²

²³⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 72.

²⁴⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 80.

²⁴¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 80.

²⁴² Mustafa KUTLU: a.g.m., 113.

Ziyaeddin Fahri ilim hayatına girmek için Fransa'ya felsefe okumaya gitti. Strasburg'da bulunduğu yıllar içinde yalnız ilmin ve Avrupalılaştırmanın vatani kurtaracağına inandı. Avrupa'nın düzenli hayatına ve fikir hürriyetine hayrandı. Bu ideal düzene milletini sokacak tek çarenin en geniş manası ile medenileşmek olduğunu söylüyordu. İç dünyası karanlıktı, sevinemiyordu. Çalışmalarında gayreti takdire şayandı. Yaz tatillerini de Almanya'da geçirerek Almancayı öğrendi. Usanmak nedir bilmeyen bir genç mektepli gibi tahsilini tamamladı.²⁴³

Ziyaeddin Fahri vatana döndükten sonra Edebiyat fakültesi'nde Sosyoloji okuttu. İslâm ruhundan fışkıran bin yıllık tarihin çocuğunda bir gün dadaşlık galebe etti. Almanya'dan çıkarılan Yahudi Profesör Reichenbach bir kurul toplantısında Türk elemanlarının kifayetsiz olduğu, fakülteye doçent ve asistanların Almanya'dan getirilmesi yolunda teklifte bulundu. Milletün üniversitesinde bile onu küçümseyen bu saldırgan teklif Ziyaeddin Fahri'nin damarlarındaki kanı coşturdu. Bu iğrenç teklifi basına bildirdi ve bir gazetede millet gençliğine hakaret olan bu görüşü "Bundan sonra da talebe mi getireceğiz?" başlıklı bir yazı ile millete açıkladı. Lâkin Türk üniversitesi "fakültenin sırrını ifşa ettiği için" Ziyaeddin Fahri'yi cezalandırarak fakülteden uzaklaştırdı. Ondan sonra Hukuk ve İktisat Fakültelerinde sosyoloji öğretimine devam etti.²⁴⁴

Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'ndaki milliyetçilik fikri de Turancılığa bir tepki olarak doğmuş ve neticede Anadoluçuluk çatısı altında şekil almıştır. O'na göre bizim bugünkü Türklüğümüz büyük ve kavmi bir Türklükten tamamen ayrılmış, kendi istiklâliyeti içinde kendine has bir varlık kazanmıştır. Gerçek adı ile Anadolu olan milli mevcudiyetin ise tarihine ve içtimaiyatına dair bir kelime olsun, henüz söylenmemiştir. Başlangıcı, millî vicdanın hududu içinde bulunmayan bir dağ tepesinde alevlenmiş serseri bir ateşe bağlanan milliyet hareketi Anadolu için, hakikî ve mevcut Türk varlığı için tamamen suni,

²⁴³ Nurettin TOPÇU: Millet Mistikleri (İstanbul, 2001),109.

²⁴⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 111.

tamamen geçicidir.²⁴⁵ Anadoluculuk fikrini benimseyenlerin başında Mükrimin Halil Yınanç geliyordu ve Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu da bu fikir doğrultusunda Anadoluculuk görüşünü benimseyen birçok aydınla aynı fikirde buluşuyordu fakat Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu bu aydınlar içinde Nurettin Topçu'nun millet mistiği olarak değerlendirdiği büyük şahsiyetler arasında yer almaktadır.

O millî hakikatler karşısında Turancılığın müflis bir dava olduğunu savunuyordu.²⁴⁶ O tarih ilminin bu hakikati benimsediğini, bir ırktan birçok milletler çıktığını, Anadolu Türklerinin de büyük Türk ırkından çıkmış başlı başına bir millet olduğunu anlatmıştı. Anadoluculuk davasını, ruhlarındaki yabancılığı duyanlar kin ve nefretle karşılamışlardır. Bunların karşısında ezilen temiz ruhlar da aşağılık duygusuna kapıldılar. Hâlbuki dava anlaşılmamıştı. Gerçekte bu bir ahlâk davası idi. Vatan ve tarih karşısında ödevli olduklarını kabul eden mesuliyet şuuruna sahip vicdanların korkmamaları lâzım geliyordu. Bu vatan toprakları üzerinde "Ben hür irademle senin evlâdınım. Bunu vicdanımla, ahlâkımla tarihimin içinde yer alarak kabul ediyorum ve buna inanıyorum" demesini bilen, diyebilen ruhlar elbette bu davanın içinde idiler. Bunu bir renk ve iskelet davası yapmayanlar karşılarındaki kafatası davasından korkmayacaklardı. Bu sonuncuya sığınanların, milliyetçiliği maddeye ve bedene irca etmeleri gibi, bu memleketten olmadıklarına inananların da madde ve kalıbın varlığını değerlendirmiş olmalarından şüphe edilmezdi. Her iki tarafı sapıklığa sürükleyen sebep, ruhun üstünlüğünü ve Anadolu milliyetçiliğinde esas ve maya olan İslâm'ın büyüklüğünü anlamamış olmalarıydı. Bunların karşısında İslâm'ın sahibi olduğunu söyleyen hoca zümresinde ise İslâm'ın ruhuna sahip olan yoktu. Böylece dinle vatan bölünmüş, her ikisinin özü ve ruhu olan cevher de gömülmüştü.²⁴⁷

²⁴⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 108.

²⁴⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 108.

²⁴⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 109.

Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'da tıpkı Remzi Oğuz Arık'ta olduğu gibi ıstırabını gençlik ekseninde açığa vurmaktadır. Gerçek milliyetçilik dâvasının idealcisi olan gençlik zümresinin siyasî kuvvetin kin ve haset darbesi ile kısa zamanda sindirilmesine ve Hak yerine kuvvetin hâkim olduğu devirde fikir ve dâva yerinde siyasetin hâkim olmasını da tabii görüyordu.²⁴⁸

3.2.3- Ali Fuad Başgil

“Çarşambalı Ali Fuad Başgil” diye bahsediyor ve “Türk milletinin irfanına hizmet eden bir memleket çocuğu” diye anıyor Nurettin Topçu, Ali Fuad Başgil'i.²⁴⁹ Bir davanın önderi olacakların, her şeyden önce kendi şahsiyetleriyle örnek vermeleri lâzımdır.²⁵⁰ Bu hususta Başgil en ufak bir nakisiyet göstermemiş, Onun hal ve hareketleri özellikle genç nesle örnek olmuştur. Müslüman gençliğin başına “Din ve Laiklik” konusundaki konuşmalarla geçmiştir. Daha sonra ilmi unvanını taşıdığı müessesede Müslüman diye mimlenmiştir.²⁵¹ Fakat bu durum vatanın her zerresine gönül vermiş, hasbi görev yapan millet mistikleri için kamçılayıcı, teşvik edici ve motive edici rolden öteye geçmeyecektir. Başgil gibi mistikler gıdasını bir takım unvanlardan, rütbe ve makamlardan değil Anadolu ve Anadolu halkının salahiyetinden almaktalardı. Vatan sevgisinde ikinci Namık Kemal olan, Namık Kemal'in millette ümit ettiği feyzin eseri olan Başgil, vatan sevgisi ile dolup taşmaktaydı. Benliğini saran fırtına, içinde bir kıyamet halini alınca, fırtınalı bir günde gurbetten kendini sıyrıp, sevdiği semalardan vatanına indi. Yorgundu, mecalsizdi, hasta idi; lâkin sevinçli idi. Kurtulmuştu, çünkü sığınacak tek kucak olan mübarek vatana sığınmıştı. Vatandan başka yerde yaşanmayacağını söylüyor, o sevinç, o vuslat gününde kendisine yapılan iğrenç ithamları da affediyordu.²⁵²

²⁴⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 108.

²⁴⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 86.

²⁵⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 98.

²⁵¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 86.

²⁵² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 87.

Şüphe yok ki Başgil'in ilmiyle irfanı büyüktü; memleket çapında, devrimizde eşsiz olarak büyüktü. Ancak onun siyaseti yerlerin dibinde, ilmi de yine alçalarda bırakan asla yetişilmez, ideal, ilâhi, bir tarafı vardı ki, onun güneşinde hâlâ ısınıyoruz ve milletim yaşadıkça bir Başgil harikası olacak, ruhlarda hayret ve kuvvet kaynağı halinde kalacaktır. Bu, onun kalbidir.²⁵³ İlim ve hikmet, hareket olacaktı; düşüncede iradeye geçiliyordu. Fikirlerinin kuvvet olması için Batı metotlarının dilini kullanırken Allah'ın emirlerini kalbinde yaşattı. Bir Müslüman hüviyeti ile devleti, demokrasiyi, hukuku ve millet davasını gençliğe anlattı; aldatılmış olduklarını söyledi. Nesli, hakikat güneşinin doğduğu tarafa yöneltti. Muhafazakâr ve bu karakteri ile milliyetçi zümrenin lideri olduğu Müslüman cephede anlaşılmıştı.²⁵⁴ 61 seçimlerinde, hürriyetinin devlet halinde hâkimiyetini isteyen millet çoğunluğunun sonsuz ümitlerini şahsında bayraklaştırarak Meclis'e girecekti. Cumhurbaşkanlığı mücadelesine atıldı.²⁵⁵ Millet mesuliyetini omuzlarına yüklenmenin ilâhi görev olduğunu hissetti. Vaktiyle şiddet yoluyla ıslahat Köprülülerle sırf siyasî ve idarî alanda kurtuluş yolunu arayan Tanzimatçıların yerinde şimdi bir hukuk âlimi, insan ve vatandaş haklarının Anadolu toprağındaki havarîsi vardı. Hakkı söylemeyen dillerin ateşle mühürleneceğine inanarak millet mücadelesinde ön safa atıldı. Milletın kalbine girdi; otuz üç milyon Türk'ün vicdanında saltanat kurdu. Demokrasi yolundaki cihadının zafere ulaşacağından korkanlar onu tevkif ettiler. Lâkin o millet havarîsi, mahbesinde mütevekkil, masum ve mütevazı, kadere teslim olmuş beklerken, her biri hakkın bir hücceti olan yazıları, gazetelerden kesilmiş, Erzurum köylerinde dağdaki bir köylünün kasketinin altında veya Adana'da bir köylü odasının duvarında levhalanmış duruyordu.²⁵⁶ Bunun yanında Topçu, Başgil'in bu vatan için önemini şöyle ifade ediyor:

“İnsanlıkla siyasetin el ele vererek zafer kazanmaları tarihte hiç görülmediğinden Başgil, insanlığın tarihine bir insanlık

²⁵³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 90.

²⁵⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 93.

²⁵⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 95.

²⁵⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 94.

abidesi ilâve etmiş oldu. Siyasette kazansa idi kalbini feda etmiş olacaktı; bunu yapmadı. Kayser'in hakkı olan zulmü, Kayser'e bıraktı, kalbini kendine ayırdı. Allah'ın huzuruna o kalp ile gitti. Musallada bizden ona haklarımızın helâl edilmesi istendi. Hâlbuki bizim onda hiçbir şeyimiz yoktu. Onunsa 30 milyon Türk'ün üzerinde hakkı kalmıştır. Ondan nasıl ve nerede helâllik alacağız? Her Türk bu vebalin ağırlığını vicdanında duysa yerindedir. Onun gibi bir insanlık abidesini düşünürken siyasî şahsiyetten bahsediş utanç vericidir. Bu, bir büyük ruha şeytan elbisesi giydirmek gibidir; anlayışsızlıktır, nankörlüktür, hakarettir.”²⁵⁷

Son olarak milletvekili seçildiği 1965 yılı Meclisi'nde mücadele havası bulmadan dünyaya gözlerini kapadı.²⁵⁸

3.2.5- Salahaddin Köseoğlu

Birinci Cihan harbi'nde tümen komutanı olarak Seddülbahir'de ve kolordu komutanı olarak Erzurum, Elâzığ, Kerkük ve Rumiye havalisinde vazife gördü. Mustafa Kemal'in Samsun'a hareketinden bir buçuk ay sonra Sivas'ta kolordu komutanı olan Refet Paşa vazifesinden alınarak yerine Miralay Salâhaddin getirilmişti. O, bu vazifeyi aldıktan sonra, Sivas Kongresi'nin toplanmasını temin etti. Babıâli hükümeti, Sivas Kongresi toplanırken, Sivas'ı basmak için karar vermişti. Bu karara Sivas valisiyle Salâhaddin Köseoğlu isyan ederek ültimatom gönderdiler. Sivas Kongresi'nin Sivas kongresinin

²⁵⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 90

²⁵⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 96.

selâmetini temim eden Salâhaddin Köseoğlu'dur. Kongreden sonra Ankara'da toplanan Millet Meclisi'ne Mersin milletvekili olarak katıldı.²⁵⁹

Meclis'teki faaliyeti, başından sonuna kadar haşin bir mücadele hayatı oldu. Ankara'da içli dışlı düşmanla karşılaşan Meclis'in, o zaman cihanın gözünü kamaştırmış olan kayıtsız, şartsız demokratik havasını meydana getirmekte, asil ruhlu birkaç Anadolu evlâdıyla fikir ve içtihat beraberliği yaptı.²⁶⁰

Yunan ordusu Polatlı'ya kadar ilerleyip Meclis âzasından bir kısmı, Meclis'in Kayseri'ye naklini teklif ettikleri gün, Salahâddin Köseoğlu, uzun, heyecanlı ve hayat memat sahnelerini gözlerden geçirten bir celsenin sonuna kadar Ankara'dan ayrılmayacaklarını, ölürlerse milletle beraber, kalırlarsa da milletle beraber olacaklarını anlattı ve Meclis'i ağılattı. O gün, bu seslerin “ Yunan ordusu gelirse bizi burada bulsun! Kaçamayız arkadaşlar, lâkin milletle beraber ölürüz!” diye haykırdıkları gündü. Bunlar haykırdılar, kahraman muhalefetten bir fert bile Ankara'yı bırakmadı. O günkü celsede Mehmet Akif merhum, sevgili bir dostuna “ Mağlûbuz, Mağlûbuz!” diye bağıra bağıra Kayseri'ye kaçanların birini göstererek: “ işte bu adam, zafer kazanıldığı gün herkesten evvel buraya gelecek ve kürsüye çıkıp ‘ben biliyordum bu kahraman millet yenilmezdi, sana fedayım ey ulu millet!’ diye, hiç utanmadan senden evvel haykıracaktır” demişti. Şairler, seziş hassasının en üstününe maliktirler. Şairin dediği aynen çıkmış; zaferin ertesi günü o adam kürsüde öylece bağırmıştı.²⁶¹

Birinci Meclis dağıldıktan sonra Salâhaddin Köseoğlu'nun siyaset hayatı sona erdi. Sonra İstiklâl Mahkemesi'nde yargılanıp idam edildi.²⁶²

²⁵⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 65.

²⁶⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 65.

²⁶¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 66.

²⁶² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 66.

Nurettin Topçu'nun Anadoluçuk düşüncesini benimsemesi yukarıdaki etkenlerin yanında Nurettin Topçu'nun içe kapanık sakin yapısı altındaki her an isyana ve haksızlıklara karşı koymaya hazır duruşu²⁶³ etkenlerin en önde gelenidir. Asıl itibarıyla Topçu'nun hayat serüveni, Anadoluçuluk düşüncesinin onda nakış misali işlenmesini sağlamıştır.

Öncelikle Anadoluçuluk düşüncesinin aktif temsilcisi olan Hüseyin Avni'nin Nurettin Topçu üzerinde büyük etkisi olmuştur. Hüseyin Avni, Topçu'nun baba dostudur ve aile meclisinde konuşulanlar Topçu'nun zihin dünyasında yer etmiş ve gelecek hayatındaki önemli dönüm noktalarının kodlarını belirleyici olmuştur.

Okul yıllarında tanıştığı imla hocası Nafiz Bey, Akif hayranı bir insandı. Bu hoca Topçu'nun üzerinde büyük tesir etmiş ve Topçu'da Akif hayranlığı başlamıştır.²⁶⁴ Topçu'daki Anadolu sevgisi bu sayede gelişmiştir.

Topçu öğrenim için Fransa'ya gittiğinde Anadoluçuluk düşüncesinin temsilcileri olan ve Paris'te bu düşüncüyü tebliğ eden Remzi Oğuz Arık ve Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu ile tanışır.²⁶⁵ Topçu'daki Anadoluçuluk kavramı teknik anlamda Fransa'da bulunduğu bu yıllarda, bu kişilerle beraber yaptığı sohbet ve araştırmalar neticesinde yerini bulmuştur. Fakat Topçu, bu aşamada sadece ilk dönem Anadoluçuların savunduğu tarzda bir Anadoluçuluk düşüncesini savunmaktadır. Topçu'da bu düşüncenin tam kıvama gelmesi için bir merhale daha gerekmektedir.

Fransa'da kalma ısrarlarına rağmen Türkiye'ye dönen Topçu, aldığı mistisizm eğitimi ile Avrupa'da gördüğü incelmışliği Türkiye'de arar. Nihayetinde Topçu'nun tüm fikirlerini yenilemesine sebep olan Abdülaziz Bekkine hazretleri ile tanışır. Bu aşamadan sonra Topçu, Anadoluçuluk

²⁶³ Mustafa KUTLU: a.g.m., 111.

²⁶⁴ Mustafa KUTLU: a.g.m., 112.

²⁶⁵ Mustafa KUTLU: a.g.m., 113.

düşüncesini ilk dönem Anadoluculardan ayırarak bu fikrin içine İslam dinin yapıcı, yaşatıcı ve şekillendirici özelliğini koymuştur. Yani Anadoluculuk düşüncesi İslam'ın manevi havasını önceleyen mistik, ruhçu ve muhafazakar bir şekle bürünmüştür.

Topçu'nun bu fikri savunmasındaki diğer bir etken, Osmanlı'nın yıkılma sürecinde ortaya atılan, esasında yıkılış sürecini ötelemek ya da önlemeye yönelik üç tarzı siyaset diye adlandırılan Osmanlıcılık, İslamcılık, Turancılık akımlarının kısır döngü içinde kalmalarıdır. Bu kısır döngü içinde boğulmak istemeyen Topçu, Anadoluculuk akımının fikir örgüsünü kendine uygun görmüş ve bu düşünce akımını yeni bir forma kavuşturmuştur. Esasında bu milliyetçilik akımının geneli incelenirse Topçu'nun ülkenin kalkınması ve gelişmesi için çaba sarf eden bir düşünür olduğu ortaya çıkacaktır.

3.3- NURETTİN TOPÇU'DA MİLLET VE MİLLİYETÇİLİK

“Soy, vatan, menfaat, din, dil ve kültür bağlarıyla birbirlerine bağlanan insanların meydana getirdiği birliğe millet”²⁶⁶ adı verilmektedir. Bu bağların kuvvetlenmesi milleti güçlendirir, gevşemesi milleti zayıflatır. Anadolu milliyetçiliği Turancı düşünceden ayıran temel kavramlardan en önemlisi millettir. Milli ruhu yaşatan iki kuvvet vardır: Milli birlik ve milli tarih. Tarihi olmayan millet yoktur ve millet kendi tarihinin yaşındadır.²⁶⁷ Topçu'nun diğer bir tanımında “millet, kökleri mazide, gövdesi halde bulunan, dalları ve yaprakları istikbale uzanan, geçmişte, halde ve gelecekte hatıraları, temayülleri ve tasavvurlarıyla birleşmiş olan varlıktır. Maziden gelip halden geçerek istikbale akan bir nehir gibidir. Milleti yaşatan hayatî kuvvetler onun

²⁶⁶ Nurettin TOPÇU: Ahlak (İstanbul, 2005), 189.

²⁶⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 190.

mazisinde gömülüdür. Bu kuvvetler halin hayat tarlasını suladıktan sonra yine kaybolmaz, toprağa gömülmezler, istikbali de onlar yaratırlar”.²⁶⁸

Nurettin Topçu, öncelikle millet ve milliyetçilik kavramlarını birbirinden ayırmaktadır. Millet bir realite iken milliyetçilik idealdir.²⁶⁹ Bir insanlar topluluğu olarak gördüğü milli varlığı, imanın gerekleri doğrultusunda kendisini her yeni tarihsel dönemde yeniden üretmesini sağlayan güç milliyetçiliktir. Milliyetçilik, millet realitesinin sonsuz hayat enerjisini ifade eder. İnsanın, kendisinden çıkıp tanrıya varmaya giden ruhsal yükselişinde aile kurumundan sonraki ikinci basamak millettir.²⁷⁰ Milliyetçilik Topçu’ya göre bir şudur. Bu şuurun olmadığı yerde millet gerçekliği kurumaya mahkûmdur.

“Millet var olmadan önce, bir zümre insanın yalnız istismarına yarayan ölü bir coğrafya ve henüz bir kütlenin şuru olmamış bir tarih vardır. Günün birinde bu kütlerde, bir coğrafya ve tarih çemberinin içerisinde, daha birçok değerleri toplayarak hepsini birlikte bir şuur ve irade haline getirici hamle gözükür. Bu hamle her yerde millet meydana çıkaran, onu yaşatıcı olan hamledir.”²⁷¹

Milliyet, bizim duyuş ve inanış tarzımızı zorunlu yapan, maddî ve ruhî özelliklerin yoğurduğu içtimaî şahsiyetimizdir.²⁷² Topçu, bu içtimai ruhu sadece ırk menşesine odaklı olarak değil külli bir anlayışla toplumun tüm unsurlarını kucaklayan bir yapı olarak tasavvur eder: “Milliyetçilik davası, sadece milletini sevmek gibi bir histen ibaret değildir; milletini sevmesini bilmektir. Bu, ailede ve okulda, ilimde ve ahlâkta, devlette ve sanatta ulu ecdadın yaşattıklarını, asrın zorunlu şekilleri altında ve zamanımızın kıyafeti içinde yüceltmek, devrin şekilleri içinde ecdadın ruhunu daima yükselterek

²⁶⁸ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 150.

²⁶⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 150.

²⁷⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 150.

²⁷¹ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 127.

²⁷² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 252.

yaşatmak ve yabancıdan korumaktır.”²⁷³ Yapılan tüm faaliyetlerde ahlakilik olarak gördüğü bir şeyin neden yapıldığını bilme ve düşünme olan sorgulama yani felsefi kültür Topçu’nun milliyetçilik anlayışında da hâkimdir. “Milliyetçilik, devirlerin baskı kurma sermayesi olan siyasi söylemlerden sıyrılmalı; ilmî ve samimî bir iddia olmak için, her şeyden önce felsefî bir sisteme bağlanmalıdır. O bir itham vesikası veya zafer silahı değil, bir insan felsefesi ve bir dünya nizamıdır, ²⁷⁴ ahlâk davasıdır.”²⁷⁵ Topçu, milletin doğuşu’nu milli mücadele sonrasına bağlamaya çalışanlara karşı, kökleri mazide arar. Milletin iki kaynaktan doğduğunu söyler. Onun maddi yapısını teşkil eden Oğuzlarla, ruhunu meydana getiren İslam dini.²⁷⁶ Topçu bu milliyetliğin unsurlarını şöyle açıklar:

“Milliyet, en kısa ifadesiyle tarih ve toprak şuurudur. Bir milletin tarihi, fertlerinin elli altmış senelik ruh yapılarının nesilden nesile geçmesiyle asırlar içinde oluşunu tamamlamış, beş yüz veya bin yıllık büyük ve tam olmuş bir ruh yapısını meydana getirir. Millet, tarih içindeki hâdiselerin yoğunlaştığı bir varlıktır. Maziden hale doğru gelen ve bizden de akıp istikbale giden bir nehir gibidir. Bir milletin fertleri, uzvî yaşlarıyla elli altmış yaşında olsalar bile, ruhî yaşlarıyla, irade ve hürriyetleriyle, örfleri ve inanışlarıyla kendi tarihlerinin yaşındadırlar.”²⁷⁷ Milliyetçilik, devletin temellerini almış, milletin tohumlarına hayat vermiş olan ataların kutsal emanetini sonsuzluğa giden yolda daima büyüyen aydınlıklara ulaştırmak, ruhların mabedinde derinleştirmek ve onu yabancı ellerden korumaktır. Ataların bize bıraktığı emaneti göklere yükseltmek, ona can, ona kan vermek, onu sevmek ve bütün insanlığa sevdirmektir.”²⁷⁸ Bir müşterek mefkûre halinde yaşanması gereken milliyetin menfaatlerden

²⁷³ Nurettin TOPÇU: Büyük Fetih (İstanbul, 2003), 86.

²⁷⁴ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 149.

²⁷⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 140.

²⁷⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 152.

²⁷⁷ Nurettin TOPÇU: Mehmet Akif (İstanbul, 1998), 38.

²⁷⁸ Nurettin TOPÇU: Büyük Fetih (İstanbul, 2003), 86.

kurtulup daha derinden, ferdî ruhların hakikatinden taşması, fertlerin hakikat diye bağlandıkları bir inancın temellerine dayanması lâzımdır.”²⁷⁹

Nurettin Topçu’da millet ve milliyetçilik anlayışı diğer milliyetçilik düşüncelerinin aksine özüne İslam’ın yaşatıcı kuvvetini koyan ve başlangıç tarihi olarak Türklerin Anadolu’yu yurt edinmelerinin adı olan 1071 Malazgirt muharebesini kabul eder. Milliyetçilik anlayışında İslam’ı merkeze alma düşüncesi Topçu’yu milliyetçiliği savunan diğer mütefekkirlerden ayırdığı gibi, Anadoluçuluğu savunan mütefekkirlerden de ayıran temel husustur. Kimi çevreler milliyetçiliğin hiçbir şekilde İslam’la bağdaşmayacağını savunmuşlar ve bundan dolayı Topçu’nun, milliyetçilik davasını İslam’la bağdaştırma çabasını boş bir uğraş ve hatta bir saptırma faaliyeti olarak görmüşlerse de,²⁸⁰ biz bu kanının Topçu’nun fikirlerini iyi okuyamamaktan kaynaklandığına inanıyoruz.

Dinin tevhit (birleme) ilkesi vardır ve bu vesile ile din, türlü ırk, dil, kültür, renk vb. unsurları bir potada eritip, insanları birlik içinde bir araya getiren köprü vazifesi görmektedir. Bütün insanlar için birleştirici müşterek bir değer olan din fertlerin çeşitli idraklerini dengeli bir bütün haline getirir.²⁸¹ Bu manada Topçu, toplumsal bütünleşmeyi ırkçılıkta arayanların rağmına, İslam’ın Türk dünyasında birleştirici etkisinin olduğunu söyler:

“Türk dünyası birlik içinde kurtuluşunu ararken İslâm’ın birleştirici ruhuna sığınmaktan başka yol bulamayacaktır. İrk sade kendi varlığı ile birlik yapamaz. Maddî unsurların esaslı karakteri, daima bölünebilmek sonsuz parçalara ayırabilmektir. Ruh cevherinin temel yapısı birliktir, çokluk içinde birlik yaşatmaktır. İslâm olmazdan önce Türk dünyasında kavgalar eksik değildi; bir hakanın ölümünden

²⁷⁹ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 252.

²⁸⁰ Kemal SOLAK: İslam’a Göre Millet, Milliyetçilik Ve Irkçılık (İstanbul, 1979), 189.

²⁸¹ İsmet ALTIKARDEŞ: Din Ve Sosyal Bütünleşme (İstanbul, 2004), 144-146.

sonra devleti oğulları arasında parça parça bölünürdü. Müslüman Türk'ün Allah adında birliğe ulaşma idealini güden devleti devamlı olmuştur.”²⁸²

Milletlerin hayat kaynakları doğrudan doğruya kültürel bir nitelik taşır. Topçu'ya göre her milletin kendine özgü bir hayat kaynağı vardır. Örneğin Almanlarda bu militarist bir kültürdür. İngiltere'de ise milli hayatın kaynağı iktisat, Fransa'da ise didaktik özellikler taşıyan bilgidir.²⁸³ Türklere gelince karşımıza İslam dini çıkmaktadır. Topçu'ya göre İslam'a geçmek suretiyle Türkler, bir milli toplum olabilmek için gerekli olan ideal birliği sağlamışlardır. Bizim milletimizin hayatî kuvvet kaynağı İslam dinidir. İslâm az zamanda Türklüğün hayat damarlarını doldurarak bu millet varlığının esaslı unsurlarını harekete geçirdi.²⁸⁴ Bir millet içinde ırk, vatan ve ekonomi gibi, dil, din ve dilek gibi maddî ve ruhî unsurların hepsinin kendine mahsus rolü bulunduğu göre, millette muhafazakârlık bunların her birine derece derece bağlılıkta kendini gösterir. Bu unsurların her biri asrın icabına veya fertlerin keyfine göre budanıp hayatımızdan uzaklaştırıldığı nispette biz de milliyetten uzaklaşmış oluruz. Şu halde demek oluyor ki milliyet, muhafazakârlıkla beraberdir ve gerçek milliyetçi ister istemez muhafazakârdır.²⁸⁵

3.4- NURETTİN TOPÇU'NUN ELEŞTİRDİĞİ AKIMLAR

Osmanlı toplumu batı medeniyetinin tesirlerini önce askeri yenilgilerle sonra doğrudan münasebetlerle hissetmeye başladı.²⁸⁶ Devletin güç kaybetmesi ve müdahalelerin artmasıyla birlikte devlet sisteminde yeni

²⁸² Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 143.

²⁸³ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 127.

²⁸⁴ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999),152.

²⁸⁵ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 178.

²⁸⁶ Ahmet DAVUTOĞLU: Türk Entelektüel Geleneğindeki Baskıcı Temayüllerin Kökeni, İlim Ve Sanat, s.13 (İstanbul, Haziran 1987), 17.

arayışlara gidilmiştir. Üç tarzı siyaset tarzı olarak ulus-devlet modeli ele alınarak üç sorun çerçevesinde yeniliklere gidildi. Gayri-müslim gurupların ulus-devlet içinde bütünleştirilmesi, merkez dışında kalan Müslüman unsurlar için aynı bütünleşmeyi sağlayarak, devlet mevcut yapısına düzen vermek.²⁸⁷ Bu durumun nihai neticesi olarak Osmanlılık, İslamcılık ve Türkçülük akımları ortaya çıkmıştır. Osmanlı toplum düzeninin parçalanması sonucunda ortaya yeni toplumsal düzen, en temel mesele olarak yeni kimliğin inşası sorunu ile karşılaşmıştır.²⁸⁸ Türk modernleşmesi çerçevesinde ele alınan bu gelişmeler tarih boyunca tanımlamalara ve tartışmalara sahne olmuştur. Nurettin Topçu'da bu dönemin sonlarına yetişmiş ve bu süreçle ilgili değerlendirmelerde bulunmuş mütefekkirlerdendir.

3.4.1- Osmanlıcılık

Nurettin Topçu, Osmanlı devrinden, padişahlarından, halkından büyük bir övgüyle bahsetmiş, kendisini o gurur vesilesi tarihin evladı olarak kabul etmiştir. Fakat Topçu, çöküş devrinin milliyetçilik ideolojisi olan Osmanlıcılık düşüncesini benimsememiştir.

O, Osmanlı Devleti'nin yönetimini genel olarak tasvip etse de bir yönüyle Osmanlı yönetim sistemine kırıngındır. Bu kırıngılık Osmanlı İmparatorluğunun son asırlarında İmparatorluğu yaratmış olan Anadolu'yu ana vatan olarak yaşatmaması, bilakis aç sömürgeleri doyuran bir ambar (İnsan ambarı, zahire ambarı, vergi ambarı) gibi kullanmasıdır.²⁸⁹

“Sömürge Anavatana bir şey getirmezen, Anavatan sömürgelerin aç gözlerini, aç midelerini doyurmak için bütün varlığını harcadı. Arabistan, Arnavutluk, Balkanlar, bu aç kıtalar asırlarca Anadolu'nun varı ile emeği ile gıdalandı.

²⁸⁷ Mevlüt UYANIK: Osmanlı İslahatlarının Nihai İfadesi Olarak Üç Tarzı Siyaset Ve Türkiye Cumhuriyeti'ne Etkisi, Türkler Ansiklopedisi, c.4, (Ankara,2002), 793.

²⁸⁸ Dr. Ergun YILDIRIM: Değişen Din Anlayışının Sosyolojisi (İstanbul, 1999), 95.

²⁸⁹ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 242.

Anadolu'nun hayatî kuvvetleri, asırlarca üç kıtanın bucaklarına aktı. Çalışan Anadolu çocuğunun başına inen yumrukları ve mütegalibe zulmünü de buna ilâve etmek lâzımdır. İçli dışlı savaşlar karşısında maddî kuvvetlerini tüketen Anadolu'nun bugün üstünde yaşayan insanlara karşı hasis kalmasına şaşmayalım. Sivas'ın, Kayseri'nin, Ankara'nın, Adana'nın, Aydın'ın ilk zaman tarihinde zengin medeniyetlere merkez olduklarını biliyoruz. Bugünkü cılız gövdeyi yiyen unsurları, onlar Anavatandan alacaklarını alıp ayrıldıktan ve biz kendi kendimize kaldıktan sonra asıl çehreleriyle tanıdık.”²⁹⁰

Topçu'ya göre, Osmanlıların siyaseti yapısı, anavatan olan Anadolu ile üç kıtaya uzayan imparatorluğun insanını birbirinden ayırmıyordu. Aynı zamanda onun milliyetçilik ihtirası da kuvvetli idi. Fakat Osmanlının ihmal ettiği bir gerçek vardı. Anavatan dışındaki sömürge çocukları devletin milliyetçilik davasını kalplerindeki gayzla yaşattılar. Devlet zayıf düşünce onlar anavatan çocuklarından intikam davasına kalktılar:²⁹¹

“II.Abdülhamid'in açtığı Mebusan Meclisi'nde Arap, Arnavut ve Rum mebuslar İmparatorluktan kopup ayrılmak isteğiyle yumruklarını kaldırdılar. Bu köle ihaneti Anadolu'nun içinde birbirlerine yabancı gözüyle bakan komşu şehirler halkının yaşattığı bölgecilik zihniyetini ortadan kaldıracak bir ders olmadı. Şehir şehir, hatta köy köy etrafındakilere garazkârlık duygusundan kurtulamayan halkımızın bu günahından, dini temsil etmekten çok uzak olan din adamları mesuldür. Anavatana düşmanlığını bizzat Anadolu'nun toprakları ve devlet teşkilâtı içinde yaşatan Anadolu'nun

²⁹⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 242.

²⁹¹ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999),153.

dışından gelme yabancı çocukları bugün milliyetçiliğe düşman cereyanları hazırladılar.”²⁹²

3.4.2- İslamcılık

Nurettin Topçu’nun fikirlerinde İslam’ı merkeze alması ve özellikle milliyetçilik alanındaki görüşlerini İslam dini ekseninde şekillendirmesinden dolayı Topçu’nun İslamcılık akımını savunduğu düşünülebilir. Fakat Topçu, İslamcılığı hiçbir zaman savunmamış, milliyetçilik düşüncesinde İslam dininin yapıcı, şekillendirici ve yaşatıcı özelliği üzerinde durmuştur.

Milliyetçilik görüşlerinde “vatan, tarih, soy ve dilek” birliğine önem veren Topçu, İslamcıların milliyetçilik görüşlerindeki dar görüşlülüğü yani coğrafi faktörü, soyu ve vatani²⁹³ bertaraf etmelerini eleştirmektedir. Ona göre, İslamcılar, bu memleket çocuğunu yetiştiren emek ve toprağın hakkını inkâr ettiler. Coğrafya ile iktisadın millet varlığının iskeleti olduğunu, İslâm’ın da ona hayat verici ruh olduğunu, ruhun bedenden, beden de ruhtan ayıramayacağını düşünmediler.²⁹⁴

“Panislâmizm iddiasıyla bazı dar görüşlülerin Türk ülkesinde Türklükten ayrı bir İslâm hayatına tahassürleri, bedenden ayrı yaşayan bir ruh hasretini andırır; böyle bir şey mümkün değildir. Esasen bunların davası, bir hareket ve bir doktrin halini hiç bir zaman almamıştır; ferdî istekten öteye gidememiş ilim dışı bir düşünüşdür.”²⁹⁵

Bireyselciliğe karşı çıkan Topçu, ferdin müşterek vatan zemini üzerinde eriyip cemiyetin ruhunu oluşturarak sonsuzluğa kanat açmasını hedeflemiştir. “Ferdietimizden, ilk çıkışta, aile, millet ve insanlık halinde cemiyeti kurması

²⁹² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 153.

²⁹³ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 137.

²⁹⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 138.

²⁹⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 147.

istenen ve içimizden “enelhak” diye seslenen bu cevher, cemiyet denen büyük kervanın ruhu olmalıdır. İnsanlık, her çeşit topluluk halinde bu kafilenin bir parçasıdır. Hepimiz için hedef, sonsuzluğu, yani Rabbi, hakkı istemektir.”²⁹⁶

3.4.3- Turancılık

Türk modernleşmesi sürecinde üç tarzı siyaset diye bilinen akımlardan en çok ses getireni Turancılık fikriydi. Ziya Gökalp’in savunduğu bu fikir akımı Türk ırkını ana gaye yaparak adım atan bir milliyetçilik fikrine sahipti. Fransız Sosyolog Emile Durkheim’in etkisiyle onun fikirlerinden alıntı yaparak bu fikri besleyen Ziya Gökalp ve onun savunduğu milliyetçilik düşüncesi Nurettin Topçu’nun en fazla eleştiriye tabi tuttuğu kişi ve akımdır.

“Emile Durkheim’in, ferdî irade ile mesuliyet ihtirasını kökünde kurutan “cemiyetçilik-sociologisme” davası, Ziya Gökalp’in beynine gizlenerek, ruhî iktidarından ümitsiz, yalnızlığından korkmuş, Allahın eli kendisine uzanabileceğinden şüpheli bir nesli kuvvetli pençesine geçirdi.”²⁹⁷ Z. Gökalp’in, “Fert yok, cemiyet var”²⁹⁸ diye formüllendirdiği içtimaî determinizm anlayışı bizdeki milliyetçilik dâvasının temeli olarak kabul edildi. Topçu’ya göre Turancılık, ferdî şahsiyeti inkâr ettiren, ferdin hayata ve şerre isyan edici şuurunu inkâr eden, cemiyet dışında irade, ahlâk ve din tanımayan, şuurun da, vicdanın da, kutsallığın da kaynağını cemiyet sayan, akıl, iyilik ve sonsuzluk cevherlerinin cemiyette saklı bulunduğunu varsayan ve cemiyetin ruhunu, ilâhî ruhun tâ kendisi sayan sapık bir düşüncenin ürünüdür.²⁹⁹

Z.Gökalp Turancılık fikrini ortaya attığında bunu ümmetçilikten milliyetçiliğe geçiş hareketi diye adlandırdı. Oysa bu ruhçu milliyetçilikten maddeci

²⁹⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 53.

²⁹⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 316.

²⁹⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 163.

²⁹⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 37.

milliyetçiliğe geçiştir. Topçu'ya göre Turancılık son asırlarda içinden zayıflatılan büyük millî ruhun Anadolu'nun toprağında kendi kendisini inkâr etmesi gibi bir sapıklıktı.³⁰⁰ Topçu, Turancılığı çürük bir hayal ürünü olarak kabul eder:

“Turancılar, soyu milletle karıştırıyorlardı. Hakikatte yalnız bir Lâtin milleti, Cermen milleti, İslâm milleti olmadığı gibi bir Turan milleti de olamazdı. Turandan birçok milletler ayrılmış, Türk kavimlerinin birçoğu da henüz millet kurmamışlardı. Turancılar, millet kurmamış olan soydaşlarımızla birleşerek aynı isimde, yani soyun adını taşıyan bir millet yapmak istiyorlardı. Ziya Gökalp'ın bu iddiasında siyasî sebepler olsa gerektir. Toprak birliği ona göre, millet yapıcı bir değer değildi. Gökalp, bir hukuk sistemi yaşatan ve dilek birliği içinde yaşayan İsviçre'nin, bir millet olduğuna nedense inanmıyor. Türkiye'de, Azerbaycan'da, İran, Harzem ülkesinde dağınık yaşayan Oğuzların tek bir millet olduklarını sanıyordu. En hayatî menfaat ve alâkaların, ruhu ve maddeyi kuvvetlendiren ve bağlayıcı olan ve ancak bir ülke, bir vatan coğrafyası üstünde mümkün olan “sürekli münasebet” meselesi gibi en esaslı bir olayın inkârına varan bu görüşün gerçeğe ilgisi yoktur. Eğer, bugün dağınık yaşayan Oğuzlar arasında bir dil, din ve dilek birliği varsa, bu da onların evvelce toplu yaşamış olduklarını, bir arada yaşayışın sevinç ve elemelerini, menfaatlerini paylaşmış bulunduklarını gösterir. Yoksa niçin aynı dili konuşan İngilizlerle Amerikalılar bir millet değildirler? Niçin din ve ahlâkını, hatta biraz dilleriyle kültürlerini benimsediğimiz Araplarla bir millet olmadık? Gökalp hayalci idi, gerçeği tanımıyordu. İnsanın yaşayışında o kadar kuvvetle hâkim olan vatan kıymetinin ve iktisadî değerlerin gözünde yeri

³⁰⁰ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 160.

yoktu. Cemiyet olaylarının doğuşunda sebep olma rolünü bu unsurlara vermedi. Durkheim gibi, cemiyet olaylarının kaynadığı yerde bir takım içtimaî tasavvurlar arıyordu. Her hareketin böyle bir tasavvurlar zümresinden doğuşunu tabîî buluyor, zaruretlerin düğümünü hareketlerde aramıyordu.”³⁰¹

Topçu, millet şuurunu yeniden kazanmak için, Türk ırkından yeni bir millet çıkaran Anadolu’nun tarihini ve toprağını gözlerden uzaklaştırarak, yerine mevhum bir Turan ülkesini ikame eden Turancıları, bugünkü kültür ve iman buhranımızın ilk mesulleri³⁰² olarak sayar. Bu buhrandan kurtulmanın yolunu ise şu cümlelerde belirtir. “Bizi yaşatacak kuvvetleri kâh Turanda, kâh Paris’te aramaktan birkaç nesil yorgun düştü. Kendi içimizde aramanın sırası gelmiştir.”³⁰³

Topçu, Z.Gökalp’ın fikrilerini eleştirdikten sonra Gökalp’ın propagandacılığını yaptığı jön Türkleri de eleştirir.³⁰⁴

“Tanzimat’tan beri Avrupa’da "Jön Türkler" adı verilen materyalizmin mübeşşirleri, ilk defa ikinci Meşrutiyet hareketiyle hududumuzdan içeri geçtiler. Kendilerini, milletin kurtarıcısı gibi gösteren bu adamların neslimize mukaddesatımıza ve bu vatana yabancı olduklarını düşünmek, onların ruhumuzun düşmanları olduklarını anlamamız için kâfidir. Bunlar Birinci Cihan Harbi’ni kazanamayarak dağıldılar. Lâkin geride bıraktıkları zümre, eserlerini gerçekleştirmeğe devam etti. Bu eser, istiklâl Harbi’nden sonra, ruh cephesinin zaafından faydalanarak genç bir nesli peşinden sürükledi.”³⁰⁵

³⁰¹ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 138-139.

³⁰² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 38.

³⁰³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 77.

³⁰⁴ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 156.

³⁰⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 228.229.

Topçu'ya göre, Jön Türkler'in asıl gayesi de hürriyet perdesi altında gizlenmişti. Onlar, Anadolu'nun bir vatan oluşunu inkâr ettiren, masum heyecanlarla yüklü nesilleri avlamaya kabiliyetli, yaldızlı bir mefkûreyi ileri sürdüler. Bizim ideal arayan neslimizi içinden bozdular ve bu sihirli perdenin arkasından, bütün millet mukaddesatını imha edecek olan Mason davasını Anadolu'ya soktular.³⁰⁶

“İstikbali gören gönüller için Ayasofya'ya asıl o zaman çan takılmış, Yıldırım ile Yavuz o zaman katledilmişti. Birinci Cihan Harbini kaybettikten sonra Anadolu, İstiklâl savaşına atıldı. Bunlar, halkın menfaat duygularını istismar ederek memleketin bütün damarlarına yayıldılar ve Anadolu'yu kalbinden vuran Haçlı zihniyetinin vârisleri oldular. Azar azar, gururunu besledikleri bir gençlik zümresini de ellerine geçirdiler. Önce kütle halinde çetin saldırılarla yıprattıkları ve böldükleri millet ruhunu sonra çete harpleriyle yer yer perişan etmeye koyuldular.”³⁰⁷

3.4.4- Batıcılık

Topçu, çözülmenin Osmanlı'nın son dönemlerinden başlayarak batıyı körü körüne taklit etmekten öteye geçemeyen ıslahat hareketleriyle başladığını ifade eder.³⁰⁸ Topçu, bağnazca şekilcilikten ibaret olan batılılaşmayı ve anlamsız taklidi irade hastalığı olarak değerlendirir.

Topçu, gerileyişimizdeki mana ve hakikati Türk çocuklarındaki Amerikan yaşayış tarzının hâkimiyet kurmuş olmasına,³⁰⁹ Avrupalılaşma akımının genç ruhlara hâkim olmasına bağlar. Ruhumuza saldıran bu Avrupalılaşma iradesi, şuurumuzda garba imtiyazlar bağışlayarak yeni manevî kapitülasyonlar

³⁰⁶ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 210.

³⁰⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 211.

³⁰⁸ Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet (İstanbul, 2004), 51-52.

³⁰⁹ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 25.

meydana getirdi. Şahsiyetini kaybetmiş, yazılarıyla sözlerinde Frenkçe kelimeler kullanmaktan hoşlanan, soyunu unutmuş çocuklardan tutunuz da yüz binlerce elin emeğini sömürerek eline geçirdiği milyonları Batının son model lüks eşyasına harcayan zenginler, Avrupa hayranlarının tatbikatçıları oldular.”³¹⁰

Topçu, millet ve millet mukaddesatı adına bir tehditten sürekli tedirginlik duyar. Bunu komplo teorisi, yersiz kaygı olarak değerlendirenler olsa da Topçu’yu zamanla haklı çıkaran bir fenomendir. Bu olgu Yahudi milleti varlığıdır. Ona göre, büyük sanayi Yahudi’nin elindedir ve Yahudi, Alparslan’ın asil çocuklarını esirler gibi pençesine takmış, o uzaktaki kıta’dan gizli teşkilâtla emirler ve fermanlar getirtip, bu toprağın asıl sahibi olan köylünün çocuğunu esir etmiştir.³¹¹

“Mason teşkilatını bağrında yok edemeyen bir millet İstiklaline sahip sayılmaz. İsterse yedi meydan muharebesi kazanmış olsun, dünyamızın başlıca kaynaklarına el koyanlar ve her yerde milletlerin gerçek iradelerini ezerek sinsice saltanatlarını kuran Yahudi gücü yani gizli Yahudi iktidarı, her milletin kendi gerçek iktidarını yaşatacak olan sosyalizmin en büyük düşmanıdır.”³¹²

Topçu’ya göre; Rusya ve Amerika kendi varlıkları milli hüviyet taşımadığından milli devlete düşmandır. Topçu, Rusya ve Amerika’nın dünyamızdaki büyük ve korkunç rolünün, milli devletleri devirip onların yerlerine milli olma niteliğini yitirmiş devletleri koyma gayreti olduğunu söyler.³¹³

Bundan dolayı Topçu, batılılaşma cereyanının tahrip edici etkilerinden Anadolu’yu koruyabilmek için bir takım çözümler getirir:

³¹⁰ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 173.

³¹¹ Nurettin TOPÇU: Millet Mistikleri (İstanbul, 2001), 92.

³¹² Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 179.

³¹³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 115.

Hristiyan âlemini bilecek bir İslâm idealizmine her zamandan daha fazla muhtacız. Bin yıllık ruh ve ahlâk yapımızı koruyabilmek için, her şeyden önce Amerika'dan gelecek her şeyi reddetmekten başka yol yoktur. Korunmak ancak Amerika'dan gelecek bütün zehirlere karşı koyucu iktidarı şuurlandırmak ile mümkün olacaktır. Amerika'nın varlığından uzaklarda, kendi tarih ve mukaddesatımızın mihveri üzerinde ele alarak tedaviye çalışmazsak ruhumuzun istiklâline yakın bir istikbalde veda etmemiz lâzım gelecektir.³¹⁴ Anadolu, Amerika ve Avrupa'nın zehirli elinden kurtulup kendi mazisinin ruhî kuvvetlerini tekrar canlandırarak onu kendi iktisadî yapısının hâkimi yapmalıdır.³¹⁵

Batılılaşma ile birlikte gelen Sanayileşme, hızlı şehirleşme, köylerden şehirlere yaşanan hızlı göçü buhran ve ahlaki erozyona sebebiyet verecek amil olarak telakki eden Topçu, bunun karşısında duracak en uygun çözüm sisteminin eşitlik ve adalet prensibine bağlı, sömürüye izin vermeyen, komünizmin ve kapitalizmin dışında, İslam ahlakını esas alarak, sosyal adalet, milliyetçilik ve maneviyatçılığa dayanan Müslüman Anadolu Sosyalizmi olacağını düşünür. Bununla birlikte Topçu, Devlet idealimizi Amerika'dan değil, Alpaslan'ın, Fatih'in ve Yavuz'un devlet anlayışından almamız gerektiğini ifade eder.³¹⁶

3.5- NURETTİN TOPÇU'DA TEPKİNİN YANSIMASI

Osmanlı'nın son dönemlerinde ve Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde şekillenen düşünce akımları karşısında muhalif bir düşünür olarak yer alan

³¹⁴ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 223.

³¹⁵ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 238.

³¹⁶ Nurettin TOPÇU: Türkiye'nin Maarif Davası (İstanbul, 1998), 33.

Topçu, bu akımların eksikliğini de tamamlayarak Anadolu'nun tüm unsurlarını ele alarak yani vatan coğrafyası altında tarih, soy, din, dil ve dilek birlikteliklerinden müteşekkil bir milliyetçilik anlayışı geliştirmiştir.

3.5.1- Rönesans Hareketi

“Yeniden doğuş”³¹⁷ anlamına gelen Rönesans, 14.yüzyılı yaşayan Avrupa’da birçok yeniliğe kapı açmış ve bu gelişmeye Rönesans ismi uygun görülmüştür. Nurettin Topçu, Anadolu’nun yeniden doğuşunu, güçlenişini “Rönesans hareketi” olarak isimlendirmiştir. Rönesans hareketi Anadoluculuk davasının dinamik gücü olacaktır. Bu inkılâbın kin ile fitnenin, cehaletle tecavüzün eseri değil, aşk ile yaratıcılığın, ilim ve sevginin eseri olacağını ifade etmiştir.³¹⁸ Her rönesans, insanlığın yaptığı bir iman hamlesidir. Bu yaratıcı hamlelerin, doğuşlarının şartı ve yayılışlarının mahiyeti bakımından, yani hem kaynakları, hem de kendi yarattıkları ve insanlığa sundukları eser göz önünde tutulunca, hepsinde müşterek olan bir takım karakterler vardır. Bu karakterler, aklın saltanatı, hür düşünce ve aşka teslim oluşturmaktır.³¹⁹ Bütün Rönesans hareketleri böylece dış âlemin tanınmasından kendimize dönüş, kâinatın fizik izahından ruhî değerler yaratılışına doğru bir harekettir. Rönesans hareketinin getirdiği ilim, sanat, felsefe ve hukuk bir cemiyet içinde doğar ve bütün insanlığın malı olur. Her Rönesans, bütün insanlığın bir cemiyet içinde doğuşudur. Bu doğuş, her zaman bir karanlıktan kurtuluşla beraberdir ve her alanda hürriyet yaratıcıdır.³²⁰

Topçu, insanlığın fert gibi, önce kendi dışındaki âlemi, sonra kendi benliğini tanıdığını, insanlığın her yeni doğuşunun, yani her Rönesans’ın kendi dışından tedarik edilen yaşatıcı kuvvetlerle kendi benliğine doğuşu olduğunu söyler. Bu sebepten Rönesans hareketi, büyük zekâ eserlerinin

³¹⁷ Ana Britanica: “Rönesans” mad. c. 18. (İstanbul,1989), 515.

³¹⁸ Nurettin TOPÇU: Devlet Ve Demokrasi (İstanbul, 1998), 201.

³¹⁹ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 83.

³²⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 75.

tanınmasıyla mümkündür.³²¹ Kendi ruhunun yapıcısı olan her büyük millet, bir Rönesans devri geçirmiştir.³²² Bizim Rönesansımızın müjdecisi, bin yıllık İslâm tefekkür ve ihtirasının metotlu düşünüş ve ilim zihniyetiyle birleştiği yerdeki aydınlıkta bulacaktır. Bizim, iktidar ve merkeziyet prensipleriyle adalet ve mesuliyet ideallerini elele ilerletmiş devletimiz vardır. Bizim romantizmimiz tohumlarını, bir taraftan dağları dile getiren aşk destanlarıyla Anadolu'nun halk edebiyatında, diğer taraftan ilâhî ruhu yeryüzüne vahiy aydınlığı halinde indiren Selçuk mimarisinde bulacaktır. Zehirli otlar elbette yolunacak, sapkınlıklar ve yabancılıklar bertaraf edilecektir.³²³

Yarınki Türkiye'nin tasarımı olarak Topçu, Rönesans hareketi yapılacak muhitin fiziksel standartlarını da ülkenin mazisinden ilham alarak belirlemiştir. "Bir Rönesans şehri yapılmaya başlanmalıdır. Bunda esas, yine Selçuklu ruhu olacaktır. Onun üslûbu, tabiatla en iyi kaynaşmış, arza yakın, Anadolu toprağının renkleriyle yüklü yerine göre ova veya yayla üslûbu olacaktır. Şehirlerimiz, zevkimizin kapısı olmalıdır. Bu şehirlerin meydanlarına dikilecek heykellerin üslûbu, yine aynı Selçuk yapı sanatının devamı olmalıdır."³²⁴

Belirtilen bu Rönesans hareketi gücünü nereden alacaktır? Hareketin uzun soluklu olması ve stabil zemine oturtulabilmesi için güvenilir kaynaklardan beslenmesi gerekmektedir. Topçu, birinci kaynağı İslam dini olarak belirtmiştir. Çünkü onuncu asırda Haran'da doğan İslâm Rönesans'ı, ahlâkî feyzini, İslâm'ın özü halinde Hz. Muhammed'in samimi tarikatı olan tasavvufta verdi ve bu hareket ilk hamlesiyle İslâm dinine giren Türkmen'den, o asırlarda Anadolu'da bir millet yarattı. Biz bu Rönesans'ın yarattığı milletiz. Bu Rönesans ahlâkî değerlerini, her yerde olduğundan fazla on birinci asırda başlayan millî tarihimiz içinde, bu tarihin on beşinci asırda Bizans'ın alınmasına kadar, millî varlığımızı temsil eden asırlarında yaşattı.³²⁵ Topçu,

³²¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 73.

³²² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 81.

³²³ Nurettin TOPÇU: Devlet Ve Demokrasi (İstanbul, 1998), 201.

³²⁴ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 108.

³²⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 74.

bu ekseninde Rönesans'ın kaynaklarını daha da güçlendirerek önemli bir misyonu da Anadolu insanının omuzlarına yüklemektedir.

“Garbın, Sokrat’tan işe başlamasına karşılık biz Kur’an’dan işe başlamalıyız. Rönesansımızın ilk ve ana kaynağı Kur’ân olacaktır. Adlandırdığım üç ana dava, insanın kâinatta yeri, hayatın kıymeti ve akıbetimiz davası, Allahın kitabında, bizim için gerçekten hayrete değer bir hal tarzına ulaşmış bulunuyor. Üçüzlü hakikat olan ilim, sanat ve ahlâkın ondaki bu kökleri, ebedi yaşayacak hikmetler halindedir. Hoca, Kur’an’ı okuyor, lâkin bilmiyor. Ne yapsın, sadece ezberlemiştir. Bu ezber okuma hastalığına veda edipte, Hallâç’lar, Gazalî’ler ve Mevlânâ’lardan sonra, bir kere de yirminci asırda, Kur’an’ın bütün halinde, bir sistem olarak anlaşılması lâzımdır. Hallâç’lar, Gazalî’ler ve Mevlânâ’ların yârân sohbetine Eflatun’larla Kant’ları, Pascal’ları, Bergson’ları ve Blondel’leri da alarak, evvelkilerin doymak bilmeyen aşkını, bu sonuncuların anlayış ve metotlarıyla birleştirip Kur’an’ı tahlil ettikten sonra, bu tahlilin unsurlarıyla bir kâinat metafiziği ve insan felsefesi yapmak; işte, rönesansımızın ilk müjdecisi bunu yapan bahtiyar olacaktır.”³²⁶

Topçu, hür düşünüşün, rönesans devirlerinin hayat verici havası olduğunu ifade eder. Bundan dolayı İslâm Rönesans’ı, ortaya koyduğu, cemaat, hikmet ve fazilet esasları ile cemiyette hâkim olan asillik ve kölelik gibi sınıf farklarını ortadan kaldırırken, diğer taraftan cehaletle taassuba bağlanmayı yok etmiş, haksızlıkla cehalete karşı açtığı bu cihatların yanında ve belki de hepsine üstün olarak nefse karşı cihat idealini âleme yaymıştır.³²⁷

³²⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 100-101

³²⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 85.

Türk milliyetçiliği içinde rönesans yapmanın zamanı gelmiştir. Peki, bu hareketi kim yapacaktır? Topçu, bu hareketi bugünkü genç neslin yapacağına kesin olarak inanmaktadır:

“Bu hareketi bugünkü neslin başaracağına inanmayanlar, gençliği iyi tanımıyorlar. Eğer bugünkü neslin zaafları varsa, bunlar neslin mürebbilerine aittir. En büyük hata, gençliğe değer vermemekten doğuyor. Gençliğe değer vermemek iki şekilde gözüküyor: ya aşırı istihfaf, ya aşırı itimat şeklinde. Ya gençlikten yüz çeviriyoruz, ondan bir şey beklemeyerek küskün yaşıyoruz, ya da zekâmızın zorba kuvvetleri ile onu istediğimiz gibi düşündürmek, istediğimiz şeyleri ona inandırmak için bütün kuvvetlerimizi kullanıyoruz. Bizden ziyade gençliğin bilmesi faydalı olan bir hakikat varsa, o da genç neslin ne bir hiç olacağı, ne de geçen veya geçmede olan nesillerin tarihe karışan fikir menfaatlerine âlet olacağıdır. Bu nesil, bir Rönesans yapabilir. Çünkü bir Rönesans için önceden lâzım olan şartlar meydana çıkmış ve yaşanmıştır. Her yerde Rönesans'ın doğuşu, yeni medeniyetin kendine özel içtimaî ve insanî değerlerini, din, ahlâk, sanat mefkûrelerini meydana getirmektedir.”³²⁸

Topçu, millet kültürünün kalbi ve milletin beyni olarak gördüğü üniversiteden³²⁹ rönesans hareketini gerçekleştirme noktasında beklentileri vardır. Çünkü en buhranlı devirde rönesans, reform ve romantizmimizi birlikte yapmaya mecburuz. Bu vazife, bu büyük dava harekete geçirilmek için, ilk defa paslı zemin üzerinde onu kımıldatıcı bir kuvvete muhtaçtır. İlk hareketi ve ruhların hareketi için gerekli malzemeyi fert olan varlıklardan beklemek, hep birbirimize bakmaktan başka bir akıbete ulaştırmaz. Tam seferberlik her cepheden toplanan kuvvetlerin bir merkez etrafında birleşmeleriyle olur. Maddede olsun, ruhta olsun, dehada olsun, sevdada olsun, hak ile birleşen

³²⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 78-79.

³²⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 314.

kuvvet daima haktır. Cesaret bu kuvvetin parolası, imanımız kaynağı olacaktır.³³⁰

Nurettin Topçu, üniversiteyi, hukuk doktrini, dünya görüşü, millet anlayışı, sanat sistemi ortaya koyan, milletimizin kültürünü yoğuran, ilim, felsefe, sanat ve din hayatını yirminci asrın seviyesine yükseltecek olan ve millî kültürün her hareketine, musikisine, mimarisine, pedagojisine ve politikasına istikamet gösterecek olan, Anadolu'nun bağrından çıkan köy çocuklarını yarının hüner ve deha sahipleri olarak yetiştiren, millî eğitim sistemimizin kurucusu olan üniversite hayal etmektedir.³³¹ Bunun da ancak devlet eliyle tesis edileceğini düşünmektedir.³³²

Tasvir edilen böyle bir üniversitenin Anadolu insanına ve topluma ne gibi faydalar sağlayacağını Topçu, şöyle açıklıyor:

“Bu üniversitenin önder oluşuyla biz, kopyacılıkla ezbercilikten ilme, en aşağı halkı eğlendiren bayağı teranelerden musikiye, şaşkınlıkla göreneklerden ahlâk anlayışına, nihayet ıstırabımızdan bir metafiziğe yükseleceğiz. Bunun adı rönesanstır. Bu rönesans, bir romantizm ile beraber doğacak, yani bugün perişan ve mağlûp duygularımızdan ve buna rağmen hamleye hazır kalbimizin çarpıntısından hayat alacaktır... Tabiatla, tarihin her ikisi üzerinde, dimağını işletecek olan nesil, bu Rönesans'ın mübeşşiri olacaktır ve onun yükleneceği mesuliyet yükü ağırdır.”³³³

3.5.2- Milli Felsefe

³³⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 304.

³³¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 304-306.

³³² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 304.

³³³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 305.

Öğrenciliğinin büyük kısmını felsefe tahsili görerek geçiren ve hayatı boyunca filozof olma özelliğini muhafaza eden Topçu'nun felsefi temayülü milli görüşlerinde de kendini gösterir. Çünkü felsefe, biricik kılavuzumuz olan aklımızı kullanmayı öğretir³³⁴ ve insanı insan yapar.³³⁵ Bu anlayışı daha şümullü bir çerçevede değerlendirecek olursak felsefe milleti millet yapan temel unsurdur. Yani bir felsefesi olmadan ne fert bütün özellikleriyle mücessem oluyor; ne de millet tüm unsurlarıyla, geçmişi, hâzırı ve geleceğiyle kucaklaşıp bir bütün oluşturup millet özelliğini kazanabiliyor.

Felsefe, hürriyetimizin de hayat kaynağıdır. Düşünen adam hürriyetini anlar, hareketini doğurmuş olan sebepleri bilen insan, o sebeplerin idaresini kendi eline alabilmekle hürriyetini gerçekleştirir. Bizi hayat yolunda durdurup düşündüren felsefe, her adımda hürriyet sunmaktadır.³³⁶ Felsefe, bizdeki can denilen nesne cinsinden en çok bizim olan şey olduğundan başkalarından iğreti alınmayacak, mutlaka bizim eserimiz olacaktır.³³⁷ Felsefesi olmayan cemiyet, ahlâk nizamı denen, vicdanlarımızı denkleştirici selâmete ulaştıramaz.³³⁸

Eğer felsefesi varsa Türk çocuğunun bir dünya görüşü olacak ve bütün vatandaşlar bu görüşte birleşeceklerdir. Böyle bir görüş birliğini doğuracak felsefemiz yoksa millî birliğimizden de bahsedilemez. Türk insanının kendine has bir felsefesi olması gerekir. Tanzimat hareketini idare eden zihniyet ya da Ziya Gökalp'in Durkheim gibi bir Yahudi düşünürden adapte ettiği fikirlerle bizim felsefemiz yapılamaz. Çünkü onda bizim ne imanımız, ne ahlâkımız, ne de mukadderatımızın tohumları mevcuttur.³³⁹ Cemiyet örflerini, ahlâkını, din duygusunu ve dünya anlayışını kendinde birleştiren felsefesinden kuvvet ve ilham alır. Felsefe ise doğabilmek için cemiyette hazırlanmış bir tarih, çekilmiş ıstıraplar, devrilmiş iradeler, birlikte benimsenen inanışların asırlarca

³³⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 60.

³³⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 71.

³³⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 66.

³³⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 68.

³³⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 61.

³³⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 60.

yaşanmış saltanatı gibi hayatî unsurlar arar.³⁴⁰ Anadolu, bin yıllık tarihinin muzdarip macerası içinde felsefesinin bütün unsurlarını ortaya koymuştur. Kendi felsefesini yapacak çocuklarını da yine kendi bağrından çıkaracaktır.³⁴¹

Topçu'ya göre Türk milletinin, kendi felsefesini gerçekleştirebilmesi için duygulu, iradeli, milletini olduğu gibi anlayan ve seven münevverlere ihtiyacı vardır. Sözde münevverlerimizin gözleri batının ufuklarından milletin kalbine çevrildiği gün bizimde felsefemiz yapılacaktır. Topçu, felsefemizin özelliklerini “tekâmülcü, ruhçu, sosyalist ve idealist” olarak belirtiyor. Ona göre “bu temelleri değiştirmek bizi bizden uzaklaştırır. Müslüman Anadolu’nun yanık toprağı üzerinde yaşayıp ta ruh yapımıza İslâm’ın dışında temel aramak, Anadolu’nun sefaletlerinden idealizmimize hisse çıkarmamak, normal bir beynin samimi düşüncesinin mahsulü olamaz. Böyle düşünmek için, bu memlekette bu toprağı tanıyıp sevmeyen, bu milletin inandıklarına inanmadan, onun varlığına düşman bir irade ile yaşamış olmalıdır.”³⁴²

“Bizzat kendimize karşı zalim olmak istemiyorsak kendimize bir felsefe ayıralım.”³⁴³ diye çağrıda bulunan Topçu, yeni hayata atılan gencin hislerini didik didik eden, kahvelerde ve sokak başlarında sade ölümü bekleten bir hareketsizlik, bir ruhsuzluk, bir ıstıraplılık ve bir gayesizlikle bekleten şeyin felsefesiz yaşayış olduğunu ifade eder. Bir genç neslin ifadesindeki inceliğin, hareketlerindeki ruhluluğun, bakışlarındaki neşvenin kaynağı o milletin felsefesidir.³⁴⁴ Şuur ve hürriyetimizin kuvveti, vazifelerimizin genişliği nispetinde şahsiyetimiz kuvvetlidir.³⁴⁵ Özellikle Türkiye’ye ve milliyetçiliğe dair fikirleriyle Topçu’ya eşlik eden Erol Güngör “Bir memleketin fikir seviyesi ikiüç neslin hayatını da aşan çok uzun bir geleneğin eseridir.”³⁴⁶ diyerek bunun uzun soluklu bir iş olduğunu belirtmektedir.

³⁴⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 72.

³⁴¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 72.

³⁴² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 72.

³⁴³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 63.

³⁴⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 63.

³⁴⁵ Nurettin TOPÇU: Büyük Fetih (İstanbul, 2003), 49.

³⁴⁶ Erol GÜNGÖR: Sosyal Meseleler Ve Aydınlar (İstanbul, 1998), 298.

Yeni nizamı hayatımızın her sahasına getirecek kuvvet Anadolu'nun toprağından, İslâm'ın nurundan, insanlığın beş bin yıllık hikmet ve ilminden ilham ve hayat alacak, Anadolu'da yeni bir kültür doğuşunu müjdeleyecektir.³⁴⁷ Anadolu insanının mazisinden kendisine miras bırakılan gücün farkına varması gerekmektedir:

“Ecdadında büyükler bulunmazsa, insan ister istemez küçük doğar, millet küçük yaşar. Ancak ecdatta büyüklükler olduğu halde insan onlardan nasipsiz kalırsa o bayağı insandır, ruh ve duygusunu benimsemiştir ve eğer ecdadındaki büyükleri çiğnerse, çiğnetirse o insan ruh âleminde canidir, elleri mukaddesat denen şey, fert olan varlığımızdan başlayarak Allah’a doğru yönelmek için, bizi maziye tırmandıran ve orada benliğimize ulaştıran basamaklardır. Mazideki ruh kuvvetlerinin fethi, kendini yetiştirmede olan ferdin zaferidir.”³⁴⁸

Tarihi iyi okumak gerekmektedir. Her yerde büyük milletler, hürriyet uğrunda, hakikat uğrunda şehit veren milletlerdir ve milletlerin ruh dünyasındaki felsefe hareketleri, büyük harplerin sonunda, büyük şehitlerin izlerinde doğmuştur.³⁴⁹ Bu iradeyi yalnız başına Türk ırkı omuzlarında taşıdı. Abbasîlerin önce uç beyleri, sonra muhafız kıtaları olan ve nihayet bütün orduyu teşkil eden Türkler, bu emaneti ellerine alıp o günden ta yirminci asrın ortasına kadar sanki arz üzerinde kanlarıyla sulanmadık bir karış yer bırakmamaya azmetmişçesine her tarafta şehitler verdiler. Malazgirt, Niğbolu, Kosova, Çaldıran, Ridaniye, Pilevne ve nihayet Çanakkale’de şehitler bıraktık.³⁵⁰ Mazimize biraz daha derinlemesine inmek gerekirse mefahir vesilesi tarihimizi ve onu âlemşümül bir ülke haline getiren değerleri Topçu şöyle dile getirir:

³⁴⁷ Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet (İstanbul, 2004), 67.

³⁴⁸ Nurettin TOPÇU: Büyük Fetih (İstanbul, 2003), 58.

³⁴⁹ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 294.

³⁵⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 295.

“Fatih’in, alnında Rönesanslar parıldayan simasına bakın. Peygamber emelini gerçekleştirmek için gemilerini dağdan aşırın hükümdar, kafalardan kule yaptıran Cengiz’lerin torunu değildir. Varna’da ve İkinci Kosova’da düşmanları tarumar etmek üzere Manisa’daki çilehaneden çıkıp gelen bir dervişin oğludur. Dünyanın en büyük zaferlerine muhteris Yıldırım gibi bir kumandan, kahpe düşmanı arkadan vurmaya tenezzül etmeyerek sonunda sekiz ay bir demir kafesin içerisindeki işkencelere katlanan ve kendisi gibi nice millet büyüklerinin dayanılmaz ıstıraplarına önder olmuş bir Türk büyüğüdür. Osmanlılarda millet fikri henüz doğmamış diyenlere sorarım: Öyleyse Hüdavendigâr’lar, Gazi Osman’lar nedir? Bizans bir takım avare kılıçlara mı teslim olmuştur? Topkapı Sarayı’nda görülen, bir tarih ve bir milletin siması değil midir? Bu şehrin, bir milletin şehri, belki de bir milletin beyni olduğunu ispat eden, cihana ilân eden yüzlerce minare değil midir? Her köşesinde bir devlet harikası, bir millet zaferi yükselen bu toprak, bu vakfen Fatih’lerin bize emanetidir. Ve bu toprakların üstünde yaşayan insan, eşref-i mahlûkattır. Bu millet, bu vatan çocuklarının insanlık sahnesinde önderi, büyük Peygamber’dir. Onlar seherden geceye kadar vakit vakit O’nu hatırlar, O’na olan sevgilerini tazeler. Ahlâkî yapısı insanlığa örnek olacak insanlar tarafından kurulan millî birlik, ulu devletimizin en kuvvetli temelini teşkil ediyordu. Altıyüz yıl bu millet, kendi sinesinde parça parça, fırka fırka ayrılık nedir bilmedi. Fatih’in anlayış ve âlicenaplık taşıran kalbi. Bizans’ın Rum halkını da birliğimize hayran bir bağlılıkla fethetmişti. Vatan bir aile ocağı haline gelmişti.”³⁵¹

³⁵¹ Nurettin TOPÇU: Büyük Fetih (İstanbul, 2003), 16-17.

3.5.3- Anadoluluk Kimliği

Türk siyasal hayatında milliyetçilik düşüncesi yoğun tartışmaların ve uzun yıllar süren kutuplaşmaların odağı olmuştur. Türk milliyetçiliği bir dizi toplumsal değişimin neticesinde gerileyen statümüzü eski parlak günlerine kavuşturmak ya da bu standartlara ayak uydurmayı hedeflemiştir. Türkiye’de milliyetçi hareketin taşıyıcısı bürokrasi olmaktadır. Türk modernleşmesi sürecinde devlet politikası haline gelmiş milliyetçilik düşüncesi karşısında buna alternatif milliyetçilik görüşünü savunan fikir akımları ortaya çıkmıştır.

Nurettin Topçu, ele aldığı sorunlara özgün çözümler arayan ve vardığı sonuçları açık yüreklilikle paylaşan bir düşünür kimliği taşıması, biraz felsefenin soğuk yüzü, biraz mizacı yüzünden, topluma, yığınlara ve resmi ideolojiye aykırı durması sebebiyle yalnız kalmıştır. Anadoluculuk görüşü ve bu fikri irdeleme ve yorumlama şekliyle o, genellikle karşı tarafta durmuş ve ötekileşmiştir. Fakat Topçu, bu dışlanmışlığa aldırmayarak Anadolu çocuğuna özgüven aşılar ve Yarınki Türkiye’nin kurtuluş reçetesini açıklamaktan bir adım bile geri durmaz. Sürekli Anadolu’dan bir uyanış bekler ve bu uyanışı gerçekleştirmenin manifestosunu Anadolu topraklarında yapılacak ahlaklı bir isyan olarak açıklar. Bazen küçük bir hareket, asırlarca sonra doğacak bir inaniş hazırlar ve bir kâinat, bir isyan, bir iman, asırları sarsacak hareketlerin başlangıcı olabilir.³⁵²

Nurettin Topçu’da “yerleşiklik” ifadesi önemli bir manaya sahiptir. O’da bütün Anadolucular gibi milliyetçiliğini sağlam temellere dayandırma arzusundadır. Ona göre milletin ruhu ancak belirliliklerin, ortak hayat kurallarının sürekliliğinde gerçekleşebilir. Oysa yerleşik düzenin olmadığı yerde köksüzlük ve belirsizlikler hâkim olmaktadır. Bundan dolayı Topçu, milli coğrafyaya büyük önem vermektedir. Nurettin Topçu’daki Anadoluculuk düşüncesi bu bağlılığın neticesidir. Topçu, sınırları tanımlanmış bir “vatan”

³⁵² Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 282.

ekseninde milliyetçiliğini temellendirme arzusundadır. Bu popülist bir anlayış olarak görülse de³⁵³ “vatan” saflığının ve bozulmamışlığının yeridir. Fakat Topçu: “Bir içtimaî fikir veya hareketin değeri, onun ruhları kurtarıcı oluşu ile ölçülür.”³⁵⁴ diyerek bu akımda faydalılık prensibini merkeze almaktadır. Topçu, Anadoluçuluğun temeline ahlaki olgunluğu koyar. Ona göre ruh ve ahlâkının felsefesi yapılmayan Anadoluçuluğu benimsemek dar bir görüşe bağlanmaktadır.³⁵⁵

Nurettin Topçu, Turancıların savunduğu milliyetçilik anlayışını hayal mahsulü kabul eder. Çünkü onlar vatandan uzaklarda vatan arama hülyası içindedirler. Irk odaklı milliyetçiliği “kafatası” milliyetçiliği olarak kabul eden Topçu, Turan fikrini müflis bir dava olarak telakki eder.³⁵⁶ Bu düşünceye alternatif olarak Topçu, savunduğu milliyetçilik düşüncesinin adına “Anadolu milliyetçiliği”³⁵⁷ der. Ondaki suyundan sarp kayalarına kadar uzanan muazzam Anadolu sevgisinin³⁵⁸, milliyetçiliğini temellendirirken Anadolu’dan ilham almasında payı olduğunu söyleyebiliriz. Topçu, milliyetçiliğini şekillendirmede sadece coğrafyayı yeterli görmez. Vatani vatan yapan unsurlardan yoksun olması vatani bir ceset, cansız bir vücut haline getirmektedir.³⁵⁹ Soy, toprak, emek unsurlarının zengin terkihi içinde din ve dil birlikteliği neticesinde yoğrulan millet ve onun şuuru olan devlet vatani oluşturmaktadır.

Muhammet Sarıtaş, Nurettin Topçu’nun Anadoluçuluk akımının içindeki yerine ilişkin şu tespitlerde bulunuyor: “O, Anadolu’daki Türklerin Oğuz boyuna mensup olduğu ve diğer Türklerle akraba olduğunu kabul etmesiyle Türkçülere, İslamiyeti ufkunda bir hakikat çizgisi halinde daima dikkate almasıyla İslamcılara yaklaşarak diğer Anadoluçulardan ayrılmıştır. Bununla

³⁵³ Süleyman Seyfi ÖĞÜN, a.g.e., 89.

³⁵⁴ Nurettin TOPÇU: Devlet Ve Demokrasi (İstanbul, 1998), 194.

³⁵⁵ Nurettin TOPÇU: Millet Mistikleri (İstanbul, 2001), 111.

³⁵⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 108.

³⁵⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 109.

³⁵⁸ www.darvakit.net

³⁵⁹ Nurettin TOPÇU: İrâdenin Davası (İstanbul, 1998), 46.

beraber Topçu, Türkçü ve İslamcılara karşı diğer Anadolucularla ortak tavır alır.”³⁶⁰ Bunun karşısında Hüseyin Karaman, “Onun düşünceleri çeşitli noktalardan hem Anadoluculuk ve Türkçülük hem de İslamcılık düşüncesiyle paralellik göstermektedir.” diyerek Nurettin Topçu’yu tek bir düşünce akımı içinde tutmak yerine kendine has düşünce sistemi içinde bağımsız bir düşünür olarak değerlendirmek gerektiğini iddia eder.³⁶¹ Biz bu düşüncenin, yazarın Nurettin Topçu’ya kendi düşünce örgüsü içinde bakmasından dolayı kaynaklandığını düşünüyoruz.

İbn-i Haldun, Mukaddimesinde dünyayı yedi iklim bölgesine ayırıp coğrafi şartların psikolojik ve fizyolojik olarak insan ve toplum üzerinde etkisi olup olmadığını araştırır. Sonuçta coğrafi faktörlerin toplumların hayatı üzerinde etkili olduğunu ortaya koyar.³⁶² Nurettin Topçu’da coğrafya ve insan ilişkileri konusunda benzer görüşler sunmaktadır:

“Millî coğrafyaya vatan deniliyor. Bu, milletin dayandığı en esaslı realitedir. Coğrafya veya toprak denilen bu unsur, sanki millî vücudun belkemiğidir, iskeletidir. En yakından elle dokunulur tarafıdır. Vatan, ufukları, havası, manzarası, toprak şartları ve geçinme şeklini tayin edici bütün hususiyetleriyle milleti karakterlendirir. Milletin en yakın mülküdür. Şahsiyetimizin bir parçası olduğuna göre toprak millete şahsiyetini kazandırıyor. Toprak aynı zamanda ırkı tayin ediyor. Vatan hudutları dışında ve toprak şartlarından tamamen müstakil ırk diye bir şey yoktur. Irklar, belli fizyolojik şartlarla muayyen topraklarda meydana geliyorlar. Toprak şartları ırkları yaratıyor ve evvelden belirli şartlar kazanmış olanları yoğurup yeni ırklar meydana çıkartıyor. Yeryüzünde ebedî değişmez ırklar görülüyor. Irklar evrim geçiriyorlar. Bu evrimi idare eden toprağın şartlarıdır. Bugün Anadolu ırkı

³⁶⁰ Muhammet SARITAŞ: Nurettin Topçu’da Sosyo-Pedagojik Yapı (Ankara, 1986), 10.

³⁶¹ Hüseyin KARAMAN: Nurettin Topçu’da Ahlak Felsefesi (Ankara, 2000), 123.

³⁶² İbn-i HALDUN: Mukaddime, Haz. Süleyman Uludağ (İstanbul, 1982), 331.

ile Tibet ırkı arasında bir yakınlığın bulunmayışı bundandır.”³⁶³

Toprak, tarihin yaşandığı sahadır; ona vücudunu veren hayat sahasıdır. Toprak, insanı kendine benzetir. Üzerinde millî tarihimizin kurulduğu bu toprak Anadolu'ya gelen Türkmen'e, yanık yüzlü, elâ gözlü, orta boylu olan kendi tipini vermiştir. Onu kendine bağlayarak hareketlerini ağırlaştırmış ve sabırlı yapmıştır. Maddî ve ahlaki yapısıyla insan tarihinden etkilendiği kadar topraktan da etkilenmektedir. Toprak, insana bitkilerle eşdeğerde tesir oluşturmaktadır.³⁶⁴

Anadoluculuk düşüncesinde toprak kadar önemli diğer bir unsur milli tarih olgusudur. Topçu milli tarihten: “Millet vücudundaki iskeleti kaplayan uzviyet” olarak bahsediyor. Millî tarih de millî coğrafya gibi ve onunla beraber, asırlarca süren bir emeğin, bugünkü iradeyi meydana getiren bir çalışmanın, fedakârlıkların ve kahramanlıkların, şehitlerle mukaddes kurbanların eseridir. Onların büyük değeri millî tarihe hayat katmasıdır. Tarih, bir millet ruhunun kaynağıdır. Yalnız bir fert kendi kendine bir millet sayılamadığı gibi, mazisi olmayan, yalnız bir an içinde tasavvur edilen millet de kabul olunamaz.³⁶⁵

Nurettin Topçu, Anadolu milliyetçilik tezinin temellerini güçlendirme adına Anadolu'nun tarihi kökenlerine iner. Anadolu'nun tarih kaynaklarında geçen en eski uygarlıklarından bu yana geçirdiği evrimleri, Anadolu ile Türkün keder etkileşimi, kader birliği ederek geçirdiği değişimleri, Anadolu'yu ve Anadolu insanını güçlü kılan unsurları tarihsel süreç içerisinde göz önüne serer:

“Yarınki insanlığa örnek olacak değerler elbette anlaşmazlık içinde doğamazlar, bir düzen içinde doğabilirler. Milliyet bu düzenin en şuurlu koruyucusudur. Dünyamızla

³⁶³ Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 31.

³⁶⁴ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 49.

³⁶⁵ Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 32.

tam anlaşmamız, bize bu devre içinde bütün bir ahenkle yaşayabilecek bir insanlığın esaslarını tanıttı. Soy birliğı, toprak birliğı, emek birliğı gibi toprağın ve topraktan fışkıran hayatın zaruretleri, dil birliğı, dilek ve vicdan birlikleri gibi yeni birlikler doğurdu. Biz bu birliklerin yalnız birisine bağlanıp öbürlerini çiğneyerek, bundan içtimaî hakikatler çıkarmak isteyen ilim ve zekâ simsarlarının menfaatlerine âlet olacak değiliz. Belki bu birliklerin, hep birlikte millet dediğimiz arzla ve insanlıkla anlaşabilen bir zümreyi doğuracaklarına inanıyoruz. Yüzünün biçimi ve bedeninin yapısı benimkine benzemeyen, benim yaşadığım toprakların derdiyle yaşamayan ve bu topraklarda yetişmeyen, benimle birlikte bu topraklara ve bu tarihe emeğini ve kanını vermeyen, benim dilimi konuşmayan, benim inandıklarımı hiç inanmayan insanlarla beraber, ben bir millet olamam.”³⁶⁶

Topçu, vatan coğrafyasını öncül kabul ederken tümüyle ırk unsuruna sırt çevirmez. Aksine Turancıların yaptığı gibi onu ülkü haline getirmeleri, ırka endeksli milliyetçilik yaparken asıl vatani bırakıp, başka vatanlar aramaya çalışmalarına tepki gösterir. Topçu: “Dünyanın neresine gitse Türk haliyle, karakteriyle, vakarıyla ve îmanının simasında parıldayan nuruyla tanınıyordu.”³⁶⁷ diyerek Türk ırkına Turancılardan daha çok değer verdiğini göstermektedir.

Anadolu’da yaşayan en eski uygarlık Etilerdir. O dönemde Türkmen göçebe ve tüccarken Onlar, toprağına bağılı ve çiftçiydiler. İlerlemiş bir ziraat tekniğıne sahiptiler. Toprakla kanlarını karıştırmışlardı. Vatan kurmuşlar ve insanın ihtiraslarını bu topraklar üstünde eser halinde işlemiş, maddileştirmiş,

³⁶⁶ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 78.

³⁶⁷ Nurettin TOPÇU: Büyük Fetih (İstanbul, 2003), 13.

ebedîliğe gönül vermişlerdi.³⁶⁸ Topçu, Anadolu'daki Türk tarihinin ve Anadolu milliyetçiliğinin başlangıcını 1071 Malazgirt Muharebesi olarak kabul eder.³⁶⁹

Topçu'yu diğer Anadolucu milliyetçilerden ayıran en önemli fark Anadolu'nun tarihi kökenlerinde İslam'ın varlığını ve bunun Anadolu'yu ve Anadolu Türkünü değiştiren önemli bir etken olarak kabul etmesidir. Doğunun tarihini, uzun bir talan tarihi sayan³⁷⁰ Topçu, Anadolu'daki önemli değişimin mihenk taşı olarak İslam dininin yapıcı ve yaşatıcı unsurunu kabul eder:

“Anadolu, tarihi çemberini kapatırken, yeni bir ses, yeni bir ruh içinde, birden yeniden canlanıverdi. Bu ses, İslâm'ın sesi, bu ruh İslâm'ın ruhu idi. Bir yanda binlerce yıllık medeniyetin enkazı üstünde yorgun duran bir eski tarih var, öbür yanda o zamana kadar kıt'alar arasında eşya naklettiği halde şimdi İslâm'ın ruhunu Anadolu'ya nakledip ona aşılayarak bu yorgun vücudu ayaklandıran Türkmenin eli görünüyor. Uzun ve sürekli göçlerle Anadolu'ya gelip yerleşen Türkmen, bu ülkede yeni hayatın mihverini kurucu oldu. Onun bizzat kendinden, Orta Asya'nın değerlerinden getirdiği şey, belki sadece cesaretle cengâverlik, felâketleri kendinde yenebilme meziyetlerinden ibaretti. Hakikatte, yeni doğan dünyanın oluşunu şu şemanın içinde görüyoruz: Anadolu'nun eskiyen medeniyetlerini, İslâm ruhu yeni bir hayatla canlandırıyor.”³⁷¹

İslam dini Anadolu'ya hayat vermeden önce Türk'e hayat vermiş; akıl, hikmet ve imanın mükemmel sentezi olan Türk-İslam harikasını yaratmıştır:

“Atını aslanca süren, kılıcını mertlikte kullanan, kalbi şefkatle dolu, canlı, neşeli bir ırk, Şamanlık denen sihirbaz ibadetinin dar ve ruhsuz kalıbında cevherini işleyemezdi.

³⁶⁸ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 118.

³⁶⁹ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 155.

³⁷⁰ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972),240.

³⁷¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 119

Ona sonsuzluğa açılan ümit kapıları, ebedîliğe susayan iman, kendinden geçirici aşk ummanı lâzımdı. Türk bu ummanı İslâm'da buldu, İslâm dininde Türk asıl kendini buldu; kendi cevherini belirtecek hayat unsurunu buldu.”^{372*}

Türkmenler, Anadolu'da medeniyetler kurmuş olan Etilerin çocuklarıyla kaynaşmışlar, onların tekniklerini temsil etmişlerdir. Orta Asya'da yaşayan Türkmen, göçebe iken bir toprak üzerinde durmuş, köy kurmuş, tüccar iken çiftçi olmuştur. İslâm dini Anadolu'daki özelliğini, bu çiftçi ve toprağa bağlı yaşayan halkın esaslı karakterinden aldı, buradaki maddî unsurların muayyeniyetine büründü. İslâm dini, Anadolu köylüsünün ruhunda başka bir üslup kazandı.³⁷³ Türkmenin eliyle Anadolu İslâmlaştırılmış ve bu ülkede yeni bir medeniyet doğmuştur.³⁷⁴ Bundan dolayı Topçu, milliyetçiliğini Anadolu'da ilk medeniyetlerin yaşadığı devirlerden değil, Anadolu'ya Türk unsuru tarafından İslâm ruhunun saçıldığı devirlerden başlamıştır. İslam Anadolu'da parçalanmışlığın yerine siyasi istikrarı ve birleşmeyi sağlamıştır.³⁷⁵

Topçu, Anadolu insanının, Asya Türkmeninden ya da Arap milletinden çok farklı olduğunu düşünmektedir. Çünkü toprağa bağlı Anadolu insanı, sürekli bir hakikatin sorumluluğunu taşımaktadır. Sonsuzluğa yönelen hareketin en yüksek değerleri bu insanın yaşayışında bulunabilir. Bu insan, ana vatani olmayan, dünün ve yarının hesabı kendisinden sorulmadığı yerlerde macera arayan ve yağmacılıkla yaşayan, zorba yabancı değildir. Bu insan, kendi babası, eşi ve çocukları gibi yükünü omuzlarına aldığı mukaddes toprakların üstündeki acılarla alını kırışan, bu ıstırapın yarattığı hikmetle gözleri olgunlaşan ebedî vatan sahibi insandır. O, kutsal toprağa her gün daha kuvvetlenen bağlarla yaklaştıkça Allah'a yaklaştığını duyan çiftçi insandır.³⁷⁶

³⁷² Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999),143.

* Bu konuyla ilgili Nurettin Topçu'nun "Türk-İslam Harikası" adlı makalesinde (Hareket Dergisi, s.41, Mayıs 1969.) daha ayrıntılı bilgi verilmektedir.

³⁷³ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 140.

³⁷⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 118.

³⁷⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 240.

³⁷⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 141.

Bütün Anadolucularda olduğu gibi Nurettin Topçu da bu düşünce platformunda köy ve köylüyü ayrı bir yere koyar. Çünkü köylü Anadolu'da iktisadın temellerini kurmuş olan Etilerden yerleşik hayata dair tekniği alıp kendi kültürüyle harmanlayıp uyguladıktan sonra kendine yani ülkesine mal etmiştir. Bu insan milli benliğimize ait değerleri yaratmış ve asırlar içinde tekâmül ettirmiştir. Bundan dolayı Anadolu'nun mimarı köylüdür.³⁷⁷

Anadoluculuk düşüncesinde asıl yapıcı unsurlardan sonra en önemli esas kırsal hayatın ölküleleştirilmesidir. Topçu, Anadolu insanının ancak el emeği ile topraktan ziraat yoluyla kazanarak ahlaklı olabileceği ve kalabileceğini belirtir. Bu nedenle toprağa bağlı iktisadi yapılanma Anadolu'yu bozulmaktan koruyucu güç olacaktır.

Tarih, milletleri yapar ve yaşatır. Milletler tarihinin yaşına sahip içtimai şahsiyetlerdir. Tarihini kendinden koparınca millet yıkılır ve ölür. Bizim milletimiz Anadolu'nun dokuz yüzyıllık tarihinin yarattığı bütün olaylarının, inançlarının ve mefahirinin, ahlâkının, sanatının çocuğudur.³⁷⁸ Anadolu topraklarının her karışı çekilen ıstırapın, emek ve dilek birliklerinin ürünüdür:

“Bizim milliyetçiliğimizin şuuru, daha ilk istilâlarla başladı. Moğollarla Haçlılara karşı Anadolu Türk kalesinin muhafızlığını yapan Selçuklular bu şuura ilk ışığını verdikleri gibi, Anadolu'daki beylikleri birleştirerek millî birlik kurmak davasını, daha başlangıcından itibaren programlaştıran Osmanoğulları da bütün şuura sahip milliyetçi büyüklerimizdir. Yıldırım Bayezid'de tamamlanacakken hain Timur tarafından darbelenen millî birliğimizi tekrar kurmaya muvaffak olan Fatih Sultan Mehmet ve Türk-İslâm zincirini içinden parçalamaya çalışanları tepeleyerek kültürümüzün kaynakları olan İslâmî iktidarı Oğuz çocuklarına devreden

³⁷⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 120.

³⁷⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 146.

Yavuz Selim, milliyetçilik davamızın asıl kahramanlarıdır. Osmanoğulları altı asırda Yunus'lar ve Sinan'lar, Fuzulî'ler ve Akif'ler verdiler. Müslüman Türk'ün cihan tarihinde pek muteber bir sanatı, insanlığa örnek bir ahlâkı meydana geldi. Saadet ve fazilet semalarında uçan Türkler, bu yüksekliğe ancak İslâm'ın kanadıyla yükseldiler. Dokuz yüz yıl İslâm, Türkün ruhu oldu.”³⁷⁹

Topçu, millet fertlerinin ruhlarının gerçek yaşını, geçmişte asırlarca beraber yaşayışın neticesi olan kader birliktelinin belirlediğini söyler: “Bir Türk ferdi, biyolojik bakımdan yirmi, otuz kırk veya yetmiş, seksen, doksan yaşında olabilir. Fakat ruhî bakımdan o, bin yaşındadır. Türkün tarihi kadar eskidir. Ancak bu bin yıllık şuura sahip olmak lâzımdır. Şahsiyetimiz, yüzlerce yıllık ruh yaşımızın şuurundan ibaret bir sentezdir. İnsan denen şahsiyet, köklerini maziye salmış bir ağaç gibidir. Kökler yüzyılların derinliğine gömülürse, şahsiyet büyüktür. Bin yılları aşarsa şahsiyet harikadır”³⁸⁰

Topçu, mazisinden habersiz olan ya da gözlerini kapayıp geçmişindeki mefahir vesilesi olaylara ilgisiz kalan fert ve milletin durumundan endişe etmektedir:

“Kökler kırk, elli yıllık olunca şahsiyet hastadır, buhran geçirmektedir ve tedaviye muhtaçtır. Kurtarıcı el beklemektedir, öyle bir el ki, bu ağacı yüzlerce yıllık mazinin sağlam, ruh ve hayat dolu topraklarına gömsün. Şahsiyet, mutlak manada bütün maziye, mazi olaylarının muhteşem sentezini kaybettiği zaman, işte bu insanları tımarhane kliniklerinde buluyoruz. Hafızasız fert olmadığı gibi, hafızasız millet de olmaz. Mazide bir milleti kurmuş olan ve millet hafızasının bütün servetini teşkil eden yaratıcı kuvvetler elde tutuldukça o millet kendi şahsiyetine bürünmüştür. Ancak o millet, ruhen istiklâline sahip sayılır. Mazinin bu ulvî mirasına

³⁷⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 147.

³⁸⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 161.

mukaddesat denir. Büyük milletler muhteşem mazilerinin sahibi oldukları için, daima büyüktür.”³⁸¹

Topçu, milliyetçiliğimizin dayandığı esasları şöyle özetler:³⁸²

- 1- Millet dini, onun ahlâkını, örflerini ve kalbini yoğurmuş, Türk-İslâm medeniyetine yön ve kaynak olmuş İslâm dinidir.
- 2- Büyük vatan Anadolu toprağıdır.
- 3- Soyumuz, Oğuz çocuklarının, Anadolu'nun dokuz yüz yıllık tarihi içinde bu topraklarda kaynaşmalarla eriyip aslını kaybetmeyen Türk soyudur.
- 4- Dilimiz bu ülkede yüzyıllar boyunca devam edegelen tarihî olgunlaşma içinde varlık kazanan müşahhas ve zengin Türk dilidir.
- 5- Devlet, büyük çoğunluğu köylü olan kitlenin iradesini yaşatan merkeziyetçi, otoriteli ve mesuliyetli devlettir.
- 6- İktisadî sistemimiz, halkın bütün içtimaî ihtiyaçlarını karşılayan ve her ferdi iş ahlakıyla seferber eden asrın geçer deyimiyle ruhçu sosyalist sistemdir.

3.5.4- İslam Milliyetçiliği

Nurettin Topçu'nun milliyetçilik görüşleri dizgesinde yukarıdaki başlık şaşırtıcı ve çelişkili bulunabilir. Topçu'nun İslam'a endeksli milliyetçiliği reddettiğini ve eleştirdiğini daha önce söylemiştik. Topçu, İslam milliyetçiliğini, “İslamcılık” düşüncesi gibi milliyetçiliği savunurken tüm Müslümanların aynı milletten olduğunu söyleyen anlayış değil; bir binadaki harç misali bir milleti millet yapan tüm unsurları birleştirip bir arada tutan bir güç olarak değerlendirir. Onunki hoyrat ve kaba bir şovenizmin yerine, kaynağını önce insana, sonra İslam'a dayayan spritüalist bir milliyetçiliktir³⁸³.

³⁸¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 160-161.

³⁸² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 156-157.

³⁸³ Orhan OKAY: Bir İdealistin Ölümü, Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976), 46.

Milliyetçiliği maddeci ve ruhçu diye tasnif eden Topçu, Turancılığı maddeci milliyetçilik olarak kabul eder. Ziya Gökalp, Turancılığı ümmetçilikten milliyetçiliğe geçiş diye adlandırır. Fakat o ruhçu milliyetçilikten maddeci milliyetçiliğe geçiş yapmıştır. İslam'ın birleştirici ruhundan uzak olan maddeci milliyetçiliğin yapısı gereği birlik yapamayacağını söyleyen Topçu: "İrk sade kendi varlığı ile birlik yapamaz. Maddi unsurların esaslı karakteri, daima bölünebilmek, sonsuz parçalara ayrılabilme. Ruh cevherinin temel yapısı birliktir, çokluk içinde birlik yaşatmaktır."³⁸⁴ Bundan dolayı Topçu, makineleşmeyi, hızlı şehirleşme ve kente göçü maddileşme ve özden kopuş olarak değerlendirir. Bu nedenle Anadoluçuluk düşüncesini şekillendirme sürecinde kentte bu düşünceye yönelik steril ortam bulunmadığından/kurulmadığından Topçu, kır/köy'ün bozulmamış ortamında bu fikrin daha fazla neşvü nema bulacağını savunmakta ve görüşlerinde derin bir Anadolu köylüsü sevgisi yatmaktadır.³⁸⁵ Kır-kent bağlamında yapılan zorunlu tercihle birlikte düşünceler, arka planda romantikleşirken; yapılması gerekenler de altın çağa ertelenerek ütopylaşmıştır.

Topçu, milletin iki kaynaktan doğduğunu söyler: "Onun maddi yapısını teşkil eden Oğuzlarla, ruhunu meydana getiren İslam dini."³⁸⁶ Bunların birbirinden ayıramayacağını eğer ayrılırsa ortada ölü bir ceset kalacağını düşünmektedir. Ona göre: "Bizim milletimizin hayati kuvvet kaynağı İslam dinidir."³⁸⁷ İslam dini tarihi kökenlerimizde derinden etki yapmıştır. Türkün Müslüman olması, maddî hayattan ruhî hayata geçişi diye vasıflandırılabilir.³⁸⁸

"Biz Anadolu'nun coğrafyasında İslâm'ın ruhunu yücelten ve toprağın çehresine İslâm'ın ruh ve karakterini sindiren ruhçu bir milliyetçilik davasına bağlanıyoruz. Milletimizin

³⁸⁴ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999),145

³⁸⁵ www.ata.boun.edu.tr

³⁸⁶ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999),152.

³⁸⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 152.

³⁸⁸ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 302.

hayat anlayışı, ahlâkı ve gelenekleri asırlar içinde İslâm'ın uzvu ile kaynaştı ve ondan ayrılmaz oldu. Turancılar, Anadolu'da bugünkü ruhumuzu kazanmadan önce Orta Asya'da bağlandığımız geleneklere ve soy esasına dayanan bir milliyetçilik iddiasını yaşıyorlar ve Anadoluculuğun gerçekçi ve ruhçu milliyetçiliğine maddeci ve ütöist bir milliyetçiliğe karşı koyuyorlar. Onların dışında, hiçbir esasa dayanmayarak milliyetçi olduklarını ileri sürenlerin bu iddiaları ise, manasını bilmedikleri yabancı dilden bir kelimeyi kullananların halinden ileri gitmemektedir.”³⁸⁹

Anadolu'nun kapısını Malazgirt'te açarak bahtiyar İslâm beldesi yapan kuvvet, Haçlıların, Müslümanlarınkine kat kat üstün kuvvetlerle hoyrat ve kaba kuvvetlerle Bizans'tan Kudüs'e kadar uzanan bir vahşet şeridi halinde tekrar tekrar saldırmalarına³⁹⁰ karşı bu ülkeyi sapasağlam tutan kuvvet, Anadolu'nun kendi halkına kutsal vatan olan toprağına saçılan bu ahlâk aşkı, burayı yeni bir medeniyet içinde tekrar canlandırmıştır. Topçu, bu cevherin kaynağını şu şekilde açıklıyor:

“Millet var olmadan önce, bir zümre insanın yalnız istismarına yarayan ölü bir coğrafya ve henüz bir kütlenin şuuru olmamış bir tarih vardır. Bir insan kütlesi, böyle bir coğrafya ve tarihten yapılmış bir kaderin içine gömülü yaşamaktadır. Günün birinde bu kütlerde, bir coğrafya ve tarih çemberinin içerisinde, daha birçok değerleri toplayarak hepsini birlikte bir şuur ve irade haline getirici hamle gözükür. Biz bu kuvvet iradesini, fertte var olmak iradesinin karşılığı olan bu yapıcı aşkı, İslâm dininden, onun âleme yayılma idealinden aldık. Millî tarihimizi bu topraklara eken, bütün gazilerin kılıçlarının kabzasında kazılı “ALLAH” adı ve millet şehitlerimizin son nefesinde yazılı “ŞEHADET KELİMESİ” idi.

³⁸⁹ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 158-159.

³⁹⁰ Nurettin TOPÇU: Büyük Fetih (İstanbul, 2003), 93.

Hepsi, kâfirlere karşı cihat açtılar ve harp sancaklarının gölgesinde iki rekât namaz kılarak gaza meydanına atıldılar. Esir ettiği düşmanının hayat ve hürriyetini bağışlayan Alpaslan'dan tutun da, Mısır seferinden dönüşte âlimin atının ayağından kendi üstüne sıçrayan çamur parçasını varlığına şeref sayan Yavuz Selim'e kadar milletimizin velisi olan bütün büyük ruhlar, Allah davasıyla savaştılar ve âleme Allah emri saçtılar. Onların muvaffakiyetlerinin sırrını, kılıçlarının kabzasıyla kalplerinin içine kazılı olan bu kelimedede aramak lâzımdır. Millet hayatını kurucu olan bu hamle, ister dil ve kültürden, ister ırktan, ister ekonomi hırsından, isterse dinden gelsin, zümreyi kendi kapalı dairesiyle kuşatıp sıkı bir birlik sistemi kurmak suretiyle, zümrenin o zamana kadar sade istismar ederek üzerinde barındığı coğrafyaya, onu insanla birleştiren bir ruh verir, insanların benliğiyle kaynaştırır; o coğrafyanın üstünde, onun zarurî eseri halinde ırkı yaratır ve yine onun kendisine özel ekonomisini meydana koymak suretiyle, coğrafyayı milletin asla ayrılmaz parçası haline getirir. Adetâ coğrafya yani vatan, millet fertlerinin müşterek ruhunu kendinde taşır. Yine bu coğrafya üstünde bir kader beraberliği, saadet ve felâket ortaklığı demek olan tarih, millet hayatını kurucu olan ilk hamlenin yüzyıllar içindeki hareketleriyle meydana gelir.”³⁹¹

Topçu'ya göre Kur'an, Türk-İslâm ruhunu parçalanmaz bir bütün halinde birleştirilmiştir.³⁹² Kur'an'ın, zulmün karşısında sabrı, kinin karşısında affı koyan, ölümü ümit ile karşılayan, sonu olan varlığımızı sonsuzluğun yolcusu yapan ve Allah'ı insanda tanıyan, insan anlayışı... İslâm idealizmi, Asya'nın

³⁹¹ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 127-128.

³⁹² Nurettin TOPÇU: Mehmet Akif (İstanbul, 1998), 64.

putperest realizmine galebe çaldı. Topçu, bu durumu İslâm spirtualizmi(ruhçuluğu) olarak tanımlar.³⁹³

İslam özünü milliyetin unsurlarıyla birleştirme düşüncesi, Turancılarla Anadolucuların arasındaki en temel farkı teşkil etmektedir. “Anadolucular, gerçek milliyetçiliğimizi bin yıllık tarihimizden çıkararak onun kalbine İslâm’ı koydular. Turancıların maddeci ütopyizminin ve altı okluların kaba maddeci realizmine karşılık Anadoluculuğun getirdiği ruhçu idealizm, coğrafyanın gerçeğinde ebedîliğe göz koyan ruhların selâmet davasını yaşatıyordu. Evvelkiler gibi o bir inkâr davası da değildi. Belki bin yıllık tarihin ruhundan sızan ilhamın mahsulü olmuştu. Gönülleri Cengiz Han'a değil Yıldırım Han'a, vicdanları boşluğa değil ebedîliğe götürüyordu. Bu ruhçu milliyetçiliğin temellerini Melikşah'ın ve Mevlâna'nın, Yunus'larla Yavuz'ların kurduğu kabul edilmelidir.”³⁹⁴

3.5.5- Müslüman Anadolu Sosyalizmi

Nurettin Topçu'nun en çok şimşekleri üzerine çeken görüşü, milliyetçiliğe içtimaî bir muhteva vermesidir. N. Topçu, İslâmiyet'in temel prensipleri, İslâm peygamberi ve ilk İslâm halifelerinin vücut verdikleri içtimaî nizam ve nihayet Osmanlı devletinin iktisadî sınıfların teşekkülüne imkân vermeyen cemiyet nizamından çıkarak, İslâmî bir toplumun iktisadî nizamını cemaatçilik veya günün geçerli deyimi ile sosyalizm olarak nitelendirdi.³⁹⁵ Topçu, bu toplumsal görüşündeki sosyalizm ibaresinden dolayı çeşitli çevrelerce eleştirilmiştir. Hatta kimi kişiler “Biz müslümanız elhamdülillah, biz sosyalist değiliz” diyorlardı.³⁹⁶ Bunun sebebi meselenin yeterince anlaşılmasına ve kelimeye duyulan husumete bağlanabilir. Oysa Topçu'nun 1950'den itibaren

³⁹³ Nurettin TOPÇU: Büyük Fetih (İstanbul, 2003), 45.

³⁹⁴ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 157.

³⁹⁵ D.Mehmet DOĞAN: Türk Düşüncesinde Nurettin Topçu'nun Yeri, Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976), 8.

³⁹⁶ A. Nuri YÜKSEL: “Mektep İnsan N.Topçu”, Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976), 70.

ileriye sürdüğü fikirlerinde bir değişiklik olmamıştır. Eskiden söylediklerini daha değişik biçimler ve yazılarda tekrar etmiş, ileriye götürmüştür.³⁹⁷ Bu yanlış anlaşılma Topçu'nun kurucuları arasında olduğu Aydınlar Ocağından ayrılmasına sebep olmuştur.³⁹⁸

Topçu, bir taraftan anti-kapitalist ve anti-komünist bir düşünce sistemini savunurken, öte taraftan “sosyalizm” kavramını fikir dünyasında önemli bir yere sahip kılmıştır. Topçu, “İslam sosyalizmi”, Anadolu İslam sosyalizmi”, “Müslüman Anadolu sosyalizmi”, “İslam’ın ruhçu sosyalizmi” gibi kavramlaştırmaları soğuk harbin kavramlar savaşı döneminde bulunduğu yer itibarıyla cesaretle kullanmıştır.

“Sosyalizm, 19. asırda doğan ve büyük sanayi işçilerinin yaşama şartlarıyla refah vasıtalarında cemiyetin diğer fertleriyle eşitlik temini için ortaya konulmuş olan ekonomik doktrinlerin umumi adıdır.”³⁹⁹ Topçu sosyalizmi ikiye ayırır: 19.yüzyıldan önceki bölüşmeci sosyalizm ve 19. yüzyıldan sonraki modern sosyalizmdir.⁴⁰⁰ Topçu, kendinde ifadesini bulan sosyalizm kavramının içini birinci gurup sosyolojiden ilham alarak doldurmuştur. Topçu'nun hedefi bütün kurumlarıyla birlikte nasıl bir devlet ve toplum düzeni kurması gerektiği idi.

Topçu'nun bu tezini anlayabilmek için, onun çalışmalarında ortaya koyduğu bakış açısından ve kullandığı kendine has terminolojiden hareket etmek gereklidir. Ancak o zaman Topçu'daki “Sosyalizm” ifadesi gerçek anlamını bulacaktır.

Sosyalizm teriminin komünistler tarafından kullanılması, bu sistemin doğrudan doğruya komünizm ile karıştırılmasına sebep olmuştur. Geri

³⁹⁷ Mustafa KUTLU: “Nurettin Topçu İçin Biyografi Denemesi”, Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul, 1976), 119.

³⁹⁸ Süleyman Seyfi ÖĞÜN: a.g.e., 171.

³⁹⁹ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 231.

⁴⁰⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 231.

memleketlerde cahil tabakalar sosyalizm deyince komünizmi anlıyor ve bilgisizliklerinin kurbanı olarak, kendi haklarında müdafaa davasını düşman bir dava ile karıştırıyorlar.⁴⁰¹ Bu manada Şeriatî, “Batı, sosyalizmi kendi menfaatleri doğrultusunda şekillendirmiştir”⁴⁰² diyerek sosyalizm üzerindeki kara bulutları dağıtmaya çalışmıştır. Bu bilgisizliğin ancak milli eğitim ile çözülebileceğini ifade eden Topçu, sosyalizm ifadesinden kastının ne olduğunu net olarak açıklamaktadır:

“Her şeyden önce bu topraklarda büyük devlet olarak yaşayabiliriz. Müslüman Türk’ün devlet telâkkisi, Müslüman Anadolu’nun sosyalizmidir. Bu kelimeden gocunan Türk çocuklarının bu hali, saflıkla bilgisizlikten başka bir şey değildir. Müslüman Anadolu’nun sosyalizmi demek, İslam’ın ruh ve ahlâkına sahip olacak Anadolu’nun insanını ve bütün hayat kuvvetlerini, ferdi menfaatlerle ihtirasların sınırları dışına çıkarıp bir ilâhi bölgede, tam iktidarı ile sağlam iradenin disiplini altına, millet selâmeti yolunda toplulukla seferber etmek demektir.”⁴⁰³

Topçu’nun savunduğu sosyalizm, Marksist anlamda, katı materyalizmi savunan bir sosyalizm değildir. O, “ruhi varlığı ve ferdi iradeyi reddeden, eşitlik adına insan hürriyetlerini harcayan, milletin hayat kaynaklarını bertaraf eden, kini kinle yok etmeye çalışan, ilkel anlamda eşitlik güden, hasta ruhlara hitap etmektedir.”⁴⁰⁴ Topçu’nun sosyalizmi İslam’la birleştirmedeki amacı İslam iktisadının tam ve anlaşılır bir tarifini yapmaktan ibarettir.⁴⁰⁵ Ertan Yülek, Topçu’nun bu tezi savunmasındaki başka bir gerekçeyi şöyle açıklıyor: “1963 sonunda Milliyetçiler Derneğinde ciddi ayrışma oldu. Nurettin Topçu

⁴⁰¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 180.

⁴⁰² Ali ŞERİATİ: Allahperest Sosyalist, Haz. Ertuğrul Cesur, İslamiyât, c.5, s.2 (Ankara, 2002), 73.

⁴⁰³ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 25.

⁴⁰⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 240.

⁴⁰⁵ Ali BİRİNCİ: “Nurettin Topçu’nun Sohbetlerinden Hatıradan Kalanlar”, Hece Dergisi, s.109 (Ankara, Ocak 2006), 441.

merhum bütün gençlerin sola meyil ettiğini görünce o gençlere sahip olabilmek için “İslam sosyalizmi” tezini ortaya attı.”⁴⁰⁶

Ondaki sosyalizm düşüncesi insanı merkeze alan, onu yaşadığı toplum içinde anlamlandıran milliyetçilik ve dindaşlıkla barışık yani “maddeyi idare eden ruh” olarak hümanist sosyalizme yakın bir sosyalizmdir.⁴⁰⁷ Müslüman Anadolu sosyalizminin genel esasları, komünizmin ve kapitalizmin dışında, ahlakı esas alarak, sosyal adalet, milliyetçilik ve maneviyatçılığa dayanmaktadır.⁴⁰⁸ Sınıf farklılıklarından boyunduruğundan kurtulmak ve toplumsal adaleti sağlamak ancak sınıfsız, eşitlikçi bir birliktelikle mümkündür.⁴⁰⁹

Topçu, sosyalizm görüşünde “Bizim sosyalizmimiz İslâm'ın ta kendisidir.” diyerek dini merkeze alır.⁴¹⁰ Bu dâva, İslâm'ın özünde barınan hak davasıdır. Sosyalizm, çiğnenmesi halinde Allah'ın da affetmeyeceğini bildirdiği kul hakkının müdafaasıdır.⁴¹¹

“Dâvamız, İslâm ahlâkına dayanan bir cemiyet düzeni kurmaktır. Her tarafı hürmetsizlikle tarumar edilen bir cemaate hürmet, her uzvu haksızlıkla yaralanan bir hayata hakkaniyet, her hareketi hemcinsine zulüm olan bir insanlığın kalbine sevgi ve merhamet doldurmak istiyoruz. Bütün bunları yaparken, varlığımızı her taraftan çeviren hırslara menfaatler gibi içteki düşmanlarla kökleri dışarıda bulunan içimize sokulmuş düşmanları yenmenin yalnız iman ve iktidar ile mümkün olacağına inanmaktayız.”⁴¹²

⁴⁰⁶ Ertan YÜLEK: Bir İdeal Adamı, Bir Derviş, Bir Kâhin: Nurettin Topçu, Hece Dergisi, s.109(Ankara, Ocak 2006), 459.

⁴⁰⁷ Lütfü ŞAHSUVAROĞLU: Nurettin Topçu (Ankara, 2002), 63.

⁴⁰⁸ Erkan PERŞEMBE: Nurettin Topçu'da Müslüman Anadolu Sosyalizmi, İslamiyât, c.5, s.2 (Ankara, 2002), 95.

⁴⁰⁹ Ali ŞERİATİ: a.g.e., 72.

⁴¹⁰ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 174.

⁴¹¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 180.

⁴¹² Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 174.

Topçu'nun, İslam'ı iktisat sistemi içinde yapıcı ve şekillendirici unsur olarak görmesi, Max Weber'in bir dinin o ülkenin ve fertlerinin ekonomik tercihleri ve başarısı noktasında etkili olduğu⁴¹³ teziyle benzerlik göstermektedir. Weber'in bu tezindeki doğruluk Nurettin Topçu'yu desteklemektedir.

Sosyalizm, İnsanları ferdiyetçilikten kurtarmak için⁴¹⁴ nefsimizin müdafaası için değil de Allah'ın emri ve insanlığın hak davası olarak⁴¹⁵ kirli yüzlerin, hayâ bilmez bakışların sızıntısı olan hırs ve haset çamuru ile tertemiz toprağı kirlenmekten koruyacak elleri yeryüzüne hâkim kılmak için⁴¹⁶ gereklidir. Kimsesizlerin, zavallıların acılarından ilham alan bu feryadın bir adı İslam'ın merhamet ahlâkı, öbür adı ruhçu sosyalist ahlakıdır.⁴¹⁷

Topçu, öncelikle, insanı nefesine esir eden cehennemî kuvvetlerin en belalı olan para sevgisinden diğerkâmlık sevgisine insanları irca etmek gerektiğini, bunun için de ferdi hırsların sonsuzluğunu köstekleyici, insana ruhi varlığıyla baş başa dost yaşama imkânını veren bir cemiyet nizamının kurulması lâzım geldiğini belirtir. Fakirlerden ve esirler gibi yaşayan insanlardan önce hırslarına esir olan zenginlerle sefihlere acımasını bilenler, İslâm sosyalizminin kurucusu olacak olanlardır.⁴¹⁸ Sosyalizm düşüncesini hayata geçirmenin gereklerini Topçu şöyle açıklıyor:

“Her tarafı yaralı bir millet vücudunun parlak görüşlerine aldanmayarak onun tedavisine el uzatmak için, sosyalizmin milliyetçi ve ruhçu şeklinin en iyi çare olduğuna inanıyoruz. Bunca parlak şekillerin altında biz pekiyi görüyoruz ki, bu vatanda toprak sahipsiz, gençlik sahipsiz, insan sahipsizdir. Oyunu kullanan, lâkin kendi okuttuğu evlâdı kendi dilinden anlamayan, Batı'nın bütün lüks vasıtalarını kullanan, lâkin kullandığı sermaye kendinin olmayan, kendi ekmeği ile

⁴¹³ Max WEBER: Protestan Ahlâkı Ve Kapitalizmin Ruhu (Ankara, 1997), 35.

⁴¹⁴ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 173.

⁴¹⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 179.

⁴¹⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 173.

⁴¹⁷ Nurettin TOPÇU: Mehmet Akif (İstanbul, 1998), 62.

⁴¹⁸ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 189.

beslediği basını yine kendi mukaddesatına kıvılcımlar ve salyalar sıçratan, din adamı, büyücüsü ve üfürükçüsü ile elele veren, münevveri, halkının dilini koparmaya hevesli bir milletin perişan talihini tersine çevirip parlatacak olan, olsa olsa Anadolu'nun bütün ruhu ile bağlanabileceği İslâm Sosyalizmi'dir.”⁴¹⁹

Topçu, Müslüman Anadolu sosyalizminin İktisadî esaslarını, milletimizin inançlarıyla örfleri, ahlâkı ve tarihinin ortaya koyduğu bütün değerlerle sınırlanmış, mukaddes toprağa kazma vurmaktan usanmayan kolları kalbe bağlayan kuvvet, tarihe, mukaddesata ve hürriyetimizi boğmayan makul ve mutedil bir eşitliğe dayanacak hak sistemi⁴²⁰ olarak tanımlamıştır. Diğer ifadeyle hedef, cemaatin ruhunu kurtarmak, iktisadî hayatımıza sağlam temeller aramaktır.⁴²¹

Topçu, öncelikle hakla elele veren bir iktidardan mülhem⁴²²devletçi bir yapıya sahip iktisat sistemini savunmaktadır.⁴²³ Bu sistem otoriteli ve merkeziyetçi, yani sıkı devlet kontrolü altında iş gören, kendi bünyemize uygun,⁴²⁴ otoriteye dayanan milliyetçi⁴²⁵ özelliklere sahip olacaktır. Çünkü devletin müdahale etmediği bir toplumda adaletsizlik, çeşitli biçimleriyle sömürü ve çarpıklık olarak ortaya çıkar.⁴²⁶

Adalet dinin iktizasıdır ve sosyal barış için de adalet şarttır.⁴²⁷ Topçu, temeli adalet ve eşitliğe dayanan sosyalizmi gerçekleştirebilmenin temel şartını, çoğunluğu çiftçi olan Anadolu köylüsünü, toprağa bağlı insanını, toprağın sahibi, hâkimi yapmak ve alın terinin meyvesi olan mülküne değer vererek,

⁴¹⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 169.

⁴²⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 112.

⁴²¹ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 156.

⁴²² Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 174.

⁴²³ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 155.

⁴²⁴ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 111.

⁴²⁵ Nurettin TOPÇU: Devlet Ve Demokrasi (İstanbul, 1998), 122.

⁴²⁶ Fazlur RAHMAN: a.g.e., 145.

⁴²⁷ Prof.Dr. Mehmet ŞEKER: İslam'da Sosyal Dayanışma Müesseseleri (Ankara, 2000), 52.

retimi sosyalleştirici bir çalışma nizamı sağlamayı amaçlamaktadır.⁴²⁸ çünkü köylünün kuvveti, şahsiyeti, ruhu toprakla bir bütündür ve toprakla yaşar. Toprağın, alışan eller arasında eşitlikle bölünmesi de zarurettir.⁴²⁹ Aksi halde köylü, şahsiyetsiz, kudretsiz, ümitsiz, mesuliyetsiz olacaktır. Köylüsünün toprak karşısındaki yokluk denen felaketine lkayt bir devlet, bu haliyle kendi bünyesinde anarşizme hayat verici olur.⁴³⁰ Bu dengesizliği gidermek milliyetçiliğin ruhuna en uygun tarzdr.⁴³¹

Topçu, bütün vatandaşları iş sahibi yapmayı, işsiz insan bırakmamayı, devletin vazifesi sayar. Ona göre, mülk sahibi olmayan fert, hr şahsiyetiyle işinin sahibi olamaz. Bu sebepten, işçinin herhangi bir nispette fabrikanın kazancına ortak edilmesi lazımdır.⁴³²

Topçu'ya göre, çalışmanın sahibi olan çiftçiye, muhtaç olduğu kadar toprak mülkiyeti verilmelidir.⁴³³ Topçu, toprağı ikiye ayırmayı tasarlar. Bir kısmı tam manasıyla devletleştirilmeli ve büyük üretim sahası olmalı, diğer kısmı eşitlikle köylüler arasında bölünmelidir. Birincisi devletin büyük istihsalini sağlar; ikincisi ise köylünün şahsiyet, hürriyet ve refahının teminatı olur.⁴³⁴

Topçu'nun iktisadi görüşlerinde emek önemli bir yere sahiptir. Köylünün emeğini değerli kılacak ve Yarınki Türkiye'nin kalkınmasını, ahlâk nizamı içinde sağlayacak sistemi Topçu, kooperatifçiliğe dayanan devlet sosyalizmi olarak belirler.⁴³⁵ Devlet iktisat projesini dikkat ve disiplinle tatbik ederse, Anadolu köylüsü, toprağın olduğu gibi fabrikanın da sahibi haline gelecektir. retimi ve tüketimi de denetleme görevini yüklenen kooperatifçilik emek ile

⁴²⁸ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 68.

⁴²⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 309.

⁴³⁰ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 35.

⁴³¹ Nurettin TOPÇU: Devlet Ve Demokrasi (İstanbul, 1998), 178.

⁴³² Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 45.

⁴³³ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 45.

⁴³⁴ Nurettin TOPÇU: Devlet Ve Demokrasi (İstanbul, 1998), 179.

⁴³⁵ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 108.

sermaye arasındaki çelişkileri sona erdirecek çalışana karşılığını hakça verecektir.

“Devlet programı, devlet teşebbüsü ve devlet kontrolüne dayanan; devletin ortak işleteceği mahallî kooperatiflerin sermayesini kullanan, köylünün emeği ile çalışan, kârına köylüyü ortak yapan sosyalist sistem.⁴³⁶ Anadolu halkı, her tarafı ecdadının kanlarıyla beslenen bu topraklarda, ırgat halinde çalışmaktan, ağaların ve vicdansız bir tüccar sınıfının esiri olmaktan kurtularak, insanlık içinde iktisadî istiklâlinin gerçek zaferini kazanmış olacaktır. Emek ve alın teri harcayan insanlığına karşı borcunu ödeyerek içtimaî adalet davasını da kazanacaktır. Hem de bu davayı kendine kalkan gibi kullanarak, insanlığın ruhunu, habis bir ameliyatla çıkarıp atan komünizm belâsından millet bünyesini ancak, bu şekilde kurtarabiliriz.”⁴³⁷

Topçu, anti-komünist bir düşünceye sahiptir. İslam Sosyalizmi tezini materyalist sosyalizmin önüne geçmek için savunmuştur.⁴³⁸ Komünizmin zehirli tırnaklarından korunmak için, kendisinin bütün gelenekleriyle millî hususiyetlerini bünyesinde birleştirmiş bulunan ruhçu ve milliyetçi sosyalizm olacaktır.⁴³⁹ Topçu bir gün komünizm ile ilgili kendisine sorulan soruya: “komünizm yanlış ve gayr-i tabii bir ideolojidir, dünyayı ifsat etmiştir. İşçileri, yoksuları, istismar etmiştir, milyonlarca insan katledilmiştir. İnsanın insani taraflarını görmemiştir, yaratanını tanımamaktadır. Gençliği yanlış yere sürüklemiştir, bir müddet sonra intihar edecektir.”⁴⁴⁰

Topçu, Köylünün büyük şehirlere göç etmesini arzu etmez. Büyük şehirlere yığılmayı önlemek için fertleri bulunduğu yerde istihdam edecek

⁴³⁶ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 155.

⁴³⁷ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 108.

⁴³⁸ Ali BİRİNCİ: a.g.m., 441.

⁴³⁹ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 111.

⁴⁴⁰ Ertan YÜLEK: a.g.m., 459.

yapılanmaların teşekkül edilmesini tavsiye eder. Çünkü şehirler dejenerasyonun, özden kopuşun ve çirkin yüzlü batı medeniyetinin adresidir. “Şehirleri insanlara, sert ve çekici kokularla büyüleyici karanlık bir zindan yapan batı medeniyeti, binlerce esirin emeği ile dünyanın çocuklarını eğlendirici oyuncaklar hazırlayan büyük bir zulüm cihazıdır. İnsana saygının azaldığı devrimizde alış-veriş münasebeti de bir zulüm münasebeti haline gelmektedir.”⁴⁴¹

Topçu, millet ve millet mukaddesatı adına bir tehditten sürekli tedirginlik duyar. Bunu komplo teorisi, yersiz kaygı olarak değerlendirenler olsa da Topçu’yu zamanla haklı çıkaran bir fenomendir. Bu olgu Yahudi milleti varlığıdır. Ona göre, büyük sanayi Yahudi’nin elindedir ve Yahudi, Alparslan’ın asil çocuklarını esirler gibi pençesine takmış, o uzaktaki kıta’dan gizli teşkilâtla emirler ve fermanlar getirtip, bu toprağın asıl sahibi olan köylünün çocuğunu esir etmiştir.⁴⁴²

Bunun karşısında, kurtuluş ancak, ruhları Allah yolculuğunda selâmete ulaştıracak, ruhçu ve İslamcı bir sosyalizmin eseri olabilir. Bu zafere ulaşmanın şartı ve çaresi ise, hakkın ve vicdanın katili olan hürriyetleri yok ederek onun yerinde çalışanların, düşünenlerin, sevenlerin ve acıyanların haklarıyla hürriyetlerini yaşatabilmektir.⁴⁴³ Bu da Topçu’nun tasarladığı bahtiyar beldeyi oluşturacaktır:

“Biz bedeninin zalim hazırlarıyla çılgınlaşarak gülen yüzler istemiyoruz. Onlar kendi naraları arasında mazlumların boğulan feryadını hazırlıyorlar. Bize mazlumların, hakkı ile vicdanına birlikte kavuşmuş sevinci ve zalimlerin de ruhlarındaki kirlerden temizlenerek güzelleşen yüzlerinin neşesi lâzımdır. Sevinçle merhametin, aşk ile saadetin birleştiği yüzlerdeki vakar ve necabet, bahtiyar beldenin

⁴⁴¹ Nurettin TOPÇU: Var Olmak (İstanbul, 1999), 49.

⁴⁴² Nurettin TOPÇU: Millet Mistikleri (İstanbul, 2001), 92.

⁴⁴³ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 341.

insan yüzlerinde parıldayan bayrağıdır. Hilekâr ve habis ruhların çirkef bakışını ondaki saadet alâmeti sayan zulümlere hayran gönüller kendi içlerini yoklasınlar. Orada gerçek saadet ve kendine yeterli tatmin yerine muradına ermiş kin ile kızgın haset fırtınasından başka bir şey bulmayacaklardır. Huzur içinde durulmuş, kaderine minnetle gülümseyerek Allah'a çevrilmiş bakışlar, aradığımız bahtiyar beldenin ilâhî manzarasıdır. Her ferdinin, başkalarının lokmasındaki bolluğa bakarak Allah'ına şükrettiği bir belde, saadetle fazileti birlikte sunarak, insanları Allah'a yaklaştırabilir.”⁴⁴⁴

3.6- ANADOLU’NUN DİNAMİKLERİ

Tarihimiz ahlak abidesi şeklinde karşımızda duruyor. Dilimizden kültürümüze, felsefemizden iktisadımıza kadar tüm tarihimiz onur vesilesi. Türk’ün kılıcı ülkeler fethederken, Türk’ün zekâsı da kelimeler fethediyordu. Ülkeler ne kadar bizimse kelimelerde bizimdi.⁴⁴⁵ Fakat tarihi ve bu vatan üzerinde yaşanmışlığı gençliğe aktarmamak, cemiyeti bildirmemek vatan ihaneti ile eşdeğerdi. Nurettin Topçu, Anadoluçuluk davasını sağlam temeller üzerine oturtma arzusundadır. Bundan dolayı Anadolu eksenli milliyetçilik anlayışında Anadolu’nun tarihinden günümüze süzülerek gelen gerçeklerini ve bunun hale uyarlamasını aktarmayı vazife addetmektedir.

⁴⁴⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 342.

⁴⁴⁵ Cemil MERİÇ: Jurnal, (İstanbul, 1997), 70.

3.6.1- Milli İrade

İrade: “bir şeyi yapmak ya da yapmamak konusunda karar verebilme ve bu kararı yürütebilme, isteme, dileme”⁴⁴⁶ anlamlarına gelir. Milli irade deyince bu etraflı bir mana kazanmaktadır. Tüm halkın, vatandaşın ve tek tek bireylerin aynı milli mefkûre doğrultusunda fikir ve gönül birliği yapmalarıdır.

Millette irade, coğrafya ve tarihten meydana gelerek millet vücuduna, kendine özel hareket verir, onun sonsuz cilveye sahip hareketlerini yaratır. İrade, milletin ruhunu teşkil eder.⁴⁴⁷ Bir iradesi olan millet olmadan önce vatan ölü bir coğrafyadan ibaretti. Burada yaşayan insanların ortak şuuru, din, dil, dilek ve çile birlikleri bir irade ve vatan oluşturdu. Topçu'ya göre milli iradenin hayat kaynağı tarih şuurudur. Millet de fert gibidir. Çocukluğu ve gençliği, erginliği ve kemali vardır. Yaşadıkça olgunlaşır.⁴⁴⁸

Milli iradeyi tarih tesis eder; fakat daha önce belirttiğimiz gibi tarihimiz İslam dininin hayatımıza girmesiyle birlikte yeni bir şekil almış ve bizim gerçek tarihimiz olmuştur. İslam dini Türk milletinin ruhunu yoğurmuş, onun ordusuna, iktisadi yapısına ve maarifine kendi hayati kuvvetini yaymıştır. Bundan dolayı Türklüğün yapısından İslam'ı ayırmak mümkün değildir.⁴⁴⁹ Görüyoruz ki esasında milli iradenin esas yapıcısı İslam dini olmaktadır. Bu minvalde Topçu, önemli bir tehlikeye dikkat çekmektedir. “Mukadderimizle alakamızı kestiğimiz anda, bir nevi içten çürüme demek olan soysuzlaşma başlar. Biz mukadderimizle alâkamızı kesince, başkaları bizim mukadderatımızı idare edici olur.”⁴⁵⁰

Bu yabacılaşmayla ilgili milletimizin mevcut halinden Topçu şu şekilde söz etmektedir:

⁴⁴⁶ Büyük Türkçe Sözlük: İrade Mad. Haz. D.Mehmet Doğan (İstanbul, 1996), 550.

⁴⁴⁷ Mehmet SILAY: “Bir Nurettin Topçu Vardı”, Türk Edebiyatı, s.141,(İstanbul, Temmuz 85), 29.

⁴⁴⁸ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 130.

⁴⁴⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 152.

⁴⁵⁰ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 73.

“Batı'nın ilim ve irfanını alacak yerde, madde ve cinsiyet hayatında yaşattığı cazibeye çabucak teslim olduk. Ruhu ve dimağı olan münevverin eliyle batıya uzanacak yerde, midesiyle derisinin hazlarını yaşatan halkın eliyle uzandık. Esasen taklit kötü ve tehlikeli bir yenileşme usulüdür; benliği kaybettiricidir. İnkılâbımızın aşısını yine kendi mazimizden almamız lâzımdı. Mazide bizi yükseltmiş olan temeller yıkıldığı için çöküyoruz. Bizzat bu temelleri sağlamlaştırmakla işe başlamalıyız. Bir milletin varlığı yabancı temeller üstüne kurulamaz.”⁴⁵¹

3.6.2- Milli Devlet

Topçu, devleti “muayyen topraklar üzerinde hâkimiyetle yaşayan insanların meydana getirdiği manevî birlik” olarak tanımlar.⁴⁵² Devlet kavramını üç unsur meydana getirir.

- 1- Birlik halinde bir halk kütlesi yani millet.
- 2- Vatan toprağı.
- 3- İdare edici iktidar.⁴⁵³

Devlet iktidarı itaatten meydana gelir. “Bu itaatin mutlak olduğu yerde devlet kuvvetlidir. İtaatin gevşediği yerde devlet zayıftır.”⁴⁵⁴ Fert kendisini ancak bir devlet iradesinde tamamlanmış hisseder. Fertten çıkarak sonsuzluğa doğru ilerleyen ferdi irade, yeryüzünde devlet iradesiyle tamamlanıyor. Bundan dolayı Topçu, devlet otoritesinin her şeyden ve herkesten kuvvetli olmasının gerektiğini ifade eder.⁴⁵⁵ Fakat bu şuur sadece

⁴⁵¹ Nurettin TOPÇU: Mehmet Akif (İstanbul, 1998), 47.

⁴⁵² Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 46.

⁴⁵³ Nurettin TOPÇU: Devlet Ve Demokrasi (İstanbul, 1998), 149.

⁴⁵⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 149.

⁴⁵⁵ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye, (İstanbul, 1972), 326.

kendini bilmekten ibaret değildir. Bu bir iradedir, hâkimiyet şekli altında gözüktür. Devlet, esas itibariyle bu hâkimiyet iradesinin ta kendisidir.⁴⁵⁶

Topçu, devleti yüceltirken devlet içindeki milleti önemsiz kabul etmez. Ona göre: “Vatana hayat veren millettir, devlet ise onun ruhudur. Devlet milletin şuurudur.”⁴⁵⁷ Devlete temel özelliklerini veren milli iradedir. Hegel:”Devlet, ilahi iradenin, yeryüzünde gözükmektedir.”der. Bu manada devlette varlığını tanıdığımız irade, milletin hem eseri, hem sembolü, hem de varlığın kefilidir.”⁴⁵⁸

Devletin temelinde kültür olmalıdır. Bu kültürün kaynağı ise insanlık sevgisi ve ebedilik ihtirası; ebedilik yolunda yürüyen ruhlara hürmettir. En iyi devlet idaresi “Hareketlerinde mesuliyetle otoriteyi yaşatırken her an büyük mahkeme huzurunda hesap verme durumunda bulunan büyük ruhları işbaşına getirmeye ve bu ferdi değerlerin hareketlerini engelleyecek yıkıcı kuvvetleri önlemeye en kabiliyetli iradedir.”⁴⁵⁹ Topçu’nun savunduğu devletin ana hatları, mesul, otoriter, insan sevgisine dayalı, ferdi kabiliyetleri geliştirici özelliklere sahiptir.

Millî devlet, milletin yüzyıllara gömülü iradesini dış tesirlerden koruyarak yaşatan devlettir.⁴⁶⁰ Öncelikle merkezîyetçi olacak bu milli devlet⁴⁶¹ kurtuluşun habercisi olacaktır.⁴⁶² Mazimize bağlı bu devletin genel şeklini Topçu şu şekilde tarif etmektedir:

“Bir milletin devlet bünyesi de mazisindeki geleneksel devletin yapısını teşkil eden esasları taşımalıdır. Yoksa kendinin olmaz ve yıkılmaya mahkûmdur. İslâm’ın sosyal esaslarına bağlı, otoriteli ve şahsî mesuliyet temeline dayalı

⁴⁵⁶ Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 47.

⁴⁵⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 48.

⁴⁵⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 46.

⁴⁵⁹ Nurettin TOPÇU: Devlet Ve Demokrasi (İstanbul, 1998), 114.

⁴⁶⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 116.

⁴⁶¹ Nurettin TOPÇU: Büyük Fetih (İstanbul, 2003), 14.

⁴⁶² Nurettin TOPÇU: Devlet Ve Demokrasi (İstanbul, 1998), 116.

devlet bizim geleneksel devletimizdir. Bunlar Türk devletinin karakterleridir. Devlet idealimizi Amerika'dan değil, Alpaslan'ın, Fatih'in ve Yavuz'un devlet anlayışından almamız lâzımdır. Zamanın evrimiyle devrin şartları içinde benimsemesi zorunlu olan sadece şekildir. Devrimizden devletin yalnız şeklini almalıyız. Devletin ruh ve zihniyeti bütünüyle bizim kendi mazimizden alınacaktır. Ancak böylelikle büyük devlet olacağız. Garbı taklitte ne kadar ilerlersek o kadar batağa saplanır ve daima küçülürüz. Bütün kıyıdanışlar boşuna; bunsuz inkılâplar bizi budamaktan başka şeye yaramayacaktır.”⁴⁶³

Topçu'nun düşüncelerinin genelinde milliyetçilik ve sosyalizm düşüncesi hâkim olmaktadır. Onun düşüncelerinde milliyetçilikle sosyalizm adeta aynileşmiştir. Her ikisi birden Anadolu toprağında İslam nizamını yeniden hâkim kılma davasını ifade etmiştir. Topçu, milli devlet düşüncesini bu yöndeki fikriyle şekillendirmiştir. Bizim devlette örnek üstatlarımız Hz. Ömer'ler ve Yavuz Selim'lerdir. Bu örneklerin getireceği devlet, millî devlettir. Milliyetçilik, bize onların kutsal emanetidir.⁴⁶⁴ Topçu, devleti İslam'ın yapıcı unsuru etrafında şekillendirse de o, teokratik bir devlete karşıdır.

“Yahudilerin yetmiş yıllık babil esareti, insanlığın ebedi kalacak çilesinin başlangıcı olmuştur. Bu esaretin kıyamete kadar intikamını almaya söz veren vicdanı azapsız kavim, madde dünyasında olduğu kadar ruh ve düşünce dünyasında da insanlığa yapabileceği bütün zulmü yapıyor.”⁴⁶⁵ Yahudi kavmini bu şekilde tanıtan Topçu, milli devlet projesini savunurken, milli devlet politikasını kendisine şiar edinmiş Yahudi milletine karşı ültimatı vermektedir. “Dünyanın hiçbir tarafında milli devlet bırakmamaya kararlı olan Yahudi yumruğu mason teşekkülleri halinde ve zehirleyici bir kasırga gibi

⁴⁶³ Nurettin TOPÇU: Türkiye'nin Maarif Davası (İstanbul, 1998), 33.

⁴⁶⁴ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 31.

⁴⁶⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 205.

dünyayı dolaşıyor. İnsanlık bu büyük belaya karşı birlik halinde teşkilatlanıp da seferber olmazsa, yarını karanlıktır. Devlet yolunda kurtuluş, ancak milli devlet davası ile gerçekleşebilir.”⁴⁶⁶

Diğer taraftan Topçu, milli devleti güçlendirme adına bir başka tehlikeyi ifşa etmektedir. Rusya ve Amerika kendi varlıkları milli hüviyet taşımadığından milli devlete düşmandır. Topçu, Rusya ve Amerika'nın dünyamızdaki büyük ve korkunç rolünün, milli devletleri devirip onların yerlerine milli olma niteliğini yitirmiş devletleri koyma gayreti olduğunu söyler.⁴⁶⁷

Milli devlette öncelikle aşk, iman ve ahlak, fertlerde fedakârlık, bayrağa, istiklale, hürriyete nefislerini feda etme isteği bulunmalıdır.⁴⁶⁸ Böylece Allah'a yol açılmış, devlet, fertlerle Allah arasında bir köprü vazifesi üstlenmiştir.⁴⁶⁹

Milli devlet;

- Milletin yüzyıllara gömülü iradesini dış tesirlerden koruyarak yaşatan devlettir. Çünkü milli devlet gücünü yüzlerce yıllık, bazen bin yıllık alın terinden ve Hak uğrunda dökülen kılıç kanından hayat alır. Yüzlerce yıllık fedakârlıklarla millet için verilen kurbanların ruhlarından sızan vasiyetlerin fermanına bağlanır.
- Şahsi menfaat arzularını köstekler. Halkı çok çalıştırır ve emeğinin büyük payını alıkoyarak bütünün selâmeti için kullanır, milletini milleti için çalıştırır ve yaşatır.
- Siyaset plânı başka devletlerle yarışmak değil, ne pahasına olursa olsun, bu emellerin memleket hayatına ahtapot gibi uzanan köklerini kazıyıp atmaktır. Bundan dolayı Topçu, yabancı okullara ve ortak pazara karşıdır. Milli devlet, iradesini mesuliyetiyle birleştirir ve halkının fakir çocuğunu yetiştirir.
- Jandarmayı değil, kanunu hâkim kılar. Gençliğinin çete haline

⁴⁶⁶ Nurettin TOPÇU: Devlet Ve Demokrasi (İstanbul, 1998), 116.

⁴⁶⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 115.

⁴⁶⁸ Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 47.

⁴⁶⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 48.

gelmesine bir gün bile imkân ve fırsat vermez, fikir ve irfan ordusunu anarşist sürüler halinde dolaştıran huzursuzluğa göz yummaz.

- Gazetelerini her gün başka bir ideale satılan karakter katilleri halinde yaşatmaz. Millî devletin radyosu, heveslerin ve yabancı millet zevklerinin oyuncağı değildir, millî terbiye gayesine bağlı millet mektebidir. Halk onda kendi benliğini bulur, ondan disiplin ve cemiyet düzenini öğrenir, kendi ruh ve sanatını da ondan dinler.
- Millî devletin çocuğu, para ile değil, millete verdiği taahhülle okur ve millet hizmetine verdiği söz ile okulun kapısından girer. Almanya'ya işçi ve Amerika'ya doktor gönderen, bu faciayı hoş gören devlet, millî devlet değildir.
- Fertlerinin büyük binalar yapmasıyla değil, halk için büyük ve mükemmel yolların açılmasıyla öğrenen devlettir. Şehirlerinde dolaşan otomobillerin sayısını değil, yollarda yürüyenlerin huzurunu artırmak millî devletin görevidir. Millî devlet, şehirlerini tertemiz yaparak hastalıklarından koruyabilen devlettir.
- Millî devlet, dinini ve dilini kutsal kurumlar halinde koruyabilen devlettir. Mesleğinin adını ve her yapısının alnını yabancı dilden kelimelerle kirleten insanlar, millî devletin vatandaşları olamazlar. Millî devletin çarşıları ile salonlarında yabancı sesler ve yabancı renklerle şekiller barınmaz.
- Kitabında ve mektebinde kendi dilinin yabancı dillere üstünlüğünü yaşatabilen devlettir. Millî kültürü teknik bilgisinden çok yükseklerde tutan mektebin devletidir. İlmi yumruğa ve ahlâkı dipçiğe hâkim kılan devlettir. Kanun kuvvetini her kuvvetin üstünde yaşatabilen devlettir.
- Mahkemesinde, mektebinde, hastanesinde ve pazaryerinde zengin ile fakir ayrılığını kaldırmış olan devlettir. Zira zenginle fakir ayrımı bir millet içinde iki milletin ayrılmasıdır. Millî devlet bunu tanımaz, bu sefaletе göz yummaz.
- Millî devlet, milletin tabanından değil, beyninden hayat alan devlettir. Paranın ve kalabalığın değil, hakkın ve aşkın devletidir. Millî devlet teknikten önce insanı yetiştiren, insana önem veren devlettir. O,

temelinde iktisat devleti değil, ahlâk devletidir.

- Millî devlet, sefaletimizin değil, düşüncemize inen ilâhî ilham ile aşkın varlık vereceği devlettir. Onun bu topraklarda temelini atacak olanlar, Amerikan yardımları ile değil, Osman Gazi'nin vasiyetiyle işe başlayacaklardır.⁴⁷⁰

3.6.3- Milli Kültür-Sanat

Kültür, “bir milletin bütün fertlerinin sahip olduğu, hadiseleri karşılayan duyuş şekilleriyle, bütün tarihi içinde meydana getirdiği değer hükümleridir.”⁴⁷¹ Bu değer hükümleri, ilim, felsefe, sanat ve din tarafından yaşatılmaktadır. İnsanı kâinatın merkezi yapan bütün meseleleri bunlar paylaşmışlardır ve her cemiyet, her millet bunları kendi ruh kabiliyeti ile kendi iradesiyle yoğurmuş, birbirine kendi karakterini vermiştir. Kültür, onu yaratmış olan milletin malıdır.⁴⁷² Kültür başlıklarındaki bu özellikleri doğuran, her milletin kendi tarihî kaderidir.⁴⁷³ Kültür, fertlerin eseridir; âlimin, sanatkârın, filozofun ferdî çalışmaları ile meydana getirilir. Fertlerden enerji ister, fertler tarafından aşk içinde beslenir. Hazır bulunmaz, dışarıdan alınmaz, bizim çocuğumuzdur.⁴⁷⁴

Topçu kültür ve sanatı Anadoluçuluk düşüncesi çerçevesinde vatan mefhumunu, Anadolu tarihini ve İslam dinini göz önüne alarak değerlendirmiştir. Ona göre, kültürün, “Müslüman Türk'ün ruhunu

⁴⁷⁰ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye, (İstanbul, 1972), 321–324.

⁴⁷¹ Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet (İstanbul, 2004), 16.

⁴⁷² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 16.

⁴⁷³ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 168.

⁴⁷⁴ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 162

aksettirecek nağmeleri yaratması lâzımdır.”⁴⁷⁵ Mazisinden ilham alamayan ve kültürünü yoğuracak kuvvete sahip olmayan millet, insanlığın büyük hareketlerine de uzanamaz.⁴⁷⁶ Topçu milli kültürümüzün temellerini şöyle ifade eder:

“Millî kültürümüzü ırkımızın, tarihimizin mayasıyla yoğurmaya, dinimizin ruhuyla doldurmaya ve vatan topraklarında beslemeye mecburuz. Anadolu'nun topraklarından kan, İslâm'dan ruh ve Türkün tarihinden hayat almayan Türk kültürü olmaz. Kültür taklit edilmez, nakledilmez, kopya edilmez, medeniyet âletleri gibi satın alınmaz, kaçak eşya gibi gümrükten kaçırılmaz. Bu dava, milletimizin bütün şahsiyeti davasıdır. Bu şahsiyet, bir felsefî sistem içerisinde yoğrulur, millet hayatının her alanında feyiz ve hayat kaynakları arar. Millî kültürümüzün örgüsünden başka bir şey olmayan şahsiyetimiz ancak kendi irademizin eseri olmalıdır.”⁴⁷⁷

Topçu, her sahada milli sanatımızın var olması için önce felsefesini yapmanın gerekli olduğunu düşünür. Fikrin mahsulü olmayan, hem de sistem halinde bütün görüşün eseri olmayan hiçbir ruh hareketi yoktur. Güzel sanatlarımızın beşiği bu felsefe olacaktır. Felsefe ise inanan ruhların güneşli bahçesidir.⁴⁷⁸

Felsefeden sonraki aşama sanat iradesidir. Sanat iradesinin kaynağı olan iman, ruhumuzun normal ve cesaretli ilerleyişinde geçilmesi zaruri olan bir safhadır. Bir fert veya bir nesil, ruh enerjisi bol olduğu zaman sanat eserleri ortaya koyar. Çürümüş ve çökmüş fertlerle nesiller, sanat eseri yerine

⁴⁷⁵ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 108.

⁴⁷⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 164.

⁴⁷⁷ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 168.

⁴⁷⁸ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 90.

cinsiyet veya vehim(hallucination) eserleri, fantezi veya espri eseri ortaya koyarlar.⁴⁷⁹

Bizim Kuran'dan alacağımız metafizik ve idealist ilhamda Anadolu folklorunun bahçelerinden toplayacağımız realite demetleri birleşerek edebî rönesansımızın kapısını açacaktır.⁴⁸⁰ Çünkü bunlarda toprağımızın renkleri ve tarihimizin tabloları var. Biz fırça ile onları çizmeden önce, onlar vatanla tarihi yaratan kader tarafından yapılmışlardı.⁴⁸¹

Güzel sanatlar, millet ağacının çiçekleri veya millet vücudunun nefesleridir. Bu nefesler, millî ruhun ifade vasıtalarıdır. Musiki ve edebiyat olsun, plâstik sanatlar olsun, hepsi de milletin coğrafyasına kök salmış bulunur ve milletin tarihinden hayat ve ilham alırlar. Memleketimizin ufuklarını anlatmayan resim sanatı veya millî kahramanlarımızı dile getirmeyen veya bu dilde, bu üslûpta yazılamayan şiir bizce sevilmez. Biz gelişigüzel bir ıstırap çeşnisi öğrenmek meraklısı değiliz; belki kendi ıstırabımızı dile getiren sanatkâr istiyoruz. Hiçbir memlekette kopyacı sanat muvaffak olmamıştır. Servet-i Fünun'un zaafı bundandır.⁴⁸²

Her şeyde olduğu gibi sanatta da sonsuzluğu amaç edinen Topçu, ilahi iradeyi sanat eserinde ayrılmaz bir parça olarak görmektedir. "Peygamberin vahyinde, sanatkârın eserinde ebedilik saltanat kurmuş duruyor. Kur'an, bir hayatın vahiyden doğan eseridir. O, Allahın eseri olduğu gibi, Mikelanj'in ebediyete ses veren heykelleri, Beethoven'ın ebediyeti çıldırtan senfonileri de Allahın eseridirler. Bunlar Allaha götürücüdürler."⁴⁸³ Topçu, dinle kültürü küll olarak değerlendirir:

"Din de millî kültürün esaslı bir kısmıdır. Milletin malı olmasa bile, milletin kuruluşunun esaslı kaynağı olmuştur.

⁴⁷⁹ Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 62.

⁴⁸⁰ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 106.

⁴⁸¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 166.

⁴⁸² Nurettin TOPÇU: İradenin Davası (İstanbul, 1998), 32.

⁴⁸³ Orhan OKAY: Bir İdealistin Ölümü, Hareket Dergisi, s.112 (İstanbul 1976), 44.

Büyük dinler, milletlerin kuruluşundan önce var olarak, bu kuruluşu hazırladılar. Milletlere, ruhun temel yapısında bulunan ahlâk ve inanışları, ideallerinin kaynağını verdiler. Bugün Fransız ve İtalyan milliyetini Katolik inancından, Türk'ü Müslümanlıktan ayırmak imkânsızdır. Bu suni ve zoraki bir tasavvur olur. Denemelerin muvaffakiyetsizliği de meydandadır. Çünkü İslâm, yalnız secde halinde değil, secdeye eğilen başımızdadır. Yalnız camide değil, ezan sesleriyle dolan evlerimizdedir. Yalnız Kuran'da değil, onunla nurlanan yüzlerimizdedir. Onu imhaya çalışanlar, bilmelidirler ki bu ev yıkılmaz, bu baş koparılmaz, bu yüz yüzlerimizden çalınmaz.”⁴⁸⁴

Mimarimizi, "barbar sitilinden uzak bir incelikte, mihrabındaki aydınlıları kapısına aksettiren ve bütünüyle bir secdeyi düşündüren veya duaya açılmış bir eli andıran ruhla tabiatı serin bir huzur içinde birleştirmiş olan Selçuk mimarisidir.”⁴⁸⁵ diye tanımlayan Topçu, Türk kültürünün halktaki bilinç ölçüsünü Türk çocuklarının isimsiz ecdadın toprak altındaki kemiklerini anıtlılaştırabilmesi⁴⁸⁶ olarak belirtmiştir.

“Gerek edebiyat ve gerek musiki sahasında pek zengin ve kuvvetli olan halkiyatımızdan(folklor) hareket ederek Divan Edebiyatının çerçevesi dışında kalan Fuzûlî'den Âkif'e kadar, Yunuslardan ve Mevlânâ'lardan da hayat alarak, Kuran'dan gelen ilhâmın ışıkları ile dopdolu olan bu halk sanatının ruhundan fışkıran romantizmimizi yapacağız. Bir psikolojik roman ve bir realist hikâye sanatını, Anadolu'nun muzdarip ruhundan çıkaramazsak ortaya koyacağımız sanat, sadece kopyadan ibaret bir iskelet olur.”⁴⁸⁷ Bunun yanında Topçu'nun musikimizin kaynağını betimleyen ifadeleri Anadoluculuk düşüncesinin sanatsal veçhini aydınlatmaktadır:

⁴⁸⁴ Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet (İstanbul, 2004), 17-18.

⁴⁸⁵ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 108.

⁴⁸⁶ Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet (İstanbul, 2004), 24.

⁴⁸⁷ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 106.

“On birinci asırda başlayan Anadolu’ya ilk Türk akıncılarının ümit dolu neşideleri, asırlar arasında Haçlıların ve Moğolların darbeleri altında nispeten boğuklaşmış, matem teraneleriyle ağırlaşmış olacaktı. Türkün büyük ruhu ile İslâm’ın içe çevrilen mistik feryadı birleşecek, işte bizim Beethoven’imiz bu seslerin sentezini yaratacaktı. Bu sentezi düşünürken, Türkün konuşma ahengini de unutmamak lâzımdır. Hattâ yürüyüşlerimizin şiddetli veya soğukkanlı, ağırca oluşları bile, ruhun nefes alması diyebileceğim musiki üzerinde tesir yapıcıdır. Konuşmamıza bakarak millî musikimizin sert nağmelerle yüklü olmayacağı tahmin edilebilir. Yürüyüşümüze bakarak Türk musikisinin melodisinde sūratlı akış bulunmayacağını kestirebiliriz. Bütün bunlar, sanatı yaratan millî hayat kaynaklarıdır.”⁴⁸⁸

3.6.4-Milli İktisat

Günümüzde alışık olduğumuz “Yerli sermayenin gururu”, “ Yüzde yüz yerli sermaye” gibi sloganlar vardır. Hatta yerli üretimi geliştirme ve tüketme adına resmi kanallarla desteklenen “yerli malı haftası” gibi etkinlikler organize edilmektedir. Bunun dışında sivil toplum örgütleri tarafından düzenlenen çoğu zaman tepkinin neticesi olarak ithal mallarını tüketmemeye yönelik protestolar gözükmemektedir. Fakat bu tür aktiviteler gelişmekte olan, önemli ürünlerde ve miktarlarda dışa bağımlı olan ülkemizde kalıcı izli etkiler bırakamamakta palyatif ideal olmaktan öteye gidememektedir.

Nurettin Topçu’ya göre milli iktisat milli hayatı tehdit eden kalkınma süreçlerinin mümkün olduğu kadar son sınırına kadar geri çekilmesi, “milletin başına bela olan” iktisadi yapılanmaların mümkün olduğu kadar denetim

⁴⁸⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 166.

altına alınmasını ve iktisadî ahlak ile sınırlandırmak ve onu ahlaka tabi kılmak ister.⁴⁸⁹

Nurettin Topçu'ya göre devletin ekonomik başarısı İslam ekonomisi ile gerçekleşebilir. Bu da ahlaki bir sistemi doğurmaktadır. Aynı amaca yönelik olarak Fazlurrahman, İslam'ın amacını “etkin bir gelişme sağlayabilmesi ve kendi kişiliğini ifade edebilmesi için her ferdin, içinde azami hünerlerini ortaya koyabileceği şartların yaratılması”⁴⁹⁰ diye tanımlayarak Topçu'nun fikriyle paralellik gösterir.

Topçu, serbest iktisat rejimine karşıdır. Serbest iktisat sistemini, devrini geçirmiş, kaidesiz, kanunsuz iktisat ve tarihe karışmış bir macera olarak değerlendirir. Buna karşılık, imparatorluk devrinin iktisadî yapısından ayrı ve büyük sanayi devrinin bütün zaruretlerini karşılayacak, milletimizi maddî hayat bakımından yirminci asrın refah seviyesine ulaştıracak bir iktisadî yapının kurulmasının gerekli olduğunu söyler.⁴⁹¹ Büyük sermaye sahiplerinin Anadolu köylüsünü sömürmesine ve onları daha yoksul bırakmasına karşı çıkan Topçu, çözümü milli iktisat sisteminde bulmaktadır:

“Anadolu'nun toprağına kulak veriniz! Birçoklarının sağır zannettiğı o topraktan, sırtına indirilen kazma seslerine boğuk cevaplar işiteceksiniz. Bu halk, vaktiyle bu topraklarda bir cennet hayatına hazırlanmış olan Oğuz çocukları, şimdi yanındaki mezarlıktan daha matemli köylerin kovuklarında inlemektedir. Dünyanın Allah'a en yakın ruh davasının sahibi ve Allah'ın en fedakâr kulları olan bu bedbahtların, kim için ve ne için olduğunu bilmedikleri bir üretim uğrunda kazma vurmaktan kurtarılmalrı lâzımdır. Sürüp giden iktisadî buhrandan, maddî hayat alanındaki bu müzmin musibetten milletimi kurtaracak sistem, millî bir iktisat sistemidir.

⁴⁸⁹ Nurettin Topçu: Milliyetçiliğimizin Esasları (İstanbul, 1978), 61.

⁴⁹⁰ Fazlur RAHMAN: İslam'ın İktisat İlkeleri, Çev: Ali Rıza Gül, İslamiyat, c.5, s.2 (Ankara 2002), 139.

⁴⁹¹ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 154.

Namuslu adam ideali, ancak böyle bir nizamın hayat ufuklarında yükseltilecektir. Böyle bir sistemde üretim, yalnız bugünkü ihtiyaçlarını karşılamak için değildir. Belki cemaatin millet olarak yarınki varlığını ideal olan gayeye ulaştırmak için yapılır. Millî ve ahlâkî bir iktisatta iş, spekülâsyon mevzuu olmaktan çıkar, ahlâkî karakter kazanır. Umumî menfaat prensibi iktisadî olduğu kadar ahlâkî bir prensiptir.”⁴⁹²

3.6.5- Köy-Köylü

Anadoluculuk düşüncesinin temel konularından biri köy ve köycülüktür.⁴⁹³ Bu akımın temsilcileri Türkçülüğü köycülükle birlikte ele almışlardır.⁴⁹⁴ Bunun asıl nedeni ulusal bünye içinde ekonomik ve ruhsal yönden kişisel bilinç ve iradeye sahip yurttaşların yetişmesi için en elverişli yer köydür.⁴⁹⁵

Topçu da Anadoluçuluk ekolünü savunanlar gibi köy ve köylüye önem verir. Topçu, toprak ve iktisat kavramlarını birlikte değerlendirir. Bundan dolayı Anadolu’nun temel yapı taşını köylü olarak belirler. Aynı zamanda iktisadın dinamik gücünü de köylü oluşturur:

“Tabiatla sürekli bir kaynaşma içinde yaşayan, ruhunu tabiatlaştıran ve tabiatı ruhlaştıran bu insanın iş ahlâkı Anadolu’da, İslâm’ın başka yerlerde veremediği tabiat metafiziğini yaratmış, onu halk destanlarıyla beslemiştir. Kendi haline bırakılan Anadolu insanının, böyle bir din ve tabiat metafiziği içinde kendi kendisini yetiştiren insan

⁴⁹² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 155.

⁴⁹³ Mithat ATABAY: Anadoluçuluk, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, c.5 (İstanbul, 2004), 517.

⁴⁹⁴ Füsun ÜSTEL: Türk Milliyetçiliğinde Anadolu Metaforu, Tarih Ve Toplum, s.109.(Ankara,1993), 54.

⁴⁹⁵ Mithat ATABAY: a.g.e., 518.

olduğunu unutmayalım. Köylünün şehir adamına üstünlüğünü burada görüyoruz. Kendini yetiştiren insanla heveslerinin ve ihtiraslarının peşinden sürüklenen insanı, Anadolu dediğimiz bu âlem karşı karşıya görmüş ve pek ibretli dersler almıştır. Büyük şehirlerdeki mağaza mankenleri gibi veya bir fabrika makineleri gibi hedefi başkaları tarafından çizilmiş işlere âlet almak için yetiştirilen bu memleketin sözde münnevver karşısında Anadolu köylüsünü, tabiat ve hakikat güneşi önünde kendiliğinden olgunlaşan bir kudret harikası halinde görüyoruz. Kendi içinden olgunlaşan insan, ruhlu bir medeniyet kurucu olur. Bir içtimaî zümrenin kendi iradesinin zaman içinde yarattığı deha, ebedî olmaya namzettir. Böyle bir dehanın örneğini, Anadolu köylüsünün hikmet yaratıcı kabiliyetinde buluyoruz.⁴⁹⁶

Nurettin Topçu'nun düşünce dünyasının temel özellikleri "ahlak" ortak paydasında buluşmuştur.⁴⁹⁷ Bundan dolayı çiftçi/köylü varlığına ahlakilik ve bozulmamışlık prensibiyle yaklaşmıştır. Çünkü köylü, bir yandan sadeliğe ve samimiliğe vurgun yaşamış, öbür yandan, varını kumarla biriktirmeyen, hakikî sahip hüviyeti yaşatmış ve bu hüviyetini sabırlı ve nasibine razı oluş değerleriyle ayakta tutmuştur. Çiftçi, ilk üretici olduğu için değil, siyasetsiz ve kumarsız üretici, yani ahlâkına sahip olduğu için önünde eğilmeye lâyıktır. Bu sebepten onun bize örnek olması lâzımdır.⁴⁹⁸

Topçu, köylünün modernliğin ve büyük sanayinin dışlıları arasında öğütülmemesi için "Her memlekette, hayata temel sayılan çalışmanın sahibi olan çiftçiye, muhtaç olduğu kadar toprak mülkiyeti verilmelidir."⁴⁹⁹ diyerek, bir çözüm önerisi getirir.

⁴⁹⁶ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 125.

⁴⁹⁷ Mehmet SARITAŞ: Nurettin Topçu, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, c.4 (İstanbul, 2004), 261.

⁴⁹⁸ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 126.

⁴⁹⁹ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 45.

Topçu, günümüzde köy çocuğunun ecdadının geleneklerinden koparak, büyük şehrin yeniliklerine meftun olmasını,⁵⁰⁰ hürmet ve itaat esaslarının kaybolmuş olmasını bir yıkım olarak değerlendirir.⁵⁰¹ Çünkü Topçu, köy ve Anadolu köylüsünü Anadolu'nun iman ve ahlakla örülmüş kalesi olarak telakki eder. O, köylerdeki menfi değişmeyi teessürle şöyle aktarır:

“Köylerde süratle artan nüfus, civar şehirlere ve daha çok iki büyük şehre akmaktadır. Bu vatanın varlığının özünü teşkil eden köyler günden güne boşalmakta ve böylelikle köy kendi manasından sıyrılmaktadır. Anadolu'nun gittikçe arıklaşan toprağı gibi manevî hayatının da kuvveti çekilmektedir. Birer birer yok olan gelenekler, yerlerini doldurmak için uzak ülkelerden imdat umuyorlar. Düğünlerde eski türküler, eski havalar unutuluyor. Alkol, ırkımı tehdit eden korkunç kuvvettir. Büyük şehirlerin batıdan aldığı zehirli hava, bütün Anadolu'ya azar azar sinme tehlikesindedir. Radyonun ve her çeşit yayım vasıtalarının müşterek gayretleri ile İngilizce, Fransızca ve Rumca şarkılar köy gençliğinin kalbine sokuluyor.”⁵⁰²

3.7- NURETTİN TOPÇU'DA ANADOLU'NUN MEVCUT DURUMU

Modernizm, insana dünya hayatını vaat etti, ama gezegeni cehenneme çevirdi.⁵⁰³ Topçu'nun çıkış noktası toplumsal ve ahlaki bozulma üzerine odaklanmıştır. Yeniden yükselişin çöküş sebeplerini bilmekten geçtiğini ifade eden Topçu, bizim çöküşümüzün batıya hayran kalmakla gerçekleştiği yani

⁵⁰⁰ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 272.

⁵⁰¹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 275.

⁵⁰² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 272.

⁵⁰³ Ali BULAÇ: Din Ve Modernizm, (İstanbul, 1995), 28.

körü körüne taklit, modernite ve sanayileşmeyle beraber meydana geldiğini söyler. Bu noktadaki eleştirilerinde aşırıya gittiği izlenimi bıraksa da onun gayesi Anadolu'daki yanlışların dost eliyle düzeltilmesidir.

3.7.1- Anadolu'nun Mukaddesatı Ve Gençlik

Bin yıllık tarihine kuvvetle dayanan milletin son bir buçuk asırlık İslahat hareketleri neticesinde bizim olmayan bir vücut, bizim olan bir ruhun yerine geçti ve bizim ruhumuzu, bize düşman bir vücut kemirdi ve bizi bugünkü uçuruma sürükledi.⁵⁰⁴ Topçu'ya göre "mazisi olmayan ümitsizdir, kuvvetsizdir, sevgisizdir. Mazisi olmayan nesil, ümitlere ceberûtu, sevgiye kindarlığı karşı koymak ister, yıkar ve yıkılır."⁵⁰⁵ Bundan dolayı, hayat sahnemiz sıskadır, günümüz ruhları doyurucu değildir.⁵⁰⁶ Bin yıllık tarihi olan bir millet ne olduğunu, nereden geldiğini ve nereye gideceğini şaşırılmış haldedir; daha doğrusu şüpheli eller tarafından şaşırtılmaktadır. Bugün kendine gelemeyecek kadar şaşkına dönmüş, ikiz ruhlu bir neslin mukadderatının mesulleriyiz.⁵⁰⁷

Topçu, milleti, devleti oluşturmada ve oradan Allah'a ulaşmadaki silsilenin en başına aileyi koymaktadır. Ona göre aile, anne baba ve çocuklardan oluşan hedefsiz insan kitlesi değildir. "Bir memleketin gençliği, aşkın irşatlarıyla Allah'a kadar götüren yolu kalp âleminde aramıyorsa, o memlekette ilk aşkın beşiği olan aile mektebi yok demektir. İsteddiği kadar evliler olsun, analar ve babalar aile kuramamışlardır. O memleket gençliği kaybedilmiştir."⁵⁰⁸

⁵⁰⁴ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 162.

⁵⁰⁵ Nurettin TOPÇU: Büyük Fetih (İstanbul, 2003), 73.

⁵⁰⁶ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 110.

⁵⁰⁷ Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet (İstanbul, 2004), 64.

⁵⁰⁸ Nurettin TOPÇU: Türkiye'nin Maarif Davası (İstanbul, 1998),51.

Topçu, Yarınki Türkiye'nin ahlak abidesi olacak ve Anadolu'nun canlanmasına önderlik edecek potansiyel gücü yani gençliğin mevcut durumundan memnun değildir. Bugün gençlik, batının bütün düşüklüklerine meftun, Hakk'a hizmet sevdasıyla benliğinden geçerek iddiasız itaate gönül vermesini bilmeyen, benlik gururlarıyla hoyratlaşmıştır.⁵⁰⁹ Beden sporları ile beden zevkleri, ruh sporları ile ruhun zaferine son verilmiştir.⁵¹⁰

Yeni neslin dinî hayatı, ahlâkı ile beraber yetim ve yoksul kalmıştır.⁵¹¹ Topçu'ya göre gençler, felsefî bir görüş sahibi olmadıklarından dine veda ettiler ve ruhtaki varlığa sahip olabilmek emeliyle, dünya menfaatlerini temsil eden ve her biri bir şâkinin elinde mukaddesleştirilen putlara tapındılar.⁵¹²

Tasavvuf eğitimi ile mistik ruh dinginliğine kavuşan, ruhu maddenin üzerinde tutmayı başaran Topçu, günümüzde insanların para kazanma hırslarını sömürü düzeni olarak ifadelendirir:

“Millet yüzyılların ruhu ile dolu mazisiyle, dil ve edebiyatı ile örfleri ve ahlâkı ile bütün yaşatıcı kuvvetleri ile ortadan çekiliyor. Bugün mahzun kalan vatan toprağında soluk soluğa daha çok kazanma yarışı yapan bir kalabalık barınıyor. Türk kültürü yabancı kültürlerin kucağında ruhunu teslim ederken çok kazanmaktan başka bir şey düşünmeyen haris eller yabancı sermayelere açılmış, çalışan bilekler yabancı memleket fabrikalarının himayesine sığınmıştır.”⁵¹³

3.7.2- Kapitalizm-Sanayileşme-Şehirleşme

⁵⁰⁹ Nurettin TOPÇU: Var Olmak (İstanbul, 1999), 26.

⁵¹⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 62.

⁵¹¹ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 29.

⁵¹² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 80-81.

⁵¹³ Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet (İstanbul, 2004), 79.

Topçu, sanayileşmeye karşıdır. Çünkü sanayileşme büyük şehirlere göçe sebebiyet verdiği gibi halkta kapitalizm ruhunun uyanmasını sağlar. Bunun sonucu olarak Topçu'nun "altın çağ"a özgü olarak gördüğü emek-iman ilişkisi şehirlerde yaşanan yeni ticari ilişkilerde bozulmuş, bunun yerini şeytani hünernlere dayalı kazanç yolları yani sömürüye dayalı alış-veriş ortaya çıkmış olur.

"Bugünün iktisadi şartları içinde, insanlığın manevi varlığı iflasa doğru gitmektedir. Sanatkâr, bir tablo üzerinde senelerce çalışmıyor; hekim, hikmetini kazançsız neşredemiyor. Kur'an bile para ile okunur. Dilencinin muayyen piyasaları var. Bir fırlıdak çeviren, bir kâşif kadar kazanıyor. Eline bir şey geçiren pazara atılıyor. Bir şoförün eline, üç müdür maaşı geçiyor ve kazandığı nispette sefahat ve sefahat sahalarını çoğaltıyor, suçluluk sayısı cemiyette artıyor. Bu hercû merci, halledip cemiyeti sükûn ve selâmete götürecek tek çare, kazanç ve ticaret hayatının her sahasında, şekillerinde, gayelerinde ve kullandığı vasıtalarda, ona tatbik edilecek vergi sistemlerinde ve neticelerinin ayarlanmasında devletin, cemiyetin ahlâkî ve manevî varlığına en uygun nizamı getirici sistemleri tatbik etmesidir."⁵¹⁴

Topçu'ya göre rekabet hürriyeti esasında dayanan modern kapitalizm hemcinsini çiğneyip geçen, insanlığı patronlarla, esirler halinde ikiye bölen bir büyük musibet ve devrimizin afetidir.⁵¹⁵ Günümüzde iş ahlakı büyük kazanç hünnerleriyle boğulmuştur.⁵¹⁶

Makineleşmeyi Allah rızasına giden yolda engel olarak gören Topçu, asrımızın çocuğunun, nefsinin yanında büyük sanayi canavarına da esir

⁵¹⁴ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 103.

⁵¹⁵ Nurettin TOPÇU: Devlet Ve Demokrasi (İstanbul, 1998), 146.

⁵¹⁶ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 128.

düştüğünü⁵¹⁷ ve makine ile maddenin millet ruhuna saldırarak boğduklarını ve millet romantizmi yok ettiğini söyler.⁵¹⁸ Çünkü para kendisine dokunan karakter yapısını yakıcı bir ateştir. Girdiği gönülde fazilet ve gerçek sevgi bırakmaz.⁵¹⁹

“Zulmümüze bir de kin karıştırdığımızın farkında değiliz. Daha dün cami avlusundaki çınarda gölgelenirken, elli sene içinde ne olduğunu bilmediğimiz bir büyük sanayi asrının ateşten bir sel gibi baskınına uğradık: Örf gitti, kuvvet gitti, aile gitti, idrak gitti; ümitler hep gitti; hâlâ karanlıkta bekliyoruz.”⁵²⁰

Batılılaşmaya karşı olan Topçu, Anadolu köylüsünün Batı'nın âlemi sömürge yapmasını seven insafsız himayesine düşmemesi için büyük sanayinin damla damla ve dikkatle alınmasını ve bu şekilde insanı makineye esir etmekten korunabileceğini ifade eder.⁵²¹ Bununla beraber Anadolu insanını batı medeniyetine karşı uyarmayı ihmal etmez:

“Hele bu son asırda sefalet içinde kıvranırken batının rüyası içinde geçen yıllar, Anadolu'nun insanını tek kurtarıcı olarak batı tekniğinin zaferine inandırmış bulunuyor. Büyük sanayinin bir an evvel istilâsını bekliyor. Zavallı düşünemiyor ki bu istilâ Yunan ordusunun istilâsından bin beter olacaktır.⁵²² Şehirleri insanlara, sert ve çekici kokularla büyüleyici karanlık bir zindan yapan batı medeniyeti, binlerce esirin emeği ile dünyanın çocuklarını eğlendirici oyuncaklar hazırlayan büyük bir zulüm cihazıdır.”⁵²³

⁵¹⁷ Nurettin TOPÇU: Var Olmak (İstanbul, 1999), 101.

⁵¹⁸ Nurettin TOPÇU: Türkiye'nin Maarif Davası (İstanbul, 1998), 31.

⁵¹⁹ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 139.

⁵²⁰ Nurettin TOPÇU: Mehmet Akif (İstanbul, 1998), 11.

⁵²¹ Nurettin TOPÇU: Milliyetçiliğimizin Esasları (İstanbul, 1978), 204.

⁵²² Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 273.

⁵²³ Nurettin TOPÇU: Var Olmak (İstanbul, 1999), 49.

3.7.3- Yabancılaşma

Topçu, yabancılaşmamızın temelini felsefemizin olmayışına, imanımızı kaybetmemize ve her sahada tatminsiz taklitçiliğimize bağlar.⁵²⁴ Bunun müsebbibi ise günahsız gönülleri her gün zehirleyen yayınlar, gazeteler ve radyolarla televizyonlardır.⁵²⁵

Kurtuluşun millet içinde meydana gelecek, bize şahsiyet ve hayat getirecek olan, bizi imansızlıktan kurtararak kendi ilmimize, kendi ahlâk ve sanatımıza, bir kelime ile kendi şahsiyetimize kavuşturacak, büyük bir metafizikle gerçekleşeceğini belirten Topçu, çözümlenin Osmanlı'nın son dönemlerinden başlayarak batıyı körü körüne taklit etmekten öteye geçemeyen ıslahat hareketleriyle başladığını ifade eder.⁵²⁶ Kısakürek ise aynı fikri savunarak “Büyük buhranımız hesapsız kitapsız batıya hayran kalmak, dünyayı ve nefisini müşahede altına almamak hastalığının yekpareleştiği bir bütündür.”⁵²⁷ demiştir.

“İnsanın özünden, ürününden, doğal ve toplumsal çevresinden koparak onların egemenliği altına girmesi”⁵²⁸ olarak tanımlanan yabancılaşmanın bizdeki tarihi kökenleri uzun zamandan beri içimize sinen Haçlı zihniyetine ve Rus çarlığının sinsî planlarına dayanmaktadır.⁵²⁹ Bu zihniyet bu dönemde nesillerde çok tehlikeli olan bir aşağılık duygusu yaratmıştır:

“Anadolu çocuğu kendisinin olan, kendi varlığına hayat vermiş olan her şeyden tiksindir gibi kaçıyor, âdeta kendinden ve benliğinden uzaklaşmak istiyor. Bin yıllık millî bir şahsiyeti felce uğrattınca, fertlerde irade zayıflaması tabîî netice olur. Bugün Anadolu çocukları, kendi benliklerine sahip kılacak cesareti kaybetmiş durumdadırlar. Bu, içtimaî yapıda

⁵²⁴ Nurettin TOPÇU: iradenin davası (İstanbul, 1998), 80.

⁵²⁵ Nurettin TOPÇU: Var Olmak (İstanbul, 1999), 48.

⁵²⁶ Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet (İstanbul, 2004), 51-52.

⁵²⁷ Necip Fazıl KISAKÜREK: İdeolojya Özgüsü (İstanbul, 1968), 52.

⁵²⁸ Nabi AVCI: Kitle Kültürü Enformatik Cehalet (Ankara, 1990), 58.

⁵²⁹ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul, 1972), 148.

görülen, tam manasıyla bir irade hastalığıdır. Hayata sirayet eden irade hastalığı, bir aşâğılık duygusuna teslim ediyor. Yeni Haçlılar, yalnız bizden olmayan şeyleri, bütün yabancı unsurları millî bünyemize aşılama suretiyle Türk-İslâm kalesini içinden yıkıyorlar. Yabancı okul, azar azar millî okulların yerini tutuyor. Yabancı kelimeler yavaş yavaş millî dilimizi istilâ ediyorlar. Yabancı örfler, güzel ve şerefli mazimizi hafızalardan silip süpürmededir. Yenilik adı altında yeni Haçlılar, Rus Çarlığının yeni mirasçılarının uşaklarıyla elele vererek millet olan varlığımızı bir iptidâî cemiyet haline getirmeye çalışıyorlar.⁵³⁰

Topçu, tüm bunların karşısında Anadolu insanına evrensel nitelikte öğüt vermektedir:

“Tam manasıyla cehennemi bir devrin henüz eşiğinde duruyoruz. Büyük üretimin lütuflarıyla insanlık, ağlarken susup oyalanması için eline türlü türlü oyuncaklar verilen çocuklara benziyor. Ama bunlar ateşten yapılmış oyuncaklardır. Kendileriyle oynayan çocuklardan başka bir şey olmayan bu zavallı insanlığı mutlaka yakacaklardır. Tekniğin hükümdarı olan demir tehlikeli bir cevherdir. Ona fazla yüklenmeğe gelmez. İnsan demire ne kadar yüklenirse, o da aynı şiddetle insana yüklenir. Biz ondan zayıfız. O ateşle birleşince yeryüzünü cehenneme çevirir. Atom bize bir sır verdi: En yüksek enerjinin kaynağı, en büyük felâketlerin de kaynağıdır. Kâinattan ancak hakkımız olanı isteyelim. Ondaki imkânların hepsini kendimize esirgemek istemeyelim. Yılanın zehri, şifa olabildiği gibi ve ondan ziyade, ölümünde sebebidir. Tabiattan sadece onda sürünen bedenimizin ihtiyaçlarını karşılayacak kadarını alalım. Bu manada asıl

⁵³⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 148-149.

kâinatın tükenmez hazine olduğunu bilelim. Sonsuzluk kervanına katılacak olan bu kanatsız gövde değildir, Allah yolcusu olduğunu bilmesi lazım gelen ruhtur.”⁵³¹

Bu menfi gelişmelerle birlikte Topçu, Milliyetçilik davasını tehlikede görerek bu mukaddes davanın yani vatan davasının muhafazası için el birliği ve idrak birliği yapma çağrısı yapar.⁵³² Batılılaşma cereyanının etkisiyle pozitivist akımın görüşü doğrultusunda hareket eden Gökalp'e ve Turancılara vatan coğrafyasında yaşanan tüm bu olumsuzlukları görmeyip ırka endeksli milliyetçilik yaparak hayal dünyasında gezmelerini eleştirir.⁵³³ Topçu'daki dokuzuncu köye kovulma pahasına yaptığı Anadolu'nun mevcut durumuyla ilgili eleştiriler, ondaki Anadolu sevgisi ve bağlılığından kaynaklanmaktadır. Topçu, hazırdaki Anadolu'nun durumunu şöyle özetler:

“Bugün biz, hali mazisine garazkâr, gençliği ihtiyarlığına, şehirlisi köylüsüne yabancı; cahili münevveriyle alâkasız, serveti sefaletini sömüren, kuvvetlisi mazlumuna saldıran; kuvveti huzurunu, kültürü imanını kemiren, bedenî ruhuna musibet olan; anadilinin katili, milletin tarihine iftira yağdıran, particiliği düşmanlık haline koyan; çocuklarının hayat sahası olmayan, şehirlerindeki halkın insan şekli ve haysiyetiyle üzerinde yürüyecek yolu bile bulunmayan; dilencisi yüz­süz, zengini merhametsiz, kuvvetlisi insafsız, genci itaatsiz, hayatı kaidesiz, zamanı ölçüsüz olan ve hep tezatlar içinde bocalayan bir cemiyetin fertleriyiz. Felâketinden bari bir hikmet ve felsefe olsun çıkarmayan bir insan topluluğuyuz.”⁵³⁴

⁵³¹ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 193-194.

⁵³² Nurettin TOPÇU: Büyük Fetih (İstanbul, 2003), 18.

⁵³³ Nurettin TOPÇU: Büyük Fetih (İstanbul, 2003), 17.

⁵³⁴ Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 158.

3.8- ÇARELER

“Yiğit düştüğü yerden kalkar” düsturunca Topçu, bir önceki bölümde kimilerine göre acımasızca denebilecek düzeyde eleştirdiği Anadolu’nun mevcut çözülme ve anomi durumunu, tedavi etmeye yönelik görüşler ve çareler sunmuştur. Çünkü sebepler bulunduktan sonra dertlerin tedavisi mümkün olacaktır. Zira hastalığın sebebi ortaya koyulmadan tedavisine imkân yoktur.⁵³⁵ Onda Anadoluculuk davası ferdi, ailesi, milleti, devleti ve tüm sosyolojik kurumlarıyla ahlaklı bir toplum oluşturmaya yöneliktir. Bunun için yapılması gereken bin yıllık tarihi birikimin yanı sıra, vatan coğrafyasındaki yaşanmışlığın tecrübesini günümüze uyarlayıp ortak tarih, vatan, dil, soy ve dilek birlikteliğini hissetmektir. Bu yolda ümitsizliği lügatinden silen Topçu, bu gayenin mutlaka muzaffer olacağını söyler. “Tane, sabırla başak verdi. Güneş, aydınlığın yoludur. Bütünüyle âlem olan bu aydınlıkta ümidin tanesini serpererek bekleyelim; zafer mutlaka bizimdir.”⁵³⁶

Topçu, çözülmenin karşısında ilk önce hürmet, hizmet ve merhamet prensiplerini kendinde birleştiren aşk ahlâkını gençlere vermemiz ve ilmin, sanatın, ahlâkın ve hepsinin gayesinde aşkın âşıkları olmayı ideal edinecek bir nesil yetiştirmenin gerekliliğini ifade eder. Bu işi başardığımız anda, hasta bir kinden başka bir kudret taşımayan komünizm eriyerek kaybolacaktır. Ahlâkı dinden ayırmak mümkün olmadığına göre, İslâm’ı dosdoğru ve derinliğine tanıtabilecek yeni kültür kurumlarına ihtiyaç vardır.⁵³⁷ Aşkımızı yeni bir hayat ile çiçeklendirerek cesaretle harekete geçmezsek kendimizin cellâdı olacağız. Kurtuluşun yolu, bütün hareketlerimize serpilten aşkın, isyana da konan ibadetin, son nefesimizi ebedîlik kasidesi ile besteleyecek ümidin yoludur.⁵³⁸

⁵³⁵ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 28.

⁵³⁶ Nurettin TOPÇU: Var Olmak (İstanbul, 1999), 102.

⁵³⁷ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul,1999), 29.

⁵³⁸ Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet (İstanbul, 2004), 95.

Gençliğe aşk ahlakı verdikten sonra yapılacak iş ona bizim kâinatımızın, Türk dünyasının bütün değerleriyle toplu bir halde görünüşü olacak olan, ulu tarihimizin harpleri, zaferleri, sefaletleri, isyanları, sevinçleri, secdeleri, mezarları, harabeleri ve saltanatlarıyla nesi varsa, neleri varolmuşsa hepsinden sızan iradenin bir terkip içinde birleşmesinden meydana gelecek olan felsefeyi vermek gereklidir.⁵³⁹

Aşk ahlakını ve milli felsefe bilincini verdikten sonra vazife, gençlere vatan ve millete hizmet hakkını arayabilmek için, hayati, şahsi, menfaatlerini çiğneyebilen bir iradeye sahip olmasını tavsiye etmek ve bu iradenin aşısını yapmaya çalışmak, şöhret ve servete göz dikmenin sefaletini, bu sefaletten korunmanın saadetini ve büyüklüğünü, örnek olarak onlara göstermektir.⁵⁴⁰ Bize hayat sunacak ruh, ecdat mezarlarından yükselen ruhanî kokuların, cihat meydanlarından yükselen sevdaların, arz üzerinde ilâhî gülşenler teşkil eden düşünceleri dolaştıktan sonra, kalbimize dolduracağı iksir olacaktır.⁵⁴¹

“Bir ümitsizlikten uyuşmuş gönülleri bin şevk ile açacak. Mantıkla ilhamı yanyana yaşatacak. Kalp ile Kur'an'ı birleştirecek. Hayatın süreksiz ve kesiksiz bir ibadet aşkı olduğunu hareketlerimizin bir iman ve heyecan yarışı olduğunu, asrın soluk benizli, ümitsiz ve inanmaya takatsiz çocuğuna öğretecek. Bizi kurtaracak ruh, bu sonsuzluğun sevgisine susamış olan ruhtur.”⁵⁴²

Bugün Türk çocuğunun üzerinde her zamankinden fazla ağır bir mesuliyet vardır. Bu mesuliyet bin yıllık tarihin sonucudur:

“Tarih, gözlerimizin önüne bütün bir mesuliyet manzarası sermektedir. Bir milletin hayatı, bir medeniyetin eserleri, gelecek nesillerin mesuliyetli ellerine emanet ediliyor. Ecdadın hatasından da mesul olan biziz. Tarihe, bir kader

⁵³⁹ Nurettin TOPÇU: Kültür Ve Medeniyet (İstanbul, 2004), 22.

⁵⁴⁰ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 127.

⁵⁴¹ Nurettin TOPÇU: Var Olmak (İstanbul, 1999), 102.

⁵⁴² Nurettin TOPÇU: a.g.e., 102.

gibi vâris olmak demek, geçen nesillerin iyi ve fena bütün hareketlerinin mesuliyetini omuzlarına yüklenmek demektir. Kendi mukadderatını kendi ellerine alamayan millet, kaybolmaya mahkûmdur. Toprağın ve tarihin bize yüklediği, maddede ve ruhta gelenek haline gelmiş bin bir mesuliyet omuzlarımızda ağırlaşıyor. Bu sorumluluğu başkalarının omzuna aktarmak, vatani ve tarihi feda etmektir. Gelecek bunun için bizimdir. Onu varlığımızdan atmak kabil değildir. Her alanda aile, iktisat, ilim, sanat, ahlâk ve din alanında kendimizin olanı kendi omuzlarımıza yüklenmenin zamanı gelmiştir. Gerçek vatandaş, bir vatanın tarihiyle beraber bütün mesuliyetini üzerine almak iradesini yaşatan insandır.”

Gençliğe aşk ahlakı, felsefe ve sorumluluk bilinci aşılamanın yolu maarıftan geçer. “Her millet ister iktisadi veya içtimai bakımdan geri kalmış olsun, ister sanayi ve teknik itibarıyla en ileri merhaleye ermiş olsun, mali kudreti nispetinde her şeye tercihen ilme, ilim kudretine, ilim müesseselerine, ilmi araştırma müesseselerine muazzam meblağlar ayırmalıdır.”⁵⁴³

Uzviyetten ilme, ilimden felsefeye, felsefeden sanata ve ahlâka ve nihayet dine yükselmek, hasta, hemde şaşkın bir nesli Allah’a götüren yolda yeniden canlandırmak maarif işidir ve bir neslin kurtuluşunu ancak maarifinin yükselmesinde aramak lâzımdır.⁵⁴⁴ Fakat bu süreç isteyen bir durumdur ve terbiye, tahammül işidir.⁵⁴⁵

“Vatanın atisi, ilimle faziletin yayıcısı olarak zümrenin, öğretmenlerin elinde bulunuyor. Kaybettiğimiz bütün değerleri bize yeniden kazandıracak olan onlardır. Bizim kurtuluşumuz ne kaba kuvvetin, ne ağır sanayinin ve Batı tekniğinin daima artan gücüne teslim olmanın eseri olacaktır.

⁵⁴³ Mümtaz TURHAN: Garplılaştırmanın Neresindeyiz (İstanbul, 1967), 53.

⁵⁴⁴ Nurettin TOPÇU: Türkiye’nin Maarif Davası (İstanbul, 1998), 26.

⁵⁴⁵ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 22.

Teknikte ilerleyiş, plânlı iktisat, demokrasi denemeleri, Anadolu'nun hayatî gücünü harcamaktan başka bir şey yapmayacaktır. Bunlar, her köşe başında birkaç milyoner yaratan ve halkın serbest seçim hevesini kullanma yolunda ruhundaki millet sevgisini eriten tedbirlerdir. Millî iradenin tam şuurlanıp dışındaki ağırlıkları atamadığı bir ülkede bunlar, binlerce sefil insanla particilik adına kardeşi kardeşe düşman olan bir cemiyet yaratır. Bizi düşündürecek, bizi kendi ruhumuza çevirecek ve ruhlarımızı da yükseltecek mürşitlere muhtacız. Anadolu'nun beklenen kurtarıcısı silâhsız, servetsiz, hem de partisiz ve garazsız, yalnız faziletle ilmin havarisi olacak öğretmenlerdir. Öğretmenine teslim olmayan millet, esir millettir.”⁵⁴⁶

Topçu'ya göre millet kültürünün ağacını dikecek ve millet ruhuna hayat getirecek nesiller, inanışla sevgi mabedinin mihrabında önce tövbe etmeli, sonra da inanmayı ve sevmeyi öğrenmelidirler.⁵⁴⁷ Çünkü zaferin yolu gönüllerdir, sonsuzluğa götürücü gönüller. Bir gönül, binlerce kılıcın fethedemeyeceği bir millet kalbini fetheder. Asıl zafer onundur.⁵⁴⁸ “Gel, kinleri uzak bir kenara atalım. Muhabbet bağına tohumları ile gidelim. Dikenleri budayalım ve mukaddes toprağa ümit suyunu durmadan karıştıralım.”⁵⁴⁹ diyen Topçu, uzlaşma adına şu tavsiyede bulunur: “Birbirlerine düşman olan iki insanın ellerindeki silahlarını alarak birer buket veriniz; telkin yapın ve alışkanlık aşılaysınız. Ondan sonra güler yüzle birbirlerine buket takdim etmekten hoşlanacaklar ve kendi selametlerini bu harekette arayacaklardır. Telkin ve alışkanlık bunlar bizim sanatımız.”⁵⁵⁰

⁵⁴⁶ Nurettin TOPÇU: Türkiye'nin Maarif Davası (İstanbul, 1998), 281-282.

⁵⁴⁷ Nurettin TOPÇU: Var Olmak (İstanbul, 1999), 23.

⁵⁴⁸ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 106.

⁵⁴⁹ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 107.

⁵⁵⁰ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 28.

İslam insana, bireye ve topluma hayat veren, gelecekte de insana rehberlik edecek bir düşüncedir.⁵⁵¹ Ruhumuzu yeniden kazanarak ahlâk üstüne bir medeniyet kurmak istiyorsak, yine İslâm ahlâkını benimsemeliyiz.⁵⁵² diyen Topçu, bizi zaaflarımızdan sıyrarak bir milliyet ideali düşünürken Allahsızlıkta şifa ummamız, garplılaşmada hüner görmememiz; ruh ve vücudumuzla minnetle bağlandığımız bir toprak ve bir tarihe teslim olmamız gerektiği konusunda gençliği uyarır.⁵⁵³ Ona göre bu merhale tasavvufla aşılır:

Hakikatte o, insan ilmidir. Âlemden sıyrılarak kendi ruhuna çevrilen insanın içsel hayat demesi ve Allah yolundaki atletizmidir. Tasavvuf insan hakikatlerinin kapısıdır. Kur'an'ı anlayan ve gerçek imanın yolu olarak onu bizzat yaşayanlar mutasavvıflardır. İslâm'ın uyanış çağı, bilhassa makinenin insan ruhunu boğduğu asrımızda eşyadan ve maddeden ruha yani insana dönüşün sırrını sunacak olan tasavvufun ahlâk dünyamızda zaferi ile açılacaktır.⁵⁵⁴

Nevi şahsına münhasır bir sosyalizm anlayışını savunan Topçu'nun idealindeki gençlik aynı zamanda eşitlik idealini gerçekleştirmek için vicdanlarda ve sosyal yapıda kendisine vazife ve mesuliyet hissesi ayırmış olan gençliktir.⁵⁵⁵

Musibet müesseseseleşince, önüne geçmek kabil olmaz. Maddi sahada kullandığımız kuvvetlerin hepsi menfaat ve ihtiraslarımızı hareket geçirdiklerinden, bunların müesseseseleşmelerinden mümkün olduğu kadar kaçınılıyoruz. Mesela tarihimizde Yeniçeri ocağı başlangıcında bize zafer kazandırdı. Fakat sonunda milletten istedi, devleti yıkmadan kendi

⁵⁵¹ Ali ŞERİATİ: İslam Sosyolojisi Üzerine (İstanbul, 1980), 49.

⁵⁵² Nurettin TOPÇU: Yarınki Türkiye (İstanbul,1972), 240.

⁵⁵³ TOPÇU: a.g.e., 306.

⁵⁵⁴ Nurettin TOPÇU: İslam Ve İnsan (İstanbul, 1969),27.

⁵⁵⁵ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 35.

yıkılmadı.⁵⁵⁶ Topçu, bununla birlikte Anadolu insanın geleceği ile ilgili önemli bir soruna dair çözüm arayışı içindedir:

“Toprak ve mukaddesat dostu olmayan bir proleter sınıfının, hayatımızı istilâsından korkalım. Yarınki Türkiye'yi, bir madde cehennemi yapmaktan çekiniyorsak, bugünden, büyük nüfuslu şehirlerin etrafını, büyük fabrikaların bacalarıyla süslemeye özenmemeliyiz. Onun yerine, köylüye evinde çalışma imkânını veren el tezgâhlarıyla, kasabalıyı küçük şehirleri terke mecbur etmeyen imalâthaneleri çoğaltmalıyız. Fabrika istihsalı, mümkün olduğu kadar, bu imalâthanelere dağıtılmalıdır. Yani, fabrikalar, imalâthaneler halinde parçalanmalıdır. Bunun mümkün olmadığı işletmeler, istihsal bölgelerinde açılmalı ve mahdut bir saha üzerinde toplanmayarak yurdun her tarafına dağıtılmış olmalıdır. Esas dava, Anadolu'nun insanını, birinci derecede toprağa bağlamak, sanayi sahasında çalışan elleri de, hiçbir yerde, fabrikaya muhtaç duruma sokmamak olmalıdır. Anadolu, sinesinden şüphesiz ki, pek çok makine sesleri çıkarsa bile, hiçbir zaman bir makine memleketi olmamalıdır.”⁵⁵⁷

⁵⁵⁶ Nurettin TOPÇU: a.g.e., 94-95.

⁵⁵⁷ Nurettin TOPÇU: Ahlak Nizamı (İstanbul, 1999), 108.

SONUÇ

Bu çalışmada Nurettin Topçu'nun Anadoluçuluk düşüncesi üzerine serdettiği fikirlerinden müteşekkil bulgulardan önce Anadoluçuluk düşüncesinin tarihi kökenlerine indik. Osmanlıcılık, İslamcılık ve Turancılık akımlarının başarısız olması üzerine yeni bir arayış içinde olan Osmanlı aydınları, mütareke yıllarında, Türk Ocağı bünyesinde bu akımlara tepkinin neticesinde, pragmatik bir zorunluluk olarak Türkiyecilik şeklinde bir fikir gündeme getirmişlerdir. Bu fikir 1919 yılında memleketçilik adıyla gerçek hüviyetine kavuşmuştur. Daha sonra yavan kaçan bu isim Anadoluçuluk olarak değiştirilmiştir. H.Z.Ülken, Anadolu Mecmuası ve Anadolu'nun bugünkü vazifeleri adlı kitabı ile bu akımın tanınmasını sağlamış ve Anadoluçuluk düşüncesi kültürel temellere oturtulan bir hareket olarak şekillenmiştir. Anadoluçuluk düşüncesi dönemin düşünürlerinden Mükrimin Halil Yınanç tarafından kültürel bir hareket olmaktan çıkarak yarı siyasal bir yapıya bürünmüştür. Bu durum ayrılığa neden olsa da genel tarihsel süreç içerisinde Anadoluçuların bir bütünlük arz ettiği görülmüştür.

H.Z.Ülken ve M.H.Yınanç'ın yanında Z.F.Fındıkoğlu, Remzi Oğuz Arık, Reşat Kayı, Ahmet Refik, Rauf Yekta, Hamit Sadi, Necip Asım, Mehmet Emin, Feridun Nafiz Uzlug, Necip Fazıl, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Kutsi Tecer, Adnan Saygun, Selahattin Batu, Ş.Raşit Hatipoğlu, H.Oğuz Bekata, H. Avni Göktürk, Mümtaz Turhan, Cahit Okurer kısmen M. Şemsettin Günaltay ve Yahya Kemal'in fikirleriyle bu akımın içinde olduğu ve Anadoluçuluk düşüncesinin yayın organlarının başta Anadolu mecmuası(1918) olmak üzere, Anadolu Dergisi(1923), Millet dergisi, Hareket Dergisi, Dönüm Dergisi, Ölçü Dergisi, Yol Dergisi, Kadro Dergisi, Çığır Dergisi olduğu tespit edilmiştir.

Anadoluçuların görüşlerindeki ana vurgu vatan kavramı üzerinedir. Vatan kavramı, salt üzerinde yaşayan insanların "yerel ve ayırıcı inancı"nı ifade eder. Osmanlılarda vatan Osmanlı devletinin sınırları içindeki yerleri,

İslamcılıkta Müslüman unsurların ağırlığında olan yerleri, Turancılıkta Türk olan ve Türk dili konuşulan bütün ülkeleri ifade ederken Anadoluçuluk düşüncesi, sınırları çizilmiş Anadolu coğrafyasını merkeze alan bir milliyetçilik anlayışını ifade etmektedir. Anadoluçulara göre Anadolu'nun yurt edinilme tarihi 1071 Malazgirt muharebesidir. Bu tarihten itibaren Türkler'in, Haçlılar ve Bizans muharebeleri; Güneyde Antakya prensleriyle, Suriye sultanları, Doğuda Gürcülerle ve Azerbaycan Türkleriyle vuku bulan mücadeleleri, Anadolu'nun sınırlarını vücuda getirmiş, bir merkez tesis etmişlerdir. Bu devrede Anadolu'daki Türkler, müstakil bir millet haline gelmişler, diğer Türklere nazaran çok müttekâmil bir devlet vücuda getirmişler, bir merkez tesis etmişler ve kuvvetli bir medeniyetin temelini atmışlardır. Bu yüzden vatan Anadoluçulara göre uzaklarda değil içinde yaşanan Anadolu topraklarıdır.

O güne kadar gelen tarihin adı ve kapsamına da yenilik getiren Anadoluçular, "Türk tarihi" ifadesi'nin bizim dışımızda devlet kurmuş olan Türk devletlerini de kapsayacağından dolayı tarihimizin isminin "Anadolu Türkleri Tarihi" ya da "Anadolu tarihi" diye yeniden adlandırdıkları görülmüştür.

Yeni milliyetçilik diye de tanımlanan Anadoluçuluk, milliyetçiliği sadece vatan ve coğrafya kavramına hasretmez. Onlara göre vatan, coğrafya-tarih-millet realitesinin birleşiminden meydana gelmiştir. Türk ırkı Anadolu coğrafyasında tamamen farklı bir hal almış kaynaşmış ve onunla yekpare vücut haline gelmiş, bu coğrafya ve tarih içinde olgunlaşan soy birliği, bu soy tarafından vücuda getirilmiş olan maddi ve manevi kültürü meydana getirmiştir.

Nurettin Topçu, 1909 yılında İstanbul'da doğmuş, ilk, orta ve lise tahsilini burada tamamladıktan sonra Paris, Sorbon Üniversitesi'nde "Conformisme et Revolte"(isyan ahlakı) adlı tez ile felsefe doktorası yapmış önemli mütefekkirlerimiz arasındadır. Türkiye'ye döndükten sonra uzun yıllar felsefe

öğretmenliği yapan Topçu, “sezgiciliğin değeri” adlı doçentlik teziyle H.Z.Ülken’in eylemsiz doçentliğini de yapmıştır.

Nurettin Topçu’nun Anadoluçuluk düşüncesini benimsemesinde öncelikle aile meclisinde Hüseyin Avni’nin yaptığı konuşmalar etkili olmuştur. Topçu’daki Anadoluçuluk kavramı teknik anlamda Fransa’da bulunduğu öğrencilik yıllarında, R.O.Arık ve Z.F.Fındıkoğlu ile yaptığı sohbet ve araştırmalar neticesinde yerini bulmuştur. Fakat Anadoluçuluk düşüncesi Nurettin Topçu’nun düşünce âleminde farklı bir şekil almıştır. Bunda en önemli dönüm noktası Topçu’nun, Abdülaziz Bekkine ile tanışması olmuştur. Bu aşamadan sonra Topçu, tasavvuf ve vahdet-i vücud merkezli, milliyetçi, ruhçu ve mistik düşünüşün felsefî temellerini araştırdı ve Anadoluçuluk düşüncesiyle bunları kaynaştırarak Anadoluçuluk düşüncesine farklı bir muhteva kazandırdı. Ülkesinde kendi fikirleriyle özgülleştirdiği Anadoluçuluk düşüncesini yayma zemini bulmak için girişimlerde bulundu. İlk olarak bu amaca yönelik olarak Topçu, Hareket Dergisi’ni, Cumhuriyet döneminin modernist radikalizmine eleştirel yaklaşan Anadolu bir muhalif düşünce okulu olarak kurdu. Nurettin Topçu, derginin merkezi figürü olarak yer aldı. Radikal modernleşme karşısında Anadolu muhafazakârlığının ilginç bir temsilcisi oldu. Bu vesileyle Anadoluçuluk düşüncesiyle beraber Türkiye’de bir dünya görüşü olarak İslâmî eğilimlerin canlılık kazanmasına çalıştığı görülmüştür.

Nurettin Topçu, ilk dönem Anadoluçuların fikri esaslarını benimsemekle birlikte bir farklılık olarak düşüncenin çerçevesini genişletmiştir. Onun milliyetçilik anlayışı, sınırları belli Anadolu coğrafyası içinde vatan-din-dilek-soy ve kader birliğinin kuşattığı yurt idealidir. Bundan dolayı Ziya Gökalp’in: “Vatan ne Türkiye’dir Türk için ne Türkistan; Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir Turan!...” dizesinde manasını bulan, hars kavramına karşı çıkmıştır. Osmanlı imparatorluğu döneminde olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de mevcut ve müesses bir Türk harsından söz edilemeyeceğini, başka bir anlatımla Türk harsı genellemesi altında varolan yapının hetorejenliğini dile

getirmektedir. Topçu, Turancılık akımının Anadoluçuluk düşüncesinin tezleri karşısında çürüdüğünü iddia eder.

Nurettin Topçu'da "yerleşiklik" ifadesi önemli bir manaya sahiptir. O'da bütün Anadoluçular gibi milliyetçiliğini sağlam temellere dayandırma arzusundadır. Ona göre milletin ruhu ancak belirliliklerin, ortak hayat kurallarının sürekliliğinde gerçekleşebilir. Oysa yerleşik düzenin olmadığı yerde köksüzlük ve belirsizlikler hâkim olmaktadır. Bundan dolayı Topçu, milli coğrafyaya büyük önem vermektedir. Topçu, toprağa salt olarak bakıldığında ölü bir nesne olduğunu ifade eder. Bir milletin varlığıyla birlikte bin yıllık geçmiş birikimin yanı sıra, vatan coğrafyasındaki yaşanmışlığın tecrübesini ifade eden ortak tarih, vatan, dil, soy ve dilek birlikteliğini hissetmektedir. Coğrafyanın üstünde, onun zarurî eseri halinde ırkı yaratır ve yine onun kendisine özel ekonomisini meydana koymak suretiyle, coğrafyayı milletin asla ayrılmaz parçası haline getirir. Vatan, millet fertlerinin müşterek ruhunu kendinde taşır.

Bu coğrafya üstünde bir kader beraberliği, saadet ve felâket ortaklığı demek olan tarih, millet hayatını kurucu olan ilk hamlenin yüzyıllar içindeki hareketleriyle meydana getirilir. Topçu, tarihi bir millet ruhunun kaynağı olarak kabul eder. Millet olmak için bir tarihinin olması gerektiğini vurgulayan Topçu, milletin ve fertlerin şahsiyetini mazinin büyüklüğü ve derinliği ile dengeleyerek ihtiyacımız olan gücü olabildiğince mazinin derinliklerinden almamızı tavsiye eder. Genel olarak Topçu'nun görüşlerinde tarihten aldığı enerjiyi günümüzle birleştirmeyi hedeflediği görülür.

Göçmen olan Türkmen 1071'de Anadolu'ya girişiyle Etilerden yerleşik hayatın kültürünü alıp kendi kültürüyle birleştirerek yeni bir kültür geliştirdi. Bunun yanında Anadolu toprağı ve İslâm dini, Anadolu köylüsünün ruhunda başka bir üslup kazandı. Türkmen'in eliyle Anadolu İslâmlaştırılmış ve bu ülkede yeni bir medeniyet doğmuştur. Bundan dolayı Topçu, milliyetçiliğini Anadolu'da ilk medeniyetlerin yaşadığı devirlerden değil de, Anadolu'ya Türk

unsuru tarafından İslâm ruhunun saçıldığı devirlerden başlamıştır. Topçu, İslam'ın Anadolu'da parçalanmışlığın yerine siyasi istikrarı ve birleşmeyi sağladığını tespit etmiştir.

Topçu, Anadoluculuk düşüncesinde çıkış noktasını toplumsal ve ahlaki bozulma olarak belirler. Ona göre, ruh ve ahlâkının felsefesi yapılmayan Anadoluculuğu benimsemek dar bir görüşe bağlanmaktır. Bundan dolayı Anadoluculuk davası ferdi, ailesi, milleti, devleti ve tüm sosyolojik kurumlarıyla ahlaklı bir toplum oluşturmaya yöneliktir. Topçu, bahtiyar belde olarak adlandırdığı ahlaklı toplumunun özelliklerini milli mukaddesatına sahip, milletini bütün milletlerin üstüne çıkarmayı gaye edinen, modern medeniyetin istediği şahsiyet özelliklerine sahip, aynı dili sevmiş, aynı imana sahip olmuş, bedenini ruhuyla ve onun iradesiyle düzenlemiş aynı ahenk kaidelerine sarılmış, toprağı kanla sulanmış, genci ihtiyarına itaatli, ferdi devletine minnettar, devleti halkına şefkatli, Allah hâkimiyetine hep birlikte teşne, bir büyük sevgiliye hep birlikte âşık, gökleri dua, toprağı secde kokan bu vatana hep birlikte bağlı bir millet olarak belirlemiştir. Bununda İslam'ın ruh ve ahlak sahasındaki rönesansla sağlanabileceğini ifade etmiştir.

Topçu, köyü ulusal bünye içinde ekonomik ve ruhsal yönden kişisel bilinç ve iradeye sahip yurttaşların yetişmesi için en elverişli yer olarak belirtir. Bundan dolayı köyü Anadoluculuk düşüncesinin yeşereceği steril ortam olarak düşünür. Köylü de bozulmamış yapısından dolayı ideal toplumun yapı taşını teşkil etmektedir. Batılılaşma ile birlikte gelen Sanayileşme, hızlı şehirleşme, köylerden şehirlere yaşanan hızlı göçü buhran ve ahlaki erozyana sebebiyet verecek amil olarak telakki eden Topçu, bunun karşısında duracak en uygun çözüm sisteminin eşitlik ve adalet prensibine bağlı, sömürüye izin vermeyen, komünizmin ve kapitalizmin dışında, İslam ahlakını esas alarak, sosyal adalet, milliyetçilik ve maneviyatçılığa dayanan Müslüman Anadolu Sosyalizmi olacağını düşünür.

Topçu, Anadoluçuluk düşüncesini temellendirebilmek, uygulama alanı oluşturup faydalı hale getirebilmek için bu görüşü Anadolu'nun tüm unsurlarıyla bütünleştirmiş ve gereken kavramsal enstrümanları kullanmaktan kaçınmamıştır. O öncelikle Anadoluçluk kimliğine bağlı olmak kaydıyla İslam'ı yaşatıcı unsur olarak almış bir milli felsefe ve milli irade oluşturduktan sonra bir Rönesans hareketiyle hedefe ulaşılabilirliğini ifade etmiştir. Bunun için bir Ahlak Nizamının gerekli olduğunu düşünen Topçu, millet mistiklerinin önderliğinde, isyan ahlakını benimsemiş hür düşünceli insanlarla oluşturulacak toplumda ekonomiden sanata, milli özelliklerin bütünleşiminde bütünüyle milli özellikler kazanmış devlet Anadoluçuluğun özlemidir.

Topçu'nun Anadoluçuluk düşüncesini savunmasındaki amacı siyasal alan oluşturma ya da devlet içinde özerk bir yapılanma değil milletin devlette, fertten aileye kadar tümüyle ahlaki toplum özelliklerine ulaşma gayretidir. Topçu, bu hedefi insanların bin yıllık tarihi geçmişe sahip Anadolu'nun birikiminden destek alarak gerçekleştirebileceğini düşünür.

Topçu, Anadoluçuluğun temellerini şu şekilde özetler: Millet dini İslâm; Büyük vatan Anadolu toprağı; Soyumuz, Oğuz çocuklarının, Anadolu'nun bin yıllık tarihi içinde bu topraklarda kaynaşmalarla eriyip aslını kaybetmeyen Türk soyu; Dilimiz müşahhas ve zengin Türk dili; Devlet büyük çoğunluğu köylü olan kitlenin iradesini yaşatan merkezîyetçi, otoriteli ve mesuliyetli devlet; İktisadî sistemimiz, ruhçu sosyalist sistemdir

Anadoluçuluk, çerçevesini Misak-ı Milli ile sınırlandırmasıyla aslında kolayca resmi ideoloji ile örtüşebilir gibi görünmektedir. Ancak Anadoluçuluk hiçbir zaman resmi görüş haline gelmemiştir. Çünkü resmi ideoloji modernizme yönelirken, Anadoluçuluk Nurettin Topçu'da gelenekçi ve muhafazakâr bir çizgiye girmiştir. Bu bakımdan Anadoluçuluk, Atatürk milliyetçiliğine de Turancılığa da alternatif bir ara akım olarak değerlendirilebilir.

Nurettin Topçu'da Anadoluculuk düşüncesi, İslam'ı merkeze alan yaklaşımı, sınırları belli bir vatan platformunda, etnik ve hümanist vurgusunun ardında kalan niteliği ile Türk kimliğinin batı ile uzlaştırılmaya çalışıldığı her tarihsel noktada Türk düşünce dünyasında yeniden canlanmaktadır. Bu bakımından yeni çalışmalarla üzerinde düşünölüp günümüzle ilişkilendirilmeye değer bir nitelik taşımaktadır.

KAYNAKÇA

A) Eserler

- AKÇURA, Yusuf. Üç Tarzı Siyaset, Ankara, 1976.
- . Türkçülük, Türkçülüğün Tarihi Gelişimi, İstanbul, 1978.
- ALTIKARDEŞ, Yrd.Doç.Dr.İsmet. Din Ve Sosyal Bütünleşme, İstanbul, 2004.
- ARABACI, Doç.Dr. Fazlı. Yeni Osmanlıların Dini Ve Sosyal Görüşleri, Ankara, 2004.
- ARIK, Remzi Oğuz. Coğrafyadan Vatana, İstanbul, 1969.
- ARON, Prof.Dr.Raymond. Sosyolojik Düşüncenin Evreleri, Çev. Prof.Dr.Korkmaz Alemdar, Ankara, 2000.
- AVCI, Nabi. Kitle Kültürü Enformatik Cehalet, Ankara, 1990.
- BERKES, Niyazi. Türkiye’de Çağdaşlaşma, İstanbul, 1978.
- BİLGİN, Vecdi. Sosyal Çözülme Ve Din, Samsun, 1997.
- BULAÇ, Ali. Din Ve Modernizm, İstanbul, 1995.
- CELMAN, Doç.Dr. Hikmet Yıldırım. Ziya Gökalp’in Eğitim Sosyolojisi, Ankara, 1990.
- CEM, İsmail. Türkiye’de Geri Kalmışlığın Tarihi, İstanbul, 1999.
- DOĞAN, D.Mehmet: Batılılaşma İhaneti, İstanbul, 1986.
- DOĞAN İ. ve AKŞİT, M.Cevat. Ramuz’el Ehadis, İstanbul, 1982.
- EATON, Gai. Kalenin Kralı, Modern Dünyada İnsanın Tercih Ve Sorumluluğu, Çev. Birol Çetinkaya, İstanbul, 2000.
- ERKAL, Prof.Dr.Mustafa E., Sosyoloji (Toplumbilimi), İstanbul, 1995.
- ERSOY, Ahmet. Abdülaziz Bekine Hazretleri, İzmir, 1992.
- ERSOY, M. Akif. Safahat, Haz. M.Ertuğrul Düzdağ, İstanbul, 2006.
- GÖKA, E.; TOPÇUOĞLU, A.; AKTAY, Y.. Önce Söz Vardı, Ankara, 1995.
- GÖKALP, Ziya. Türkçülüğün Esasları, İstanbul, 1978.
- . Türkleşmek, İslamlaşmak, Çağdaşlaşmak Ve Doğru Yol, İstanbul, 1976.

- GÜNALTAY, M.Şemsettin. Hurafattan Hakikate (Hurafeler Ve İslam Gerçeği), Haz. Ahmet Gökbel, İstanbul, 1997.
- GÜNAY, Ünver, Din Sosyolojisi, İstanbul, 2000.
- GÜNGÖR, Erol. Türk Kültürü Ve Milliyetçilik, İstanbul, 1999.
- . Sosyal Meseleler Ve Aydınlar, İstanbul, 1998.
- HALDUN, İbn-i. Mukaddime, Haz. Süleyman Uludağ, İstanbul, 1982.
- HANÇELİOĞLU, Orhan. Felsefe Ansiklopedisi Kavramlar Ve Akımlar, İstanbul, 2000.
- İZ, Mahir. Tasavvuf Mahiyeti, Büyükleri Ve Tarikatler, İstanbul, 1968.
- KARA, İsmail. Türkiye’de İslamcılık, İstanbul, 1995.
- . Şeyhefendi’nin Rüyasındaki Türkiye, İstanbul, 1998.
- KARAMAN, Hüseyin. Nurettin Topçu’da Ahlak Felsefesi, Ankara, 2000.
- KARPAT, Kemal. Türk Demokrasi Tarihi, İstanbul, 1996.
- KISAKÜREK, Necip Fazıl. İdeolocya Örgüsü, İstanbul, 1968.
- KIZILÇELİK, Sezgin. Sosyoloji Teorileri, Konya, 1994.
- KİRMAN, Mehmet Ali. Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü, İstanbul, 2004.
- Kuran-ı Kerim Ve Türkçe Açıklamalı Meali: Çev. Hayrettin KARAMAN, v.d., Ankara, 1992.
- MARDİN, Şerif. Jön Türklerin Siyasi Fikirleri, İstanbul, 1983.
- MERİÇ, Cemil. Sosyoloji Notları, İstanbul, 1997.
- . Bu Ülke, İstanbul, 2002.
- . Jurnal, İstanbul, 1997.
- İHSANOĞLU, Ekmelettin. Osmanlı Devleti Tarihi, c.1, İstanbul, 1999.
- İZZETBEGOVIÇ, Alija. Doğu Ve Batı Arasında İslam, Çev. Salih Şaban, İstanbul, 1995.
- ÖĞÜN, Süleyman Seyfi. Türkiye’de Cemaatçi Milliyetçilik Ve Nurettin Topçu, İstanbul, 1992.
- ÖZDENÖREN, Rasim. Yeniden İnanmak, İstanbul, 1999.
- ÖZEL, İsmet. Waldo Sen Neden Burada Değilsin?, İstanbul, 1995.
- SAİD, Cevdet. Bireysel Ve Toplumsal Değişmenin Yasaları, Çev. İlhan Kutluer, İstanbul, 1994.

- SARITAŞ, Muhammet. Nurettin Topçu'da Sosyo-Pedagojik Yapı, Ankara, 1986.
- SOLAK, Kemal. İslam'a Göre Millet, Milliyetçilik Ve Irkçılık, İstanbul, 1979.
- SUNAR, İlkey. Düşün Ve Toplum, Ankara, 1999.
- ŞAHSUVAROĞLU, Lütfü. Nurettin Topçu, Ankara, 2002.
- SEZEN, Yümni. Çağdaşlaşma, Yabancılaşma Ve Kimlik, İstanbul, 2002.
- ŞEKER, Prof.Dr. Mehmet. İslam'da Sosyal Dayanışma Müesseseleri, Ankara, 2000.
- ŞERİATİ, Ali. İslam Sosyolojisi Üzerine, İstanbul, 1980.
- . Medeniyet Ve Modernizm, Çev. A.Yüksek, İstanbul, 1984.
- TOPÇU, Nurettin. Ahlâk Nizamı, İstanbul, 1999
- . Ahlak, İstanbul, 2005.
- . Bergson, İstanbul, 1998.
- . Büyük Fetih, İstanbul, 2003
- . Devlet Ve Demokrasi, İstanbul, 1998.
- . İradenin Davası, İstanbul, 1998.
- . İslam Ve İnsan, İstanbul, 1969
- . İsyan Ahlakı, Çev. Mustafa KÖK, Musa DOĞAN, İstanbul, 2002.
- . Kültür ve Medeniyet, İstanbul, 2004.
- . Mehmet Akif, İstanbul, 1998.
- . Mevlana ve Tasavvuf, İstanbul, 2002.
- . Millet Mistikleri, İstanbul, 2001.
- . Milliyetçiliğimizin Esasları, İstanbul, 1978.
- . Sosyoloji, İstanbul, 2001.
- . Taşralı, İstanbul, 2005.
- . Türkiye'nin Maarif Davası, İstanbul, 1998.
- . Yarınki Türkiye, İstanbul, 1972.
- . Var Olmak, İstanbul, 1999.
- . Varoluş Felsefesi, Hareket Felsefesi, İstanbul, 1999.
- TURHAN, Mümtaz. Garplılaşmanın Neresindeyiz, İstanbul, 1967.
- TURNER, S. Bryan. Max Weber Ve İslam, Ankara, 1991.

- ÜLKEN, Hilmi Ziya. Türkiye’de Çağdaş Düşünce Tarihi, İstanbul, 1979.
- , Yirminci Asır Filozofları, İstanbul, 1936.
- WEBER, Max. Protestan Ahlâkı Ve Kapitalizmin Ruhu, Ankara, 1997.
- YILDIRIM, Dr. Ergun. Değişen Din Anlayışının Sosyolojisi, İstanbul,1999.,
- ZİJDERVELD, C. Anton. Soyut Toplum, Çev. Doç. Dr. Cevdet Cerit, İstanbul, 1985.

B) Makaleler

- Ana Britanica, “Rönesans”, “Milliyetçilik”18.,İstanbul,1989.
- ARIK, Remzi Oğuz, “Rejijonalist Kimdir?”, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, 8, Ankara, 1942.
- ,“Milletçilik”, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası,12, Ankara, 1943.
- ,“Tarihimizin Öğrettikleri”, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası,8, Ankara, 1942.
- ,“Bizim Milliyetçiliğimiz”, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, 13, Ankara, 1943.
- ,“Coğrafyadan Vatana”, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, 2, Ankara, 1942.
- ,“Yokolası Ayrılık”, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, 4, Ankara, 1942.
- ,“Yerini Ve Vazifesini Bilen Millet”, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası,4, Ankara,1942.
- , “Güzel Türkçemiz”, Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, 3, Ankara, 1942.
- ATABAY, Mithat, “Anadoluculuk”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, c.5, İstanbul, 2004.
- BADILLI, Abdulkadir, “İsimsiz”, Hece Dergisi,109, Ankara, Ocak 2006.
- BALIN, Ali İhsan, “Kaybettiğimiz İdealist Topçu”, Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi,112, İstanbul, 1976.

BATUK, Mehmet, "Nurettin Topçu Ve Tasavvufi Anlayışı", İlim ve Sanat, 20, Temmuz-Ağustos, 1988.

BAŞGİL, Ali Fuad, "Müsbet Milliyetçilik", Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, 19, İstanbul, 1947.

BİRİNCİ, Ali, "Nurettin Topçu'nun Sohbetlerinden Hatıradan Kalanlar", Hece Dergisi, 109, Ankara, Ocak 2006.

BOLAY, S. Hayri, "Tanıdığım Nurettin Topçu", Hece Dergisi, 109, Ankara, Ocak 2006.

BORNAVALI, Lütfü, "Nurettin Topçu", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

Büyük Hadis Ansiklopedisi, Haz. İbrahim Canan, c.1;16, İstanbul, 1993.

Büyük Türkçe Sözlük, "İsyan"; "Ahlâk", "Mistik", Haz. D.Mehmet Doğan, İstanbul, 1996.

CİVELEK, Muzaffer, "Ahlâk Dersi", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

DAVUTOĞLU, Ahmet, "Türk Entelektüel Geleneğindeki Baskıcı Temayüllerin Kökeni", İlim Ve Sanat, 13, İstanbul, Haziran 1987.

DEREN, Seçil, "Türk Siyasal Düşüncesinde Anadolu İmgesi", Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, c.5, İstanbul, 2004.

DOĞAN, D.Mehmet, "Türk Düşüncesinde Nurettin Topçu'nun Yeri", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

-----, "Nurettin Topçu ve Mehmet Akif: İki Şahsiyet Tek Karakter", Hece Dergisi, 109, Ankara, Ocak 2006.

ELİBOL, Saadettin, "Hilmi Ziya Ülken", Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, c.5, İstanbul, 2004.

-----, "Muhallif Bir Düşünce Okulu: Hareket Dergisi", Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, c.4, İstanbul, 2004.

ELVERDİ, Ezel, "Anadoluculuğa Dair", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 25, İstanbul, 1968.

-----, "Hocasız Hareket", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

EVREN, Sıtkı, "Hocanın Andıkları" , Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

Felsefe Ansiklopedisi, "Maurice Blondel", II, İstanbul, 2005.

GÖKA, Erol: Hermenötik Üzerine, Türkiye Günlüğü Dergisi, s.22, İstanbul, Bahar 1993.

GÖKALP, Mehmet, "Büyük Dâva Adamı: Nurettin Topçu", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

GÖKDAĞ, Fatih, "Mana adamı Nurettin Topçu", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

GÖKTÜRK, H.Avni, "Bu Vatanı Her Şeyi İle Seveceğiz!", Millet İlim, Fikir, Sanat Mecmuası, 6, Ankara, 1942.

HALMAN, Talat Sait, "Gerçek Öğretmen", Hece Dergisi, 109, Ankara, Ocak 2006.

IŞIK, Emin, "Nurettin Topçu Ve Din Adamları", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

İNALCIK, Halil, "İkinci Binde Türkler", Doğu-Batı Dergisi, 10, İstanbul, 2000.

İslam Ansiklopedisi, "Anadolu Mecmuası" ; "İslamcılık", c.3 ; 23, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 2001.

KAHRAMAN, Kemal, "Aydınlar Ve Ölçüler", İlim Ve Sanat, 14, İstanbul, 1987.

KAPLAN, Mehmet, "Çağdaş Bir Mistik Nurettin Topçu", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

-----, "Yeni Türk Milliyetçiliği", Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, 8, İstanbul, 1947.

-----, Millet Ve Milli Şuur, Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, 18, Ankara, 1947.

-----, "Anadolu'nun Kuvvetleri", Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, 19, İstanbul, 1947.

-----, "Tarih Şuuru", Boğaziçi, s.47, İstanbul, 1986.

KARA, Mustafa, "Farklı Bir Münzevi Sıra Dışı Bir Muallim Nurettin Topçu", Hece Dergisi, 109, Ankara, Ocak 2006.

KARPAT, Kemal, "Cumhuriyet Rejiminin Tarihi Kökenleri Üzerine", Yeni Türkiye, 23-24, Ankara, 1998.

KEMAHLI, Seyfi, "Milletimize Yöneliş", Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, 27, İstanbul, 1968.

KONUKMAN, Ercümen, "Jön Türkler Ve Acı Gerçekler", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 25, İstanbul, 1968.

-----, "Nurettin Topçu Hocamızın Ardından", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

KÖK, Mustafa, "Ölümünün On Beşinci Yılında Nurettin Topçu'yu Hatırlarken", Milli Kültür, 14, Ankara, Temmuz 1990.

KULA, Yrd.Doç.Dr. Naci, "Kur'an Işığında İnsan-Çevre İlişisinin Ruh Sağlığı Açısından Önemi", U.Ü.İ.F., 9, Bursa, 2000.

KUTLU, Mustafa, "Nurettin Topçu İçin Biyografi Denemesi", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

OCAK, Ahmet Yaşar, "Osmanlı Resmi(Yahut İmparatorluk) İdeolojisi Meselesi", Doğu-Batı Düşünce Dergisi, 29, İstanbul, 2004.

OKAY, Orhan, "Bir İdealistin Ölümü", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

OKURER, Cahid, "Mücerret Milliyetçilikten Müşahhas Milliyetçiliğe", Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, s.14, Ankara, 1943.

-----, "Gerçek Medeniyet Ve Milliyetçilik", Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, 8, İstanbul, 1947.

ORTAYLI, İlber, "Osmanlı Kimliği", Cogito, 19, İstanbul, 1999.

ÖĞÜN, Süleyman Seyfi, "Bir Avrupalı Gözüyle Türkçülük", Tarih Ve Toplum, 114, Ankara, 1993.

PERŞEMBE, Erkan, "Nurettin Topçu'da Müslüman Anadolu Sosyalizmi", İslamiyât, c.5, s.2, Ankara, 2002.

RAHMAN, Fazlur, "İslam'ın İktisat İlkeleri", Çev. Ali Rıza Gül, İslamiyât, c.5, s.2, Ankara, 2002.

SARITAŞ, Mehmet, "Nurettin Topçu", Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, c.4, İstanbul, 2004.

SARMAT, Gârâ, "Ağrı Eteklerinde Sınır Duygusu", Millet İlim,Fikir,Sanat Mecmuası, 11, Ankara, 1943.

SAYILGAN, Aclan, "Nurettin Topçu Bey'i Anarken", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

SEVSEN, Fikret, "Anıların İçinden", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

SILAY, Mehmet, "Bir Nurettin Topçu Vardı", Türk Edebiyatı, 141, İstanbul, Temmuz 1985.

-----, "İsyan Kitabı Safahat", Hece Dergisi, 109, Ankara, Ocak 2006.

-----, "Nurettin Topçu'nun İdeali", Hece Dergisi, 109, Ankara, Ocak 2006.

ŞERİATİ, Ali, "Allahperest Sosyalist", Haz. Ertuğrul Cesur, İslamiyât, c.5, s.2, Ankara, 2002.

TİMURÇİN, Afşar, "Macit Gökberk Hocamızın Ardından", Felsefe Dünyası, 9, Ekim 1993.

TUNAYA, Tarık Zafer, "Türkiye'nin Siyasi Gelişime Seyri İçinde İkinci Jön Türk Hareketinin Fikir Esasları, İ.Ü. Hukuk Fakültesi Tahir Taner'e Armağan", İstanbul, 1956.

TURHAN, Mümtaz, "Niçin Milliyetçiyiz", Millet İlim, Fikir, Sanat Mecmuası, 9, Ankara, 1942.

-----, "Mükemmel İnsan Ve İdeal Cemiyet", Millet İlim, Fikir, Sanat Mecmuası, 5, Ankara, 1942.

Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi, "Anadoluculuk", "Nurettin Topçu", 2;6, İstanbul, 1998.

TÜRKMEN, Hamza, "Hareket Dergisi", Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, c.6, İstanbul, 2004.

ULAŞ, Mehmet, "Nurettin Topçu'nun Ardından", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

UYANIK, Mevlüt, "Osmanlı İslahatlarının Nihai İfadesi Olarak Üç Tarzı Siyaset Ve Türkiye Cumhuriyeti'ne Etkisi", Türkler Ansiklopedisi, c.4, Ankara, 2002.

ÜLKEN, Hilmi Ziya, "Millet", Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, s.27, İstanbul, 1949.

-----, "Ziya Gökalp'e Dair", Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, 33, İstanbul, 1968.

-----, "Türk Milletinin Teşekkülü", Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, 18, İstanbul, 1948.

-----, "Kültür Ve Medeniyet", Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, 28, İstanbul, 1947.

ÜSTEL, Fusun, "Türk Milliyetçiliğinde Anadolu Metaforu", Tarih Ve Toplum, 109., Ankara, 1993.

VERGİN, Doç. Dr. Nur, "Toplumsal Değişme Ve Türkiye'de Aile", İlim Ve Sanat Dergisi, 14, İstanbul, 1987.

YALÇINTAŞ, Nevzat, "Hocamız Nurettin Topçu", Hece Dergisi, 109, Ankara, Ocak 2006.

YAZICI, Erdinç, Yirminci Yüzyılda Gelenekten Moderniteye Türk Sosyo-Kültürel Yapısında Gözlenen Değişmeler, G.Ü.İ.İ.B.F., Özel Sayı, Ankara, 2002.

Yeni Türk Ansiklopedisi, "Turan"; "Jön Türkler", c.11, İstanbul, 1985.

YINANÇ, Mükrimin Halil, "Milli Tarihimizin Mevzuu", Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, 28, İstanbul, 1968.

-----, "Milli Tarihimizin Adı", Hareket Fikir-Ahlak-Sanat Dergisi, 27, İstanbul, 1968.

YÜCEL, Ayhan, "Hocamız Nurettin Topçu", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

YÜKSEL, A. Nuri, "Mektep İnsan N. Topçu", Fikir Ve Sanatta Hareket Dergisi, 112, İstanbul, 1976.

YÜLEK, Ertan, "Bir İdeal Adamı, Bir Derviş, Bir Kâhin: Nurettin Topçu", Hece Dergisi, 109, Ankara, Ocak 2006.

C) İnternet Kaynakları

www.ata.boun.edu.tr

www.darvakit.net

www.herkul.org

ÖZET

Tük düşünce yapısında en önemli devre hiç şüphesiz geride bıraktığımız iki yüzyılı içerisine alan tarihsel süreçtir. Bu süreç devlet bütünlüğünü koruyarak sınıf atlama ve mevcut kimliği muhafaza etme çabasıdır. Bu süreci ve süreçte etkili olan kişileri tanımak günümüzle yakından alakalı olan bu süreci anlamamızı kolaylaştıracaktır.

Osmanlı devletinin son dönemlerinde ortaya atılan fikirler ve çıkan akımlar günümüze kadar gelen siyasi yapılanmaların temelini oluşturur. Anadoluçuluk düşüncesi de bu dönemde Osmanlılık, İslamcılık ve Turancılık fikirlerinin kaotik çıkmazlarında boğulmak istemeyen bir grup Osmanlı aydını tarafından mütareke yıllarında ortaya atılan bir fikirdir. Anadoluçuluk düşüncesi, sınırları belirli bir vatan coğrafyasında oluşan soy, din, dil, tarih ve kader birliğinden müteşekkil olan bir milliyetçilik tezini savunur.

Nurettin Topçu, Cumhuriyetin erken dönemlerinden itibaren düşünce dünyasında yerini alan önemli aydınlarımızdandır. O, Anadoluçuluk düşüncesini benimsemekle beraber bu düşüncenin çerçevesini genişletmiştir. Nurettin Topçu'da Anadoluçuluk düşüncesi, Anadolu'nun tüm unsurlarını kapsayan, geçmişle gelecek arasında güçlü bir rabıta kuran ve güçlü ahlaki eğilimlere sahip bir yapının yanında tasavvuf ve vahdet-i vücud merkezli, milliyetçi, ruhçu ve mistik düşünce etrafında, İslam eksenli, muhafazakâr ve gelenekçi milliyetçiliğe dönüşmüştür.

Bu çalışma boyunca; Anadoluçuluk düşüncesinin tarihi kökenleri, Nurettin Topçu'nun hayatı, eserleri, etkilendiği şahıslar ve döneminin fikir akımlarından nasıl etkilendiği, Anadoluçuluk düşüncesinin Nurettin Topçu'da geçirdiği evreler ve düşüncenin uygulama alanları incelendi. Sonuç kısmıyla tamamlanan bu çalışma yakın geçmişe ışık tutacak ve Anadolu'ya farklı bir pencereden bakılmasını sağlayacaktır.

ABSTRACT

The most important period in the Turkish thought is the last two centuries. This period is an effort about protecting of state's integrity and identity. It is important to know this period and the people who are very effective at that period in order to understand the period that is connected with today.

The ideas that are put forward on the last period of the Ottoman Empire construct today's political construction. The idea of Anatolianism were put forward by thinkers who do not want to disappear in the confusion of Islamism, Ottomanism and Nationalism. The idea of Anatolianism includes native country that has the obvious borders unity of race, language religion, history and destiny.

Nurettin Topçu was very important thinker from the early days of Republic at the milieu of thought. He accepted anatolianism and improved this thought as well. According to Nurettin Topçu Anatolianism include all element of Anatolia and establish very strong relation between past and future, emphasize on ethical value. At the other hand this idea turned into conservative nationalism with sufism wahdati wucud and spiritualism.

Throughout this essay the root of Anatolianism and the life of Nurettin Topçu, his works, the people who Nurettin Topçu was impressed, Anatolianism in the mind of Nurettin Topçu were investigated. This work will lighten the past provide different view point about Anatolia.